

Prof. Dr. Emin ÇARIKCI

Balkanlardan Anavatana

HAYAT MÜCADELEM

Kapak Fotoğrafı: İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi 3. sınıfa geçtiğimde, Bursa Atatürk Heykeli önünden Namazgâh Pazarı'na giderken. Çuvalda iki adet askılı terazi ve dirhemler, elimde domates tablası, pantolon ve ayakkabılarım yamalı idi. (Eylül, 1961)

Emin TÜREMEN, Babam Mustafa, Ben ve Bekir ÇARIKCI Bursa Yıldırım pazarında(Temmuz 1959)

Parasız yatılı olarak İzmir Atatürk Lisesi'nde 1. sınıflı öğrencisiyken, Bursa Namazgâh Pazarı (Eylül 1956)

BALKANLARDAN ANAVATANA HAYAT MÜCADELEM

©Bu kitabın yayın hakları dâhil bütün hakları yazarına aittir. Kaynak gösterilmeden kitaptan alıntı yapılamaz. Yazarın yazılı izni olmadan herhangi bir mecrada uyarlama yapılamaz. Herhangi bir yöntem ile çoğaltılamaz.

Yazar

Prof. Dr. Emin ÇARIKCI

Kapak ve Sayfa Düzeni

Levent ÖZCAN

Baskı Tarihi

NİSAN 2023

ISBN

978-605-184-520-3

1. Baskı Ankara 2023

Yayınevi

SAGE Yayıncılık Rek.Mat.San.Tic.Ltd.Şti.

Kazım Karabekir Caddesi

Uğurlu İş Merkezi No: 97/24

İskitler – Ankara

Tel: 444 9 296

Sertifika No: 47603

Ankara/TÜRKİYE

Baskı

BİZİM DİJİTAL MATBAACILIK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

Serhat Mahallesi Uzayçağı Caddesi 1128.Sok. No:6 Ostim/ANKARA

Tel: 444 9 296

Matbaa Sertifika No: 41356

Ankara/TÜRKİYE

bilgi@bizimdijital.com

www.kitapbastir.com

www.bizimajans.com

Balkanlardan Anavatana
HAYAT MÜCADELEM

Prof. Dr. Emin ÇARIKCI
Hacettepe Üniversitesi
Çankaya Üniversitesi

Annemin, babamın
ve
kızımız Nurcan'ın aziz hatıralarına
Emin ÇARIKCI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	1
Hayatımda Şer Zannettiğim Ama Hayra Dönüşen 3 Olay.	3
1. RUMELİ’NİN FETHİ VE KIRCAALİ’NİN NÜFUS YAPISI.	5
Fetihler	5
Kırcaali İlinin Nüfus Yapısı	6
Kırcaali İlinin Türkçe Köy Adları	8
Kırcaali-Rodop Türk Okulu	9
Anadolu’dan Balkanlara Göçün Menşei.	10
Ağız, Lehçe, Şivelerin Anadolu ile İlişkisi	10
2. TUZLUK’DAKİ ÇOCUKLUK YILLARIM (1939-1950)	12
Evimiz, Bağımız, Tarlalarımız ve Hatıralarım	12
Tuzluk’taki Tarlaların Adları	15
Evlâd-ı Fâtihân’ın Anlamı ve Dînî Eğitim	17
Sülalemiz ve İşleri	19
Tuzlukta Bayramlaşma ve Bayram Karşılığı Geleneği	20
Dedem Kerim Çavuş ve Edirne Müdafaası	21
Mangil’in Oğlu Mehmet Dede	22
İlkokul’daki Durumum ve Türkiye’ye Göç Hazırlığı	24
3. BALIKESİR’DEKİ ÇOCUKLUĞUM, GEÇİM MÜCADELEMİZ VE PARASIZ YATILI SINAVINI KAZANMAM	27
Ailece Türkiye’ye Göçümüz ve Balıkesir’e İskânımız	27
Balıkesir’de, Simitçilik ve Ayakkabıcıda Çıraklık	28
Balıkesir’de Kayabey İlkokulu’na Kaydım ve Yeniköy’e İskânımız	32
Sındırgı’da Günde 4-5 Saat Uyku ve Tütün Kıрма İşçiliği.	34
Ailece, 1952 Yazında İzmir’de Çalışma	35
Astsubay Olamadım.	36
Parasız Yatılı Sınavı ve İsmail İşsekeri	37
4. BURSA’YA EKONOMİK GÖÇ VE PAZARCILIĞIM	39
Çarıkçılığın Bitişi	39
Bursa’da Pazarcılık (Manavlık) ve Çilesi	39
Bursa’daki Koşukçınar Pazarı’nın Kurucusuyum (1960)	43
Bursa Atatürk Heykeli Önündeki Tarihi Fotoğrafım	44

Babamın Tevekelliği ve İyi Niyeti	45
Panayırlarda Saraciye Malları ve Tahta Kaşık Satıcılığımız.	46
5. BUCA ORTAOKULU'NDA PARASIZ YATILIYIM.	48
Buca Ortaokulu, Tarihçesi ve Hatıralarım	48
Annemin Çeşme Vasiyeti ve Vefatı	53
6. İZMİR ATATÜRK LİSESİ VE HATIRALARIM.	55
İzmir Atatürk Lisesi, Tarihçesi ve Hatıralarım	55
İzmir Atatürk'te Öğretmenlerimiz ve Branşları	56
İzmir Atatürk Lisesi'nin Başarıları	57
İzmir Atatürk Lisesi Marşı	58
İzmir Atatürk Lisesindeki Hatıralarım	58
Devletin Parasız Yatılı Öğrencileri Yarı Yolda Bırakması	62
7. İKTİSAT FAKÜLTESİ VE İSTANBUL'DAKİ BALIKESİR ÖĞRENCİ YURDU HATIRALARIM	64
Fakültenin Kuruluş Tarihçesi	64
Fakülte'nin Bölümleri, Hocaları ve Dersleri	65
Mezuniyet İçin Genel Sınavlar İşkencesi	66
Balıkesir'deki 1 Günlük Tarihi Hatıram	68
Edirne'deki Selimiye Camii'nde Ezan Okudum	71
Sultanahmet'teki Balıkesir Yüksek Tahsil Talebe Yurdu Hatıralarım	73
İslam'ın Şartı ve Diplomanın Geçersizliği	74
2014'te Fakültenin 50. Yıl Mezunları Töreni	75
Yurttan Kadim Dostlarım;	77
Dr. Erden Saran	78
Dr. Kamil Ceylanoğlu	79
Av. Fevzi Şen	79
Av. Enver Erbulun	80
8. MEB BURSU İLE EKONOMİ DOKTORASI İÇİN ABD'YE GİDİŞ	81
New York'a Gidiş Hazırlığım	81
New York'a Gidişim ve İngilizce Dil Kursu.	83
9. CLARK ÜNİVERSİTESİNDE EKONOMİDEN MASTER PROGRAMI	86
1965-1968 Dönemi	86
Clark Üniversitesi'nin Binası.	86

Rum Evinden Bir Daireyi Niçin Kiraladım?	87
İki Ermeni'nin Türkiye ve Türk Hayranlığı	89
Ekonomi Master Programı	90
Halil Dedem	93
10. THE NEW SCHOOL FOR SOSİAL RESEARCH'TE DOKTORA PROGRAMIM VE ASKERLİĞİN DOKTORAMI 2 YIL GEÇİKTİRMESİ	94
Doktora Programım	94
Ceyhan Yazar'la Ortak Hatıralar	95
New York'ta Futbol Maçı Hatıralarım	98
Askerliğin Doktora Tezi Yazmamı 2 Yıl Geciktirmesi	99
Askere Gidebilme Mücadelem ve Milas'ta Askerlik	99
Balık Yedikten Sonra Karpuzla El Yıkama	102
Milas'ta Tümer Ailesi İle Kadim Dostluk	105
11. DOKTORA TEZİM, DOKTORA UNVANIM VE VERMONT'TA HOCALIK	108
Doktora Tezim Ve Sorunlar	108
Doktora Ünvanım Sonrası Sorunlar:	111
Öğrenci Müfettişliği Türkiye'ye Dönmemi Engelledi.	111
Doktora Unvanım ile Doormanlık	111
Vermont Eyaleti Castleton State College'de Yardımcı Doçentlik	116
Castleton College'den 2 Yıllık İş Teklifi	119
12. ABD DÖNÜŞÜ, TÜRKİYE'DE İŞ ARAMA, HACETTEPELİ OLMAM VE EVLİLİĞİM	121
İş Bulmaktaki Sıkıntıları	121
Hacettepe Üniversitesi'nde Hocalığım	124
Yeni FORUM Dergisi	125
Şarköy'den Beyaga'nın Kızı Canan Gürsoy ile Evlendim	127
Geçim Sıkıntımız, Mide Ağrım ve Hanıma İş Aramam	131
13. ASO - TOBB BAŞKANINA DANIŞMANLIK VE DOÇENTLİK SÖZLÜ SINAVIM	134
ASO -TOBB Başkanı Mehmet Yazar'a Danışmanlık (1980- Ağustos 1983)	134
Doçentlik Tezim ve Sözlü Sınavım	139
14. CİDDE'DEKİ İSLAM KALKINMA BANKASI'NA GİDİŞ VE HATIRALARIM	143
Prof. Dr. Sabahattin Zaim – Cidde'ye Gidiş	143
Cemil Özgür'ün Cidde'deki Yardımları	145

İslâm Konferansı Teşkilatı (İKT) ve İslam Kalkınma Bankası (İKB)	147
Sıkıntıdan Mide Kanaması Geçirdim	149
Cidde Hatıralarımız	151
Cidde'den Hacettepe Üniversitesi'ne Dönüş	154
15. DEVLET BAKANLARI BATALLI ve DAĞE'YE DANIŞMANLIĞI	156
Mehmet Batallı'ya Danışmanlık (1991-1993)	156
Türk Cumhuriyetlerini Ziyaret	156
Bekir Sami Dağ'e Danışmanlık (1993-1995)	160
Türkiye Gazetesi'ndeki Ekonomik Yorum Köşem (1990-1995)	162
Bir İşçi Sendikası Konfederasyonu Başkanı Beni Tehdit Etti	163
16. BURSA BAT PAZARI ESNAFLARI VE ÇARIKÇILAR (1955-2006)	165
Bat Pazarında Tarihi Esnaf Davranışları	165
Mehmet Ali Duralı'ya göre Bat Pazarı Esnafılığı	165
Mustafa Kırıcı'ya göre Bat Pazarı Esnafılığı	166
Mehmet Ali Duralı ile Hatıralarım	167
Bat Pazarı Esnafları ile Kadim Dostluğum	168
Çarıkçılar: Babam Mustafa, Bekir ve Kerim Çarıkçı (1950-2006)	170
Kardeşim Bekir'den Çarıkçılık-Saraçlık, Babamdan	
Örnek Davranışlar ve Tavsiyeler	170
Babamın Fedakârlığı, Son Hatıralarım ve Vefatı	172
26 Ocak 1988'de Bursa Hâkimiyet Gazetesinde çıkan haber;	176
17. BALIKESİR'E KATKILARIM:	177
Balıkesir'e Sanayi Odası'nın Kurulması	177
Pamukçu Köyüne Çeşme Yaptırdım	179
Ankara'da Balıkesirli Derneği Kurulması	181
Sındırgı'ya Meslek Yüksek Okulu (MYO) Kazandırdım	184
Günümüz Türkçesi ile Atatürk'ün Balıkesir'deki Cuma Hutbesi	186
18. TÜRK DÜNYASI KURULTAYLARINDA BİLİMSEL KATKILARIM (1993- 2009). . .	188
İzmir'de yapılan III. Türk Kurultayı (1995)	190
Sevinçten Müveddet Bako ve Ömer Kale'yi Ağlattım	191
Tunus'ta Bir Alman Profesöre Dersini Verdim	193

19. MHP'YE BİLİMSEL KATKILARIM VE MHP'DEN ADAYLIK SÜRECİM (1997- 2002)	.195
MHP'ye Bilimsel Katkılarım	.195
Prof.Dr. Eyyüp Aktepe'ye Göre Emin Çarıkçı'nın katkıları;	.196
MHP Adına Bilimsel Katkılarım	.198
Diğer Faaliyetlerime Geline;	.199
Ali Koç ve Finans Kurumlarından Ziyaretler.	.202
Uluslararası Finans Yöneticilerinin Ziyareti	.203
MHP'den Bursa Milletvekili Aday Adayı Oldum (1999 ve 2002).	.204
1999 Seçimleri Adaylığım	.204
2002 Seçimleri Adaylığım	.207
Prof. Dr. Tokuçoğlu'ndan Kabızlığı Gidermek İçin Soğuk Sıkım Sızma Zeytinyağı Tavsiyesi:	.209
20. CUMHURBAŞKANI SAYIN ABDULLAH GÜL İLE HATIRALARIMIZ	.211
Cidde Hatıralarımız	.211
Filibe ve Kırcaali Ziyaretimiz	.213
Cumhurbaşkanımızı Tebrik Ziyaretimiz	.216
21. KIRCAALİ'NİN TUZLUK KÖYÜNE CAMİ YAPTIRDIM	.218
22. ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNE DERS ÇALIŞMA ve İŞ BULABİLME HAZIRLIĞI TAVSİYELERİM (EYLÜL 2022)	.223
Vakıf Üniversitelerinde Öğrenci Maliyeti.	.223
Devlet Üniversitelerinde Öğrenci Maliyeti.	.225
Üniversite Döneminde Başarının Önşartları	.226
Tavsiyelerime Teşekkür Ziyaretleri	.229
Yüksek Lisans ve Doktora Öğrencilerine Tavsiyeler	.231
23. ALİ COŞKUN VE YUSUF ZİYA İRBEÇ'LE HATIRALARIMIZ	.233
Ali Coşkun	.233
Prof. Dr. Yusuf Ziya Irbeç	.237
24. WHIGHTMAN AİLESİ İLE GÖNÜL BAĞI AKRABALIĞIM VE NEW YORK'TAKİ KADİM DOSTLAR	.242
Ermenilere Göre Türklerden Kadim Dost Olmazmış	.247
Wightman Çiftini Türkiye'ye Davet ettim	.248
2005 Yılında Wightman Ailesini Ziyaret	.249

Prof. James Wightman'ın Anma Gününe Katıldık	252
New York'taki Kadim Dostlar: Sami Tangül ve Ahmet Kahyaoğlu	253
25. NURCAN'IN HAYATI, HASTALIĞI VE VEFATI	256
Eğitimi ve Hukuk Öğrencilerine Katkıları	256
Nurcan'ın ELSA'daki faaliyetleri	258
Nurcan'ın Hastalığı, Evliliği ve Vefatı	261
Nurcan'ı Kadim Dostlarının Değerlendirmeleri	266
Nurcan Çarıkcı Engizek Genç Kadın Fonu	268
26. HACETTEPE'DEN ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ'NE GEÇİŞ VE GÜMRÜK BİRLİĞİNİN FAYDALARI	271
Çankaya Üniversitesine Geçiş	271
Asistanlarıma ve Diğer Kişilere Katkılarım	272
Türkiye-AB Gümrük Birliğinin Faydaları	274
27. PROF.DR. EMİN ÇARIKCI İLE İLGİLİ HATIRALAR VE DÜŞÜNCELER	278
Mesai Arkadaşlarım veya Jürilerinde olduğum Doçentler ve Profesörler	278
1976-1983 Dönemi Hacettepe'den Mezun Öğrencilerim ve Dostlarımdan	286
28. Kitaplar, Seçilmiş Makaleler Ve Özgeçmiş	294
Seçilmiş Makaleler	296
Kitaplar	296
ÖZGEÇMİŞ	297

ÖNSÖZ

1939'da Kırcaali'nin Tuzluk köyünde doğdum. Köyümüzde 32 dönüm tarlamız, bağımsız bahçemiz ve 30 dönümü aşan bir de ormanımız vardı. “Zorunlu Göç”e tabi tutulduğumuzdan dolayı bu gayrimenkullerimizi ve 2 katlı evimizi satamadan 3 Ekim 1950'de ailece Türkiye'ye göç ettik. Böylece hayata sıfırdan başlamak zorunda kaldık.

Babamın talebi üzerine Balıkesir'e iskân edildik. Çünkü babamın 1935'te Kırcaali'den göç eden halası ve eniştesi oradaydı. Onların oğlu Emin Ağa'nın bakkal dükkânı vardı. Bir hafta sonra beni simitçiliğe başlattı. Babam da zanaat öğrenmem için bir ayakkabıcıda çırak olarak işe başlattı. Benim hayat mücadelem işim sabah saat 7:00-8:00 arası simit satmak, sonra da 8.30'dan gün batana kadar ayakkabıcı çırağı olarak da bir odun kütüğü üzerinde çekiçle kıvrılmış mıhları (küçük çiviler) düzeltmekti başladı.

Haftalık ücretim ise 75 kuruş idi. O zaman 900 gramlık ekmek 30 kuruştı. Böylece ben 2.5 ekmek için bir hafta çalışarak hayata başladım. Annem ve ablam da sadece ekim ve hasat dönemlerinde iş bulduklarında 75 kuruş yevmiye ile günde 10 saat tarlalarda çalışıyorlardı. Babam da, tabakhanelerden veresiye satın aldığı yaş büyükbaş hayvan derilerini kurutup biçerek çarık yapıp satıyordu.

Bulgaristan'da ilkokul 4 yıldır. Ben de ilkokuldan mezun olmuşum. Babam 7 ay sonra Nisan 1951'de, ilkokulun Türkiye'de 5 yıl olduğunu öğrenince “Oğlum bir yıl daha oku da ilkokulu bari bitir.” dedi. Evimize 300 metre mesafede Kayabey İlkokul müdürüne diplomamı verdiğimde bana “Oğlum, senin diploman Bulgarca. Ben senin 4 yıl okuduğunu nereden bileceğim?” dedikten sonra odasında oturan 3 öğretmene “Bu çocuğu bir sınıfa alın, imtihan edin.” dedi.

Beni sınava tabi tutan Matematik ve Türkçe hocaları bana “Aferin, fena değil-sin.” dediler. En yaşlı olan coğrafya hocası “Oğlum bana Ankara'daki dağları sayar mısın?” deyince “Biz de Türkiye Coğrafyası dersi yoktu, bilemem.” dedim. Bu hoca sırtarak “Dördü bir daha oku da öğrenirsin” dedi. Böylece 1 yıl simitçilikten ve çıraklıktan, 1 yıl da bu hoca yüzünden tam 2 yılım güme gitmiş oldu.

1953'te ilkokuldan mezun olunca gedikli (astsubay) olmak istedim. Çünkü 6 yıl daha Astsubay okulunda okuyunca devlet memuru olunuyordu. Bu okula girebilmek için askeri hastaneden “Sağlam” raporu almak gerekiyordu. Hastanenin girişinde önce görevli bir adam boyumu ve kilomu ölçtü. “Seni sağlık heyetine gönderebil-mem için boyunun en az 1.47 cm olması lazım. Senin boyun 1.45 olduğu için senden asker olmaz” dedi. “Amca, ben normal durunca boyum 1.45 ise, çenemi kaldırıncı 1.47 olmaz mı?” dediğimde beni kovdu.

Üzgün bir şekilde babamla çarık sergimize gittik. Karşımızda Balıkesir'in en büyük şekerci dükkânına sahip olan İsmail İlşekerci vardı. Biraz sonra babam, “Hadi İsmail Efendiye gidip akıl danışalım” dedi. O da “Mustafa amca, bu kim?” diye beni sordu. “Benim güccük çocuk. Boyu 2 cm düşük olduğu için Astsubay olamayacak. Başka bildiğin bedava mektep var mı” diye sordu. İsmail Bey “Karnen nasıl?” diye sorunca, Ben de bütün derslerim de Pekiyi” dedim. O da “Yarın, parasız yatılı sınavı var. Senin Haberin yok mu?” dediğinde yok dedim. Sınava müracaat için muhtardan gerekli evrakları aldık. Sınavın yapılacağı Balıkesir Lisesi'ne gittik ve kaydımı yaptırdık.

Ben 121. sırada idim. İlk gün 2 saat matematikten, ertesi gün de Türkçe'den yazılı sınava girdik. Aradan bir ay geçtikten sonra Milli Eğitim Bakanlığından gelen bir mektupla sınavı kazandığımı ve İzmir Buca Ortaokulu'nda devlet leyli metcanı (parasız yatılı) olarak okuyacağımı öğrendim. 121 kişi arasından Balıkesir'den bu sınavı kazanan 2'inci kişinin de Altınovalı Ethem Bilgiç olduğunu öğrendim. Buca'dan sonra yine parasız yatılı olarak İzmir Atatürk Lisesi'nden mezun oldum.

Kitabımın Balıkesir, Bursa bölümlerinde ve master-doktora için New York'ta bulunduğum yıllara dair anılarımda daha detaylı şekilde açıkladığım gibi, 1950'den 1975'e kadar yaz aylarında ve hafta sonlarında geçim sıkıntısını çözmek için hep bir işte çalışma zorunda kaldım. Ama bu durum çok iyi ders çalışmam için bana rehber oldu.

1950-1954 yılları arasında, Balıkesir'de her sabah simit, panayırlarda küçük bardağı 1, büyük bardağı 2,5 kuruşa (100 paraya) içme suyu satmak, yaz tatilinde ilçelerin pazarlarında çarık ve tahta kaşık satışlarım, 1951'de Sındırgı'da hafta sonları dahil bütün kırma işçisi olarak çalışmak, 1952 yazında İzmir'de bir tekstil fabrikasında çıraklık, pazar günler de buzdolabının olmadığı bir dönemde, Tepecik pazarında bir pazarcının sergisine koyduğum 1 metre boyunda ve en az 30 santim kalınlığında bir buzun üzerine gazozları dizip “32 dişine keman çaldırıyooor!” narası atarak gazoz sattığımı da belirtmek isterim.

1952'de Derby ve Cislaved markası ile lastik ayakkabıların Türkiye'ye girmesi ile çarıkçılık mesleği krize girdi ve satışlar azaldı. Biz 3 kız, 3 erkek toplam 6 kardeşlik. 3 kardeş çalışma çağına girdiğimiz halde hepimiz Balıkesir'de iş bulamadık. Bunun üzerine 1954 ilkbaharında, ekonomik nedenlerle Balıkesir'den Bursa'ya göç etmek zorunda kaldık. Ben yaz tatillerinde babamla birlikte Bursa'nın merkezinde yer alan sabit sergimizde haftada 3 gün, 3 gün de diğer mahalle pazarlarında sebze ve meyve satıcılığı yaptım. Bu çalışmam 1954'ten 1961'e (Üniversite 3. sınıfa) kadar 8 yıl sürdü.

Hayatımda Şer Zannettiğim Ama Hayra Dönüşen 3 Olay

Bir kişinin okul ve iş hayatında çok çalışması başarının ön şartı ise de, başarı seviyesini ve kaderini belirleyen imanın da 6. şartı “Hayır ve şer Allah’tandır.” düsturudur. Merhum Babam Mustafa ve annemin babası Halil dedem, bir iş olmaz ve ters giderse “çocuğum üzülme, çoğu zaman şerde de bir hayır vardır” derlerdi. Benim hayatımda başlangıçta şer gibi gözükken ancak sonradan hayra dönüştüğünü gördüğüm 3 olay var.

Ben bu hatıralar kitabımı yazmaya başlamadan önce, coğrafya hocasını ve hastanede boy ve kilo ölçen kişiyi hep lanet ile anıyordum. Kitabımı yazmaya başladığımdan beri de “Onlardan Allah razı olsun.” diyorum. Çünkü ben eğer ilkokul 4. sınıfı tekrar okumasaydım parasız yatılı sınavını kazanamazdım. Ayrıca hastanedeki kişi benim 2 cm’lik boy kısalığımı görmezden gelseydi ben profesör olamayacaktım.

Şer zannettiğim 3. Olay ise, ABD’de ekonomi alanında doktora ünvanı aldıktan sonra Türkiye’ye döndüğümde Bursa Üniversitesi ve İzmir’deki 9 Eylül Üniversitesi’nin bana iş vermemeleriydi. Çok üzülmüştüm ama daha sonra Hacettepe Üniversitesi’nde işe başladım.

Ankara’ya gelmeden önce Bursa’da kardeşim Fatma’nın, en az 25 yıl imamlık yapmış olan, kayınpederi Hafız Aga’yı ziyaret ettim. Ağamız “Eminciğim, çok üzgün görünüyorsun, acep nedendir?” diye sordu. “Bursa’da iş bulamadım, Ankara’ya Allah’ın çölüne gidiyorum!” dedim. O da “Eminciğim, Allah daha büyük adam olman için seni kayırmış. Türkiye’nin payitahtı(başkenti) Ankara’dır. Unutma ki büyük balık büyük denizde büyür.” dedi. “Sen Ankara’da Türkiye’yi yönetenlerle ilişki kurarak daha büyük adam olacaksın. Sen Ankara’ya üzülererek değil şen şakrak gitmelisin.” tavsiyesinde bulundu.

Hafız Aga çok haklı çıktı. Ben Ankara’da olmam sayesinde, kamu ve özel sektöre yaptığım danışmanlıklarım, ekonomi dergilerindeki yayın kurulu üyeliklerimle, yayınlarım ve ayrıca 8 kitabımla Türkiye çapında bir bilim adamı oldum.

Haziran 1965’te ekonomiden Doktora diplomamı aldıktan sonra, New York’taki Türk öğrenci müfettişi, bursumun daha önce kesildiği gerekçesi ile benim Doktora Tez masraflarımı ve Türkiye’ye dönüş için uçak bileti paramı ödemedi. Param da olmadığı için Vermont Eyalet Üniversitesi’nde 1 yıl yardımcı doçent ünvanı ile ekonomi derslerivererek ABD’de iş tecrübesi ve biraz da para kazanmış oldum. Yılsonunda bana 2 yıl daha iş teklifi etmelerine rağmen bu teklifi kabul etmeyerek, Türk gençliğine hizmet aşkı ile Türkiye’ye döndüm. Maalesef, Devler bursu ile doktor ünvanını alıp ABD’de iş bulan arkadaşlarımla birçoğu Türkiye’ye dönmediler.

Türkiye'ye dönmemin esas sebebi ise, çocukluğumda aldığım islami terbiyedir. Çünkü ben Buca Ortaokulu ve İzmir Atatürk Lisesi'nde parasız yatılı, ABD'de MEB burslusu olarak devlet, millet hesabına eğitim gördüğüm için üzerimde yetimin kul hakkı bulunduğu duygusu ile ABD'de kalmak istemedim. Kul hakkı bu dünyada ödemediğine göre ben Türk gençliğine ve milletimize hizmet sorumluluğu ve aşkıyla bu kararı aldım.

Yıllardır kardeşlerim, akrabalarım, kadim dostlarım, Çankaya Üniversitesi'ndeki eski asistanlarım ve mesai arkadaşlarım hayat hikâyemi yazmam konusunda çok ısrar ediyorlardu. Covid-19 pandemisinden dolayı, 22 Mart 2020'de yaşlıların sokağa çıkma yasağı başladıktan 1 ay sonra hatıralarımı yazmaya başladım. 84 yıllık hayatımda, benim ve ailemin çektiği sıkıntılar ve başarılarımın da yer aldığı bu kitabımda tarihi fotoğraflar da bulunmaktadır.

Nurcan'ın hastalığı boyunca hep yanıma olan damadımız Anıl Engizek'e, komşumuz Aysu Hanım ve kızı Tuğçe Bigeç'e, Hatice Tunç'a, Afan Gürsoy'a zor ve sıkıntılı günlerimizde üzüntülerimize ortak olan eş, dost ve akrabalarımıza teşekkür ederim.

Geçmiş yıllarda olduğu gibi bu çalışmam sırasında da sabır gösteren eşim Canan'a, devlet memurluğu nedeniyle yoğun işleri arasında benim el yazısı ile yazdığım sayfaları bilgisayara aktaran oğlum Oğuz'a ve damadımız Prof. Dr. Hasan Moğol'a bu konuda kitabımın en az % 20'sine katkı yapan, 1987'den beri kadim dostum olan Cemil Özgür İnşaat A.Ş sahibi Cahit Özgür ve onun çalışma arkadaşı olan Fani Fellek'e, ilaveten kitabımın son aşamasında el yazılarımı bilgisayara aktaran ve yazılarımın düzeltilmesine destek olan akrabam Emin Türkkân'a da çok teşekkür ederim. Ayrıca kitabımın kapak ve sayfa düzenini yapan kadim dostum Levent ÖZCAN ve kitabımı basan Bizim Dijital Matbaası çalışanlarına, kitabımın satışını yapacak olan Bursadaki BKM Kitap sahibi Kudbettin BİNGÖLBALİ'ye ayrı ayrı teşekkür ederim.

2020'de ortalama dolar fiyatı 7,2 TL'den 2022'nin ikinci yarısına 18.5 TL'ye fırlayınca kitap basım maliyetleri ve fiyatları en az 3 misli arttığı için yayınevleri artık kitap basmaz olup işlerini tasviye etmeye başlamıştır. Bu durumda kitabımı borçlanarak kendim bastırmak zorunda kaldım.

Prof. Dr. Emin ÇARIKCI

4 Nisan 2023

Çankaya/Ankara

1. RUMELİ’NİN FETHİ VE KIRCAALİ’NİN NÜFUS YAPISI

Fetihler

Bulgaristan’ın güney bölgesinde, Rodop Dağları eteklerindeki KIRCAALİ şehrinin sadece 3 km yakınındaki TUZLUK (Solişte) köyünde Nisan 1939’da doğdum. Edirne-Kırcaali mesafesi 130 km’dir. Edirne-Hasköy (Haskova) 80 km, Hasköy-Kırcaali arası da 50km’dir. Kırcaali şehrinin adı, fethedildiği 1363 yılında Osmanlı hükümdarı 1. Murad’ın komutanı miralay (albay) Kırcı Ali’den gelmektedir.

Kırcaali Belediyesi internet sitesinden edindiğim bilgiye göre; Kırcı Ali, aslen Özbekistan’ın Buhara şehrinde eğitim görürken, arada bir birkaç günlüğüne okuldan kaçarak ormanda avcılık yapar ve tekrar geri dönuyermiş. Bu disiplinsiz davranışları tekrarlayan Ali’nin hocası onu okuldan atmaya karar vermiş. “Senden talebe olmaz, kırlarda gezen kırcı olur.” dediğinde Ali af dileyerek bir daha medreseden kaçmayacağı sözünü verir. Hocası onu affeder ancak ona “Kırcı Ali” diye hitap etmeye devam ettikçe arkadaşları tarafından da bu şekilde çağrılmaya başlanmıştır.

Rivayet odur ki yıllar içerisinde Kırcı Ali, Osmanlı’nın 1350’lerden itibaren Rumeli’yi fethettiği dönemde Osmanlı ordusuna gönüllü olarak katılmış ve I. Murad (1360-1389) döneminde miralay (albay) rütbesine kadar yükselmiştir. Osmanlı ordusunun Edirne, Hasköy ve Gümölcine’yi fethinden sonra kendisinin komuta ettiği ordu da Kırcaali bölgesini fethetmiştir. Mezarı Kırcaali merkezde yer alan camiin bahçesindedir.¹

Osmanlıların 1345’te Karesi Beyliği’ni ilhak etmesiyle Rumeli topraklarına geçişleri başlamıştı. O dönemde Karesi Beyliği’nin hâkim olduğu saha bugünkü Balıkesir ve Çanakkale illerinin içinde kalan ilçe ve köylere ilaveten, Bergama, Soma ve Kırkağaç’ı da kapsamaktaydı². Karesioğulları denizcilik alanında da güçlü oldukları için Bizans’a karşı denizlerde de başarı kazanılmıştı.

Önce bugünkü Trakya’nın fethi tamamlanmış ve 1361’de Edirne Osmanlı topraklarına katılmıştır. 1350’lerde Sultan Orhan Gazi zamanında, Süleyman Paşa komutasında başlatılan bu fetihler Sultan 1. Murat (1360-1389) zamanında başkentin 1365’te Bursa’dan Edirne’ye taşınmasıyla giderek hızlanmıştır. Bu başarılarda Karesi beylerinden Ece Bey, Evrenos Bey, Fazıl Bey ve Hacı İlbey gibi komutanların çok önemli katkıları olmuştur.

1 Emin ÇARIKCI, “Kırcaali’nin Kuruluşu, Nüfus Yapısı ve Tarihi Hatıralarım”, *Yeni Türkiye Dergisi*, *Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı*, Temmuz 2015, Cilt 67, s.1559-1568.

2 Türkiye Diyanet Vakfı, *İslam Ansiklopedisi*, 24. Ciltte yer alan harita.

1363 yılında Kırcaali, Hasköy ve Filibe, 1372’ de Köstence, 1380’de Vardar ovasındaki İştîp, 1382’ de Manastır, 1385’ te Ohri ve Sofya, 1392 ‘de Üsküp ve 1400’de Dobruca bölgesi fetih edilmiştir. Varna, Şumnu, Rusçuk ve Bizans’ın 2.büyük şehri olan Selanik şehirleri ise Sultan 2. Murat döneminde, 1422’den sonra fethedilmiştir³.

Kırcaali İlinin Nüfus Yapısı

Bulgaristan’ın yüz ölçümü 111 bin km² olup bu alanın %38’i ekilebilir tarım arazisi, %36’sı da ormanlıktır. 2012 yılı itibariyle GSMH’si 51 milyar dolar, fert başına geliri ise 6.840 dolardır. Nüfusu ise yıllık % -0.6’lık azalış ve sürekli Türk göçleri neticesi 1988’den 2004’e kadar 9 milyondan 7.8 milyona, 2012’de 7.3 milyon kişiye, 2022’de ise 6.5 Milyona inmiş olup bu nüfusun 1 milyonu Türk ve müslümandır.

Bulgaristan’daki belediye başkanlıkları seçimlerinde merkez ve ilçelere bağlı köyler de oy kullanmaktadır. Kırcaali ili ve ilçelerinin belediye başkanlarının tamamı Türk’tür. Bu başkanlar, en büyük Türk Partisi olan Hak ve Özgürlükler Hareketi’nden (HÖH) aday olmuşlardır. 02 Ekim 2022 genel seçimde HÖH Partisi % 14.4 oranı ile 3. parti olmuş ve Kırcaali ilinden seçilen 5 milletvekilliğinden 4’ünü kazanarak 240 üyeli Bulgaristan parlamentosunda 38 vekil ile yer almıştır.⁴

Kırcaali’nin 6 ilçesi vardır. (Parantez içlerinde Türk nüfus oranı yansıtılmaktadır) Bu ilçeler; Mestanlı (%85), Cebel (%74), Eğridere (%71), Karagözler (%97), Koşukavak (%72) ve Killi(%62)’dir. Kırcaali şehrine bağlı 117 köy olup bu köylerin en az %90’sı Türk, geriye kalan 27 köyde de çoğunluğu Müslüman olan Pomaklar biraz da Bulgarlar oturur. Bakınız Tablo-1

3 M.İnbaşı, Balkanlarda Osmanlılar: Fetih ve İskân, *Balkanlarda El Kitabı*, Cilt 1, Ankara 2006, s.280-292.

4 The World Bank Report, *The Little Data Report*, 2014 ve *Hürriyet* Ekim 2002 s. 2 ve 4

Tablo-1 KIRCAALİ İLİNDE ETNİK NÜFUS YAPISI (1000 Kişi)				
İlçe Belediyeleri	Toplam Nüfus	Etnik Gruplar		
		Türk	Bulgar	Diğerleri (*)
KIRCAALİ İLİ (Toplam) (**)	130,9	86,5	39,5	4,7
KIRCAALİ İl Merkezi	60,0	33,3	24,3	2,4
Şehir	38,9	13,6	23,7	1,6
Köyleri	21,1	19,7	0,6	0,8
MESTANLI İlçesi	14,2	12,1	1,5	0,6
Şehir	6,7	5,1	1,5	0,2
Köyleri	7,5	7,0	0,1	0,4
CEBEL İlçesi	7,3	5,4	1,2	0,7
Şehir	2,6	1,8	0,3	0,5
Köyleri	4,7	3,6	0,9	0,2
KOŞUKAVAK İlçesi	14,5	10,2	4,0	0,3
Şehir	3,6	1,0	2,5	0,1
Köyleri	10,9	9,2	1,5	0,2
EĞRİDERE İlçesi	9,3	6,6	2,5	0,2
Şehir	2,6	1,7	0,8	0,1
Köyleri	6,7	4,9	1,7	0,1
KİLLİ İlçesi (Kızılağaç)	16,4	10,1	5,8	0,5
KARAGÖZLER (Yeni Pazar)	9,2	8,9	0,2	0,1
(*) Diğerleri: Etnik grubunu belirtmek istemeyenler ve Romanlar				
(**) Toplam = Kırcaali şehrinin ve ilçelerinin şehir ve köy nüfusları dâhildir.				

Kaynak: 2011 Yılı Bulgaristan Nüfus Sayımı, Cebel Belediye Başkanı Bahri Ömer ve Bülent Ahmet tarafından derlenmiştir.

Yukarıdaki Tablo-1’de yer alan istatistiki verilere göre;

KIRCAALİ’nin il nüfusu 130,9 bin olup bu nüfusun %66,1’i Türk (86,5 Bin), %30,2’si Bulgar (39,5 Bin), %3,2’si de diğer etnik gruplardan oluşur. Kırcaali’nin köyleri dâhil nüfusu 60 bin ve bu nüfusun 38,9 bini (%64,8’i) şehirde, (33,3 bin Türk, 24,3 bin Bulgar) 21,1 bini de 117 köyünde 19,7 bini (%93,4’ü) Türk, 548 Bulgar ve 800 Diğerleri oturur). 800 Kişinin çoğu Orta Asya’dan gelen, Türk kökenli Müslüman olmasına rağmen resmîyette Bulgar olarak sayılan Pomaklardır.

MESTANLI Kırcaali'ye 12 km mesafede olup ilçe nüfusu 14,2 bindir. Bu nüfusun 12,1 bini Türk, (%85,2'si) 1,5 bini (%10,6'sı Bulgar'dır). 6,7 bin olan şehir nüfusunun 5,1 bini Türk, 1,5 bini Bulgar'dır. Mestanlı Şehir Parkı'na gittiğinizde, en az %80 Türkçe konuşmalar duyacağınız için kendinizi Türkiye'de hissedersiniz.

CEBEL ilçesi, Kırcaali'ye 16 km uzaklıktadır. İlçe nüfusu 7.3 bin (%74 Türk, %14.4 Bulgar), şehrin nüfusu 2,6 bin dir.(şehrin %69,2'si yani 1.8 bini Türk ve %11,5'i yani 340 kişi Bulgardır). 7,3 binlik ilçe nüfusunun 4,7 bini (%64,4'ü) köylerde oturmakta olup, %76,6'sı Türk, %19,1'i de çoğu Pomaklardan oluşan Bulgarlardır.

KOŞUKAVAK ilçesi, Kırcaali'ye 46 km'dir. İlçe nüfusu 14,5 bin (%71,8'i Türk ve %28,3'ü Bulgar) ve şehrin nüfusu 3,6 bindir. İlçe nüfusunun %75,2'si (10,9 bini) köylerde oturmakta olup bu nüfusun %84,4'ü Türk ve %13,8'i Bulgar'dır).

EĞİRİDERE ilçesi, Kırcaali'ye 33 km, nüfusu 9,3 bindir (%71'i Türk ve %26,9'ü Pomak ve Bulgar'dır). Pomaklar, genellikle dağlık alanlarda ve orman köylerinde yaşarlar. Şehrin nüfusu 2,6 bindir. 1,7 bini Türk ve 766 kişi Bulgar'dır.

KARAGÖZLER ilçesi, Kırcaali'ye 8 km mesafede, nüfusu 9,2 bin ve bu nüfusun %96,7'si (8,9 bini) Türk'tür. Bulgarlar ise sadece 207 kişidir.

KİLLİ ilçesi, Yunanistan sınırına yakın olup Kırcaali'nin 40 km güneyindedir. İlçe nüfusu 16,4 bin olup, %61,6'si Türk (10,1 bin), %35,4'ü Bulgar (5,8 bin) ve %3'ü de diğer etnik gruplardan oluşur.

Kırcaali İlinin Türkçe Köy Adları

Kırcaali ve ilçelerinde yaşayanların menşei ve ataları daha çok Osmanlı'nın Batı ve Orta Anadolu'dan göç ettirerek iskân ettiği Yörükler oldukları için Türk köylerinin adları soy-sop veya onların liderlerinin adlarından oluşmaktadır.

Kırcaali şehrinin köyleri; Tuzluk, Koparanlar, Azaplar, Büyükdere, İshaklar, Akkaraltı, Kırklar, İshaklar, Duranlar, Sürmenler, Salihler, Horozlar, Tokat Ağzı, Yahyalı, Ercilli, Durbalıköy, Karalar, İdrisli, Çakırlar, Çelikler, Kabakçılar, Göklemeszler, Esmirli, Yağışlar, Kayacık, Hasımlar, Ördekler, Alembey, Alkaya, Yağmurlar, Karakaya, Kemikler, Mürsemler, Ortacıklar ve Söğütçük'ten müteşekkildir.

Kırcaali'ye 12 km mesafedeki Mestanlı ilçesinde oturanların hala %80'i Türk olup bazı köyleri ise; Celepler, Karaköy, Bayramköy, Gömen, Göçler, Çakmaklar, Urkeden, Rami, Saruhanlı, Atalan'dır.

Eğridere ilçesindeki köyler ise; Ahmatlar, Akpınar, Alancık, Almalı, Alkaya, Çandır, Çamdere, Çorbacılar, Dedeler, Demiroğulları, Durabilir, Durallar, Hacılar, Halaçdere, Hallar, Hatipler, Hotaşlı, Hüsemler, Karaağaç, Kerimler, Köçekler, Köstanlar, Sarıkız, Sütkesiği, Terziköy, Tozçalı, Türk Erceği, Türk Ürpeği ve Yatacık'tır.

Arazisi dağlık ve ekilebilir toprakları yeterli olmayan ilçenin 54 köyünden 16'sı Anavatan'a göçlerin de etkisiyle tamamen boşalmıştır.

Koşukavak ilçesinin bazı köylerini sıralarsak; Hardallar, Mandallar, Topallar, Kufallar, Kazallar, Pazallar, Kazıköy, Canavarlar, Sarnıç, Tokatçık, Romacık, Göller, Mollar, Yağbasan, Kocaklar, Resiller, Geveköy ve Sunaklı'dır.

Cebel ve Killi'deki bazı köyler ise, Hocalar, Hotanlar, Kuş Aliler, Şahinler, Çamdere, Doyunlar, Çıtaklar, Hasan Balalar, İdrisli, Eğri Cebel, Hisaraltı, Yıvalar, Kahramanlar, Tepecik, Hallaçlar, Doğancılar, Akçaalan, Karaköy, Şeremetler, Musallar vs... (Not: Türkçe Köy adları Bursa ve Haskova'da (Hasköy) oturan, ziraat teknisyeni Osman Kılıç'ın katkılarıyla derlenmiştir)

Osman Kılıç

Kırcaali-Rodop Türk Okulu

2004 yılında, Kırcaali Camii avlusunda sohbet ettiğim 90'lık bir dedenin ifadesine göre Bulgaristan'da 1922 yılında Çiftçi Partisi iktidara gelir, Parti başkanı Alexander Stambuliski başbakan olur, bu partiden 3 Türk milletvekili seçilir. Bunlar, Kırcaali'den Molla Mustafa, Köprülü'den Hüsnü Efendi ve Perperek'ten (Yağışlar) Hacı Ahmet'tir. Bu 3 milletvekili 1924 yılında Medrese diye de anılan Kırcaali-Rodop Türk Okulu (rüştîye=ortaokul) inşasına karar verirler.

Binanın inşaatı Kırcaali bölgesinde oturan Türklerin kurban derisi bağışları ile finanse edilir. İnşaatı en az 5-6 yıl süren bu binanın Rus mimarları zamanın en meşhurlarındandır. Dünyada bu binanın bir eşi de Bişkek'tedir. 1944'te iktidar olan Komünist partisi 1948'de Türk okullarının kapatılması kararını verdiği halde bu kararı 1960'ların

Kırcaali-Rodop Türk Okulu (Bugünkü Kırcaali Arkeoloji Müzesi)

ilk yarısında yürürlüğe koymuş ve rüştiye binasını arkeoloji müzesine dönüştürmüştür. Ben 4 yıl olan ilkokulu (Tuzluk'ta okul olmadığı için) İshaklar köyünde bitirdikten sonra, Eylül 1950'de 3 hafta Rüştüye'de okudum ve 3 Ekim 1950'de Türkiye'ye göç ettik.

Anadolu'dan Balkanlara Göçün Menşei

Yaklaşık 75 yıl önce Halil Dedeme (annemin babasına) sormuştum; “Dede, dedenize sordunuz mu? Biz Türkiye'nin neresinden göç etmişiz?” diye. “Konya Karaman'dan çöcüğüm” (oğlum anlamında) demişti. Balkanlar'ın herhangi bir noktasından Türkiye'ye göç etmiş bir kişiye bunu sorsanız genellikle aynı cevabı alırsınız. Dedem ve dedemin dedesi, belki de Karamanoğulları Beyliği yerine bu cevabı uygun görmüş olabilirler. Çünkü Osmanlı Devleti Karamanoğulları Beyliği'ni (1257-1483) İstanbul'un fethinden (1453) ancak 30 yıl sonra 1483'te topraklarına katabilmiştir.

Oysa bugünkü Bulgaristan, Batı Trakya ve Makedonya bölgeleri topraklarının çok büyük bir kısmı zaten 1430 yılına kadar fethedilmiştir ve bu topraklara İskân edilen Yörük boylarının çoğunun Konya-Karaman şehrinden gelmesi tartışılır. Çünkü Karamanoğulları Beyliği Osmanlı'ya en uzun süre kafa tutan beyliktir. Bu durumda 1430 yılına kadar Rumeli'ye iskân edilen çeşitli Yörük boylarının en az %80'inin Batı Anadolu boylarından da gelme olduğu iddia edilebilir.

Mesela, Kırcaali ve Hasköy vilayetlerinde köy ve yer isimleri incelendiğinde Antalya'nın Teke ve Toroslar bölgesindeki Yörük aşiretlerine ait köy ve kasaba isimlerinin aynı şekilde burada da yer aldığını görülmektedir. Kırklar, Işıklar, Doğancılar, Aydoğmuş, Kalfalar, Çakırlar, Hisaraltı, Hisarüstü, Konyaaltı, Hocalar, Şahinler, Doyranlar, Kaya-başı, Elmalı, Karaköy, Musalar, Horozlar, Çiftlik, Yıvalar, Kayaaltı, Yuğancık gibi köyler örnek olarak gösterilebilir. (Mukayese için bakınız: Kırcaali'nin Türkçe Köy Adları bölümü) Antalya'dan Rodop bölgesine yoğun göçün sebebi şehrin ve bölgenin 1361'de Kıbrıs Haçlıları tarafından işgal edilmesi sonucu Osmanlı Devleti'ne katılmalarıdır.⁵

Nitekim 1430 yılına kadar Osmanlı'ya katılan Anadolu'daki Türk Beylikleri; Karesioğulları (1290-1360), Ladikoğulları veya İnançoğulları (1261-1368), Eretnağulları (1335-1381), Saruhanoğulları (1300-1410), Pervanoğulları, (1277-1322), Hamitoğulları (1301-1423), Tekeoğulları (1301-1423), Tacettinoğulları (1348-1428), Menteşeoğulları (1280-1424), Aydınogulları (1308-1426) ve Germiyanogulları (1300-1429) beylikleridir.⁶

Ağız, Lehçe, Şivelerin Anadolu ile İlişkisi

Ben tarihçi değilim, eğer dil bilimci ve tarihçi bilim adamlarımız Kırcaali-Rodop ve Balkan Türklerinin kökleri ile ilgili gerçekleri gün ışığına çıkartmak istiyorlarsa bu

5 Hasan Moğol, Osmanlı Devletinde Balkanlarda İskân Siyaseti, *Yeni Türkiye Dergisi, Rumeli Balkanlar Özel Sayısı*, 2015, cilt 1, s.776

6 Anadolu'da kurulmuş yukarıdaki ve diğer Beylikler konusunda detaylı bilgi için bakınız: *Yeni Türkiye dergisi, Türkler sayısı*, 2002, cilt 6, s. 703- 830

bölgedeki köylerin adları ve şivelerini tespit edip, Anadolu’da bu şivelerin hangi bölge ve şehirlerde konuşulduğunu araştırmalıdır. Kullanılan kelimeler ve söyleniş şekilleri, Rumeli’ye göç edilen şehir, kasaba, köyleri tespit etmek bakımından önem arz edecektir.

Ayrıca Osmanlı öncesi ve sonrası Balkan tarihi, sosyal ve ekonomik gelişmeler, Osmanlı dönemi Balkan şehirleri, din ve tasavvuf, kültür, sanat ve edebiyat, Balkan Savaşları, göçler ve mübadele, Türkiye ve Balkan ilişkilerini öğrenmek için muazzam bir eser olan Mart-Haziran 2015 tarihli, 5 cilt ve 6288 sayfa olan Yeni Türkiye Dergisi’nin, Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı’nın okunmasını da tavsiye ederim. Kaynaklara yeniturkiye.com ve +90 312 441 42 40 dan ulaşılabilir.

Mesela, doğduğum köy Tuzluk, Kırcaali’ye 3 km mesafededir. O civardaki onlarca köyde konuşma tarzı, gelveri-gitveri, Kırcaali’ye 30 km mesafedeki Eğridere ilçesinde geleyri-gideyri diye konuşulur. Mestanlı, Cebel ilçe ve köylerinde ise İstanbul lehçesine daha yakın bir dil kullanılmaktadır. Bu lehçe farkları aradan 500-600 sene geçmesine rağmen hiç değişmemiştir.

2. TUZLUK'DAKİ ÇOCUKLUK YILLARIM (1939-1950)

Evimiz, Bağımız, Tarlalarımız ve Hatıralarım

02 Temmuz 1939'da doğduğum Kırcaali'nin Tuzluk köyünde hanay (2 katlı) evimiz, yaklaşık 800 m²'lik bir arsa üzerine kurulmuştu. En az 300 m²'lik ön bahçede 8-10 çeşit meyve ağaçları (kiraz, vişne, kayısı, zerdali, akça armut, ayva ve dut ağacı...) vardı. Bu bahçenin ön duvarının dışında da babam Mustafa'nın babası, dedem Kerim Çavuş 1920'lerde inşa ettirdiği 4 kurnalı bir çeşmede eni yarım metre ve uzunluğu 3 metre olan 2 yalak bulunuyordu. Bu iki katlı evimiz, ailece (Ekim 1950'de) Balıkesir'e göç etmemizden sonra, evvela muhtarlık sonra da sağlık ocağı olarak kullanılmıştır.

Evimize bitişik olarak da, 2 kat yükseklikte 70-80 m²'lik bir samanlıkta, tahıl ve zirai aletler (kara saban, düven, orak, çekiç v.s.) deposu vardı. Evin arka bahçesinde de 2-3 sağmal (süt veren) inek ve eşeğimiz için büyükçe bir ahır, ayrıca 10-12 koyun, koçu barındıracak bir koyun sayısı (ağıl), ilâveten samanlığın karşısında da 10-15 tavuğun barınmasına yetecek kadar bir tavuk kümesi, bitişğinde de helâ bulunuyordu.

Evimizin sol tarafında üstü ve üç yanı kapalı, önü açık çardak altında eller ve ayaklar kullanılarak çalışan bir dokuma tezgâhı (culfalık) vardı. Rahmetli Zehra anam, dikim ve hasat mevsimi dışında bu tezgâhta kilim ve iç çamaşırı bezi dokurdu.

Koyunlar, Mart ayının ikinci yarısı ve Nisan'ın ilk yarısında kuzularken ağlamaklı sesler çıkartırlar. Anam veya babam bu sesleri duyunca yeni doğan kuzu üşümesin diye evin ocak yanan giriş katındaki, dip tarafı saman dolu olan büyükçe sandıklara koyardı. Kuzulama döneminde, uyanınca ilk işimiz sandıklara koşup yeni kuzu aramaktı.

Küçük kardeşimle sahiplendiğimiz kuzuları sayadan çıkartıp köyün meydanında koştururduk. Ben genellikle koçu tercih ederdim. Koçla beraber 30-40 metre koşar, ona dur talimatı verir, 30-40 metre geriye gider, çömelerek "gel oğlum" talimatı verir, koşarak gelir ve kafama toslamamak için fren yaptığında, sarmaş dolaş yerde yuvarlanırdık.

33 dönümlük arazimizin yaklaşık yarısına buğday, arpa, çavdar, yulaf, mısır, soğan patates ve ayçiçeği, 10 dönümüne de tütün ekilirdi. Annem yaz aylarında tütün kırmaktan ve dizmekten, orak (ekin) biçmekten, harman dövmekten vs. öğlenleri yemek pişirmek için yeteri kadar vakit bulamıyordu. Sac üstünde pişirdiği sıcacık bazlamaların ortalarına tereyağı sürüp, bağımızın altındaki Köse Deresi'ndeki buz gibi suyu olan pınara 1-2 saat önce koyduğumuz 2-3 çeşit üzümü alıp, 2 karpuzu keserek,

köpürte köpürte yerdik. Bu yemek zevkinin hazzını ve tadını bir türlü unutamıyorum.

Mintarla'daki 5 dönümlük bağımızda da, 7-8 kiraz ağacı 5-6 adet ceviz ağacı, değişik tat, renk ve büyüklükte elma, armut ve erik ağaçları vardı. Bağımız meyilli olduğu için bize ve eş dosta dağıtmaya yetecek kadar karpuz ve değişik renk ve tatta kavun da ekerdik. Bağımızda, her çocuğun bir kiraz ağacı vardı. Sahiplendiği kiraz ağacının gövdesini her Mayıs'ta kireçle boyamak ona aitti. Kim daha iyi boyarsa, onun kiraz ağacının daha sağlıklı meyve vereceğine inandırılmıştık.

En önemlisi de bağımızda 50-60 adet çotuk (üzüm kütüğü, asması) vardı. Bağımızdaki üzüm çeşitleri; misket (iri, siyah, kokulu olup, Türkiye'de nesli tükendi), razaki (iri, beyaz, ince kabuklu, kokulu), çavuş (beyaz, kokulu), keçimemesi (iri, uzun, kırmızı veya beyaz renk), pamit üzümü (ufak boy ve siyah) gibi değişik renk, boy ve tad ve isme sahip idiler. Ayrıca hem yemeklik, hem de turşuluk salata, acur, domates, lahana ve bibere ilâveten marul, maydanoz, yeşil soğan, pırasa, kabak, patlıcan gibi sebzeler de bol miktarda ekilip, tarlası çok az olan komşularımıza dağıtırdık.

Komünist yasalar çıkmış olmasına rağmen, 1950 yılına kadar Kırcaali'deki tarlalar ve bağ-bahçelerimiz kamulaştırılmamıştı. Harman yerinde en az 2 polis ekinle buğdayları tartar, her kişiye günlük 200 gr. buğday (200 x 365 gün x 9) (6 kardeş, anam, babam ve babaannem dâhil 9 nüfustuk) bırakılırdı. Bize ayrılan buğday miktarını eve götürür, fazlasını da çuvallara doldurup eşeğimize yükler Kırcaali'deki devletin deposuna polis nezaretinde bedava teslim ederdik.

Kırcaali'de ve genellikle Balkanlarda 7 göbeğe kadar akrabalar arasında evlilik olmaz, akraba ziyaretleri çok olduğu için her kişiye günde 200 gr buğday tahdidinden dolayı, misafirlere ekmek çıkarmak da mümkün olmayacaktı. Onun için ben ve bir kardeşim sabah 04:00-05:00 arası kalkıp elimize birer sındı (makas) alıp buğday başaklarını kesip çuvallara doldurarak kendi tarlamızdan gün ağarına kadar gizlice saklamak zorunda kalıyorduk. Bu çuvalları, polisler kontrole geldiklerinde ceza kesmesinler diye (korkudan) samanlıktaki duvarın dibine koyuyor ve üzerlerine saman yığarak saklıyorduk.

Ayrıca kendimizi köyümüzde yeterli buğdayı ve ekmeği olmayan fakir ailelere de ekmek vermek zorunda hissediyorduk. Kapımıza gelen 4-6 yaş arasındaki çocukların anama gelip "Zehrace (Zehra Abla) varsa ben ekmek kırığı olsa da yerim" dediklerini hatırlıyorum. Evimizin yakınındaki mescitte, beş vakit namaz kılınır, 4-6 yaşlarındaki çocuklara Kur'an eğitimi veren imamın maaşını ve yemeğini de sırayla maddi durumu iyi olan komşular karşılardı.

Benim en önemli görevlerim ise, kendi ineklerimizi ve/veya koyunlarımızı otlatmak (çobanlık), onlara saman veya ot vermek, damı ve koyun sayasını (ağıl) te-

mizlemek gibi işlerdi. Tuzluk Mezarlığı'nın bulunduğu Kışlatepe'de bol miktarda çalı ve çimen olduğu için benden 6 yaş büyük Naim Aga'nın oğlu Hüseyin Aga ile koyunları otlatmağa giderdik. Onun 3 tane de keçisi vardı. Yağmur yağdığında sular yola akmasın diye, Kışlatepesi'nin ortasında soldan-sağa giden 40-50 cm derinliği ve genişliği olan bir arık vardı. Bir gün beklenmedik şiddetli bir yağmur ve fırtınaya tutulduk. Koyunlar ancak yarıya kadar dolmuş arığın üzerinden çabucak atladılar ise de keçilerin inatları tuttu. Bir türlü atlamadılar. Keçinin birini kucaklayıp arığı atlatmak istedim. Fakat kucağımdan bir fırladı, beni de arığın üzerine savurdu. Bu 3 keçiyi arıktan atlatmak için en az 10 dakika mücadele ettik.

Annemin babası Halil dedemin ve bizim 2'şerden 4 ineğimizi otlatmak için yine bir gün Büyük Dere'nin yamaçlarında en az 50 dönümlük yaykana (orman)'a gittik. Dedem 2 ineğine de Kokar adını takmıştı. İnekleri ormanın ortasına yaydık. Dedemin Gubi adında ufak-tefek bir köpeği vardı. Ormanın açık bir alanında oturduk. Dedem Gubi'ye sopasını vererek "Kaval çal çocuğum!" dediğinde sopanın ucuna yanağını dayayarak ve sopayı sallayarak şaklabanlılık yapıyordu. "Gubi, oyna" dediğinde iki ayağının üstünde yükselerek ön ayaklarını ve gövdesini sallıyor, "Gubi, öl bakalım" dediğinde yere yatıp hiç kımıldamadan gözlerini yumuyordu. İneklerle 2-3 saat hiç ilgilenmedik. Ormanın içinde çimenler arasında çok iri ve rengi kıpkırmızı, mis gibi kokan çilekleri topladık ve afiyetle yedik, eve götürmek için de yeteri kadar topladık. Dedeme, "İnekleri aramaya gidelim mi?" dedim. Dedem, birkaç el hareketi ile birlikte, "Gubi, hadi oğlum Kokarları (inekleri) getir!" der demez, Gubi zıplayarak fırladı, gitti ve 5-10 dakika içinde onları getirdi.

Dedem ve dayım aileleri ile birlikte Nisan 1950'de, Balıkesir'e göç ettiler. Dedemin evi ile bizim ev arasında sadece bir ev vardı. Gubi, dedemler gidince sürekli uluyordu. Komşuların verdiği yemekleri yemiyor, sadece annemin verdiği yemekleri yese de, iki hafta sonra hiç yemek yemedi ve üçüncü haftada öldü. Onun ardından ailece ağladığımızı hatırlıyorum. 6 ay sonra biz de 1950'de Ekim'in ilk haftasında Balıkesir'e ulaştığımızda, dedemin ilk sorusu "Gubi" oldu. Gubi'nin ölümüne hıçkırarak gözyaşı döktü.

Çocukluğumuzun en büyük zevkleri yaz aylarında akranlarımızla birdirbir, çelik-çomak, ebecilik oynamak, güreşmek, çapıt bezden yapılmış topla top oynamak idi. Ayrıca, yakın ve meyve ağaçları olmayan arkadaşlarımızı da çağırarak dut, kiraz ve kayısı ağaçlarımızın tepelerine tırmanıp, bu meyveleri toplarken bol bol yemek ve yüksek sesle şamata yapmak en büyük zevklerimizdi. Kış aylarında da kızak kaymak, kardan adam yapmak ve kartopu oynamaktı.

Bana düşen görevlerden biri de çamaşır yıkamada anama yardımcı olmaktır. Her 8-10 günde bir çamaşırları çuvala doldurup, Mintarla'daki bağımızdan geçip, Köse-deresi'nin sağında 30 dönümlük ormanımızdan geçerek Koparanlar Köyü deresine inerdik. Bu derenin içinde suyun altında, aralıklarla 5-6 m2'lik düz taşlar vardı. Sabun bulunmadığı için çamaşırları ıslattıktan sonra üzerlerine kil döker, sıkar, sonra da deredeki taşların üzerine sererek tokaç sopa ile döverdik. Çamaşırlar ıslandıktan sonra ağırlaştığı için, yokuş yukarı ve köyümüze en az 1 km'lik yolda yükün çoğunu ben taşıyordum. Benden 2,5 yaş büyük ve ağır hastalık geçirmiş olan merhum Kerim Agam hep kollanır ve onun görevi de bir dut ağacının altında sapanla kuş avlamaktır.

1950 yılında Tuzluk Köyü sadece 41 hane idi. Köydeki tarlaların yaklaşık % 60'ına sahip beş aile (biz, Halil dedem, dayım, amcam ve 1 oğlu) ve üç aile daha 1950'de Türkiye'ye göç edince, köyümüzdeki hane sayısı 33'e inmiş oldu. Bu aileler tarla ve bahçelerini satamadan göç etmişti. Alıcı yoktu. Çünkü eninde sonunda bu mülkler kamulaştırılacaktı. 1952'den itibaren köyde arazisi olmayan ailelere bizim tarlalardan 2'şer dönümlük tarla hibe edilmiştir (komünizmin ilk ve son faydası).

Eylül 1962'de bu dağıtılan tarlalar dâhil, Bulgaristan'da büyük araziler kamulaştırılmış ve kooperatifleşmeye geçilmiştir. Böylece, komünist sistemlerde mal-mülk edinme ve sınıf farklarının olmaması temel hedef ve uygulama olduğu için herkes, anasından doğduğu gibi, eşit hale getirilmiş oldu.

Tuzluk köyünün Kırcaali'ye sadece 3 km olması ve 1970'li yıllardan itibaren köyümüze uzak köylerden göç edenlere bedava arsa verilmesinin sonucu 1951'den 2020'ye Tuzluk'un hane sayısı 34'den 100 dolayına fırlamış oldu.

Tuzluk'taki tarlaların %60'ına sahip olan aileler 1950'de Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır. 2010 yılında köyümüzün yerlisi olan Kasap Mustafa'ya tarlalarımızın isimlerini sordum. Mustafa 1953 doğumlu olduğu için eski tarla isimlerini bilmiyordu. Onun üzerine 1969'de Balıkesir'e göç etmiş olan amcamın torunu 1945 doğumlu, Mümin oğlu Sadık Çarıkçı'ya sordum. Kitabım yayınlandığında köylülerimize de hediye edeceğime göre, hem yerlilerimiz, hem de göç edenler için Tuzluk'taki tarlaların adlarını gelecek nesillere aktarmak istedim.

Tuzluk'taki Tarlaların Adları

Kışlatepe: Mezarlığın bulunduğu, caminin karşısından İshaklar köyüne kadar olan tepe.

Ören: Kışlatepe'nin arkasından İshaklar köyüne kadar.

Mintarla: Köy çeşmesinin solundan Kösederesine kadar.

Paraltı: Tuzluk – İshaklar Köyü yolunun ilk 600 metresinin altı.

Dorüstü: Köyün arkasından Büyükdere nehrine kadar.

Harmanaltı ve Duztarla: çeşmenin solundan 200 metre sonra Büyükdere nehrine kadar Kuyualtı: Tuzluk - Koparanlar yolunun altı.

Aşgolu: Köyün solundan dereye kadar.

Çaldoğan (Çalitepesi): Çeşmenin karşısındaki dağın eteklerindeki arazi.

Göçütlük: Tuzluk - Büyükdere köyü yolunun altındaki dereye kadar olan tarlalar.

Dere ve Körü tarlaları: Büyükdere nehrini geçtikten sonraki yokuştaki tarlalar.

Yapraklık (Tuzluk - Büyükdere nehrinin arası, 300 metre sağdaki tarla.

Ularık: Camii'den – Işıklar yolunun ilk 500 metresinin altındaki tarlalar.

Kırcaali-Rodop köylerindeki evler genellikle taş evlerden oluşurdu. Bu taş evlerin dışları sıvalı olup, kışlar çok sert geçtiği için baharda herkes evlerini beyaz veya çivit (açık mavi) kireçlerle boyar, yeşillikler arasında evlerin görünümüne, manzarasına doyum olmazdı. Bu yeşilliği oluşturan da her evin bahçesindeki 4-5 çeşit meyve ağaçları ve çeşitli renkteki üzümlerden oluşan asmalardır.

O zamanlarda Rodop bölgesine çok kar yağardı. Dışarıda, evin sol tarafındaki tuvalete gitmek için bir gecede yağın 10-15 cm'lik karı küremek zorundaydık. İçerde, ocak başında yatana kadar iki katlı evimizi ısıtmak için orada sürekli odun yakardık. İçerisi sıcak, dışarısi eksi 10-15 derece. Dışarıya çıkarken istediğin kadar kalın giyin, ama yinede soğuktan çarpılmaman imkânsızdı.

6-7 yaşlarımda iken punto'ya gardım (zatürre oldum). Bir tavuğu sıcak suda pişirdiler. Tavuğun sırtını kesmeden, içindeki kemiklerini temizleyip, iki ayağımı da çok sıcak tavuğun içine sardılar. Tavuk soğuyunca tekrar ısıtıp, tekrar sardılar. İki gün içinde iyileştim.

Bir gün, eşeğimi semer vurmada binip gezmeye ve onu koşturmaya çıkmıştım. Önümüze büyük bir köpek fırlayınca hayvan kükreyerek beni yere fırlattı. Sol kolumun dirseği kolumun önüne geldi. Çok acı çekmeye başladım. Babam, bir köyde çok iyi bir çıkıkçı olduğunu söyledi ve gittik. Çıkıkçı, şırlan yağı (ayçiçeği yağı) ile hafif hafif kolumu ovduktan ve beni lafa tutarken sert bir şekilde asıldı ve dirseğim yerine geldi. Anlayamadığım taraf Kırcaali'ye 3 km mesafede oturduğumuz halde beni niye doktora götürmediler?

Köyümüzde, benden 5-6 yaş büyük Ramadan adında bir agamız vardı. O; yaz aylarında meyve ağaçlarından ve bostan (kavun-karpuz) tarlalarından izinsiz meyve ve bostan alırdı, ama her akşamda Halil dedeme hesap vermek zorunda kalırdı. Mükâfatı da, dedemden azar ısıtmak ve nasihat almaktı. Fakat yine de her seferinde aynı şeyi yapardı. Bir gün, 7-8 yaşlarında iken, ekim zamanı dedemin bostan tarlasına uğradım. Bir de ne göreyim, Ramadan agamız tarlanın sonunda kazma ile karık çekiyor. Dedeme sordum; “Bu ne iştir?” diye. “Çöcüğüm (çocuğum), Ramadan nasıl olsa bizden de izinsiz kavun karpuz alacaktı. Şimdi Ramadan son karığa kavun-karpuz ekecek ve bundan sonra ilk defa izinsiz kendi malını alacak. Ve bunun için de söz verdi” dedi.

Evlâd-ı Fâtihân'ın Anlamı ve Dînî Eğitim

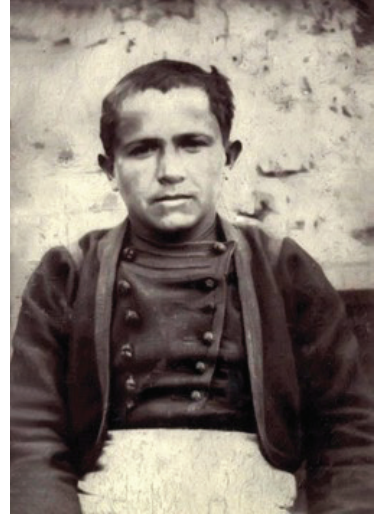
Üniversiteye yeni gelen öğrencilerime ilk derste en az 8-10 sefer, “Evlâd-ı Fâtihân ne demek?” diye sorduğumda, koro halinde “Fâtih’in torunları” cevabını almıştım. Oysa bu terimin gerçek anlamı; “Bundan en az 620 yıl önce Balkan ülkelelerini fethetmiş olan ve Viyana kapılarına kadar dayanmış, milliyetçi, imanlı ve cesur atalarımızın torunları” anlamına geliyor. Kısaca, Evlad-ı Fâtihân; “Balkanları veya Rumeli’yi fethedenlerin torunları” demektir.

1950’li yıllara kadar, çoğunlukla köyde yaşayan Türk erkekleri Aba (kalın kumaşından yapılmış), Setre (ceket) ve Potur (körüklü pantolon) giyerler, yaşlıların bellerinde beyaz kuşak sarılır ve yemeni türünden ayakkabı giyerlerdi. Türk kadınları ise elleri ve yüzleri açık olmak kaydı ile yaşlılar beyaz, gençler renkli başörtüsü takar ve ferace (siyah çarşaf) giyerlerdi. Bulgar kadınlarının başları açık olduğu ve ferace giymedikleri için onlara babı derdik.

Kırcaali-Rodop bölgesindeki örf ve adetlere göre, her çocuk aldığı din eğitimi ile sanki daha doğarken imanlı bir Türk milliyetçisi ve Evlad-ı Fatihan (Balkanları fethedenlerin torunları) olarak yetiştiriyordu. Bu bölgede İslam dini, milliyetçiliğin adeta bir çimentosu idi. Bununla ilgili

bir hatıramı nakletmek isterim. Uzaktan akrabam olan Sabri Soydan 1960 yılında Bulgaristan ordusundan kaçarak Edirne’de yetkililere sığınır. Bulgar hududundaki tel örgüleri geçerken yakalansaydı kurşuna dizilecekti. Kendisini İstanbul Ayazağa’daki Amerikan mülteci kampına teslim ederler. Haberi alır almaz yetkililerden izin alarak kendisini önce Sultanahmet Camii’ne daha sonra da Galata Köprüsü’ne götürdüm.

Köprü’nün üzerinden vapurdan inen yolcuları seyrediyorduk. Vapurdan inen genç bir adamın bavulunu yaşlı ve iki büklüm bir ihtiyar taşıyordu. Onları göstererek “Bu genç adam da ihtiyar da Türk mü?” diye sordu. Evet dediğimde “Bu ne biçim Türklük ve Müslümanlık?” dedi. Cevap vermede çaresiz kaldım. Mülteci Sabri’ye Amerikalılar 6 ay misafir edebileceklerini, bu müddet içinde ister Türkiye ister ABD vatandaşlığını seçebileceğini söylediler. Canı pahasına Türkiye’ye sığınan Sabri Amerika’yı tercih etmedi. 1-2 ay içinde yakın bir akrabasının yanına Bursa’ya yerleşti. Çok geçim sıkıntısı çekmesine rağmen, kendisinden ABD’ye gitmediğine

*Babam Mustafa'nın abalı
fotoğrafı 1930'lu yıllar*

pişman olduğuna dair tek bir kelime duymadım. İşte Kırcaali Türkü'nün 1950-60'lı yıllardaki Türklüğe ve İslam'ı sahiplenmesine bir örnek.

Kırcaali-Rodop bölgesi Bulgaristan topraklarına 1912'de, katıldığı ve azınlık haklarından dolayı daha az baskı gördüğü için bu bölgede yaşayan Türkler, Türk milli, dini, örf ve adetlerine daha çok bağlı kalabilmişlerdir. Mesela 1950 yılına kadar bu bölgedeki aileler çocuklarını 4 yaşını 4 ay 4 gün geçce köyün imamına teslim eder, önce elif-be...’den oluşan Arap alfabesini öğrenir, 6 yaş civarında da Kuran'ı hatmeder daha sonra zeman mektebine (ilkokula) giderdi. Ben de bu neslin bir temsilcisiyim.

Erkek-kız fark etmez, mescidimizdeki imama 40 hanelik köyün çoğu dini eğitim için çocuğunu gönderirdi. Rahmetli anam, 1930-1950 arası daha önce dini eğitim almamış genç kızlara ve gelinlere tarlaların ekim ve hasat mevsimi dışındaki zamanlarda, namaz dualarını, namaz kılmasını ve çeşitli dini konuları öğretmiştir.

Örnek vermek gerekirse: 2004 yılında, 1989'da Bursa'ya göç etmiş olan kadim dostum Osman Kılıç'a; “Ben çamaşır yıkadığımız dereyi özledim. Bizim köyden dereye inemedim. Bu derenin karşı ve üst tarafında kalan Işıklar köyü tarafından inebiliriz” dedim. Fakat yarlar yıkıldığı için yine inemedik dereye. Tepelik bir yerde durduğumuzda Osman, meyilli arazideki bahçesinde çalışan yaşlı bir kadına adını sordu. “Fatma nine, bak sana Türkiye’den misafir getirdim. Yukarıya, yanımıza gel de biraz muhabbet ederiz” dedi. Kadın, değneğine tutunarak, nefes nefese yanımıza geldi. Yaşını sordum; “82” dedi (2004-82=1922 doğumlu). Ben de; “Osman sizi boşuna yordu. Beni nereden tanıyacaksın?” dedim.

“Ben Tuzluk'ta doğdum.” deyince “Kimlerdensin?” diye sordu. Ben de “Kerim Çavuş'un torunuyum.” der demez birden heyecanlandı. “Marii!, sen yoksa Küçük Zehra'nın kızanı mısın? (amcamın eşinin adı büyük Zehra idi)” dedi.

“Sen annemi nereden tanıyorsun?” dediğimde “Gızanım, benim kız oluşum Tuzluk'tan, Işıklar'a gelin geldim. Ben namaz dualarını, abdest almayı, namaz kılmayı anandan öğrendim.”(1922 doğumlu, 1930-32 yılları arasını kast ediyor). Ben, bu yaşma rağmen 5 vakit namazımı kılmağa çalışıyorum ve her vakitte de annene dua ediyorum. Sen, dua etver misin (ediyor musun, edivermez misin)?” tokadını attı bana. Allah, ondan razı olsun.

15 Mayıs 1977'de Tekirdağ-Şarköy'den Bey Aga olarak hitap edilen Derviş Gürsoy'un kızı Canan Hanımla Bursa'da evlendik. 1978-1979'un yaz aylarında hanıma akrabaları tanıtmak için Ankara, Balıkesir, Bursa ve İzmir'de üçer, beşer aile ziyaretlerinde bulunduk. Tuzluk'tan başka köylere gelin gitmiş olan kadınlardan, her şehirden 1-2'si; “Ah Canan Hanım, keşke kayınvalideni görme şansın olsaydı. Ben, islâmiyeti, namaz dualarını ve namaz kılmayı Emin'in anacağınızından öğrendim” meâlinde ifadeler kullanıyorlardı.

Sülalemiz ve İşleri

Kırcaali bölgesinde ağabey yerine aga, yenge yerine “inge”, abla yerine “cice” veya adının arkasına “ce” eki kullanılır: Kendi ablana cice ve diğerlerine Ayşece, Eminece gibi ek kullanılır. Anneanne yerine “ebe”, babaanne yerine de “koca anne”nin kısaltılmışı “gojna” diye hitap edilirdi.

Babam Mustafa (1909-1988), annem Zehra (1913-1955), ninem Hafize (1878-1952) ve 6 kardeş olarak 1950 yılında Kırcaali’den Balıkesir’e ailece göç ettik. Kardeşlerin büyükten küçüğe isimleri ve doğum tarihleri şöyledir: Hörü (Huriye, 1933-2018), Kerim (1937-2006), Emin (1939), Emine (1942), Fatma (1945), ve Bekir (1948).

1950 yılında Kırcaali’den Balıkesir’e göç eden akrabalarımızın isimleri ise; anamın babası Halil Dedem (1887-1972) ve ebemin (anneannem) adı da Hazel’dir (1883-1970). Dayım Seyit Ahmet (1917-1999) ve eşi Ümmüş’ün çocukları; Nuriye, Hüsnü ve Emin’dir. Teyzem Düriye (1922-2006) ve eşi Ahmet’in 4 çocuğunun adları ise Refik, Ahmet, Mukaddes ve Aydın’dır.

Babamın büyüğü olan amcam Mümin’in (1903-1983) ve eşi Zehra, çocukları da Mümin, Ahmet, Hatice ve Mehmet’dir. Ahmet’in eşi Şaziye, çocukları ise, Remziye, Fahriye, Sıdika ve Hafize’dir. Hatice’nin eşi Niyazi, çocukları da Ayşegül, Niyazi ve Nihat’tır. 1969 yılında göç eden amcamın büyük oğlu Mümin’in eşi Şerife, çocukları Sadık, Muradiye, Şerife ve Halil’dir.

1934’de vefat eden Kerim dedemden, babam Mustafa ve amcam Mümin’e 22’şer dönümlük (1 dönüm=1000 m²) tarlaya ilaveten, en az 30 dönümlük ortak koru (orman) kalmış. Babam, 1935-1950 döneminde, tütün ekimi ve çarık satışından kazandığı gelirlerle tarla satın alarak arazimizin miktarını 22 dönümden 33 dönüme çıkarmıştır. Babam, çiftçilik yanında çarık üretir, ekim ve hasat mevsimleri haricinde eşeğimizin semeri üzerindeki heybelerine konan torbalara çarıkları doldurup her hafta pazartesi ve cuma günlerinde kurulan Kırcaali Pazarı’nda, ayrıca 13-16 km mesafedeki Cebel, Mestanlı gibi şehirlerin panayırlarında satış yapardı.

Halil dedem ve dayım Seyit Ahmet’in de 35 dönümlük bir arazisi vardı. Köyün en çok arazisi olan Naim Aga’nın da 37 dönümlük arazisi (tarlaları) vardı. Tuzluk köyünün tarlalarının yaklaşık % 80’i bu dört sülaleye ait idi.

Amcam Mümin’in, Kırcaali’de iki oğlu Mümin ve Ahmet ve 5-6 ustanın çalıştığı ayakkabıcı dükkânı olduğu için kendisine işveren anlamına gelen “Çorbacı Mümin Ağa” diye hitap edilirdi. Tek başına çalışan Seyit Ahmet dayım Kırcaali’deki dükkânında yeni ayakkabı ve eski ayakkabı tamiri de yapılıyordu.

Tuzlukta Bayramlaşma ve Bayram Karşılığı Geleneği⁷

Köyümüzde Ramazan aylarının tadı bir başka olurdu. Tuzluk’a 300 m mesafedeki Azaplar köyünden kuşbakışı Kırcaali Camii görünürdü. Ramazanlarda bu caminin akşam namazı ışığını gören köyün davulcusu davulunu çalarak 2 köye iftarı haber verirdi. Davul sesi duyulunca Tuzluk’ta iftar saati başlar, çocuklar da çılgık atarak evlerine koşarlardı.

Ramazan ayının 15’inden sonra “Bayram Karşılığı” geleneği vardı. Eğer köyümüzden bir ailenin kızı başka bir köye veya kasabaya gelin gitmiş ise, onun ailesi de dünürlerin veya damadın evini ziyaret ederek orada iftar eder, teravih kılarak onların bayram davetini yapmış olurdu. Arefe günü geldiğinde, her evde gulaç (lokma) pişerdi. Tuzluk ve Azaplar Köylerinin çocukları bayramın ilk günü her aileyi ziyaret ederek verilen gulaçları kızılık ağacından yapılmış çatallara dizelerdi. Bayram namazları köye 3 kilometre mesafedeki Kırcaali Camii’nde kılınırdı. Çocuklar namazdan gelenleri yolda karşılar, büyükler de değişik şekerler ve bazen de küçük paralar verirdi.

Tuzluk muhtarlığına bağlı 7 köy olmasına rağmen, Azaplar ve Büyükdere köyleri çok yakındı. Herkesin bayramlaşması Kırcaali Camii avlusunda yapılmış olmasına rağmen, bu iki köyün büyükleri bayramın ilk günü öğlene doğru Tuzluk’a gelip bayramlaşma geleneğini yıllardır sürdürüyorlardı. Köyümüzün erkekleri Tuzluk’un girişinde tek sıra olur, misafirlere sarılarak bayramlaşırken birbirine takılır ve espriler yaparlardı. Sonra da köyümüzdeki birçok hanedan gelen büyük sinilerdeki (tepsilerdeki) çeşitli börekler köy meydanında serilerek topluca yemek yenirdi. Çocuklar da sofralara büyük bir sevinçle otururdu.

Sadık ÇARIKÇI

Yemekten sonra da köyün evlenme çağına gelen genç kızları köy meydanına yakın bir evin bahçesinde toplanırlardı. Etrafında küçük ziller olan dare’leri (defleri) çalarak halk türküleri, maniler söylerler ve oyun havaları çalarlardı. Köyün delikanlıları ve çocukları da onların karşısında yer alan bir boşlukta toplanarak türkülere ve oyun havalalarına katılırlardı. Ben 11 yaşında iken 1950’de Tuzluk’tan ayrıldım. Kızlarımızın söylediğini hatırladığım tek türkü ise; “Gelin urbalarını Sırbıya’dan al yârim Sırbıya’dan al...” türküsüdür.

7 Bu hatıramın önemli bir kısmı 1969’da Balıkesir’e göç eden amcamın torunu Sadık Çarıkçı tarafından kaleme alınmıştır.

Kurban bayramlarında ise, 2 köyün katıldığı Tuzluk'taki bayramlaşma ve geleneksel yemek ikinci günü yapılıyordu. O yıllarda buzdolabı olmadığı için, kurban etleri kavurma yapılır, küplere doldurulur ve serin bir yerde muhafaza edilirdi. Kurban derileri bir hayır kurumuna verilirdi. Kurban etinin en az üçte biri de 7 paya bölünerek kurban kesemeyen fakir fukara ailelere dağıtılırdı.

Dedem Kerim Çavuş ve Edirne Müdafaası

Babam Mustafa'nın babası (Mehmet oğlu Kerim Çavuş, 1870-1934) daha önce 1890-1892 döneminde, Osmanlı ordusunda 3 yıl askerlik yapmış olmasına rağmen 1909'da 39 yaşında iken tekrar askere alınır. Bu ikinci askerlik dönemi ise 5 yıl sürer. (1909-1913). Sebebi ise 1911-1913 arasında patlak veren Balkan Savaşı'nın sürmesidir. Böylece dedem, Osmanlı Ordusunda 8 yıl askerlik yapmıştır.

29 Ekim 1912 – 26 Mart 1913 arasında Bulgar ordusuna karşı 150 gün süren Edirne müdafaasının komutanı Erzurumlu Korgeneral Mehmet Şükrü Paşadır. Çok cesur olmasından dolayı bu komutan tarihte “Deli Şükrü Paşa” diye anılır. Bu dönemde dedem, Kerim Çavuş, Şükrü Paşa'nın yaverliğini yapmıştır. İstanbul'dan yeteri kadar erzak ve cephane desteği gelmemesi ve Edirne'nin tarihi ve kültürel dokusunun bozulmaması için Şükrü Paşa savaşı durdurur. Bu karardan önce mahiyeti ile birlikte Edirne'nin Saray İçî ormanında haftalarca gizlenmişler ve süpürge tohumlarından yapılmış ekmek, ağaç kabuğu, kurbağa ve hastalıktan ölmek üzere olan atları keserek etlerini yemek zorunda kalmışlardır.⁸

26 Mart 1913'te esir düşen Mehmet Şükrü Paşa'ya 27 Mart 2013'te Bulgar Kralı Ferdinand tarafından kahramanlığına hürmeten kılıcı iade edilir. Fakat 28 Mart'ta Sofya'ya götürülmesiyle 6 aylık esaret dönemi başlar. Bu 6 aylık dönemde Şükrü Paşa'nın ailesinin sorumluluğunu üstlenen kişi Kerim Çavuş'tur. Edirne 1913'ün 19-25 Temmuz günleri arasında süren Türk-Bulgar Savaşı sonucunda Osmanlılar tarafından tekrar geri alınır.

Bulgaristan ile 29 Eylül 1913'te yapılan İstanbul Antlaşması sonucunda Mehmet Şükrü Paşa serbest kalıp İstanbul'a dönünce kendisine aktif bir kıta hizmeti verilmemiştir. 5 Haziran 1916'da vefat eden Şükrü Paşa'nın Edirne'de bir anıt mezarı vardır.⁹

Kerim Çavuş 1909 baharında askere giderken eşi Hafize'nin (babaannem, 1878-1952) hamile olduğundan haberi yoktur. 1913'te askerden eve döndüğünde 5 yaşında Mustafa(babam) adında bir oğlu daha olduğu sürprizi ile karşılaşır. Kerim Çavuş,

8 M. Sabri Koz, *Edirne Müdafi Mehmet Şükrü Paşa*, İstanbul, 2008 s.14

9 M. Sabri Koz, s.210-214

1919-1933 arası 15 yıl köyümüzde muhtarlık yapmıştır. Tuzluk merkez muhtarlığına bağlı olan köyler Azaplar, İshaklar, Koparanlar, Büyükdere, Kırklar ve Akkeraltı'dır.

Balkan Savaşları'nın başlaması ile 1911 yılı ortalarında babaannem Hafize Hanım, amcam Mümin (8 yaşında) ve 1.5 yaşındaki Mustafa'yı (babam) kucağına alarak, köydeki bir kaç aile ile birlikte Türkiye'ye göç için dağlardan Gümülcine'ye doğru yola çıkarlar. Ana yollardan gidemezler. Çünkü Bulgar çetelerinin önlerini keşilme ihtimali vardır. Gümülcine o zaman Osmanlı toprağıdır ve Kırcaali'ye 70 km uzaklıktadır. Oysaki Edirne de 135 km mesafededir.

Babaannem sıcak havada aç, susuz yürürken bitap düşer, şuurunu kaybeder ve kucağındaki bebeğini bir çalı dibine bırakarak yoluna devam eder. Bir komşu kadın, "Hafize! Mustafa nerede?" diye sorduğunda dona kalır. Kendine gelsin diye onu sar-sarak bir tokat atar ve sonrasında 250-300 metre geriye dönülerek bebeğini ağlayarak tekrar kucağına alır. Bir kaç gün yola devam etseler de çocuklar ve kadınların bitap düşmesi sonucu Gümülcine'ye göçten vazgeçerek köye geri dönerler. Babaannem 1952'de Balıkesir'de vefat etti. Çocukluğumda "Dedeniz askerde iken böyle acıklı bir hatıra yaşadık." diye bizlere anlatmıştı.

Mangil'in Oğlu Mehmet Dede

2004 yılı Temmuz ayında Tuzluk köyünü ziyaret etmiştim. Şose'nin (ana yolun) üst tarafındaki bakkalın ikinci katında bulunan çay ocağında otururken elindeki bastonu sallayarak Kırcaali'den gelen ihtiyar birini babama benzettim. Yanımdakilere "Bu amca kim?" diye sordum, çay ocağından "Mehmet Dede! Türkiye'den misafirin var, seni soruyor." diye seslendiler. Merdivenleri hiç dinlenmeden çıkan ihtiyar delikanlının elini öptüm ve aramızda aşağıdaki konuşma geçti: Ben (E) ve Mehmet Dede (M)

E: Mehmet Dede, bir zamanlar biz de bu köyde yaşıyorduk. Aradan 54 sene geçti, şimdi yabancı olduk.

M: Kimlerdensin be çöcüğüm? (evladım)

E: Kerim Çavuş 'un torunuyum.

Bunu dediğim anda Mehmet Dede heyecanlanarak, sandalyeden biraz kalkıp oturdu ve sordu.

M: Mümin'in mi, Mustafa'nın mı oğlusun?

E: Mustafa'nın oğluyum.

M: Baban benim akranım ve ahretliğimdir. (sağdıç).

E: Sen nerede oturuyorsun?

M: İshaklar köyünde

E: Sen kimlerdensin? (Sanki bilecekmişim gibi)

M: Ben Mangil'in oğluyum.

E: Mangil kim?

M: Zamanın (1910'larda) Osmanlı başpehlivanı (3 kıtanın şampiyonu)

E: Biz çocukken güreşte biri diğerini yere fırlattığında "Mangil gibi çıktı." derdik. Ben İshaklar köyünde ilkokul okudum. Mangil'in bu köyden olduğunu bana kimse söylememişti. Senin esas köyün neresi?

M: Benim esas köyüm Ercilli'dir. Köyümüze baraj yapıldığı için 1962'de bizi İshaklar'a iskân ettiler.

E: Mehmet Dede, Ercilli köyüne gitmek için önce Kırcaali'ye sonra ters istikamette yol almak lazım. Tuzluk-Ercilli arasında direkt yol yok. Babamla nasıl tanıştınız?

M: Oğlum, Cuma namazları nerede kılınır? Kırcaali'de köy mescitlerinde minber (hutbe okunan yer) olmadığı için, Cuma günleri çevre köylerden herkes Kırcaali Camisine gelir. Kerim Çavuş deden 7 köyün muhtarı ve çok ünlü bir adam olduğu için herkes Kerim Çavuş'un çocuklarından biri ile arkadaşlık yapmak isterdi. Amcan Mümin varlıklı olduğu için onun arkadaşları da işveren idi. Ben de arkadaş olarak babanı seçtim.

E: Peki babamla sağdıçlık seviyesine nasıl ulaştınız?

M: 1940'lı yıllarda Kırcaali'de pazartesi ve cuma günleri pazar kurulurdu. Ben Cuma namazından önce ve sonra babanın çarık sergisinde ona yardım ederdim, birlikte vakit geçirirdik.

E: Peki Kerim Çavuş hakkında bildiklerini ve duyduklarını bize anlatır mısınız? Bizim hatamız, babama ve amcama dedem konusunda hiç soru sormamamız.

M: Kerim Çavuş, Osmanlı ordusunda çok uzun yıllar yaptığı askerliği sırasında çok bilgi kazanmış. O dönemde, radyo yok, gazete çok az, televizyon hiç yok. Dolayısı ile bu bölgede yaşayan insanlar çok bilgisiz olduğu için deden bu bölgenin en kültürlü kişilerinden biriydi. Bundan dolayı özellikle Ramazan aylarında iftardan sonra diğer köylerin ileri gelenleri Tuzluk'a gelir, gece yarısına kadar Kerim Çavuş'un sohbetini dinlerlermiş.

Ayrıca Kerim Çavuş, oldukça varlıklı bir kişi olduğu için fakir-fukaraya iş verirmiş. Hatta birkaç; fakiri evlendirdiğini de duymuştum. Diğer taraftan, Kerim Çavuş çok bilgili, çok adaletli, otoriter ve itibar edilen bir kişi olduğu için etraf köylerden kişiler arasında bir uyuşmazlık ya da kavga çıktığında, mesela tarla sınırı, miras, su kavgası veya kız kaçırma vs konularında taraflar Bulgar mahkemelerine gitmek yerine, olayı çözmek için, yanlarında birer şahit getirerek dedene başvurularmış. Kerim Çavuş, şahitleri ve ihtilaflı kişileri dinler, sorular sorar ve verdiği karara herkes

saygı duyarmış. Kısaca Kerim Çavuş, aynı zamanda bölgenin kadısı imiş. Mehmet Dede'ye sorularıma devam ederek;

E: Kerim Çavuş gibi bir adam bir daha gelir mi?

M: Hayır. O zamanın şartlarının yetiştirdiği büyük bir devlet adamı idi. Bir daha öyle bir adam gelmez.

E: Mehmet Dede, sen kaç yaşındasın?

M: (Gayet mütevazı bir şekilde) Doksan altı be gülüm...

Bu sefer ben ayağa kalkarak, Nee? dedim. Çok şaşırmıştım. Çünkü babam 1988'de vefat etmişti, Yıl 2004 idi. Mehmet Dede babamın akranı idi. Kendisine;

E: Çoluk çocuk var mı?

M: Kimsem yok be kızanım.

E: Bana hayatının bir gününün nasıl geçtiğini anlatır mısın?

M: Sabah ezanında kalkar, namazımı kılarım. Komşular çorbamı getirir. Elime bastonumu alıp İshaklar'dan Kırcaali'ye (4 km) yola koyulurum. Şehre vardığımda bir kahvede oturur, öğlen ve ikindi namazlarını camide kıldıktan sonra, köye dönmek için yola koyulurum.

E: Sana devlet maaş veriyor mu? Geçinebiliyor musun?

M: Aylık 35 Leva (2 Leva yaklaşık 1 Euro'dur.)

E: Senin çay ve kahve parana bile yetmez, öğle yemeğini nasıl hallediyorsun?

M: Kahve'nin sahibi Bulgar olmasına rağmen benden çay-kahve parası almaz. Etraftaki Türk olan lokanta ve tost satanlar da öğle vakti beni kahveden alıp karnımı doyururlar ve benden para almazlar.

2006 yılının Ağustos ayında Tuzluk'a tekrar gittiğimde, köye varır varmaz, Mehmet Dede'yi sordum. Nisan ayında (98 yaşında iken) vefat ettiğini söylediler. Allah rahmet eylesin, mekânı cennet olsun.

İlkokul'daki Durumum ve Türkiye'ye Göç Hazırlığı

Köyümüzde ilkokul olmadığı için köyün karşısındaki Çaldöğrası Tepesi'nin arkasında yer alan İshaklar İlkokulu'na Eylül 1946'da başladım. Kışlar, çok karlı ve soğuk idi. 1.sınıfa giderken genellikle sabahları tipi şeklinde kar yağardı. Benden büyük öğrenciler düşmeyeyim diye biri sağ biri sol elimden tutarlardı ve hep beraber yol alırdık. Köyün çukurundaki yola indiğimizde 2-3 dakika donmuş olan göz kirpiklerimizi ve ellerimizi ovuşturarak kendimize geldik.

O zamanlarda ve 1960'a kadar azınlık hakları tanındığı için Türk İlkokulları, Türk Rüştüyeleri (Ortaokulları) ve Türk Liseleri vardı. İlkokulda, Bulgarca dilbilgisi hariç, bütün dersler Türkçe idi. İshaklar İlkokulu'nda, Türk öğretmenimiz Ahmet Halilibramov çok kaliteli ve milliyetçi bir adamdı. Bir de, Kırcaali'nin müzik korusu'n-

da akordeon çalan Bulgar hocamız vardı. Müzik, Bulgarca derslerine girerdi ve çok iyi bir Türk dostuydu. Ahmet hocamız müfredatta olmadığı halde bize din dersi eğitimi de verirdi. Derse girmeden önce topluca bir marş söylemek gerekiyordu. Aklımda kaldığı kadar ilk cümlesi; “Dünyanın 3 büyük lideri Stalin (Sovyetler Birliği’ni), Tito (Yugoslavya’yı), Dimitrov (Bulgaristan’ı)...” ile başlardı.

Ayrıca Ahmet hocamız izci grupları kurarak bizi ormanlarda gezdirir, grupların adlarını da Dimitrov Çetesi, Nazım Hikmet Çetesi, Namık Kemal Çetesi vs. koyarak Türk büyükleri hakkında bilgiler verirdi. Cicili-bicili renkli izci elbiselerini Tuzluk’daki terzi İbrahim Aga dikerdi. İzci elbiseleri ile Kırcaali’ye törenlere gittiğimizde, hep sınıf birincisi olduğum için izci flamasını en önde bana taşıtıyorlardı.

10 Ağustos 1950 günü Bulgar Hükümeti, Türkiye’ye bir nota verdi. Sert bir dille, Bulgaristan Türklerinden 250.000 kişinin, 3 ay içinde Türkiye’ye göçmen olarak alınmasını istedi (10 Kasım 1950’ye kadar)¹⁰. Bulgaristan’da toprak sahiplerine ve eğitilmiş kişilere aba altından sopa göstererek (sürgün tehdidi yaparak) bu göçe katılmaları hususunda uyardı. Çünkü Bulgaristan 1944 yılında komünist siteme geçmiş olmasına rağmen, henüz topraklar kamulaştırılmadığından ve Kırcaali’ye bağlı 115 köyün 95’inde sadece Türkler yaşadığı için onların tarlalarda çalıştırılmasına ihtiyaç vardı.

Köyün varlıklı ailelerinden biri olarak meyve bahçesi ve bağımız, hatta ormanımız bile vardı. 2 Ekim 1950 ‘de tehciye (zorunlu göçe) tabii tutularak malı-mülkü satmadan Türkiye’ye göç etmek zorunda kaldık. Köyümüz %100 Türk olduğu ve bölgemizdeki köylerde hiç Bulgar olmadığı için mülklerimize zaten alıcı bile çıkmamıştı. Çünkü Bulgaristan’da 1944’te başlayan komünist rejim zaten mülk edinme şansını ortadan kaldırmıştı. İneklerimizi, koyunlarımızı ve tavuklarımızı yok pahasına, acele kasaplara satmak zorunda kaldık.

Bir tek eşeğimize müşteri çıkmadı. Tek alıcı, köyün karşısında Çaldoğrası Tepesi eteklerinde koyun ve keçi sayısı olan Delçe adında bir Bulgar çobanı talipti. Babam da, hayvanı hor kullanır diye ona satmak istemiyordu.

Ayrıca 1949 yılında 30 dönümlük ormanımızı Tuzluk ve civar köylerine kestirerek herkes kestiği kadar odun alabilir talimatını vermişti. Ormanımız meşe, kayın, gürgen, karaağaç gibi geniş yapraklı ağaçlardan oluşuyordu. Bulgar yönetimi bu ormana sadece çam ağaçları ekilmesine karar vermiş.

Babam bizi ormandan ağaç kesmeye gönderdiğinde, “Sakın yeşil ağaç kesmeyin, günahdır, canlı ağaç kesilmez” derdi. Biz kuru ağaç bulacağız diye çok zorlandık. Dere eteklerinde kurumuş ağaç köklerini çekerken beklenmedik anda kopan

10 Bilal Şimşir, *Bulgaristan Türkleri*, s.212-213, Şubat 1986, Bilgi Yayınevi, Ankara,

kuru köklerden sonra dere yamacından paldır-küldür aşağı yuvarlanırdık, ağzımız, burnumuz toz içinde kalırdı.

Köylerden gelenler çatır çatır ağaçları keserken babam ormanın başında oturmuş, “Benim 30 senedir gözüm gibi baktığım ormanım...” diye hüngür hüngür ağlıyormuş. O ara çoban Delçe babama yaklaşıp “ Oh olsun! Benim koyun ve keçilerimi otlatmama izin vermedin, şimdi ağlamaya devam et!” demiş.

Babam da ağır sözler söylemiş olmalı ki, Delçe akşam namazından önce elinde kalın bir sopayla mescidin kapısının arkasında saklanıp beklerken Halil dedem onu fark etmiş. “Delçe, hayrola, bu ne hal?” dediğinde; “Bu sopayı Mustafa’nın kafasına indireceğim, orman kesilirken bana hakaret etti!” demiş. Dedem “ Sen onun kim olduğunu biliyor musun?” deyince Delçe “Kimmiş?” demiş. Dedem “Benim damadım! 6 çocuğu var! Sende utanmak, arlanmak yok mu? Çekip gitmezsen o elindeki sopayı alır senin kafana indiririm. Çek git buradan!” diye gürlemiş. O da çekip gitmiş.

Türkiye’ye gitmemize iki hafta kala Delçe tekrar gelip eşeğimize talip olur ve bir ineğin iki misli para teklif eder. Babam da, talip çıkmadığı için eşeği ona satmak zorunda kalır. Türkiye’ye göçe iki gün kala, Delçe eşeğimizle köye gelir. Biri ile sohbe tutulur. Eşek de, eski evine doğru yürürken fırlayıp onu karşılamaya koştum. Semerinin iki yanında 20’şer litrelik iki süt tenekesi ve bir de semerin üstünde bağlanmış toplam 60 litrelik yük vardı üzerinde. Eşek iki hafta içerisinde çok zayıflamıştı. Ben ona ne zaman yaklaşısam, kulaklarını ve ön ayaklarını oynatırdı. Fakat bu sefer ben eşeğe yaklaşıncı birden durdu. “Beni niye sattınız?!” der gibi hiç hareket etmeden ve gözlerini kırpmadan yüzüme baktı ve gözlerinden ikişer damla yaş geldi! Ben de, hüngür hüngür ağlamaya başladım. Bu anı, hiçbir zaman unutmadım. Türkiye’de, rüyalarım da gördüm.

3-5 gün sonra Türkiye’ye göç edeceğimiz için Eylül 1950’nin son haftasında babamla birlikte yoğurt ve yumurta sattığımız Bulgar komşularla vedalaşmaya gittik. Bugünkü gibi hatırlıyorum. “Ey komşular sizi çok özleyeceğiz! Siz komünizmden kurtuluyorsunuz, şanslısınız, fakat bizim gidecek bir yerimiz yok.” diyerek sarıldılar ve vedalaşırken onlar da biz de çok hüzünlü idik. Demek ki, Bulgarlar ile Türkler arasında ne büyük dostluk varmış Kırcaali’de.

3. BALIKESİR'DEKİ ÇOCUKLUĞUM, GEÇİM MÜCADELEMİZ VE PARASIZ YATILI SINAVINI KAZANMAM

Ailece Türkiye'ye Göçümüz ve Balıkesir'e İskânımız

3 Ekim 1950'de Kırcaali'den trene bindik, Hasköy (Haskova)'den geçerek Edirne'ye ulaştık. Edirne'de, nüfus memuru babama; “Soyadının ne olmasını istersin?” dediğinde, babam; “Ne o? Bilemedim gülüm.” demiş. Memur “Amca, Kırcaali'de ne iş yapıyordun?” diye sormuş. “Rençberlik (çiftçilik) ve çarıkcılık” deyince, soyadımız “Çarıkçı” olmuş. Dört ay sonra amcam aynı sorulara muhatap olunca, nüfus memuru; “amca, köyünün adı nedir?” diye sormuş. O da; “Tuzluk” deyince, amcamın soyadı “Tuzluk” olmuş. Babaannem Hafize sınırı bizimle geçtiği için soyadı “Çarıkçı” oldu. 1952'de vefat eden ve mezarı Balıkesir'in Başçeşme Mezarlığı'nda olan ninemin mezarının sağında babam, solunda da amcam yatmakta, fakat birinin soyadı Çarıkçı, diğeri Tuzluk'dur.

Bizim Tuzluk ve Kırcaali'deki lakabımız Kerim Çavuş sülalesi idi. Oysa nüfus memuru tecrübeli olsaydı ve lakabımızı sorsaydı, bizlerin soyadı “Kerimçavuşoğlu” “Kerimoğlu” veya “Çavuşoğlu” olurdu. Ben Kırcaali'ye gittiğimde adımlı söylesem kimse bilmez. Fakat yaşlılara; “Ben Kerim Çavuş'un torunuyum.” dediğimde çok itibar gördüm. Onun için ben 2010'da Tuzluk'a yaptırdığım camii'nin adını “Kerim Çavuş Camii” koydurdum.

Edirne'de 1 gün misafir edildikten sonra bizi yine trenle, Sirkeci Tren İstasyonu'nun altındaki tren hangarlarına yerleştirdiler. Hangarların (depoların) alanı yaklaşık 1000 m² ve yüksekliği de 7-8 metreden az değildi. Oraya, yemekler için çok büyük kazanlar yerleştirilmiş, yerler kilimlerle örtülmüş, bizlere de uyumak için birer çarşaf ve yastık verilmişti. Burada, Bulgaristan'dan gelenler 3-5 gün misafir edilip, Türkiye'deki değişik il ve ilçelere iskân ediliyordu.

Babama, nereye gitmek istediğini sormuşlar, o da; “Balıkesir'e 1935'de göç etmiş halam ve eniştem var. Balıkesir'e gitmek isterim.” demiş ve talebi kabul edilmiş. Hangardan, Gülhane Parkı'na gitmek, sadece 100-150 metre. Ailece parkı gezen babam Mustafa benden 2,5 yaş büyük olan Kerim agamı ve beni bir kenara çekti. “Oğullarım, atalarımızdan yadigar tarlalarımızı, bağımızı ve bahçelerimizi satmadan gelmek tabii ki çok zor. İçimiz kan ağlıyor. Fakat ben sizi Türkiye'ye Türklüğümüzü ve dinimizi daha iyi yaşayabilmek için getirdim. Biz buraya üç şey için geldik: Vatan, Bayrak ve Ezan. Geri kalanı laf-ı güzaf(boş laf)tır. Biz Bulgaristan'da fakirlik de gördük zenginlik de... Para el kiri gibidir, gelir de geçer de... Allah çalışana yardım eder.” dedi.

Babam haklı çıktı. Komünist sistem, müslüman olan Pomakların Türkçe adlarını 1970’lerde, 1980-1985 arası da önce uzak köylerden başlayarak Türklerin isimlerini silah zoruyla Bulgar isimlerine çevirmiştir.

Bulgaristan’da Kasım 1989’da komünist sistemin yıkılması ve demokratik bir rejime geçilmesi sonucu önce mahkeme kararı ile Türklere eski isimlerini geri alma hakkı tanındı. Türkler “Siz bize Bulgarca isimleri mahkeme kararı ile vermediniz.” gerekçesi ile bu uygulamaya itiraz ettiler. 2 yıl sonra da Türklere belediyelere sadece bir dilekçe vererek Türk adlarını geri alma hakkı tanındı.

Gülhane Parkı’nın içinde dolaşırken, yanımdan bir simitçi geçiyordu. Benden 3 yaş küçük 9 yaşındaki kız kardeşim Emine, simidin adını bilmediğimiz için anneme parmağı ile göstererek “Bundan alsana!” dedi. Annem; “Paramız yok be kızım, olunca alırız.” dedi. Simit, o zamanlarda 5 kuruştı. Benim anlamadığım şey, o yıllarda, koskoca Türkiye Cumhuriyeti’nde, beş parasız gelen göçmen ailelere hiç olmazsa 3-5 lira verilmesi gerektiğini düşünecek bir yönetici yok muydu? (1950’de, 5 TL, bir işçinin 5 günlük yevmiyesi idi).

Balıkesir’de, Simitçilik ve Ayakkabıcıda Çıraklık

7 Ekim 1950 günü Balıkesir’e ulaştığımızda, babamın eniştesi Abdullah Ürkmez Aganın evinde sıkış-tepiş (9 kişi) birkaç gün misafir kaldık. Devletten de bir destek yok. Kira verecek durumumuz olmadığı için, Kayabey Mahallesi, bitiminden 400-500 metre uzaklıktaki her tarafı tahtadan yapılmış iki katlı, o mevsimde boş olan bir bağ evine yerleştik. Akrabamızın ve komşularının yardımıyla getirilen eski püskü yatak, yorgan ve yastıklarla evi donattık! Ekim ve Kasım ayı akşamları, ev muhafazalı olmadığı için epey çivi kestik (üşüdük). Babam, mesleği çarıkçılık olduğu için doğruca Balıkesir’deki bir tabakhaneye gider. Muhacir olduğunu, parasının olmadığını, veresiye olarak 2 adet ham sığır derisi almak istediğini, kurutup çarık yaptıktan sonra satıp parasını verebileceğini açıkça söyler. Tabakhane sahibi babamın isteğini memnuniyetle kabul eder.

Ekim, Kasım ayları aynı zamanda tarlaların ekim zamanı olduğu için 17 yaşındaki ablam ve annem tarlalarda çalışmak için iş bulur, 13 yaşındaki Kerim ağabeyim bir köftecide çırak olur. Ben de 11 yaşında simitçi oldum. Bu ailece çalışma seferberliği sonucunda, Aralık ayında tek katlı, 2 odası ve mutfağı olan, daha muhafazalı ama yine külüstür bir evi kiralarak bağ evinden kurtulmuş olduk.

Bağlar Sokağı’nın girişinden 200-250 metre sonra yer alan camiisinin bitişiğinde eniştemizin büyük oğlu Emin (Ürkmez) Aganın bir bakkal dükkânı vardı. O zamanın bakkallarında buzdolabı henüz yoktu. Bakkalda un, şeker vs. ayrıca meyve ve sebze de satılırdı. Ben, canım sıkıldığında birkaç saat bakkalda dururdum. Balıke-

sir'e gelişimizden bir hafta sonra Emin Aga talimat verdi, "Yarın, sabah saat 7:00'de buraya geleceksin. Ben, biraz daha fazla simit alacağım. Sen de, simit satmaya başlayacaksın." dedi.

Sabah geldiğimde, Emin Aga bir camekânın içine 15 kadar simit koymuştu. Camekân, 3 tarafı tahtadan, bir yüzü de cam ve üstü açılan kapağı olan bir kutuydu. Balıkesir'de, o zamandan bugüne simit, üzerine toz ve mikrop bulaşmasının diye kapalı yerde satılır. Oysa Ankara, İzmir ve nerede ise Türkiye'nin birçok şehrinde ve en işlek merkezlerinde, maalesef tepsi üstünde açık bir şekilde simit satılmaya devam edilmektedir.

Emin Aga, camekânın askısını omzuma omzuma taktı. "Bağlar Sokağı'nın sağındaki Mecidiye Mahallesi simitçi Deli Ahmet'in bölgesidir. Oraya girersen temiz dayak yersin. Onun için bu mahallenin ötesindeki İzmirler Mahallesi'nde (şimdiki Ali Hikmet Paşa Mahallesi) ve bu mahallenin aşağındaki Hayvan Pazarı'nın (bugünkü Köylü Pazarı) solundaki hanların önündeki 4-5 kahvehanede simit satarsın." dedi.

Ben utandığımdan "Simitçi geldi!" diye bağıramadığım için o mahallede en az yarım saat dolaştıktan sonra bir tek simit bile satamadan Emin agaya geri döndüm. Durumu anlatınca Emin aga kaşlarını çatarak tatlı sert bir üslupla "Ne demek bağıramamak? Sen Balıkesir'in ortasından geçen dere boyunun sağındaki en yüksek 4 katlı binayı biliyor musun? dedi. "Evet."dedim. "Binanın kapısında ne yazıyor? İstanbulluoğlu Apartmanı. Peki, onların ne iş yaptıklarını biliyor musun? Onlar Balıkesir'in en büyük tabakhanesine sahip ailedir. Sen şimdi gidip o binadan 30-40 metre sonra bir çıkmaz sokağa gireceksin.(Eski Camii Caddesi'nden önce.) Orada sokak ikiye ayrılır. Sağa sola iyi bak! Kimse sokakta olmadığında "Simitçi geldiii!" diye bağıracaksın. Haydi, yürü" dedi.

Ben de, talimatı yerine getirdim. Sokakta kimse yoktu. Ben "Simitçi geldi!" diye bağıınca, sanki dünya üzerime yıkılmış gibi geldi. Beni duyan bir kadın "Oğlum, simitçi!" diye çağırđı. Kadının sesinin duyan bir başka kadın da seslendi ve üçüncüsü derken 4-5 simit sattım. Fakat ikinci kez bağırmaya yine utandım ve geri döndüm. Emin Aga; "ne oldu?" dediğinde kendisine durumu anlattım. Emin agamız; "Aferin sana, sen artık açıldın, yama tutmazsın" dedi. Allah, Emin Agadan razı olsun.

Ertesi gün, Emin Aga beni Palabıyık İsmail'in simitçi fırınına götürdü. Fırının yeri, deredeki son köprüden geçtikten sonra bugünkü Koray Lisesi'nden 100 metre önce ve soldaki bir boşlukta idi. O günden sonra ben saat sabah 7:00 dolayında fırından simitleri alır, 1,5-2 saat dolaşırdım. Simitçiliğim Ekim 1950'den, Ağustos 1953'e kadar sürmüştür. 1951-1953 arası Kayabey İlkokulu'nda 4 ve 5. sınıfları okurken de, her sabah simit sattıktan sonra okula yetişirdim.

Bugün olduğu gibi, o günlerde de simitçiler hor görüldüğü için, sınıf arkadaşlarım beni görmesin diye, kendi mahalleimde hiç simit satmadım. Bir gün uzak bir mahallede simit satarken, oradan at arabasıyla tarlalara çapa kazmaya giden annem ve ablam beni sesimden tanımışlar. Annemin durumuma çok üzüldüğünü ve ağladığını daha sonra ablam bana anlatmıştı.

Aralık 1950’de babam “Oğlum, senin bir zanaat(sanat) öğrenmen lazım. Sen sabahları simit sattıktan sonra bir ayakkabıcıda çırak olarak çalışacaksın. Hadi oraya gidelim!” dedi ve gittik. Demirciler Arastasının girişinde sağda, “Beş Bekârlar (3 erkek, 2 kadın)” olarak bilinen ayakkabı dükkânına girdik. Önüme, çapı 25 cm, üstü daire şeklinde ve yüksekliği 50 cm dolayında olan bir ağaç kütüğü koydular. Görevim, yamulmuş mıhları (küçük çivileri) düzeltmekti. O zamanlarda, kalıba oturtulmuş ayakkabının yüzü ile kalıbın altına yapıştırılmış kösele küçük mıhlarla tutturulur ve ayakkabı el ile dikilirdi. Tamamlanan ayakkabıdan çıkartılan mıhlar düzeltilmesi için benim önüme konurdu.

Aradan bir hafta geçti. Elime 20 kuruş tutuşturdular. “Paşa Camii”nin solundaki dükkânların bir kaçı aktardır. Oradan bize 10 kuruşluk davul tozu, 10 kuruşluk da minare gölgesi al gel.” dediler. İlk dükkâna girdim. Esnafın cevabı; “ah be oğlum, şansın yok. Bir saat önce birisi hepsini satın aldı ve gitti. Ama karşı dükkâna da sor” dedi. O esnaf ta; “oğlum, bana 3 gün sonra gelecek, uğrayabilir misin?” cevabını verdi. Geri döndüğümde, esnafların söylediklerini açıkladım. Dükkândaki, 5 usta ve 3 kalfa kahkahayı basınca ben işletildiğimi anladım. Ağlamaklı oldum. Beni; “şaka yaptık oğlum” diyerek teselli ettiler. Ben, Balıkesir’de Tuzluk’dan gelmiş, gözü açılmamış bir sığırcık yavrusu olarak işe devam ettim. Çıraklıktan aldığım haftalık ücret 75 kuruştı. Günlük mesai ise; 8.30 - 17.30 = 9 saat olup öğle yemeği, sadece peynir veya tahin helvası ve ekmektir.

1950-1952 dönemi Balıkesir’inde 900 gr ekmek 30 kuruştı. Tarlalarda ekim ve hasat zamanlarında iş bulabilen ve günlük en az 9-10 saat çalıştırılan kadın yevmiyesi 75 kuruş, erkek yevmiyesi de 1 Lira (3 ekmek) idi. Simit fiyatı 5 kuruştı ve her sabah 7:00-8:00 arasında 20 dolayında simit satarak 15-20 kuruş kazanıyordum.

Ayakkabıcı 3 ayın sonunda Ramazan veya Kurban Bayramı hediyesi olarak, bana bir çift yeni ayakkabı hediye verdi. Babama “Ben, 2,5 ekmek için her gün 9 saat, haftada 6 gün çalışıyorum. Üstelik yaptığım iş sadece çivi düzeltmek. Zanaat öğretecekleri de yok. Zaten Seyit Ahmet dayım ayakkabıcı olduğu için ayakkabıcılığı birkaç yıl sonra 3-5 ayda ondan öğrenebilirim. Ben, gerekirse akşam simidine çıkıp en az iki misli daha fazla para kazanabilirim. Ben, bir daha bu işe gitmek istemiyorum.” dedim. Babam “Haklısın oğlum.” dedi. Ayakkabıcıya bayramdan sonra iş

yerine gelemeyeceğimi söyledi. Patron; “O zaman, verdiğimiz yeni ayakkabıyı geri getirsin” demiş. Ben gitmek istemediğim için ayakkabıyı babam iade etti.

Ayrıldıktan 1-2 hafta sonra Mart 1951’de babam Bursa’dan Balıkesir’e gelen bir Şam tatlısı ustası ile tanışır. “Ben, Bursa’nın en meşhur tatlıcılarından kardeşimle kavga ettiğim için buraya geldim. Çocukların varsa, ben size Şam Tatlısı nasıl yapılır, öğretirim.” der. Belli bir para karşılığı yazılı olarak tarifini verir.

Daire şeklinde, çapı en az 60-70 cm olan kalaylanmış bir bakır sinide annem her gün Şam tatlısını pişirir, ben de akşamüzerleri Balıkesir’in ortasından geçen derenin köprülerinden birinde siniyi açılan bir sehpanın üzerine koyarak satış yapardım. Nisan ayının son haftasında, beklenmedik bir fırtına tatlı sinisini dereye uçurdu. Boyum 140 cm, suyun derinliği 70-80 cm. Dereye atladım ve ağlaya ağlaya ayaklarımı siniyi aramaya başladım. Köprüden geçenler, kalabalıklaşarak beni izlemişti. Sağanak yağmur şiddetini arttırdığı için “Oğlum, düşüp boğulacaksın, çık yukarıya!” diyenlere ve elini uzatanlara en az 5-10 dakika direndim. Nihayet 2 kişinin yardımıyla köprüye çıktım.

Yazın dere kuruyunca, derede çivi, teneke vs bulabilmek için arama yapan çocuklar siniyi battığı yerden 600 metre ileride bulmuş ve hurdacıya satmışlar. Babam bu haberi alır almaz, okkalı bir paraya siniyi geri satın aldı. Çünkü bu sini dede yadigârıydı, 1951 yılında en az 100 yıllık, 2022’de en az 170 yıllık tarihi eser idi. Sininin içinde, Arapça harflerle yazılar vardı.

O yıllarda Balıkesir’in (Merkezi) pazarı, Pazartesi ve Salı günleri idi ve etraf köylerden de mal almaya, mahsulünü satmaya gelenler çok kalabalık olurdu. Annemin babası Halil dedem, icarla oldukça büyük bir tarla kiralamıştı. Dedem tarlaya daha çok mısır, soğan, salata, karpuz, kavun gibi mahsuller ekerdi. Mısır ekmeden önce, karıklar açar ve 15-20 cm arayla mısır tohumlarını tek tek toprağa gömerdi. Fidler çıkmaya başlayınca ve etrafı çapalandıktan sonra ince koyun veya sığır gübresi serpilerek karıklar 2-3 günde bir sulanırdı. O zaman dedemin taze mısırlarının boyu 18-22 cm aralığında büyük olurdu.

Haziran ayı başında 1951’de dedemle tarlaya gittik. Bir çuval dolusu mısır topladık. Dedem; “Bu çuvalı pazara götür bakalım satılacak mı?” dedi. Çuvalı sırtımda taşıyarak pazara gittim. Çarşıda, küçük mısır başakları (koçan) 3 kuruş idi. Şaşkın bakışlarla “Bu mısırlar nerede büyümüş?” diye söylenen müşteriler “Kaç kuruş?” diye sorduklarında “5 kuruş.” dedim. Bir çuval dolusu mısırı 15-20 dakikada satmış oldum. Daha sonra da, diğer tarla sahipleri dedemden bilgi alarak mısır ekmeğe başladılar.

Haziran 1951’de Türkiye Kupası finalinin son maçı Beşiktaş-Gençlerbirliği arasında Balıkesir Atatürk stadında oynandı. Param olmadığı için büyük bir ağacın

tepesine tırmanarak maçı seyrettim. Statta büyük bir pankartta “İstanbul’dan geçerken gördüm bir Dikilitaş, üzerinde yazıyordu Aslan Beşiktaş”, “Karakartallar” ve “Siyah Beyaz” ibareleri yazıyordu. Maçın bitimine 20 dakika kala, stat kapılarını açtılar. Ağaçtan hızla inerek maçı tribünden seyrettim ve o günden beri Beşiktaşlıyım.

Balıkesir’de Kayabey İlkokulu’na Kaydım ve Yeniköy’e İskânımız

Nisan 1951’de babam; “Oğlum, Bulgaristan’da ilkokul 4 yıldır, burada 5 yıl olmuş. Bir sene daha oku da ilk mektebi bari bitir” demişti. Ayrıca, biz Kırcaali’den Türkiye’ye gelirken ilkokul öğretmenim Ahmet hoca tren istasyonuna bizi uğurlamaya geldiğinde; “Mustafa Amca, ben senin 3 çocuğunu da okuttum. Ama Türkiye’ye gidince Emin’i okutmayı (okula göndermeyi) sakın unutma, o bizim okul birincimizdi.” demiş. Demek ki, babam göçmenliğin verdiği sıkıntılar sonucu ancak 7 ay sonra Ahmet hocamın tavsiyesini ve benim okula gitmem gerektiğini hatırlayabildi.

Balıkesir’de, Kayabey İlkokulu evimize 300 metre. “Hadi baba, beraber gidelim” dediğimde, “ben gitmem, sen kendin git” dedi. Okul bahçesine girdim. Aval aval bakarken, bir bayan hademe; “Oğlum ne bakınıp durursun? Gelsene!” dedi. “Ben, yeni gelmiş bir muhacir çocuğuyum muallim görmek istiyorum.” dediğimde, “Gel oğlum.” dedi. Ahşap merdivenleri çıkarak ikinci kattaki müdürün odasına girdim.

Müdür; “Bulgaristan’da ilkokul 4 yıl idi. Ben, 5. sınıfı da okumak istiyorum” dedim ve Bulgarca diplomamı uzattım. Müdür; “Oğlum, biz Bulgarca bilmiyoruz. Nerden bileceğiz senin 4 yıl okuduğunu?” dedi. Sonra da odadaki üç öğretmene dönerek; “Şu çocuğu bir sınıfa alın da imtihana tabi tutun. Bakalım 4’ü bitirmiş mi?” deyince bir sınıfa geçtik. Önce matematik hocası iki soru sordu. “Aferin!” aldım. İkinci hoca, Türkçe ve Dilbilgisinden sorular sordu, o da “Pekâlâ” dedi. Odadaki en yaşlı ve coğrafya hocası olan bana; “oğlum, Ankara’nın etrafındaki dağları sayar mısın?” dedi. Ben de, “Türkiye coğrafyası okumadık” dediğimde, “4. sınıfı bir daha okur öğrenirsin” dedi. Bir yıl simitçilikten, bir yıl da bu hoca yüzünden okul hayatımın iki yılı güme gitti. Uzun yıllar coğrafya hocası keşke daha düşünceli olabilir miydi diye düşündüm.

Eylül 1951 geldiğinde, okulun 4. sınıfına kaydoldum. Ekim başında, devlet bizi o zamanki Balıkesir-Bandırma tren yolunun ilk durağı olan (18. km’deki) Yeniköy’e iskân etti. Devlet, eğer Bulgaristan’da şehirde oturuyorsan şehre, köyde oturuyorsan köye iskân ediyordu. Birleşmiş Milletler yardımları ile şehirlerde göçmen mahalleri kuruluyor ve tek katlı ve iki odalı evler veriliyordu. Balıkesir’deki Gazi Osman Paşa Mahallesi, Bursa’daki Hürriyet Mahallesi ve Ankara’daki Varlık Mahallesi gibi. Bu mahalleler, şehrin 3-5 km dışında kurulmuş olsa da, bugün şehirlerin ortasında kalmışlardır.

Yeniköy’de iki odalı bir ev kiraladık. Evin sahibi, çok hoşsohbet bir adamdı.

Akşamları, onun iki katlı evinin balkonunda sohbet ederdik. O zaman, evli olan bir oğlundan bahsederken “On yıl önce, ilkokuldan sonra Balıkesir’e gönderdim okusun diye. Fakat okumadı, ne yapalım başa gelen çekilir...” Bana dönerek “Oğlum sen oku, büyük adam ol e mi?” dedi.

İskân edildiğimiz Yeniköy’de hazine arazilerinden bize verilen tarlalar taşlıktı, o güne kadar hiçbir şey ekilmemişti ve bundan sonra da ekilebilecek gibi değildi. Arsa olarak da, köye en az 500 metre mesafedeki dağın tepesinden bir yer verdiler. Aradan 70 yıl geçmiş olmasına rağmen köy evleri oraya ulaşmadı. Balıkesir-Bursa arası gidip geldiğimizde arsamızı seyredivorum!

Yeniköy’de hiç göçmen aile yoktu. Yerli halk (Manav köyü) bize hiç yakınlık göstermedi. Ayrıca babam, camide beş vakit namaz kıldığı halde, halktan bazıları babama kötü sözler (Bulgar dölü... vs) söyleyerek onu çok üzmüş. Köye gelişin üçüncü haftasında babamın bu üzüntülü halini tesadüfen gören köyün nahiye müdürü “Hayrola Mustafa amca, niye ağlıyorsun?” diye sorduğunda babam “Benim 6 çocuğumdan 4’ü Kur’an’ı hatmetti. Babam Osmanlı ordusunda 8 yıl askerlik yaptı. Tarlalarımızı, bağımızı ve ormanımızı vatan, bayrak ve ezan için bırakıp geldik. Fakat bana ‘Bulgar’ diye hitap ediliyor. Ben artık bu köyde duramam, en kısa zamanda Balıkesir’e döneceğim!” cevabını verir.

7-8 köyün amiri olan nahiye müdürü “Mustafa amca, eğer Balıkesir’e dönersen buradaki iskân haklarını (arsa, tarla) kaybedersin, birkaç gün kararını düşünsen...” dediğinde babam “Oğlum, kararım kesin!” der. Bunun üzerine “Amca hadi bizim daireye gidelim, buradaki iskân haklarından vazgeçersen sana 1000TL (bin günlük işçi yevmiyesi) ödeyebiliyorum, razı olur musun?” der demez babam kabul eder ve ilgili evrakı imzalayarak “Allah sizden razı olsun.” diye müdüre teşekkür eder. Böylece, Yeniköy’de kalışımızın 25. günü Balıkesir’e ve tekrar Kayabey İlkokulu’na dönmüş oldum. Köydeki bayan öğretmenimle vedalaşmaya gittiğimde “Oğlum, ben 20 yıllık öğretmenim. Senin gibi çalışkan ve zeki bir öğrencim olmadı. Keşke hiç gelmeseydin de beni bu kadar üzmeseydin.” dedi ve ağlayarak birbirimize sarıldık.

1950 yılında Fransızlar, Balıkesir Havaalanı’nın inşaatına başlamışlardı. Oraya işçi olarak girenler 2,5 lira yevmiye alıyorlardı. Tarım sektöründe erkek yevmiyesi 1 lira, kadın yevmiyesinin 75 kuruş olduğu bir ortamda, 2,5 lira çok büyük bir para idi. Dayım da orada çalıştığı için epey bir para biriktirmiş olmalı ki, bize verilen 1000 lira ve dayımın koyduğu 1000 lira ile yarısı peşin 4000 liraya, arsanın iki yanında ahşap ikişer katlı olan evi Kayhanlar Konfeksiyon Mağazası’nın sahibi olan aileden satın aldık.

Sındırgı'da Günde 4-5 Saat Uyku ve Tütün Kıрма İşçiliği

Köyümüz Tuzluk'tan 1950'de göç eden ve Sındırgı'da oturan ve aynı zamanda akrabalarımız olan İsmail Yılmazel ve Emin Çarıkçı aileleri tütün kırma işçiliği yevmiyesinin 3 lira olduğunu bildirdiler. Bulgaristan'da, tütün tarlamız olduğu için zaten tecrübeli idik. Biz de satın aldığımız evin 1000 liralık borcunun hiç değilse bir kısmını ödeyebilmek için ailece Sındırgı'ya çalışmaya gitmeye karar verdik.

1952'nin Haziran ortası Temmuz sonu arası, yaklaşık 45 gün Sındırgı'daki Taşlık Mahallesi'ndeki Emin Aganın evinde misafir kaldık. Annem, babam, ablam, ben (12 yaşındaydım) ve kız kardeşim Emine (9 yaşında) sabaha karşı saat 2:30'da at arabasına dolar, Sındırgı-Balıkesir yolundaki ilk köprü'nün sol tarafında ve yamaçta yer alan Şapçılar'ın çok büyük tarlasına çalışmak için giderdik. Saat 3:00'e doğru da tarlaya ulaşırdık. Tütün kıracağımız karıkların civarında kazıklara takılmış löküsler (çok büyük fenerler) etrafı aydınlatırdı.

Tütünler, Haziran ortasında olgunlaşır ve 1-1,5 ay içinde toplanmaz ise gazel (kurur) olurdu. Tütün serinlikte toplanmalıydı yoksa sabah saat 6:00-7.00 arası güneşin etkisiyle yaprakları lastik gibi olur ve kırılmazdı.

Ben 12 ve 9 yaşındaki kardeşim Emine, çocuk yaştaki olduğumuz için hızlı tütün kıramazdık. Annem, babam ve ablam, daha fazla efor sarf ederek bizim karıklardan da tütün kırarak açığımızı kapatırlardı. Kırdığımız tütünler, köfünlere (söğüt ağacından örülmüş, boyu en az 1,5 metre, çapı 70-80 cm'ye varan çok büyük sepet) doldurulur ve üstü tel ile örülmüş ve serin gölge yapsın diye ağaç dallarıyla örtülü şehirdeki çardağa (barınağa) götürülürdü.

Kırdığımız her tütün yaprağının ortasındaki kemiğinden iğneye bağlı ip geçirmek zorundayız. Çünkü her yaprak arası çok küçük bir boşluk oluşmalı ki, serene asılan pastallar (ipe dizilmiş tütünler) düzgün kurusun.

Günlük mesaimiz en az 15-16 saat idi. Kahvaltı sabah 7:00 civarı, öğle yemeği de 12:00-13:00 arası yapıldı. Akşam yemeğini geçiştirmek için de birer poğaça ikram edilirdi. Saat 13:00'ten, akşam 8:00'e kadar da aralıksız tütün dizerdik.

Her sabah kırdığımız tütünleri, o gün dizmeden eve gidemezdik. Genellikle saat 19:00-20:00 arası bitirebiliyorduk. Akşam saat 8:00'de eve geldiğimizde, annem en az bir saat akşam yemeğini pişirmek için uğraşırdı. Ben ve kardeşim de o ara yorgunluktan hemen uykuya daldık. Saat 21:00'den sonra akşam yemeğini yediğimiz için, ancak 10 dolayında yatabilirdik. Sabaha karşı 2:00'de kalkmak zorunda olduğumuz için gece uykumuz sadece 4 saat idi.

Cumartesi ve Pazar tatili de olmayan bu 1,5 aylık dönemde, gece yarısı tarlaya giderken Arnavut taşı ile döşenmiş yollarda at arabasının tekerleklerinin demir

emberlerinin çıkardıkları gürültüye rağmen ben hemen uykuya daldım. Rahmetli annem; “Kızanım, tarlaya geldik!” diyerek, beni ve kardeşimi uyandırırđı. Bu dönemde, birkaç kez; “Allah’ım, bana en kısa zamanda bir gün ver de, 24 saat hiç uyanmadan uyuyayım!” diye dua ettiğimi hatırlıyorum.

Ailece, 1952 Yazında İzmir’de alışma

Sındırđı’da beş kişinin çalışmasıyla, masraflarımız hariç, bir buçuk ayda 500 lirayı aşan bir para kazandık. Ancak bu meblağ ev borcumuzun yarısıydı. Balıkesir’e dönüşte onu dedik. Geriye kalan 500 lirayı da kazanabilmek için annem, babam, ablam, agam ve ben 1952 Haziran ayında İzmir’e çalışmaya gittik. Babam inşaatlarda, annem ve ablam Konak’taki bir tütün mağazasında işe girdiler. Ben ve Kerim Agam, Kahramanlar Semtinde bir tekstil imalathanesinde iş bulduk.

Ben ayrıca Pazar günleri de Tepecik pazarında 2 metre uzunluğunda, 50 cm kalınlığında bir buz parçası üzerine koyduğum gazozları satıyordum. Buz zerindeki bir gazozu hafifçe sallayıp testerenin tersiyle kapağına vurduğumda kapak fırlarken bir gm sesi duyulurdu. “32 dişine keman aldırıyoooo!, Gazoooo!” diye bülbül gibi şakiyordum. Diğer pazarcılar da “Bornova’nın bamyası, Buca’nın zm, Kemer’in patlıcanı vs...”- diye bağırıyorlardu.

Babamın büyüğü amcamız Mümin Ağa bizim kabile reisiydi. Onun sözü slaledeki herkese, babama, bize emir sayılır ve uymak zorunda kalırdık. Amcamın Balıkesir’de açmış olduğu iki saraç dükkânı vardı. Bunun yanında da İstanbul’da bir toptancıdan lağvedilen askeri birliklerin süvari alayı malzemelerini (kayışlarını, yularlarını, semerlerini vs.) satın alır (Bunların oğu Amerikan malı olan NATO yardımıydı), Balıkesir, Bursa, İzmir ve Denizli gibi illerdeki saralara satardı.

Amcam, 1960 yılı Nisan ayında İstanbul’a işleri için geldiğinde damadı (Niyazi Enişte) ve kızı Hatice ablada kaldığı için ben de ziyaretine gittim. Ertesi gün beraber toptancıya gittik. Amcam, “Emin kardeşimin oğludur. Üniversite de okuyor. Ben, bir harar (uval) da Bursa’daki babası için dolduracağım” dedi. Babama ilk defa toptan fiyatına kayış alıverdi.

Bizde yedi göbeğe kadar akrabalık olduğu için Balıkesir, Bursa, İzmir, İstanbul hatta Tekirdağ gibi illerde akrabalarımız vardı. Amcamın hiçbir kimsede olmayan hasleti ise, vakit bulduğunda onlarca akrabamızı yılda bir kez ziyaret ederdi. Bu

Emin arıkcı, Fahri Yaman ve ağabeyim Kerim arıkcı

şehirlerde herhangi bir akrabamız hastaneye kaldırılırsa onu ziyaret eder, maddi durumu yetersiz ise hastane masraflarını karşılardı.

1952'nin Ağustos ayı başında amcam İzmir'deki akrabaları ziyarete geldiğinde bir akşamüstü bize de uğradı. Genellikle Amcam her ziyarete sadece bir iki saat ayırır, akşam yatıya kalmadan Balıkesir'e dönerdi. Annem amcama "Aga ben kapalı ve havasız tütün mağazalarında zor nefes alıyorum. Adama (babama) bir aydır yalvarıyorum. Havasızlıktan ölürsem 6 çocuğumuz öksüz kalacak. Eğer yarın beni ve kızımı Balıkesir'e götürürsen size hakkımı helal edeceğim." dedi. Babam işten geç vakitte geldi. Amcam babama." Ben bu akşam buradayım. Yarın sabah Zehra ve Hörü'yü alıp Balıkesir'e döneceğim. Sen ve iki oğlun İzmir'de çalışmaya devam edin." dedi. Geleneğimiz gereği babam ağabeyinin emrini tek kelime etmeden kabul ederdi ve etti.

Ertesi gün onlar otobüse bindikten 2-3 saat sonra Konak'taki tütün mağazasında büyük bir yangın çıkar. Kat merdivenleri ahşap olduğu ve tütünler de çok kolay alev aldığı için üst katlardaki 200 işçi cayıır cayıır yanarak hayatını kaybeder. İşte amcam Mümin'in sıla-i rahim prensibi annemi ve ablamı bu yangından kurtarır.

Ağustos sonu Balıkesir'e döndüğümüzde parasız yatılı imtihanını kazandığının ve Buca Ortaokulu'nda okuyacağımın haberini Milli Eğitim Bakanlığından gelen bir bir mektupla aldım. Kendi kendime: "Demek ki 1952'de İzmir'de çalıştığım işyerinde mola verildiğinde ve dışarı çıktığımda seyrettiğim İzmir-Buca trenine bol bol bineceğim" dedim.

Astsubay Olamadım

1950'lerin ilk yarısında Balıkesir merkez nüfusu sadece 30 bin dolayında idi. Sanayi ve inşaat sektörleri gelişmemiş durumda olduğu için kış aylarında iş bulmak mümkün değildi. Yaz aylarında tarım sektöründe iş bulsanız bile günde sadece 1 lira kazanıyordunuz. Hayatını kazanmanın tek yolu memur olabilmektir.

İlkokuldan 1953'ün Haziran başında mezun oldum. Haziranın ikinci haftasında gedikli (Astsubay) olmak için sınav açıldığını öğrendim. O zaman ilkokuldan sonra beş yıl daha okuyup Astsubay olabiliyordunuz. Önce askeri hastanede sıhhi kontrolden geçiliyormuş. Balıkesir Lisesi'nin karşısındaki askeri hastaneye gittim. Önce kilomu tartmak için baskülün üstüne çıktım. Görevli kişi boyumu da ölçtü. Verdiği cevap; "Oğlum senden asker olmaz. Senin boyun ve kılın tutmuyor" dedi. Bende sebebini sordum; "Boyun 2 cm küçük, en az 147cm olması gerek. Kilonu 1.5 kilo daha az" der demez, "Amca ben kafamı dik tutsam 2 cm etmiyor mu?" dediğinde,

beni sert bir şekilde azarlayarak kovdu. Ne de olsa kantarın başındaki tek yetkili oydu.1955'te ortaokul sonunda boyum birden uzadığı için şundaki boyum ise 1.80!

Parasız Yatılı Sınavı ve İsmail İlşekerci

Hastaneye babamla gitmiştik. Balıkesir'in merkezindeki Paşa Camii'ne yaklaşıncı babam, "Oğlum, İsmail İlşekerci'ye herkes akıl danışıyor, gidip ona danışalım." dedi. İsmail Bey şeker imalatında Balıkesir'in en meşhuru idi. Babamın çarık sergisi de onun karşısındaydı. Ağabeyim Kerim de o zamanlar 17 yaşındaydı. Şekercinin bodrum katında 5 lira haftalıkla çalışıyordu. Kuyruğa girdik. Bize sıra gelince "Mustafa Amca hayrola?" beni göstererek "Bu kim?" diye sordu. Babam; "Benim gücük çöcük (erkek anlamında). İlk mektebi bitirdi. Gedikli yapmak istedik ama boyu ve kilosu tutmadı. Bildiğin başka bedava mektep var mı?" diye sordu.

İsmail İLŞEKERCİ

İsmail Bey bana dönerek "Oğlum okulunun adı ne?" dedi. "Kayabey İlkokulu" dedim. "Bende oradan mezunum, karnen nasıl?", "Hepsi pekiyi efendim" dedim. "Yarın parasız yatılı sınavı var senin haberin yok mu?", "Hayır" dediğimde babama dönerek "Mustafa Amca senin oğlan zeki bir çocuğa benziyor. Yarın Balıkesir Lisesinde sınav yapılacak. Kazanırsa bu çocuk sizin memlekete (Bulgaristan'a) Büyükelçi olur. Ancak bu imtihanı her vilayetten ancak bir iki kişi kazanıyor" dedi ve İsmail Bey telefona sarıldı. "Hüsnü Bey, yanımda zeki ve çalışkan bir göçmen çocuğu var. Yarınki parasız yatılı sınavından haberi yokmuş. Saat şu anda biliyorsunuz 3:00. Sınavı girmek için muhtardan bazı evraklar almaları gerek. Muhtar yerinde olmayabilir kayıtlar 5:00'te bitiyor. Saat 5:00'e yetişemeyebilirler. Lütfen saat 7:00'ye kadar bekleyin" talimatını verdi ve telefonu kapattı. İsmail İlşekerci 1950'li yıllarda şeker imalatı, Balıkesir DP İl Başkanlığı ve Ticaret Odası Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur.

Bana muhtardan alacağımız evrakların listesini yazarak verdi. Mahallemize gittik. Muhtar yok. En az 2 saat bekledik. Geldiğinde çok ağır yazı yazan muhtar yarım saatimizi yedi. Saat 5'i 15 dakika geçti. Babamla hızlı adımlarla Balıkesir Lisesine ulaştığımızda saat 6:00'yı geçiyordu.

Balıkesir Lisesi'nin müdür yardımcısı Hüsnü beyin odasına girdiğimizde burundan soluyarak "Siz ne terbiyesiz, ne saygısız insanlarsınız, devlet memuru bek-

letilir mi? Ayıptır yaptığınız...” diye söylenerek etrafımızda fır dönüyordu. Babamla ben ise tir tir titriyorduk. Hızını aldıktan sonra makamına yönelerek beni çağırdı. Yazılı bir kâğıdı uzatarak “Sınavda 121.sıradasın. Yarın sabah saat 08:30’da elinde bir kalem, bir silgi ve 25 kuruş da kâğıt parası ile gelirsin!” dedi.

Ertesi sabah sınav için lisenin bahçesine vardığımda sınıf arkadaşlarımdan İlhan Aytekin’e ve bizim gibi göçmen olan (babası öğretmendi) Mithat’a rastladım. “Bu sınavdan ne zaman haberiniz oldu?” diye sordum. “Valla biz bir buçuk aydır bu sınav için özel ders aldık” dediler. İlk gün matematik sınavı vardı. 6 soru sordular ve iki saat zaman verildi. Soruların çoğu orantı hesapları idi. Soruların cevabını 1 saat 15 dakikada bitirdim. Kimse dışarı çıkmıyordu. 15 dakika daha cevapları kontrol ettikten sonra yarım saat önce sınavı terk ettim ve soruların neticelerini karşılaştırmak için İlhan ve Mithat’ı beklemeye başladım. İlhan’la iki sorunun, Mithat ile bir sorunun sonuçları tutmuyordu. Onlar sınava çalışmıştı, ben çalışmadan geldiğim için bu sınavı kazanamayacağımı düşünerek moralim bozuldu.

Ertesi günü Türkçe ve Dil Bilgisi’nden sınav oldu. Bir de kompozisyon sorusu koymuşlardı: “Küçük kusurlar büyük kusurların anasıdır konulu kompozisyon yazınız.” Türkçe dilbilgisi sorularını kolaylıkla cevaplandırdım. Kompozisyona gelince, kara kara en az 15 dakika düşünmek zorunda kaldım.

Bir anda annemin “Bu dünyada bir şey çalma ve kul hakkı yeme. Bir buğday tanesi değerinde kul hakkı yersen bu dünyada ödenmez ve ancak yarın ahirette cehen- nemde yanarak ödersin. ” sözü aklıma geldi. Annemin bu vasiyetinden ilham alarak, kompozisyona (makaleye) şöyle başladım: “Bir çocuk babasının verdiği 5 kuruşla yetinmeyip onun kesesinden 5 kuruş daha çalmağa başlar ise hırsızlığa başlamış olur. İlerde ihtiyaçları arttıkça daha fazla çalmaya devam eder. Hırsızlığa alıştığı için baba- sı vefat ettiğinde başkalarının da mallarını çalmağa başlar. Bir çalar, beş çalar... Ama bir gün hırsızlıktan yakalandığında hapsi boylar. İşte başlangıçta 5 kuruş ile başlayan hırsızlık hastalığı onun hapse atılmasına yol açar.” temasını işlemiştim.

Sınav açıklandı ve Balıkesir’de sınava giren 121 öğrenciden sadece 2 kişi kaza- nabildi. Biri ben, diğeri de Altınova’dan Ethem Bilgiç (Töbank genel müdür yardım- cılığından emekli oldu.)’idi. İkimiz de İzmir’in Buca Ortaokulu’nda leyli meccani (parasız yatılı) olarak okuma hakkını kazanmış olduk.

Benim hayatımda mihenk taşı olan İsmail İlşekerci ağabeyi her yıl ziyaret et-meyi hiç ihmal etmedim. 1976’dan itibaren de her yaz Balıkesir’e gittiğimde Türki- ye’deki iç ve dış ekonomik gelişmeler hakkında hakkında yazdığım makaleleri tak- dim ederdim.

4. BURSA'YA EKONOMİK GÖÇ VE PAZARCILIĞIM

1950'li yılların ilk yarısında Balıkesir'in merkez nüfusu yaklaşık 30 bin kişi idi. Şehirde sanayi ve inşaat sektörleri de pek gelişmemişti. İş bulabilmek ise sadece ekim ve hasat dönemlerinde, tarım sektöründe mümkün idi.

Çarıkçılığın Bitişi

Babam 1950-51 yıllarında çarıkçılıktan oldukça iyi para kazanıyordu. Fakat 1952 yılında Türkiye'de ilk defa Derby ve Cislaved marka, siyah renkli lastik ayakkabılar üretilmeye başlandı. 1 çift çarık 1 TL, lastik ayakkabı ise 2.5 TL idi. Çarık 1-2 ay, lastik ayakkabı ise 6 ay-1 sene arasında dayanıyordu. Lastik ayakkabılar kışın ayağı dondurur, yazın ise yakardı. Buna rağmen lastik ayakkabı talebi artmaya devam ederken, çok sıhhi olmasına rağmen çarığa talep giderek düşmeye başladı.

Ailem Balıkesir'de geçim sıkıntısı çekmeye başladığı için 1953 yılında 17 yaşına girmiş olan Kerim ağam Bursa'ya çalışmak için gitti. Kiremitçi Mahallesi'nde oturan, anne tarafından akrabamız Ali Duralı'nın evinde misafir kalan ağam 1-2 ay içinde dokumacılık sektöründeki bir fabrikada iş buldu.

Bursa'da Pazarcılık (Manavlık) ve Çilesi

Ailece Nisan 1954'te ekonomik nedenlerle Bursa'ya göç etmek zorunda kaldık. Bir kaç ay sonra 2 kız kardeşim de (Hörü ve Emine) Merinos fabrikasında işe girdiler. Babam da Bursa'nın merkezinde bulunan Tayyare Sineması arkasında yer alan Köylü Pazarı'nda bir sergi (tezgâh) kiralarak manavlık (daha çok meyve satıcılığı) yapmaya başladı.

Benim yaz tatillerinde babamla birlikte Bursa'da sebze ve meyve satıcılığı yapmam 1954'ten (ortaokuldan), 1961 yılına (üniversite 3. sınıfa) kadar 8 yıl sürdü. Sebze hali saat 8:00'de açılıyordu. Yaz aylarında akşam 21:00'e kadar sergi açık olduğu için günlük mesaimiz sabah 06:00'dan akşam 22:00'ye kadar, en az 16 saat sürüyordu. 1955'ten 1960'a kadar Bursa'nın şehir nüfusu 215binden 262bine çıkmıştı. (İl nüfusu ise 694bindi.) Buna rağmen şehir merkezinden mahallelere otobüs ve dolmuş seferi yoktu ve her yere yaya(n) gitmek zorunda idik.

Koğukçınar Mahallesi'ndeki evimizle Bursa merkezdeki sabit sergimiz arasındaki uzaklık 1,5km idi ve sergimizle sebze, meyve hali arasında da 1 km mesafe vardı. İlk işimiz sabah saat 6:00'da kalkıp, acele kahvaltı yaptıktan sonra, sergimizdeki tahtadan yapılmış boş sandıkları saat 8:00'de açılan hâldeki kabzımallara iade etmek idi. Ondan sonra da meyve ve sebzeleri ucuza alabilmek için haldeki yaklaşık 60 kabzımalı en az 1-2 saat dolaşmamız gerekiyordu.

Satın aldığımız malları yine bir at arabasına yükleyerek sabit sergimize veya bir mahalle pazarına götürüyorduk. At arabaları pazarın içine giremediği için 20-22 kiloluk derin sandıkları omzuma alıp sergimize taşımak zorundaydım. Eski fotoğraflarımda görüldüğü üzere yazın bile ceket giymemin sebebi 22 kiloluk sandıkları taşıırken zedelenmemeleri için omuzlarımı koruyabilmektir. Akşam saat 21:00 dolayında da boş sandıkları ve satılmayan malları tekrar at arabası ile sabit sergimize taşıyorduk. Oradan da eve vardığımızda akşam yemeğini ancak saat 22:00-22:30 arasında yiyebiliyorduk! 23:30'a doğru yat, saat 06:00'da kalk...

*Bursa Namazgâh Pazarı,
Eylül 1956*

Bursa'da Pazartesi, Perşembe ve Cumartesi günleri şehir merkezinde pazar kurulduğu için bu günlerde pazarcılığı kendi sergimizde yapardık. Salı günü Muradiye, Çarşamba günü Namazgâh veya Çarşamba Pazarı'na (Merinos Evleri semtine) ve Cuma günleri de Yıldırım Mahallesi Pazarı'na giderdik. Pazar günleri de tatil yapardık.

1956-1959, arası Milli Koruma Kanunu'na göre, sattığımız sebze ve meyvelerin alış ve satış fiyatlarını yazmak zorunda idik. Genellikle öğleden sonraları teftişe gelen belediye zabıtalrı, pazarcıların ürün alım makbuzları ile etiketleri kontrol ederdi. Satış fiyatı alış fiyatından %25 fazla olan pazarcı esnafına da ceza keserlerdi.

1950'lerde Bursa'nın sebze ve meyve hali eski Bıçakçılar Çarşısı'nda (bugünkü Abdal Mahallesi'ndeki açık otopark alanında) olduğu için şehir merkezine çok yakındı. Yeni Hal, Haziran 1959'da şehirlerarası otoyolun altına (Ulu Cadde'ye) taşındı.

Bursa Hali'nde o yıllarda 60 dolayında kabzımal vardı. Kabzımallar, çiftçilerin sebze ve meyvelerinin toptan satış bedelinden %7 komisyon alan ve belediye için de %3 vergi kesen işyeri sahibiydi. Kabzımallarda satış yapan kişiye de peştekar veya tezgâhtar (satış elemanı) denirdi. Pazarcı (satış elemanı elemanı) denirdi. Pazarcı esnafı her sabah koşarcasına hale girer, önce kabzımalların hepsini dolaşırlardı. Halde sebze ve meyveler (armut, erik, kayısı, kiraz, şeftali ve üzüm) kıt ise pazarcılar en kısa zamanda bu meyveleri satın almaya çalışılır; bol ise de önce şehir içindeki manavlar satın alırdı. Çünkü onlarla rekabet eden yoktur.

Biz pazarcılar ise fiyatların düşmesi için en az saat 10:00'a kadar hal'de tur atmak zorunda idik. Çünkü "pazarcı, alırken kazanmak" zorundadır. 1950'li yılların ortasında mahalle pazarlarında domates ve salatanın fiyatı 10-15 kuruş, diğer sebze

Yıldırım Pazarı: Emin Türemen, Babam, Ben ve Bekir Çarıkcı Temmuz 1959

ve meyvelerin fiyatları da 30-35 kuruş, üzümün fiyatı da 50 kuruşa satılıyordu. Eğer malı 3-5 kuruş pahalıya aldıysanız, o gün pazarda akşama kadar hiç kâr etmeden satış yapmak zorunda kalırdınız.

Kabızmal patronlar ofislerinde oturur, satıcılar ise genellikle çok yüksek fiyat söylerlerdi. Bazen üreticiler 20 kg'lık derin tahta sandıkların üstüne en kaliteli ve iri meyveleri sıralarlardı, alt tarafına da kalitesiz ve küçük meyveleri doldurdıkları için bu malları çoğu zaman alış fiyatının altında satmak zorunda kalırdık. Masrafların içerisinde her gün 3 sefer at arabası ücreti ve belediye zabıtalарının topladığı sergi parası da vardı. Bu masraflar çıktıktan sonra pazarcının kg başına net karı 3-4 kuruş, günlük kazancı da satış miktarına göre 3-5 lira arasında değişiyordu.

Ben 1953-1956 arası Buca Ortaokulu'nda, 1956-1959 döneminde İzmir Atatürk Lisesi'nde parasız yatılı olarak, 1959-1963 akademik yıllarında da İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde okudum. Ortaokuldan üniversiteye, 1954-1961 arası yaz tatillerinde babam ile birlikte Bursa'da 8 yıl pazarcılık yaptım. Yaz tatillerinde sürekli çalışmak zorunda olduğum için 6 yıl İzmir'de, 4 yıl da İstanbul'da okumuş olmama rağmen hala doğru dürüst yüzme bilmiyorum!

Haldeki 15 nolu kabızmalın tezgâhtarı Hasan Aga pantolon yerine şalvar giydiği için, onun lakabı “Şalvarlı” idi. Şalvarlı beni çok severdi. Lise ve üniversite dönemlerimde benim öğrenci olduğumu bildiği için de, bana oldukça hesaplı mal verirdi. Ben de pazarda satış yaparken genellikle “Meyveler Hasan Dayının köyünden!” diye bağıırıyordum. Allah (C.C.) rahmet eylesin.

Domates müşteri çekmek için tezgâha konması gereken bir üründür. Ben meyve satıcısı olmama rağmen sergimde her zaman domates bulundurur, diğer pazarcılardan biraz daha ucuza satardım. Temmuz 1958'de Namazgâh Pazarı'nda domatesin kilosunu 8 kuruşa alıp 2 kilosu 25 kuruştan sattığım halde yeteri kadar satamadım. Fiyatını 10 kuruşa indirmeme rağmen yine satamadım. Kızarak yuvarlak tablanın üzerindeki domatesleri derin bir sandığa doldurdum. Tablanın üzerine tebeşir ve büyük harflerle: *Nedendir ya Rab bu susuzluğumuz suyu güldür güldür akan çeşme başında...*¹¹ beyitini yazdım ve tablayı dik koydum. Gelen geçenler duraksayarak okuyor ve bana ilgi ile bakıyorlardı.

Ağustos ortasından itibaren meyve çeşitleri azaldığı için çarşıdaki sergimizde satış yapmak üzere adı Bursa'da ferasetsiz (kılçıksız) fasulye diye bilinen taze fasulyeden satın aldım. Fasulye çuvalla getirilirse sıcaktan kızışır ve çillenir (üzerinde kara lekeler oluşur). O gün çillenme olmasın diye fasulyeyi küfe ile getirmiştik. Çünkü küfe hava aldığı için çillenme yapmazdı. 1960'da, Eylül'ün ilk hastası Bursa merkezdeki sabit sergimize orta yaşlı, fötr şapkalı bir müşteri yaklaştı. Tezgâhtaki taze fasulye yığınının elini sokup alt üst ettikten sonra "*Altı da bir, üstü de bir...*" der demez "*...dir yerin, arş yigitler vatan imdadına...*"¹² diye sözünü tamamladım. Adam birkaç saniye kadar şaşkınlıkla bakakaldı ve "Ver 2 kg be delikanlı!" dedi.

1950-1951 yıllarında Bulgaristan'dan zorunlu göçe tabi olarak Türkiye'ye göç edenler ülkemizin her yerine iskân edilmişti. Gittikleri yerlerde bizim gibi ekonomik açıdan zor duruma düşen bu aileler, 1953-1960 yılları arasında başta Bursa, İzmir ve İstanbul gibi sanayileşen şehirlere göç etmeye başladılar. Bursa'ya bu tarihlerde gelenlerin şehre en yakın yerde arsa bulabileceği yer ise, Kiremitçi Mahallesi'nin devamı olan ve Ulu Cadde'nin altında yer alan Koğukçınar Mahallesi idi. Bu semt şehir merkezine çok yakın olduğu halde Balıklı köyüne bağlı idi. Bu bölge iskâna açılınca biz de 1957 yılında oradan 200 m² lik bir arsa satın aldık ve en kısa zamanda evin temelini attık.

1960'ın Mayıs ayı ortalarında arsamıza yeterince taş, tuğla ve kum gibi gerekli tüm malzemeleri yığdık. İnşaata başlamadan iki gün önce, arsamızın yakınında 20-30 metre aralıklarla ev yapmış, çoğu da Kırcaali ve Hasköy göçmeni olan komşulardan yardım istedik. 8-10 usta ve en az 15 komşunun yardımı ile 27 Mayıs 1960'da (ihtilal günü) saat 8:00-17:00 arası 3 oda ve bir mutfaktan oluşan bir gecekond (aslında gündüzkondu) inşa ettik.

11 Behçet Kemal Çağlar'ın "Nedendir Ya Rab" şiirinden alınmadır.

12 Namık Kemal'in Vatan Türküsü Şiirinden, Türk Büyükleri Dizisi, No.63, s.94

O zamanki yasalara göre, evin inşaatını tamamlayıp pencerelere perdeleri asar, mahalle bekçisine de bir zabıt tutturursanız o gecekondu yıktırılmıyordu. Biz de saat 18:00 de mahallenin gece bekçisine zabıt tutturduk. Etraftakilerin çoğu Kırcaali çevresinden hemşerilerimiz olduğu için de, ben Bursa Belediyesi'ne giderek sokağın adını Kırcaali Sokağı olarak koydurdum.

Bursa'daki Koğukçınar Pazarı'nın Kurucusuyum (1960)

Haziran 1960 başında Köylü Pazarı'ndaki sergimize komşu olan Ahmet Altun-ve Besim Agaya bir teklifte bulundum. Beraber ilk defa Koğukçınar'da Pazar günü sebze ve meyve sergisi açalım çok iyi iş yaparız diye. "Yalnız, Pazar günleri hal kapalı olduğu için, cumartesi günleri daha çok mal alıp sergilerimizde yığmak zorundayız" dedim.

Teklifimi kabul ettiler. Takip eden ilk Pazar günü Koğukçınar Pazarı'nı açmaya karar verdik. Ben, Cumartesi günü çarşıdaki sergimize götürdüğüm malları babama teslim ettikten sonra tekrar hale giderek öğleden sonra 14:00'te 2 araba dolusu çeşitli meyveleri, domates ve salataları evimizin bahçesine yerleştirdim. Dokuma fabrikasında çalışan Kerim agam Pazar günleri izinli olduğu için ona, babama ve kendime aralıklarla yan yana birer sergi (toplam 3 sergi) açtık. Ahmet ve Besim ağalar da birer sergi açtılar.

Böylece Haziran 1960'ta ilk defa 5 sergi açtırarak Koğukçınar Mahallesi Pazarı'nın kurucusu oldum. Bugün yan sokakları ile birlikte Demiryolu Caddesi üzerinde faaliyet gösteren bu pazarın uzunluğu en az 1.5 km'dir. Bu pazar yeri Kiremitçi Mahallesi'ne sadece 200 metre uzaklıkta olduğu ve Pazar günleri de çevrede başka pazar yeri olmadığı için kısa zamanda çok çabuk gelişti. Koğukçınar pazarını kurduktan sonra babam ve ben Salı günü kurulan Muradiye Pazarı'na gitmeyi bıraktık ve o günü tatil günümüz yaptık.

Bursa Atatürk Heykeli Önündeki Tarihi Fotoğrafım

1950’li ve 1960’lı yıllarda fotoğraf çektirmek oldukça lükstü. Neredeyse hiç kimsede fotoğraf makinesi yoktu. Fotoğrafçı işyeri sayısı da çok azdı. Bursa’daki Atatürk Heykeli önünde iki direğin arasına bağlanmış, üzerinde BURSA HATIRASI yazan bir bez vardı. Heykel önünde her an 5-6 fotoğrafçı bu bezin önünde fotoğraf çektirmek isteyen yerli turistleri beklerdi. Bu şipşakçılar (gezinen ve birkaç dakika içinde çekilen fotoğrafı verebilen) tabiatıyla sadece turistlere değil, Bursalılara da hizmet ederdi.

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’nde 3.sınıfa geçmiştim. Eylül 1961’de Namazgâh Pazarı’na gitmek için halden satın aldığım malları at arabasına yükledikten sonra hızlı adımlarla çarşıdaki sabit sergimizden teraziye, dirhemleri çuvala doldurmak ve yuvarlak tablayı alır almaz yine koşuşturmak zorundaydım. Pazara giremeyen at arabasından 20-25 kiloluk meyve sandıklarını omzuma alıp sergime taşımalıyım gerekiyordu. Yaz aylarında bile ceket giymemizin sebebi bu ağır sandıkların omzumuzu yaralamasını önlemek içindir.

Heykelin önüne hızla yaklaşırken bir fotoğrafçıya resmimi çekmesi için işaret ettim. Adam itiraz etti. “Abi, bu kılıkla mı fotoğraf çektireceksin?” dedi. Ben de “Ne olmuş yani pantonum yamalıysa? İlle de kravat mı olması lazım? Çeksene!” deyip üzerine yürüyünce fotoğrafçı geri geri giderek fotoğrafımı çekti.

Bursa Heykel önü, Eylül 1961

O zaman renkli fotoğraf henüz yoktu. Fotoğraflar hep siyah-beyaz idi. Sipariş için durduğumuzda fotoğrafçı “Abi, bu fotoğraf çok tarihi ve güzel olacak. Fakat yüzünden akan terlerin boncuk gibi aktığını gösterebilmemiz için bu resmi çok büyüterek çekmememiz lazım.” dedi. Fiyatını sorduğumda 3 TL olduğunu söyledi. Küçüğü ise 30 kuruştı, ben de küçüğünden bir düzine (12 adet) çoğaltmasını istedim. Çünkü o günlerde babam ve benim günlük kazancımız sadece 5-6 TL idi.

6-7 ay sonra büyük fotoğraf için pintilik yaptığım aklıma gelince çok üzıldüm. Haziran 1962’de Bursa’ya geldiğimde ilk işim heykel önüne gidip o fotoğrafçıyı aramak oldu. Onun bu işi bıraktığını ve Uludağ’da Yazıcı Otel’de mut-

fakta çalıştığını öğrendim. O zamanlar Bursa’da teleferik yoktu. Tayyare Sineması önünden kalkan minibüsle Uludağ’a çıktım. Danışmadaki bir yetkili “Abi bu kişi burada 6 ay kadar çalıştıktan sonra, 3 ay önce buradan ayrıldı. Şimdi nerede çalıştığını da bilmiyoruz.” dedi. Elim böğrümde kaldı.

Sırtımda çuval, elimde meyve tablası, dizlerimin ve ayakkabılarımın yamalı olduğu bu fotoğrafa sık sık baktığımda kendime şu sözü verdim. Öyle bir yüksek eğitim almalıyım ki, ilerde hangi mesleği seçersem seçeyim, o dönemde Türkiye’de bu iş sahasında uzman olarak tanınan ilk 10 kişi arasına giremeliyim. İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi’ni bitirerek İktisatçı (Ekonomist) oldum. Mart 1965’te MEB Bursu ile ABD’ye gittim. Master derecesini İktisadi Kalkınma, Doktora unvanımı da Uluslararası İktisat konularında, tezler yazarak elde ettim.

Babamın Tevekelliği ve İyi Niyeti

Trakya ve Balkanlarda tevekkel/devekel; bir olayı oluruna, Tanrı’ya ve yazgıya bırakan kimse demektir. Halk dilinde ise saf adamdır. Babam yatısı ve sabah namazlarını Arnavut asıllı dip komşumuz Nazım Amca ile birlikte camide cemaatle kılardı. Gün içinde öğlen, ikindi ve akşam namazlarını da gittiğimiz pazara en yakın camide eda ederdi.

Babam ve komşumuz akran olup 49-50 yaşlarında idi. Nazım Aga hiç çalışmıyordu. Babam ona ““Sen niye çalışmıyorsun? Elin ayağın tutuyor. Çalışmayanı Allah da sevmez, kul da sevmez.” diye sürekli uyararak onu da bizim gibi pazarcılık yapmaya ikna etti.

Temmuz 1958’de üçümüz beraber sebze haline gittik. O gün 5 derin sandık (20-22 kilo) akça armut aldım ve Yıldırım Pazarı’ndaki sergimizin ortasına bir sandık koydum. Babam, 2.sandığı da serginin soluna koydu ve talimatını verdi. Bu sandığı Nazım Amca’ya verdim. Halden mal almaya cesaret edemediği gibi Pazar’da da uygun bir yer bulamamış. Hemen itiraz ettim. “Baba, aynı ağaçtan toplanmış iki armut sandığı bir sergide olur mu? Yan yana olur mu?” dedim. Babam da “Sen ne biçim konuşuyorsun? Herkesin nasibi ayrı. Bu sandık burada duracak” dedi.

Ben, İzmir Atatürk Lisesi son sınıf öğrencisi olmama rağmen almış olduğum dini terbiye gereği (ana babaya asi olunmaz, karşı gelinmez) ve babamın itikadına (inancına) hürmeten sadece ““Peki baba...” diyebildim. Onlar namaz için Yıldırım Camii’ne gittiklerinde Nazım amcanın armudunun parasını bizim hasılatla karıştırmamak için akla karayı seçtim.

Panayırlarda Saraciye Malları ve Tahta Kaşık Satıcılığımız

1950’li ve 1960’lı yıllarda Türkiye’de seracılık ve soğuk hava depoculuğu olmadığı için tamamı organik olan sebze ve meyveler sadece yetiştiği aylarda bulunabiliyordu. Mesela kiraz, akça armut, çilek, kayısı gibi meyveler sadece birkaç hafta satılabiliyordu. Elma, armut, erik, üzüm ve şeftaliler farklı aylarda olgunlaştığı için bu ürünleri 2-3 ay piyasada bulmak mümkündü. Fakat domatesi 3-4 ay bulabilsek bile salatalığı ve marulu aynı anda bulmak çok kısa sürüyordu

Günümüzde ben dâhil, meyve ve sebzelerin yaz ayları fiyatlarından, son baharda 2’ye, kışın da 3’e katlandığında hep pahalılıktan şikâyet ederiz. Babalarımız ve dedelerimiz bu mahsulleri 12 ay yiyememiş olmalarına rağmen hiç şikâyetçi değillerdi. Üstelik sonbaharda ve kışın üretilen sebzelerin zehir deposu olduğunu bildiğimiz halde neden hala tüketmeye devam ediyoruz? Bunu anlamış değilim.

Meyve pazarcılığı genellikle sadece Haziran-Ağustos ortasına kadarki dönemde kazançlı bir iş idi. Biz çarşıdaki sabit sergimizin kirasını yıl boyu öderken ağustos ortasından kasım sonuna kadar da, farklı tarihlerde çeşitli il ve ilçelerde kurulan panayırlarda pazarcılık yapardık.

Bu panayırlarda babam saraciye ürünlerinden büyükbaş hayvanlar için yularlar, küçükbaşlar için tasmalar, deri kayışlar, organ, zincir ve kamçılar sattığı için sergisini Hayvan Pazarı yanında kurardı. Ben ise, daha çok kadınların uğradığı kumaşçıların (basma, pazen, çarşaf, perdelik) ve küçük mutfak eşyalarının (çay ve su bardakları, tencere, tava, tabaklar) satıldığı sergilerin girişinde boyalı veya boyasız tahta kaşıklar satıyordum.

O dönemde çelik kaşıklar sadece zenginlerin evlerinde bulunurdu. Halkın tamamına yakını genellikle tahta kaşıklar kullanırdı. Balıkesir’in İvrindi ilçesinin Korucu nahiyesinden (beldesinden) toptan fiyatına boyalı ve boyasız tahta kaşıklar satın alıyorduk. Daha az dayanıklı ve ucuz olan boyasız kaşıklar meşe, kayın, gürgen ve karaağaçtan üretiliyordu. Bu kaşıklar genellikle düğün ve derneklerde bir defa kullanılıp atılıyordu. Boyalı veya boyasız, en dayanıklı, kaliteli ve pahalı olanlar ise akçaağaç ve davulga ağacından yapılıyordu. Yine çok kaliteli şimşir ağacı ise boyasız kepçe üretiminde kullanılıyordu.

1955’ten 1962’ye kadar Karacabey, Manyas, Dursunbey ve Biga panayırılarında defalarca kaşık sattığımı hatırlıyorum. Eylül 1961’de, Manyas Pazarı’nda modern giyimli ve eğitilmiş görünen bir hanımefendi “Oğlum, Geyve kaşığı var mı?” diye sordu. “Geyve kaşığı nasıl oluyor?” dediğimde “Yayvan olur.” dedi. Kendisine kepceyi uzatarak “Bende en yayvan olan bu...” dedim. O da “Hadi be, ben kaşık soruyorum!” dedi. “Geyve Sakarya’nın bir ilçesi değil mi?” dedim. “Biliyorsun da niye

getirmedin?” dedi. “Ben bunu üniversitede okuduğum İktisadi Coğrafya dersinden biliyorum.” dediğimde kadın şaşırdı.

Diğer günlerde aynı kadının panayırda yanındaki birkaç kişi ile sergime yaklaştığında beni işaret ederek üniversiteli olduğumu onlara anlattığını fark ettim. O zamanlarda Türkiye’de üniversitede okuyan çok az öğrenci vardı. O şartlarda çalışan bir üniversiteli olarak parmakla gösterilerek takdir edilmem çok hoşuma gitmişti.

1950’li ve 1960’lı yıllarda ortaokul, lise ve üniversiteler Eylül’ün 2.yarısında eğitime başlar Mayıs sonunda kapanırdı. Eylül başında ise ikmal (bütünleme) sınavları yapılırdı. Mayıs 1961’de İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde 3. sınıfa geçtim. O yaz başında babamla son defa pazarcılık (manavlık) yaptık. Pazarcılık çok yorucu olduğu için babam 1962 yılında bir saraç dükkânı açarak orada çarık ve saraciye malları üreterek çalışmasını sürdürdü. Detay için bkz. Bölüm 16. Çarıkçılar bölümü.

5. BUCA ORTAOKULU'NDA PARASIZ YATILIYIM

Buca Ortaokulu, Tarihçesi ve Hatıralarım

Buca Ortaokulu'na gitmeden önce, babam 1953'ün Eylül ayı ortasında bana ilk defa bir takım elbise satın aldı. Bir Perşembe akşamı Balıkesir'den İzmir'e giden bir otobüse bindik. Otobüsle Balıkesir - İzmir arası 8 saat'ti. Balıkesir, Bigadiç, Sındırgı üzerinden Akhisar'a varmak yaklaşık 4 saat sürüyordu. Akhisar, Manisa, Menemen ve İzmir arası da bir o kadar alıyordu. Çünkü otobüs Manisa Dağı'nın eteğini dolaşarak Menemen'e ulaşıyordu. Bugün Manisa - Bornova arası en çok yarım saattir, Balıkesir - Akhisar mesafesi 1 saate, Balıkesir-İzmir arası da 2.5 saate inmiştir.

O zamanlar İzmir Otogarı, Fuar'ın 9 Eylül kapısının yan tarafındaydı. Oradan Alsancak Tren Garı'na yürüdük. İzmir-Buca-İzmir trenine binerek sabah 7:00 dolayında Buca'ya ulaştık. Cuma günü kaydımı yaptırdık. Babam okul yetkilisinden izin aldı, İzmir'de akraba ziyaretleri yaptık, Cumartesi günü de tekrar okuldaki bir görevliye beni teslim etti.

Önce, gündüz İzmir Kañçeşme'deki (bugünkü adı Gürçeşme) akrabalarımızdan 3 aileyi ziyaret ettik. Onlar babaannem Hazel tarafından akrabamız olup Kırcaali'nin Ercilli Köyü'nden 1950'de İzmir'e göç etmişlerdi. Akşam da, 1952 yaz aylarında İzmir'e çalışmaya geldiğimizde 2.5 ay misafir edildiğimiz Sinekli'deki (Yeşildere) akrabamız Seyit Yaman'ın evinde yatıya kaldık.

Buca Ortaokulu yaklaşık 10 dönümlük bir arazi üzerinde, etrafı sur denecek kadar kalınlıkta duvarlarla çevrili bir okuldu. Bodrum katı dâhil 3 katlı binanın duvarları kalın taşlardan yapılmıştı. Bu tarihi binanın 1868 yılında Baltaca adında bir Rum tarafından inşa ettirildiği kayıtlarda yer almaktadır. Bu bina bizim zamanımızda müdür, müdür yardımcılarının ve öğretmenlerin de görev yaptığı bir yer olup alt tarafındaki yaklaşık 5 dönümlük bağda da koyun, keçi ve tavşan sayaları, tavuk kümesi ve arı kovanları yer alıyordu.

Bu arazinin içinde daha önce başka adlarla okullar var olmuş ise de, Buca Ortaokulu 1930-1931 ders yılında kurulmuştur. Okulun kalitesi kısa zamanda şöhret

Buca Ortaokulu İdare Binası

kazandığı için, Ege ve Marmara bölgele-
rindeki varlıklı aileler çocuklarını paralı
yatılı olarak burada okutmaya başlamış-
lardır. Balıkesir'in Körfez bölgesinden
(Edremit, Burhaniye, Ayvalık), Manisa,
Aydın ve ilçelerinden de sınıfımızda pa-
ralı yatılı arkadaşlarımız vardı.

Buca'daki ilk günümde okulun dışında yer alan 4 katlı yurt binasının alçak olan bahçe duvarının üstünde oturup gurbette ne yapacağım diye ağlarken, önümden o zamana göre çok lüks bir otomobil geçti. Aniden, 20 metre sonra durdu. Halimden, ağlamamdan ve kıyafetimden anlamış olmalı ki “Oğlum sen leyli meccani misin? (Parasız yatılı mısın?)” diye sordu. Ben de “Evet” dedim. Arabasına doğru koşarak “Oğlum Erşet in aşağı, sana çok iyi bir arkadaş buldum. Sınıflarda hep onunla otur ve beraber çalışın.” diye tavsiyelerde bulunurken bana 2.5 lira kâğıt para verdi.

“Amca sen kimsin, ne iş yapıyorsun?” dediğimde “Oğlum ben Aydın Ziraat Bankası'nın Müdürüyüm” dedi. 2.5 lira o zamanlar oldukça iyi para. En az 2 günlük işçi yevmiyesi. Erşet, varlıklı çocuğu ve uyanık olduğu için sınıflarda benimle hiç oturmadı. Akşamüzeri karnımız çok acıktığında kantine gider, 5 ekmek 5 peynir diye bağırarak kantinciye 10 kuruş verip açlığımızı giderirdik. İlaveten çok lezzetli keşkül veya sütlaç alır ve 2.5 kuruş verirdik. 2,5 kuruşun (Delikli para) diğer adı da 100 paraydı. (Tahsin Çiftçioğlu'nun (Antalya vali yardımcılığından emekli) anılarından)

O zaman 900 gramlık ekmeği (somunu) 8, 10 parçaya bölüp, içine 3 parmağımız uzunluğunda ince bir beyaz peynir parçası koyarak bize satar ve para kazanırdı.

Öğrenci yurdunun ilk üç katında paralı yatılılar, son katında da parasız yatılılar kalıyordu. Her katta 40-50 m² lik iki büyük oda vardı. Karyolalar yan yana konup neredeyse her oda da 15-20 öğrenci yatıyordu. Elbise dolaplarımız ise koridorlarda idi. Parasız yatılı öğrenci 32 kişi olup, bunun yaklaşık yarısı Batı Trakya'dan (Gümölcine ve İskeçe'den) idi.

Yurtta kaldığım ilk iki günde benim gibi ailesi 1950'de Bulgaristan'dan göç etmiş Tahsin Çiftçioğlu ile kaynaştık. Pazartesi sabahı okul açıldığında, saat 8:00'e doğru okul bahçesinde gezinmeye başladık. Bahçede 100'e yakın öğrenci varken birden etraf tenhalaştı. Ortada 10-12 kişi kalmıştık. İkinci katın balkonundan bayan bir hademe “Çabuk buraya gelin!” diye seslendi. Meğer kahvaltıda önce mütalaa (Öğrencilerin bir sınıfta toplanıp ders çalışması ve geçici toplantı) varmış. Bu kelimenin manasını bilmiyoruz. Önceden bize haber verilmedi.

Aşağıdan geç gelenleri bir odada sıraya dizmişlerdi. Bende bana en son soru sorulsun diye sıranın en soluna gittim. Tahsin de yanımdaydı. Adını sonradan öğrendiğimiz Haşmet Hoca burnundan soluyarak kızgın bir şekilde bir ileri bir geri

yürüyordu. Herkes hazır ol vaziyetinde duruyordu. Haşmet Hoca ilk benim yanıma gelerek yüzüme iki tokat çaktı! “Nerede geziyordunuz?” diye bağırdı. Yanımdaki Tahsin tokat yememek için sol kolunu kaldırdı. Hoca Tahsin’e “İndir kolunu” diye bağırp en az 4 tokat vurdu.

Dersler başladığında yatılı öğrenciler akşam yemeğinden sonra iki büyük sınıfta toplanır, 3 saat mütalaa (ders çalışma) yapardı. Sınıfın kapısında 30-40 cm²’lik bir cam vardı. Belletici öğretmen (gözetmen) hoca arada bir o camdan bakarak öğrencileri kontrol ederdi. Eğer aralarında ders çalışmayan veya konuşan öğrenci varsa onları dışarı çıkartıp temiz bir dayak atardı. Biz yorulduğumuzda okumasak ve not çıkartmasak bile korkudan sürekli önümüzdeki kitaba bakmak zorundaydık.

1953-1954 ders yılının son gününde, Haziran ayı başında İstiklal Marşı söylemek için okul bahçesinde toplandık. İkinci katın balkonunda okul müdürü Cemal Onuğur ders yılını değerlendirdikten sonra “Emin Çarıkcı ve Ümit Tarakçı iki adım öne çıksın!” dedi. Ödüm koptu. Birinci sınıfın ilk dakikalarında dayak yediğimi hatırladım. Acaba ne kabahat yaptım ki yine mi dayak yiyeceğim diye düşünmeye başladım. Ayrıca ceketimin sağ yakası, (içindeki telesı herhalde kalitesiz olduğu için) yağmur yiyince aşağı kıvrılmış, bir elimle de onu yukarıya kaldırıyordum. Müdür, isimlerimizi tekrarladı ve tek tek ellerimizi kaldırarak bizi methetmeye başladı. Bu iki arkadaşınız disiplinli ve çok çalışarak iftiharla geçtiler vs. diye bizi örnek gösterdi. Şaşırp kalmış ve çok sevinmiştim.

Buca Ortaokulu çok disiplinliydi, ders zamanı mutlaka ders yapıyorduk. Boş zamanımızda da top oynayacak futbol ve basketbol sahalarımız vardı. Yemekhaneye girmeden askeri bir disiplin içinde önce ikişerli sıraya girdik. Okulun bağına ancak bir öğretmen nezaretinde girebiliyorduk. Bir gün bir arkadaş bal arısı kovanına değnek sokunca onu arı soktu. Bayan öğretmene ağlayarak yaklaşıncı bir tokat yedi. Ağlamaklı olarak “Hocam, beni arı soktu, neden dövüyorsun?” dediğinde “O seni soka arının iğnesi sana girince o arı da ölmüş oldu. Sen bir bal arısı öldürdün, onun için tokadı hak ettin.” dedi. Böylece ilk defa böyle bir şey öğrenmiş oldum.

Parasız yatılı olarak, aylık 10 lira harçlık alırdık. Ayrıca, senede bir okul müdürü Cemal Hoca bizi İzmir Konak’taki Sümerbank Mağazası’na götürüp her birimize Beykoz marka çok sağlam ve asker postalı gibi kalın birer çift ayakkabı alırdı. Beykoz Kundura (ayakkabı) Fabrikası 1930’larda, Atatürk zamanında kurulmuş olup daha çok askeriye postal üretirdi.

1950’li yıllarda Buca 4-5 bin nüfuslu, birkaç dönümlük arsaları olan onlarca villanın bulunduğu çok şirin bir kasabaydı. Villa sahiplerinin çoğu İzmir’de iç ve dış ticaret ve sanayi sektörlerinde büyük işyeri olan Yahudilerdi. Bu Yahudiler, 9 Kasım

1912’de Batı Trakya’nın (Selânik, Gümölcine, İskeçe) Yunanistan’a geçmesi öncesi ve sonrası daha çok Selânik’ten İzmir’e göç eden iş adamlarıydı. O zamanlarda Selânik, İstanbul’dan sonra Osmanlı’nın ikinci en büyük ve en gelişmiş şehriymiş.

Balıkesir-İzmir arası çoğu zaman trenle seyahat ediyordum. Tren kompartımanlarında tahtadan yapılmış, uzunluğu en az üç metre olan iki oturma yerinde, beşerden yaklaşık on kişi karşılıklı otururdu. Tren, Balıkesir’den hareket ettiğinde, yaklaşık sekiz saatlik seyahatin başlangıcında karşılıklı oturanlar birbiriyle tanışır ve sohbetler başlardı. O zamanlar buharlı tren lokomotifleri vardı. Suyu azaldığı zaman bir söğüt gölgesinde tren durur ve deposunda azalan su tamamlanırdı.

Bir gün okul arkadaşım Ahmet İşler (diş hekimliğinden emekli oldu) ile karşılıklı dokuztaş oynuyorduk. Yanındaki 45 yaşlarındaki kişi de oyunu az bilen Ahmet’e yardım ediyordu. Biz birkaç kez oynadıktan sonra kendisine beraber oynamayı teklif ettim. “Oğlum, ben çobanım. Otuz yıldır bu oyunu oynuyorum, beni yenemezsin.” dedi. Oyuna başladık. Oyunumuz epey sürdü ve onu yendim. Sonra bir daha oynamayı teklif ettim, “Yok sen ustasın.” dedi. Belki birkaç sefer daha oynasak beni yenebilirdi. Yenilen pehlivan güreşe doymaz düsturunu uygulamadı. Ben olsam, “Hemen bir daha!” derdim. Çobanın tavrı ve olgunluğu bana güzel bir ders oldu.

Buca Ortaokulu ve İzmir Atatürk Lisesi’nde beraber okuduğumuz arkadaşlar ile okul döneminde sık sık bir araya gelir ve başımızdan geçen anıları anlatırdık. Aradan yıllar geçtikten sonra hatıralarımı yazacağımı belirttiğimde yine kadim dostlarımdan Ömer Tabak (Emekli Sigorta Müfettişi) ile görüştüm. Hatıra kitabımı yazacağımı ve görüşmeyi dilerken, konuştuktan yaklaşık 1 ay sonra çoklu organ yetmezliği sonucu 30 Ocak 2021’de vefat etti. Kadim dostumun vefatı beni derinden sarsmıştır. Allah rahmet eylesin ve mekânı cennet olsun.

Buca Ortaokulu’nun en az 3 dönümlük bir bağı vardı. Bu bağın kenarlarında en az 5 çeşit meyve ağacı olup koyun, keçi sayaları ve tavuk kümesleri yer almaktaydı. Paralı ve parasız yatılı 100 dolayındaki öğrencinin kahvaltılarındaki yumurta ve akşam yemeklerindeki et ihtiyacı büyük ölçüde kendi imkânları ile karşılanıyordu.

1950’li yıllarda ortaokullarda karne tatili birer hafta olmak üzere iki kere verirdi. Buca’da sınıf arkadaşım Tahsin Çifçioğlu Tarsus’taki ailesini ziyarete gidemi-yormuş. Çünkü Buca’dan Tarsus’a tren yolculuğu 2,5 gün gidiş 2,5 gün de geliş olup geriye 2 gün kalıyormuş. Bu tatil zamanlarında okulun bağındaki tavuklara, tavşanlara, koyunlara, keçilere ve kedilere yem ve su ve vermek için tabiat bilgisi hocası Feriha Hanım memleketine gidemeyen parasız yatılı öğrencilerden ekipler kurardı. Daha önceden Batı Trakya’dan 15 parasız yatılı öğrenci olduğunu belirtmiştim.

Tatillerde parasız yatılılardan ben, trenle Balıkesir’e, Ethem Bilgiç Altınova’ya, Hüseyin Erdinç ve İsmail Karaçalı Ödemiş’e gittiğimiz halde Tahsin okulda kalmak zorunda idi. Son tatilde, Tahsin’in görevi tavşanlar ve tavuklara bakmak imiş. Tahsin, bir gün methedilen bir filmi görmek için İzmir’e gider. O zamanlarda sinemalarda iki film birden oynardı. Onun istediği film gösterimi ikinci sırada olan filmmiş. Bu yüzden okula gece geç gelmek zorunda kalmış. Feriha Hoca akşamüstü bağı teftişe geldiğinde, tavşanların ve tavukların aç ve susuz olduğunu fark edince Tahsin’e çok kızmış. Ertesi gün onu çağırılmış, sinirli bir şekilde “Sana çok büyük bir ceza veriyorum. Bundan sonra sana hiçbir görev vermiyorum!” demiş. Tahsin bu güzel cezayı hiç unutamıyormuş. Ben de bu olayla Buca Ortaokulu’nda öğrencinin hatası sonucu dayak atmayan bir öğretmenin varlığını öğrenmiş oldum.

1950’li yıllarda Buca nüfusu 4000’e yakın küçük bir şehir idi. Buca’da sadece bir sinema olduğu için Cumartesi günleri sevdiğimiz filmleri tekrar tekrar seyrederdik. Yukarıda adlarını belirttiğim parasız yatılı göçmen arkadaşlarla beraber çok acıklı 2 filmi seyretmeye gitmiştik. Avare adlı 1951 yapımı Hint filmini ve Yedi Köyün Zeynep’i filmlerini defalarca seyrettikten sonra çıkışta ağlama ihtiyacımızı giderirdik. Özellikle kadınlar yüksek sesle ağlayarak sinemayı terk ederlerdi.

*Okulun bağında Hüseyin Erdinç, Ethem Bilgiç, Emin Çarıkçı ve İsmail Karaçalı,
Ekim 1953*

Annemin Çeşme Vasiyeti ve Vefatı

1955 yılı Eylül ortasında ortaokul üçüncü sınıfa başladım. Bursa’da çok hasta olan annemle vedalaşırken “Oğlum, sen okuyacaksın ama ben göremeyeceğim. Eğer ileride eline para geçerse yol boyuna bir çeşme yaptır. Amel defterin kapanmaz. Oradan insanlar, hayvanlar, kuşlar vs. su içtikçe sürekli sevap kazanırsın.” diyerek vasiyette bulunmuştu.

O yıllarda anamın hastalığının verem mi, ince hastalık mı olduğunu tam olarak öğrenemedik. O zaman Bursa-İzmir, Kamil Koç otobüsleri sadece sabah-akşam iki sefer yapardı. Otobüsler, Bursa Ulucami’nin yanındaki meydandan kalkıyordu. Otobüse binmeden önce, Kerim Agam’a “Aga herhalde bir daha annemi göremeyeceğim. Bunun son görüşüm olmaması için bir fotoğraf çektirin.” dediğimi hatırlıyorum.

1955 Eylül’ünün sonunda, Buca’ya döndüğümden iki hafta sonra annem babama “Hastalığım ağırlaştı. Ben kira evinde ölmek istemiyorum. Beni Balıkesir’deki evimize götürün.” demiş. Babam o yıllarda ambulans olmadığı için eski bir Skoda dolmuş kiralamış. O zamanın tümsekli, delik deşik yollarından Balıkesir’e gitmişler. Annem yolda çok perişan olmuş.

23 Kasım 1955 Pazar günü, Türkiye’de Genel Nüfus Sayımı vardı. Cumartesiye Pazara bağlayan gece annem vefat etmiş, Cumartesi akşamı annemin vefatı bana mâlum olmuş ki, o gece hiç uyuyamadım. Yurdun yatakhanelerinin koridorlarında sabaha kadar dolaştım durdum.

Nüfus sayımında öğrenciler de görev alır ve sokağa çıkma yasağı uygulanırdı. Benim görevim de Kızılçullu’da (Şirinyer) idi. Gittiğim sokakta ikişer katlı, sadece dört ev vardı. İlk eve girdiğimde, Emniyet’ten emekli olmuş tonton bir amca, dört evin nüfus kâğıtlarını toplamıştı. Bütün kişilerin evraklarını beraber doldurduk. Bir çocuğun adını, soyadını, yaşını 4 olarak yazdırdı. Birkaç madde sonra “Evli mi, bekâr mı?” diye sorduğumda; “Evli” deyip, aniden; “Oğlum, ne yapıyorsun, dört yaşında çocuk evli olur mu?” diye bana gülerek müdahale etti. Ben ise uykusuzluktan dolayı, bu espriye hiç tepki gösteremiştim.

Pazartesi günü okul müdürü Cemal Onuğur Hoca beni makamına çağırdı. “Oğlum, annen hasta mıydı?” diye sordu. “Evet” dediğimde, “oğlum, başın sağ olsun. Balıkesir’e gitmek ister misin?” “Evet” dedim. “Sana üç gün izin veriyorum, paran var mı?” diye sordu. “Var hocam” dedim. Derhal İzmir garajına gittim. Otobüs iki saat önce kalkmış. Diğer otobüs saat 17:00’de imiş. 6-7 kişi alabilen bir arabanın şoförü “Balıkesir’e dolmuş!” diye bağıırıyordu. Dolunca hareket edeceğini söyledi. “Kaç para?” dediğimde “10 lira.” dedi. Oysa otobüs bileti 4 lira idi. Bir saat sonra yeterli yolcu bulundu. 11:00 sıralarında hareket ettik.

Külüstür araba, Sındırgı Dağları'nda stop etti. Balıkesir'den tamirci getirdiler. Bir parça için tekrar Balıkesir'e gidip-gelindi. İzmir'den 17:00'de kalkan otobüs geldi geçti. Saat 23:00'te yola çıktık. Gece saat 01:00 gibi eve varabildim. Kimse uyumamış. Hep beraber hıçkırarak ağlamamız devam etti.

Anam, vefat etmeden önce en küçük kardeşimiz Bekir'e; "Altınım param, gümüşüm liram" diyerek, ona hep kalbinin gürültüsünü dinletirmiş. Aileden bir tek ben gurbette olduğum için vefatından birkaç saat önce benim atletimi istemiş, onu koklayıp "Eminim..." diye ağlamış.

Annem, Genel Nüfus Sayımı'ndaki sokağa çıkma yasağına rağmen, Pazar günü defnedilmiş. O zaman 7 yaşında olan kardeşim Bekir'in anlattığına göre, cenaze, evimizdeki erik ağacının altında ykanırken, bir serçe sürüsü o ağacın etrafında ses çıkararak dönmeye başlamış. Cenaze, bir askeri araca bindirildikten sonra da bu kuş sürüsü 600 metre mesafedeki Başçeşme Mezarlığı'na gidene kadar cenaze arabasının üzerinde daireler çizerek uçmaya devam etmiş.

6. İZMİR ATATÜRK LİSESİ VE HATIRALARIM

İzmir Atatürk Lisesi Merkez Binası

İzmir Atatürk Lisesi, Tarihçesi ve Hatıralarım

Bu lise İzmir Rüştîye'si (ortaokul) mezunlarının eğitimlerine devam edebilmesi için 1888 yılında İzmir İdadisi adıyla kurulmuş, Ekim 1923'te İzmir Erkek Lisesi ve 1942 yılında da İzmir Atatürk Lisesi (İAL) adını almıştır. 1 Şubat 1931 günü Atatürk bu liseyi ziyaret ettiğinde bir sınıftaki Matematik dersini de izlemiştir.

Lisemizdeki öğretmenlerimizin yaklaşık %70'i İstanbul ve Ankara'daki üniversite ve yüksekokullardan mezun olduktan sonra branşları ile ilgili Atatürk Lisesinde hocalık yapmaya başlamış olup 30-35 yıl civarında, emekliliklerine kadar lisemize hizmet etmişlerdir. Mesela ben lisede okurken ve geçmiş dönemde de hiçbir öğretmenimiz başka bir liseye tayin edilmemiştir. Müdürümüz Enver Demir (1947-1967 dönemi), CHP döneminde atanmış olmasına rağmen, 1950-60 arası DP, 1960 ihtilalinden sonra da koalisyon hükümeti ve AP iktidarlarında da makamında kalarak 1967'de emekli olmuştur.

1950'li yıllarda, İzmir Atatürk Lisesi, Türkiye'nin en kaliteli liselerinden biriydi. O yıllarda, İstanbul Erkek Lisesi, Kabataş Lisesi, Galatasaray Lisesi, Robert Koleji ile birlikte ilk beşte yer alıyordu. Buca Ortaokulu'ndan parasız yatılı olarak mezun olan öğrenciler de otomatik olarak İzmir Atatürk Lisesi'ne gönderiliyordu. Ben de Eylül 1956'da bu liseye kayıt yaptırmış oldum. Bizim dönemimizde İzmir Atatürk bir erkek lisesi idi.

Lisemiz yıllarca üniversite sınavlarındaki başarısı ile Türkiye'nin ilk 5 okulu arasında yer aldığı için lisemizden mezun olan değişik siyasi parti yöneticilerinin hocalarımıza saygı duymaları ve onların itibarlarını korumaları neticesinde hocalarımız emekli olana dek lisemize hizmet etmeye devam edebilmiştir.

Ömer Tabak, Emin Çarıkcı ve Yusuf Altıntaş, Şubat 2012

Her yıl İzmir Atatürk Lisesi'nden mezun olanların katılımlarıyla Şubat ayının ikinci Cumartesi günü kuruluş yıldönümü kutlanır. Ben de 8 Şubat 2012'de 124'cü kutlamaya katılmışım.

Bu kutlamalara gelenlere pilav ikram edilmektedir. Kutlamalarda aynı yıllarda mezun olanların lisenin bahçesinde sarmaş dolaş hasret gidermeleri, toplantı salonuna girildiğinde, farklı dönemlerdeki mezunların arasından ünlü kişilere söz verilmesi ve onların kendi dönemlerine ait hatıralarını anlatmaları bu kutlamalara renk katmaktadır.

İzmir Atatürk'te Öğretmenlerimiz ve Branşları

1956-1959 dönemindeki hocalarımızın çoğunun takma isimleri de vardı. Zeki Baran (Zeki Baba) Edebiyat, Halil Emin Onuralp (Halilcim) Kimya, Abdullah Karamüftüoğlu (Reis) Coğrafya, Kemal Özerdem (Şeker Kemal) Tarih, Cahit Piyale (Tampirim) Fizik, Cemal Topaç (Topaç Hoca) Matematik, Faruk Nişli (Can Baba) Edebiyat, Rıfat Türkeli (Kroş) Matematik, Leman Beşa (Şaşolo) İngilizce, Tahsin Burdurlu (Göbek Tahsin) Kimya, Selahattin Göktepe (Freud) Felsefe, Behçet Altın (Kalın Hoca) Edebiyat, Kazım Gürpınar (Baklava Kazım) Felsefe, Selahattin Okandan Biyoloji, Ahmet Kantar Biyoloji, Kazım Gürpınar (Baklava Kazım) Felsefe, Fikret Gürler Beden Eğitimi, Nazım Benli Resim, Halit Çün (Çün Halit) Coğrafya, Hasan Denksel Almanca.

Lise müdürümüz Enver Demir, görev yaptığı 20 yıl boyunca bütün parasız yatılı öğrencilerin velisi idi. Onlar ile ilgili öğretmenlerinden her konuda detaylı bilgi alır, bazen bizi tek tek makamına çağırır ve bizimle sohbet ederdi. Bir gün beni çağırarak “Oğlum, baban, eğer bir gün İzmir’e gelirse kendisi ile görüşmek istiyorum” dedi. Önce telaşlandım, fakat onun yüz ifadesinden ve söyleyiş tarzından benimle ilgili müspet bir şey soracağını anladım.

Müdürün talebini babama ilettim, bir ay içinde babam İzmir’e geldiğinde, beraber onun odasına gittik. Enver Hoca, “Mustafa Amca, Emin’in yetişmesinde ne tür

uygulamalar yaptınız?” diye sordu. Babam da “Bu konuda benim katkım hiç yok, işim gereği ben sabah erkenden evden çıkar, akşam da geç gelirim. Oğlum din bilgisi dâhil her türlü eğitimini anasından almıştır” cevabını verdi. Müdür bey çok şaşırdı ve başka soru sormadı. Babamla biz de çok şaşırmıştık.

İzmir Atatürk Lisesi’nin Başarıları

Meselâ, 1954-1958 dönemi İstanbul Teknik Üniversitesi’ne (İTÜ’ye) en çok öğrenci gönderen İzmir Atatürk Lisesi (İAL) olduğu için İTÜ’nün Ragıp Devrez Vakfı, Lisemizdeki Matematik (Cebir ve Geometri), Fizik ve Kimya hocalarına her yıl maddi destekte bulunarak takdir ve teşekkürlerini iletirdi.

İAL mezunları arasında edebiyatçı, romancı, şair, siyasetçi, bilim adamı, ekonomist ve sporcu kimlikleriyle Türkiye’ye büyük hizmetlerde bulunan bazı şahsiyetleri de anmadan geçmeyelim; Halit Ziya Uşaklıgil, Ahmet Haşim, Mahmut Esat Bozkurt, Şükrü Saraçoğlu, Şemsettin Günaltay, Nuri Tozkoparan, Ahmet Adnan Saygun, Sümer Oral, Siyami Ersek, Kazım Orbay, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Necati Cumalı’ya ve burada yer veremediğim daha niceleri mevcuttur.

1950-1960 yılları arası lisemize kayıt yaptıran öğrencilerin en az %35’i 1. sınıfta çakınca Namık Kemal Lisesi’ne (NKL) geçiş yaparlardı. Lisenin ek binasının son 2 katında 20’si parasız yatılı, 80’i paralı yatılı olan 100 öğrenci kalıyorduk. Paralı yatılılar daha çok Ege Bölgesi’nden gelen varlıklı ailelerin çocukları idi. Bu arkadaşların ilk yıl en az %50’si sınıfı geçemeyince onlar da NKL’ye transfer olurdu.

Lisemizin zemin katında basketbol sahası vardı. Basketbolda arkadaşlarımız İzmir karmasının en az yarısını oluştururken, NKL’deki öğrenciler de futbolda aynı başarıya sahip olup, bizi 3-5 sıfır yeniyorlardı. 19 Mayıs törenleri Altay’ın Alsancak Stadı’nda yapılırdı. Namık Kemalliler Töreni beklerken iki lise yan yana dizilirdi. Ön sırada duranlar bize Futbolda 8-0’ı yendiklerini gösterirken, biz de onlara basketbolda 80-40 yendiğimiz pankartını gösterirdik. Törende kapalı tribünün önünden geçerken her lise anons edildiğinde alkışlanıyordu. Sadece askeri lise ve İzmir Atatürk Lisesi geçerken ayakta alkışlanıyordu.

İzmir Atatürk Lisesi’nin 4 kıt’adan oluşan bir marşı da vardı. Biz bu marşı, İstiklal Marşı’ndan sonra 2 sömestrin başında ve sonunda lise bahçesinde toplanarak söylerdik. Ben burada marşımızın sadece son 2 kıta’sına yer vereceğim.

İzmir Atatürk Lisesi Marşı

*Nurlu Mefkûremize, Lise hayat veriyor,
Yaşasın Türk Milleti, Yaşasın Vatanımız.
İlim bizim aşkımız, Türklük bizim şanımız,
Bize iman veriyor, hür vatanın hür sesi
Gideceğimiz yolu, Gazimiz gösteriyor,
Edebiyen var olsun, İzmir Atatürk Lisesi
Söz: Siddık Sevgel, Müzik: Adnan Saygun*

İzmir Atatürk Lisesindeki Hatıralarım

Kimya hocamız Halil Onuralp (Halilcim) idi. Kendisi 1940'ların başında, Ankara'da tamamladığı iki yıllık yükseköğreniminin hemen ardından lisemize tayin edilir. Öğretmenlerin ona "Halilciğim" diye hitap ettikleri öğrenciler arasında duyulur ve hocamızın adı "Halilcim" olarak kalır. Öğrencilerin çoğu onun soyadının Onuralp olduğunu dahi bilmezlerdi.

Türkiye'de ilkokuldan üniversiteye kadarkiler ve ABD'de ekonomi alanında master ve doktora derslerini veren profesörler dâhil gelmiş geçmiş tüm hocalarım arasında ders verme tarzı ve eğitmeni kimliği ile beni en çok etkileyen kişi o olmuştur. Çünkü her dersin başında "Kimya bilen iyi yaşar!" diye söze başlar, konu ile ilgili bir olay anlatır, ders ortasında da ders dışı bir konuda tartışma açardı.

Onun kimya laboratuvarı ve sınıfı eğimli, ilk sıranın sağ ve sol başlarındaki oturma yerleri boş olurdu. Çünkü lisemizden mezun olan, gerek özel ve gerek kamu sektöründeki yüksek mevkilere ulaşmış olan kişiler, aradan 10-15 yıl geçmiş olmasına rağmen sık sık Halilcim'in ders anlatmasını dinlemeye ve hocası ile hasret gidermeye gelirlerdi.

Ziyarete gelen kişiyi hocamız bizlere takdim ettikten sonra her öğrencinin oturduğu yer belli olduğu için yoklamayı hemen bitirirdi. Gelmeyen öğrencinin adını soyadını okuyarak neden gelmediği hakkında bilgisi olan var mı diye bize sorardı. O kişi takip eden derse geldiğinde, onu yanına çağırır, sebebini sorar, mazeretine aklı yatmazsa ona yumuşak şekilde nasihatle bulunur ve "Yerine git, bir daha olmasın" derdi, biz de sınıfta gülümserdik.

Hocamız, kimya gibi sıkıcı bir derse başlamadan önce öğreteceği konu ya da formül ile ilgili bize sorular sorardı. Mesela, "Çocuklar, sinemaya hangi gün ve saatte gidersiniz?" Çoğumuz hafta sonu veya akşamları dediğimizde, "Beyler gündüz öğleden önce gidin, çünkü sinemada daha az kişi olur ve oksijen bol olur daha sıhhi bir ortamda film seyretmiş olursunuz." der ve oksijenin formülünü (O₂) tahtaya yazarak dersi anlatmaya başlardı.

Bir derste, “Çocuklar, Akhisar-Manisa arasında 300-400 metrelik bir bağınız var. Karayolundan geçen arabalar ve otobüsler tozu dumana karıştırıyor, yoldan geçen yolcuların size selam vermesini nasıl sağlarsınız?” diye bir soru sordu, alakasız cevaplar verdik. Tahtaya XFOSFAT’IN formülünü yazıp “Bağınızın 100 metre öncesinden 100 metre çıkışına kadar bu maddeyi karayoluna atarsınız, yoldan geçen araçlar toz kaldırmaz, bağınızdan önceki üzümlerin yaprakları tozdan dolayı paslı görülürken, sizin bağınızdaki yapraklar zümrüt yeşili olur. Bu güzellik yolcuların dikkatini çeker. Çektiği için de bu güzelliği seyredenler size selam vermiş olur” dedi.

Lisemizdeki yatılı öğrencilerin hafta içinde okul dışına çıkması yasaktı. İzmir’de Mayıs ayında da denize girildiği için değerli hocamız okulun paralı ve parasız yatılılarına cumartesi veya pazar günleri için randevu vererek İnciraltı Plajı’na beraber giderdik. Sanki bir spor hocası gibi bu plajda bizlere çeşitli oyunlar oynattırır, bizlerle ilgilenirdi. Doğal olarak bizim ona olan saygı ve sevgimiz de artardı.

Halilcim Hoca, hiç evlenmemiş olup kaslı ve atletik yapıda 50’sine merdiven dayamış ihtiyar bir delikanlıydı. 1950’li yılların ikinci yarısında Türkiye’de ortalama ömür 50 yaş dolayındaydı. O çocuk sahibi olamamış olsa bile bizler onun yüzlerce çocuğu olup ondan yeterince baba şefkati almıştık.

1950-1951 döneminde Bulgaristan’dan göç edip lisemizde parasız yatılı olan hemşerilerle de 60 yıldır ilişkilerimiz devam ediyor. Ben de kitabımda onların hatıralarına da yer vermeyi uygun buldum.

Lisede matematik (cebir) dersleri için öğrencilere sarı renkte büyük defterler dağıtılırdı. Bu defterlerin içinde bize ev ödevi olarak verilen her problemin çözümüne yetecek kadar dikkörtgen şeklinde boşluklar bulunuyordu. Öğrencilerin Kroş lakabını taktığı Rıfat Hoca, derste o hafta ile ilgili benzer problemleri kara tahtaya çok hızlı yazar, arkasından kısa bir açıklama yaptıktan sonra hemen ikincisine geçerdi. “Hocam, ben anlamadım bir daha anlatır mısınız?” diye soru sorulduğunda, “Her vakitte ezan 1 defa okunur, tekrar dinlemek istersen seneye gel!” cevabını verirdi. Çözdüğü problemle ilgili başka bir soru sorulduğunda da “Ne o, bir şey mi anladın?” cevabını yapıştırırdı.

Hocamızın bu tavırları bizi hiç rahatsız etmez ve çok hoşumuza giderdi. Çünkü bu hocamız matematik problemlerinin nasıl çözüldüklerini normal bir öğretmenden iki misli daha fazla gayretle öğretiyordu. Her dersin sonunda sınıfta anlatılanlara benzer problemler ev ödevi olarak verilirdi, biz de rahatça çözerdik ve işlemlerimizi sarı defterimizdeki boşluklara doldururduk. Her öğrenci kendi defterini gelecek haftanın ilk dersinde kontrol için hocamıza vermek zorundaydı.

Lisemizde Batı Trakya'daki konsolosluklarımızda sınava girerek parasız yatılı olmaya hak kazanan arkadaşlarımız da vardı. Yunanistan vatandaşı olan bu arkadaşlardan sadece Enver Ali, Fahri Salih (Kerkel), Hasan Hüseyin, Mehmet Şaban ve Kâşif'i hatırlayabiliyorum.

Bir gün Enver Ali cebirden verilen ev ödevlerini yapmaya vakit bulamadığı için Tahsin Çiftçioğlu'ndan sarı defterini ister ve onun problem çözümlerini sarı defterine aktarır. Tahsin ilk sayfasına CEBR defteri diye yazmış. B ile R arasında İ yokmuş. Enver İ'nin olmadığı yerden bir ok çıkartarak "Sen Kroş'u enayi mi sanıyorsun? yazmış.

Bir gün Enver Ali cebirden verilen ev ödevlerini yapmaya vakit bulamadığı için Tahsin Çiftçioğlu'ndan sarı defterini ister ve onun problem çözümlerini sarı defterine aktarır. Tahsin ilk sayfasına CEBR defteri diye yazmış. B ile R arasında İ yokmuş. Enver İ'nin olmadığı yerden bir ok çıkartarak "Sen Kroş'u enayi mi sanıyorsun? Bunun farkına varmayacak mı sanıyorsun..." diye başlayan ve hoca hakkında pek hoş olmayan bir sürü söz yazmış.

Takip eden ilk derste, Rıfat Hoca "Arkadaşınız Tahsin'den çok önemli bir mektup aldım". Sadece yukarıdaki ifadeleri okuduktan sonra "Kroş demek Fransızcada köşeli parantez demektir". Tahtaya köşeli parantezi çizerek "Benim buna benzer bir tarafım var mı? Tahsin tahtaya gel!" dedi ve "Neden bunları yazdın?" diye sordu. Tahsin de "Ben yazmadım, kim yazdı bilmiyorum." diyerek Enver'in adını vermedi. Hoca tahtaya bir cebir sorusu yazdı ve Tahsin'in cevaplamasını istedi. Tahsin bir iki dakika dondu kaldı. Hoca da "Senin bu problemi çözebilmen için önce üniversiteyi bitirmen, sonra da tekrar ilkokula başlayıp orta öğrenimini ve ikinci üniversiteni bitirmen gerek. Otur yerine, sıfır!" dedi.

Tahsin ve biz bu hocanın onu hayatta geçirmeyeceğini düşünüyorduk. Hocamız yazılı sınav yapılırken kâğıtları hızla okurdu. 1. sınıfın yazılısından Tahsin 9 aldı, hoca da ona hemen yine zor bir soru sordu. "Sen 9 alacak adam mısın? Otur yeni sıfır!" deyip karne notu olarak 5 verdi. 2. sınıfın yazılısından 10 alan Tahsin'e sözlüden bir 0 daha verdi. Geçme notu 6 olan Tahsin'e "Benden bulma, Allah'ından bul e mi!" dedi.

Rıfat (Kroş) hocamız Özbekistan'dan ailesiyle birlikte Afganistan ve İran üzerinden çok uzun ve çileli bir yolculuğun ardından Türkiye'ye göç ettiklerini anlatmıştı. Bu yüzden onun aksanı ve esprileri çok hoşunuza giderdi. Mesela olmaz yerine ulmaz, öküz yerine üküz gibi ifadeleri vardı. Lisemiz bir cumartesi günü Torbalı'ya bir piknik düzenledi. Alsancak İstasyonu'ndan trene bindik. Rıfat hocamızın çantası her zaman çok şişkindi. Bildiğimiz kadarı ile içinde şarap şişeleri vardı. Trenden

indikten sonra, “Hocam, çantanızı taşıyabilir miyim?” dedim. “Ulmaz” dedi. Niye hocam dediğimde de “Ulmaz, çünkü üküze buynuzu ağır gelmez” dedi.

Tahsin okulda 2 yıl azap çektiği halde Rıfat hocaya Enver’in ismini söylemeyecek asil bir davranışta bulundu. Bu olayı konuştuğumuzda Tahsin “Ben onun için kendimi feda ettiğim halde Enver bu konuyu hiç gündeme getirmedi. Liseden hepimiz mezun olduktan sonra Ankara’da SBF’de okurken hocamıza bir mektup yazarak Enver’in adını verdim. Beni affedip etmediğini bilmiyorum fakat kâbus gibi geçen o yılları ben hiç unutamadım.” dedi.

Yine lise arkadaşlarımdan ve aynı zamanda hemşehrim olan Bursalı Diş Hekimi Dr. Ahmet İşler ile zaman zaman görüşür, onun İstanbul Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Diş Hekimliği Bölümü’ne kayıt olmadan önceki yaşamış olduklarını hatırlayarak hem hüzünlenir hem de neşelenirdik.

Sınıf arkadaşlarım: Mustafa Türkay Komili, Mehmet Şaban, Hasan Hüseyin, Emin Çarıkçı, Hüseyin Erdinç ve İsmail Karaçalı

Devletin Parasız Yatılı Öğrencileri Yarı Yolda Bırakması

1950’li yıllarda ortaokul ve liseler için devlet parasız yatılı sınavlarına yüzlerce öğrenci katıldığı halde bu sınavı her ilden sadece bir iki kişi kazanabiliyordu. Bu sınavı kazanan öğrencilerin tamamı da kendi illerindeki okullara değil, başka şehirlerdeki okullara gönderilirdi. Mesela ben ve Ethem Balıkesir’den, Ahmet Bursa’dan, Tahsin Tarsus’tan kazanmış olmamıza rağmen Buca Ortaokulu’na gönderildik.

Liseden mezun olduktan sonra eğitimimizde devlet desteği sona ermekteydi. 1950’lerde sadece 3 büyük şehirde (yaklaşık %80’i İstanbul, %15’i Ankara ve %5’i de İzmir) üniversiteler vardı. Bu şehirlerde pek çok öğrencinin 1-2 hafta bile kalabilecek maddi imkânı yoktu. Çünkü bizler fakir ve eğitimsiz ailelerin çocuklarıydık. Ayrıca akrabalarımız arasında da yüksek tahsil yapmış ve bizlere yol gösterebilecek hiç kimse yoktu. Diğer taraftan yaşadığımız kenar mahallelerde üniversitede okuyan bir iki kişi ya vardı ya da hiç yoktu. Onları da tanımamız, bulabilmemiz mümkün değildi. Bizler ailelerimizin yaşadığı şehirlere gittiğimizde çok yalnız insanlardık.

En iyi ve en kalıcı arkadaşlıklar ortaöğretim (ortaokul ve lise) dönemlerinde elde edildiği ve biz bu eğitimi İzmir’de tamamladığımızdan dolayı, bizim oturduğumuz şehirlerde geleceğimizi tartışabileceğimiz hiçbir arkadaşımız olmadığı gibi bir öğretmenimiz de zaten yoktu. Bu yalnızlığın bana tek faydası, Bursa’da pazarcılık yaparken beni tanıyan hiçbir okul arkadaşımın olmaması idi. Çünkü o devirlerde bile ortaöğretimde eğitim alan bir kişinin o şartlarda çalışması olumsuz yönde karşılanıyordu.

1950-1970’lerin ikinci yarısına kadar Ankara, Bursa ve İzmir gibi Batı Anadolu illerinin bir kısmı hariç Türkiye’deki her ilin İstanbul’da bir veya iki yüksek tahsil yurdu olup, bu öğrenci yurtlarında üç öğün yemek çıkardı. Türkiye’de fakirliğin diz boyu olduğu bu dönemde, bu illerden üniversiteyi kazanıp da maddi imkânsızlıktan dolayı yüksek tahsil yapamayan pek kimse olmazdı. Bu yurtlarda tam yardımlı (ücretsiz), yarım yardımlı ve ailenin maddi durumu iyi ise tam ücretli olarak öğrenciler kalabiliyordu.

Bu öğrenci yurtlarının finansmanı ise her ildeki belediyelerin, ticaret ve sanayi odalarının, iş adamlarının ve ayrıca Anadolu’dan gelip İstanbul’a yerleşmiş işadamlarının parasal destekleri ile karşılanıyordu. Bu hemşehri yurtlarına müracaat edebilmenin ön şartı ise öğrencinin o ilin nüfusuna kayıtlı olması veya ailesinin orada ikamet etmesiydi.

Batı Trakya’dan gelen parasız yatılı arkadaşlar Yunanistan vatandaşı oldukları için böyle bir imkândan mahrum olduklarından dolayı onların da en az %80’i üniversite eğitimine devam edemediler. Geriye kalan %20 de daha önce, Batı Trakya’dan

göç edip İstanbul'da yaşayan akrabalarının yanında kalarak eğitimlerine devam edebildiler.

Aynı şekilde ne İzmir'de ne de İstanbul'da fakir öğrenciler için bir öğrenci yurdu olmadığı için liseden 1959'da beraber mezun olduğumuz Çeşmeli Hüseyin Avcı ve Ödemişli Hüseyin Erdinç de yüksek tahsilden mahrum kaldılar. 1964 yılında Hüseyin Avcı'nın vefat ettiğini, 1974'te de Hüseyin Erdinç'in intihar ettiğini duyunca çok üzüldüm.

New York'ta 1972 yılında doktora tez aşamasında iken 32 yaşını doldurduğum için bir ay içinde askere gelmez isem Türk vatandaşlığından atılacağıma dair konsolosluktan bir mektup aldım. Muğla Milas Askerlik Şubesi'nde asteğmen olarak görev yaparken Hüseyin Erdinç 10 yaşındaki oğlu ile beraber beni ziyarete geldi. Liseden sonra parasızlıktan üniversiteye gidemediğinden, tüp gaz satmaktan da yeterli kazanç sağlayamadığından dert yanmıştı. 1976'da ABD'den Türkiye'ye döndüğümde intihar ederek vefat ettiğini öğrendiğimde de aylarca onun üzüntüsünü çektim.

Vefat eden bu iki arkadaşımın ortaokul ve lisede 6 yıl aynı odayı paylaşmıştık. Onlar benim en çok sevdiğim ve en samimi arkadaşlarımdı. Onların vefatının gerçek sebeplerini öğrenmem mümkün değil. Ancak devletin onların tahsilinin yarı yolda bırakmasının bir vebali ve sorumluluğu olup olmadığı sorusunun tartışılmasını da ortaya atmak zorundayım.

1970'li yılların ikinci yarısında İstanbul'daki hemşehri yurtlarındaki öğrenciler arasında sağ-sol çatışmaları doruk noktasına ulaştığından dolayı o illerin kurumlarından ve iş adamlarından yeterli destek gelmediği için bu yurtlar giderek kapanmaya başladı. Nitekim Sultan Ahmet'teki Balıkesirlilerin iki öğrenci yurdu da 1978 yılında kapatıldı.

Lisede okuduğum 1954-1959 döneminde ailece Bursa'da yaşadığımız halde Bursa'nın İstanbul'da öğrenci yurdu olmadığını öğrendiğimde kara kara düşünmeye başlamıştım. Balıkesir nüfusuna kayıtlı olmam beni kurtardı. Eğer İstanbul'daki Balıkesir öğrenci yurdu olmasaydı maddi açıdan benim de üniversiteye devam edebilmem imkânsızdı. 1959'da İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne giriş sınavını kazanarak kaydımı yaptırdım. Ne mutlu bana ki Balıkesirliyim.

7. İKTİSAT FAKÜLTESİ VE İSTANBUL'DAKİ BALIKESİR ÖĞRENCİ YURDU HATIRALARIM

Haziran 1959'da İzmir Atatürk Lisesi'nden mezun olduktan sonra, İstanbul'daki Balıkesir Yüksek Tahsil Talebe Yurdu sayesinde üniversitede okuyabilecektim. O dönemde hukuk veya iktisat (ekonomi) eğitimi görmek çok cazip idi. O zamanlar Türkiye'de biri İstanbul Üniversitesi'nde diğeri Ankara Üniversitesi'nde olmak üzere sadece iki Hukuk Fakültesi vardı. Bu fakültelere sınavsız kayıt olabiliyorduk. Lise mezunlarının çoğu bu Fakültelere devam etmek yerine sadece şebeke (otobüslerde ucuz öğrenci bileti almak) için kayıt yaptırıyorlardı. İstanbul Hukuk'ta 2000 kişilik birinci sınıf amfisi olduğu halde, Eylül 1959'da bu fakülteye 5000 kişinin kayıt yaptırıldığını öğrenmiştim. Benim kazandığım İktisat Fakültesine 400 kişi alınmıştı. Birinci sınıf amfimiz de zaten 400 kişilik idi.

Fakültenin Kuruluş Tarihçesi

1933 yılında Atatürk'ün üniversite reformu ile darülfünundan üniversite eğitimi-ne geçilmiş oldu. Bu reformla medrese zihniyetine son verildi. 1933 yılında Almanya'da Hitler'in iktidara gelmesiyle bu ülkedeki üniversitelerde çalışan Yahudi asıllı bilim adamları işlerinden atılmaya başlandı. Bunu fırsat bilen Atatürk, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne bağlı İktisadi ve İçtimai İlimler Enstitüsü'ne ilk etapta 5 Yahudi iktisat ve sosyal siyaset profesörünü davet etti. Bu hocaların tamamı Ordinaryüs (Ord.) Prof. İdi. Ord. Prof.'luk sadece Almanya'da vardı. Prof. unvanı ile en az 15 yıl çalışmış, 2 yabancı dil bilen ve yeteri kadar yurtdışı yayını olanlara Ord. Prof.'luk unvanı veriliyordu.

Atatürk, İstanbul ve Ankara Hukuk, İstanbul Teknik Üniversitesi, Ankara'daki Dil Tarih Coğrafya, Siyasal Bilgiler, Tıp Fakülteleri'nde ve İzmir'deki Ziraat Fakültesi'ne vs. de Almanya'dan Yahudi asıllı birçok öğretim üyesini davet etmiştir.

Atatürk'ün Hukuk Fakültesi'ndeki Enstitü'ye davet ettiği Ord. Prof.'lar (parantez içinde uzmanlık sahaları ve Türkiye'de hizmet ettiği süreler) ise; Fritz Neumark (Kamu Maliyesi ve Vergi Hukuku, 1933-1952); Gerhard Kessler (Çalışma Ekonomisi, 1933-1951); Alexander Rostov (İktisat Tarihi ve İktisadi Coğrafya); Alfred Isaac (İşletme İktisadi, 1933-1950); Wilhelm Röpke (Ekonomi ve Etik, 1933-1937) idi.

1936-1937 akademik yılında Hukuk Fakültesi'nde hukuk derslerinin payı %84, İktisat derslerinin payı %16 idi. Oysa İktisadi İlimler Enstitüsündeki mevcut öğretim üyesi sayısı bir İktisat Fakültesi kurulmasına yeterli idi. Bu konuda Rektör Prof. Cemil

Bilsel, enstitüsü müdürü Prof. Neumark’a bir rapor hazırlaması görevi verildi. Neumark hazırladığı raporu Temmuz 1936’da İstanbul Üniversitesi Rektörlüğüne sundu.

Rektörlük bu raporu, gerekli yasal formalitelerin tamamlanması için, dönemin Milli Eğitim Bakanı (MEB) Saffet Arıkan’a gönderdi. Bakanlar Kurulu kararı ile Rapor Reis-i Cumhurbaşumuz Atatürk’ün onayı ile 14.12.1936 tarih ve 2/5719 sayı ile İktisat Fakültesi’nin kurulması uygun görülmüştür. Bakanlık Fakülte’nin kurucu dekanlığına Prof. Dr. Ömer Celal Sarç’ı tayin etmiş olup, fakültemiz 1936/1937 ders yılında, 118 öğrencinin kaydı ile 05.02.1937 günü ekonomi eğitimine başlamıştır.

Prof. F. Neumark’ın raporuna uygun olarak, Prof. unvanları ile kürsülerde olarak görev alanlar: İktisat kürsülerinde Hüseyin Şükrü Baban, F.Neumark ve W.Röpke, Maliye ve İstatistik Kürsüsüne İbrahim Fazıl Pelin ve Ömer Celal Sarç, Sosyoloji ve Sosyal Siyaset Kürsüsüne G. Kessler, İktisat Tarihi ve İktisadi Coğrafya Kürsüsüne de A. Rostov görevlendirilmişti. Ayrıca, İktisat Fakültesi öğrencileri hukuk derslerini Hukuk Fakültesi’nde göreceklerdi.

Prof. F.Neumark Türkiye hatıralarında, “Fakültede en büyük sorun tercüme sıkıntısıdır.” demiştir. Çünkü Almanca olarak tercümanlık yapanların birçoğu Ekonomi bilgisine sahip olmadıkları için tercümede faydalı olamıyorlardı. Onun için, Ekonomi bilen tercüman bulduğumuzda dersleri bazen İngilizce ve Fransızca anlatmak zorundaydık. Fakülte’de iyi Almanca bilenler ise sadece Ömer Sarç, Muhlis Ete ve 1960’larda Prof ünvanı ile hocaların hocası olan asistan Sabri Ülgener idi¹³.

Fakülte’nin Bölümleri, Hocaları ve Dersleri

1959-1963 dönemi İktisat Fakültesinde 3 bölüm vardı. Bunlar: İşletme-Maliye, Sosyal Siyaset (Çalışma Ekonomisi), Maliye ve İstatistik-Maliye idi. Hangi bölümü seçerlerse seçsinler, öğrenciler iktisat, maliye ve hukuk derslerinin tamamını almak zorundaydılar. Bu dönemde profrsör ve doçent olan öğretim üyelerimiz ise:

İktisat (Ekonomi) : Refi Şükrü Suvla, Sabri Ülgener, Haluk Cillov, Süleyman Barda, Ömer Lütfü Barkan, Abdullah Türkoğlu, Haydar Kazgan, Ahmet Kılıçbay, İdris Küçükömer, Mükerrerem Hiç, Gülten Kazgan ve Sencer Divitçioğlu idi. Ekonomi dersleri ise; Ekonomiye Giriş, Mikro İktisat, Makro İktisat ve Büyüme, Dış Ticaret, İktisat Tarihi, İktisadi Coğrafya ve Tarım Ekonomisi v.s. idi.

İşletme (Muhasebe ve İstatistik dahil); Mehmet Oluç, Kemal Tosun, Haydar Furgaç, Ömer Celal Sarç, Mustafa Aysan, Kamuran Tekiner, Kemal Kurtuluş, Nasuhi Bursal ve Atilla Gönenli idi. Dersleri ise; İşletmeye Giriş, İşletme Organizasyonu, Genel Muhasebe, Şirketler Muhasebesi, Maliyet Muhasebesi ve Bilanço Analizi, İstatistik ve Mali Cebir idi.

Maliye: Orhan Dikmen, Memduh Yaşa, Bedii Fevzioğlu, Esat Tekeli, Kenan

13 https://www.wiki.tr-tr.nina.az/İstanbul_Üniversitesi_İktisat_Fakültesi.html

Bulutoğlu idi. Dersler: Maliye Teorisi, Amme (Kamu) Maliyesi, Türk Vergi Sistemi, Bütçe Teorisi ve uygulamaları ve Devlet Muhasebesi idi.

Hukuk: Sıddık Sami Onar, Hıfzı Velled Velidedeoğlu, Hüseyin Nail Kubalı, Halil Arslanlı, Kemalettin Birsen. Dersler: Medeni Hukuk, Anayasa Hukuku, İdare Hukuku, Borçlar Hukuku ve Ticaret Hukuku idi.

Sosyal Siyaset ve Sosyoloji: Ziyahattin Fahri Fındıkoğlu, Sabahattin Zaim, Nusret Ekin, Metin Kutal, Cavit Orhan Tütengil, ve Nevzat Yalçıntaş idi.¹⁴

Yukarıda yer alan hocalarımızın en az %75'i Prof., 5'i Ord. Prof. (S.S. Onar. H.V. Velidedeoğlu, Ö.C. Sarç, Z.F. Fındıkoğlu, ve H. Arslanlı), yaklaşık %20'si de Doçent unvanı taşıyordu. Fakültemizde almış olduğumuz 5 hukuk dersinin hocaları Hukuk Fakültesi'nden gelmiş olup çok hacimli ders kitapları vardı. İktisat, işletme ve maliye dersleri veren hocalarımızın en az %65'inin ders kitabı olmadığı için bu derslerde çok iyi not tutmamız gerekiyordu.

Ben çok iyi not tuttuğum için 5-6 arkadaşım benim notlarımdan faydalanıyordu. Türkiye Ekonomi'sini anlatan Prof. Haluk Cillov çok hızlı konuşurdu. Ben onun konuşmasını birkaç cümle arkadan takip ederek hocanın hiçbir kelimesini kaçırmadan not tutabiliyordum. Kayserili sıra arkadaşım Dursun Göksoy yanıma gelip "Parantez içini okuyamadım." deyince "Hoca öksürmüş." dedim. "Pes yahu, ne adamsın!" dedi.

İstatistik hocası Prof. Haydar Furgaç, ilk derste ekonominin her alanındaki gelişmeleri (işletmelerin, devletin, dış ticaretin v.s.) takip etmek için istatistik biliminin ne kadar önemli olduğunu çeşitli örneklerle açıkladıktan sonra, konuşmasını çok veciz bir ifade ile bitirdi. "İstatistik yanlış rakamların doğru toplanmasıdır." dedi.

Mezuniyet İçin Genel Sınavlar İşkencesi

Fakültemizde öğrenciler son sınıf dâhil, aldıkları derslerin tamamından geçer not almış olsalar bile fakülteden mezun olamıyorlardı. Diploma alabilmek için, hukuk dersleri hariç, içinde aldıkları bütün ders gruplarından önce yazılı sınava, kazanırlarsa sözlü sınava girmeye hak kazanıyorlardı. 6-8 dersten müteşekkil bu 2 aşamalı sınavlarda sadece 1 dersten kalsalar bile derslerin tamamından kalmış sayılıyorlardı.

Ben İşletme-Maliye Bölümü'nü seçtiğim için benim ders gruplarım 8 işletme ve herkesin sorumlu olduğu 7 iktisat ve 5 maliye derslerinden oluşuyordu. Bu 3 grubun önce yazılı, sonra sözlü sınavları Haziran, Eylül ve Ocak aylarında yapılıyordu. Bu 6 grup sınava bir ay içinde girmek bir insanın kapasitesini aştığı için, 5-10 yıldır İktisat Fakültesi'nden mezun olamayan öğrenci sayısının 4000'i aştığı biliniyordu.

14 1960-65 dönemi İktisat Fakültesi'ndeki derslerin ve hoca isimlerinin temininde büyük katkısı olan Sabancı Üniversitesi'nden emekli olan akrabam **Prof. Dr. Bahri Yılmaz**'a çok teşekkür ederim.

Ben bu riski göze almamak için Haziran 1963'te sadece işletme grubu sınavına girdim. Yazılı sınavı geçtikten sonra sözlüye girmeye hak kazandım. Bu grupta 8 ders olduğundan, sabah 9:00'dan itibaren, her hocanın sözlü sınavına girebilmek için, öğrenciler uzun bir kuyruk oluşturmuşlardı.

Sabah 9:00'dan sonra başlayarak saat Saat 16:00'ya kadar 7 hocadan sınava girdikten sonra İşletmeye Giriş dersi için o dönemde 38 yaşında olan dekanımız Prof. Dr. Mehmet Oluç'un önüne oturdum. Sert mizaçlı biriydi. Bitkinlikten sorduğu soruya cevap vermekte zorlandım. Dekanımız "Atıp durma! Bilmiyorsan bir soru daha sorayım." dedi.

Ben de, "Hocam, ben birinci sınıftayken sizin İşletme dersinizden orta değil iyi not aldım. Ben genellikle öğleden sonra yarım saat güzellik uykusu çekip gece 23:00'e kadar çalışan bir öğrenciyim. Şu an 7 saattir ayakta durmaktan bitkin haldeyim. Bana bir sınıfa girip sıraların üstünde yarım saat uyuma fırsatı verin, sonra kitabınızı şöyle bir karıştırıp geleyim, bütün sorularınıza cevap vermezsem beni geçirmeyin!" dedim.

Mehmet hoca "diğer 7 sınavdan geçtiğine inanıyor musun" deyince evet dedim. "O zaman ben buraya not alıyorum. 7 sınavdan geçer isen, benden de geçtin. Aksi halde benden de kaldın. Razi mısın?" dedi. Cevabım ise, "“Razıyım hocam. Çok teşekkür ederim.” diyerek huzurundan ayrıldım. Eğer 8 sınavın sadece birinden geçememiş olsaydım tekrar yazılı sınava girmek zorundaydım. Bu eziyeti sonlandırmak için 1960'ların ikinci yarısından itibaren mezuniyet sınavlarının sözlü faslı, 1981'den sonra da yazılı faslı tamamen kaldırılmış ve bütün derslerden geçer not alanlar doğrudan mezun olmaya başlamışlardır.

Eylül ayında 7 dersten oluşan ekonomi grubunun, Ocak 1964'te de 5 dersten oluşan maliye grubunun yazılı ve sözlü sınavlarından geçerek İktisat Fakültesi'nden mezun oldum.

*Fakülteden Mezuniyet sonrası,
Çemberlitaş Nisan 1964*

Diplomamı Şubat ortasında aldıktan sonra üniversitenin ana binasından çıkıp Beyazıt Meydanı'na doğru yürürken Hukuk Fakültesi'nde okuyan Erdekli arkadaşım Hasan Torun'a rastladım. “Çok hüzünlü görünüyorsun Çarıkçı. Kötü bir hadise mi oldu?” diye sorunca, “Fakülteden mezun oldum, az önce diplomamı aldım. Şu ana kadar bir meşgalem vardı. Bundan sonra ne yapacağımı düşünüyorum.” dedim. O da “Şu an senin zil takıp oynaman, Boğaz'da kafa çekip nara atman lazım.” dedi. Ben de onun omzuna dokunup yoluma devam ettim.

Balıkesir'deki 1 Günlük Tarihi Hatıram

Birkaç gün düşündükten sonra Askerliği aradan çıkarmaya karar verdim. Şubat 1964'te Balıkesir nüfusuna kayıtlı olduğum için Şubat 1964'te oranın Askerlik Şubesi'ne gittim. Şube tren istasyonunun 300 m karşısında idi. Şube başkanı albay evraklarıma baktıktan sonra “Sen Temmuz ayına kadar tecilli olduğun için askere alınamazsın.” dedi.

“Mevcut kanunlara göre mi askere gidemiyorum?” diye sordum, “Evet.” dedi. “Kanunların lafzı (metni) varsa ruhu da vardır. Yasalarda bir kişinin hakkını koruyacak yazılı bir metin yoksa bu kişinin hakkını vermeye yöneticiler yetkili kılınmıştır. Ben üniversiteyi arkadaşlarımdan 4 ay önce bitirdim diye hiçbir kanun bana yok yere ceza veremez ve beni engelleyemez.” deyince albay şaşırıp kaldı ve duraksadı.

Albay “Senin bu güzel açıklaman üzerine ben hayatımda ilk defa sana istisnai bir muamele yapacağım. Kapıdan sağa dön, soldaki 2. odada general gibi bir yüzbaşı var, onunla beraber gelin.” dedi. Tecilimin bozulması için gerekli talimatı verdi ve “Çok ivedi mührü'nü de getir!” dedi.

Ben 5 çeşit Hukuk dersi almama rağmen hiç rastlamadığım için Albay'a “çok ivedi” nin anlamını sordum. O da, “Evlat senin evrakının üstüne bu damgayı vurduğumuz için, sen Ankara'ya gidip, Milli Savunma Bakanlığı'na müracaat ettiğinde, Bakanlık en geç 3 gün içinde senin tecilini kaldıracak. Sen de 1.5 ay sonra İzmir'de Yedek Subaylık Sınavı'na giderek askere gidebilirsin” müjdesini verdi.

Albay'ın odasından çıktıktan sonra koridorda bir askere rastladım. “Asker ağa, dur bakalım. Bana iyi bak! Beni tanıdın mı?” diye sordum, “Tanıyamadım.” dedi. “Peki, sen 1953-56 döneminde Buca Ortaokulu'nda okumadın mı? Ben parasız yatılı öğrencilerden Emin Çarıkçı!” deyince “Boyun amma da uzamış ha. Adını çok iyi hatırlıyorum.” dedi. Ayaküstü sohbetimizde İzmir Atatürk Lisesi'nden sonra İstanbul'da bir üniversiteden mezun olduğumu, şimdi de yedek subay olarak askere gitmeye çalıştığımı anlattım. Asker ağa da birkaç kelam ettikten sonra vedalaştık.

İzmir-Ankara treni gece saat 00:20'de Balıkesir'den geçtiği için bilet gişelerinin 22:00'de açıldığını öğrendik. O dönemde trenler buharla çalıştığından her 100

km’de bir söğüt gölgesinde dinlendiğinden (su alındığından) çoğu zaman tren seferleri gecikirdi. Amcamın oğlu merhum Mehmet ile saat 21.30’da gecikme olup olmadığını öğrenmek için tren İstasyonuna gittiğimizde hiçbir yetkili kişi bulamadık.

Akşamüstü Askerlik Şubesi’nde karşılaştığım arkadaşım sivil takım elbise ile karşımda belirdi. Ona “Sen epey torpillisin herhalde. Gece sivil dolaşıyorsun. Burada niye geziyorsun dediğimde “Ağabeyim İzmir’den trene bindi. Ankara’ya gidiyor. Ben de trende gecikme olup olmadığını sormaya geldim. Burada tren mola verdiğinde ağabeyimle hasret gidereceğim.” dedi.

Asker Ağa “Ben size şubede çok güzel çay ikram etmek istiyorum” deyince biz biraz nazlandık ve hemen kabul etmedik. O’da ben İzmir’de varlıklı bir ailenin çocuğu olduğum için erlere ara sıra harçlık veriyorum. Onlar bana Subay muamelesi yapıp benim için çok güzel çay yapıyorlar. Ne olur beni kırmayın diye ısrar edince onun davetini kabul ettik.

Tren gişeleri yaklaşık 40 dakika sonra açıldı. Şubeden çıkıp tekrar istasyona giderken asker aga “Eminciğim, bir üniversite mezunu olarak bir erin hatrını sorarak beni ihya ettiniz. Ben İzmir Kemeraltı çarşısında birçok iş yeri olan Hasırcılar ailesindenim. Bir hafta sonra askerliğim bitiyor. Sen de 1 ay içinde Yedek Subaylık Sınavı için İzmir’e geldiğinde benim misafirimsin.”

Ben babama, çok büyük bir iş yapmışım gibi, askerlikten sonra en az 2 ay ben-den iş bekleme, gezip-tozacağım teklifime hiç itiraz etmedi. İzmir’e geldiğinizde bana en az 1 hafta-10 gün ayırırsanız çok memnun olurum. Altımda 1962 model bir araba var. Buca dâhil, İzmir çevresini gezer ve gece kulüplerinde eğleniriz. Bu müddet zarfında otel masraflarını da karşılarım.” dedi. Bilet gişesinin önüne geldiğimizde yanımda duran bu zengin çocuğuna karşı mahcup olmamak için en ucuz bilet olan 3. sınıf bilet yerine, ilk defa daha pahalı olan 2. Sınıf olan yer numaralı bileti almak zorunda kaldım.

Trenin bir odasına girdiğimde tahta bavulumu ve paltomu bir üst rafa yerleştirdim. “Hayırlı akşamlar!” dediğim 50’li yaşlardaki bir adam bacaklarını bir sehpaye uzatmış, kitap okuyordu. Hiç istifini bozmadan “Hayrola delikanlı, yolculuk nereye?” diye sordu. “Üniversiteden yeni mezun oldum. Askere gitmeye uğraşıyorum, tecilimi bozdurmak için Ankara’ya gidiyorum.” dedim. Yine hiç kıpırdamadan “Nereden mezun oldun?” dedi.

Yine hiç kıpırdamadan “nereden mezun oldun” dedi. “İstanbul Üniversitesi; İktisat Fakültesi’nden...” dedim, “Kaç senede mezun oldun?” diye sordu. “4 sene 1 ayda.” dedim. Birden toparlanıp ayağa kalkarak “Bu fakülteyi 4 senede nasıl bitirirsin? Bizim iş yerinde sizin fakülteden mezun 5-6 kişi var. En erken 6 senede mezun olan diğer arkadaşlarına hava basıyor.” dedi.

Karşılaştığım kişi, Afyon'un Tavşanlı ilçesindeki Tunçbilek'te yer alan Garp Linyitleri İşletmesi'nin hukuk müşaviri Av. Hayrettin Begeç'ti. Karşılıklı oturup sohbetে başladığımızda sürekli olarak benim çocukluktan beri hayat mücadelemlle ilgili bilgi almak istedi. Bir saat sonra ben de onun hayat hikâyesini dinlemek istedim.

O da, "Ankara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi'nden mezun oldum. Bana asistanlık teklif ettiler. O zamanki asistanlık maaşı ile Ankara'da kiralık ev tutmamız imkânsız olduğu için reddetmek zorunda kaldım. Ailesi Ankara'da oturan sıra arkadaşım benim yerine asistan oldu. O kişi şu anda Prof. unvanı ile Türkiye çapında tanınıyor. Ben ise GLİ'nin Soma ve Bandırma'da kömür madenleri işletmelerine gidip-geldiğim için sadece Marmara Bölgesi'nde tanınan bir kişiyim.

Senden çok başarılı bir bilim adamı olur. Devlet bursu ile Amerika'da doktora yapma fırsatından da bahsettin. Eğer, şu anda askere gidersen kendini yakmış olursun. Çünkü askerlik yaptığım yerde çöpçatanlar araya girip seni evlendirirler. Böylece bilim adamı olma fırsatını kaçırmış olursun." dedi.

"Amerika'ya eğitime gitmek için sınavlar Kasım ayında. Şu an Şubat'dayız. Ben o zaman zarfında nasıl geçinirim?" dedim. Hayrettin Bey de, "Sana GLİ'de iş veririm." dedi. "Aylık 350-400 TL mi vereceksin?" diye sordum. "Hayır, sana 3 üst derece vereceğim, eline aylık 600 TL geçecek. Bu maaş İstanbul'da alacağın aylık 1100 TL'den daha iyidir. Çünkü sen GLİ'nin misafirhanesinde kalacaksın, yeme-içme parası ödemeyeceksin." dedi.

İlle de askere gitmeyi kafama koymuş olmalıyım ki "Peki, önümüz yaz. Orada sıcaaktan yanacak mıyım?" diye işi yokuşa sürdüm. O da "Bizim lojmanlarımız dağ eteğinde, ormanların içinde. 1958 yılında Başbakan Adnan Menderes Afyon'u ziyaret ettiğinde orada misafir edilmişti." dedi.

Yine de ikna olmamıştım. Ben ABD sınavlarına hazırlanacağımdan 3 aydan fazla sizinle çalışamam. Ayrıca bu sınavlar için şimdiden ders çalışmaya başlamam gerek. İşte çalışabileceğim en fazla 4-5 saat, böyle bir iş olabilir mi?" dediğimde bile Hayrettin Begeç "Tamam, bütün isteklerini karşılayacağım." deyince çok şaşırmıştım. Çünkü 2 saatlik sohbetimizle sanki 40 yıllık dostuymuşum gibi benim bütün nazımı sineye çekti ve "Ne halin varsa gör!" demedi.

O gece dolunay vardı. Hayrettin Bey her hafta Soma'ya gidip geldiği için dağları, tepeleri ezberlemiş olmalı ki tren camının perdesini açtı ve "Bana bak, benim trenden inmeme 10 dakika kaldı. Bu süre içinde hiç konuşmayacağız. Bana en kısa sürede müspet veya menfi cevap vermek zorundasın." dedi.

Ben 4-5 dakika geçmişimi gözden geçirmeğe başladım. 1953'te boyumun 2 cm kısa olmasından dolayı ben Astsubay okuluna giremedim. Astsubay olsaydım Üni-

versite'den mezun olamayacaktım. Eğer ben Askerlik Şubesinde bir Er'in hatırını sormasaydım, pahalı 2. Mevkide numaralı bilet almayıp Hayrettin Bey'le karşılaşamayacaktım. Hayır ve şer Allah'tandır. Bu tesadüf bana Allah'ın bir lütfudur düşüncesiyle, Hayrettin Bey'e 5 dakikada sonra teklifinizi kabul ediyorum. Askerlik tecili evraklarını yırtabilir miyim dediğimde, ayağa kalkıp birbirimize sarıldık. Evrakları yırtmana gerek yok. Ben sana güveniyorum. Onlar sende hatıra olarak kalsın. 5 gün sonra, Pazartesi günü Tunçbilek'e gel. İstedğin şartlarda işe başlayacaksın dedi. Orada, çok huzurlu bir şekilde, 3.5 ay çalıştıktan sonra işten ayrılarak, Haziran başında Uludağ'da bir çadır kurarak, yurtdışı sınavı için ders çalışmaya devam ettim. Kasım'da da bu sınavı kazanarak, MEB bursu ile İktisat Doktorası için Şubat 1965'te New York'a gittim.

Temmuz 1971'de askerlik hizmeti için Türkiye'ye döndüğümde Av. Hayrettin Begeç Ağabeyi Tunçbilek'te ziyaret ettim. ABD'de ekonomiden master derecesi aldığımı, doktora için de tez yazma aşamasında olduğumu söyleyince çok sevinmişti. Makamında 3 saati aşan sohbetimizden sonra beni misafir de etti, hasret giderdik.

Haziran 1976'da ABD'den Türkiye'ye kesin dönüş yaptığımda GLİ'ye telefon ettim. Hayrettin Ağabeyimin 2 yıl önce emekli olduğunu, ev adresini bilmediklerini söylediklerinde çok üzül müştüm. Benim hayatıma yön veren sevgili Hayrettin Ağabeyim çoktan Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur. Allah ondan razı olsun ve mekânını cennet eylesin.

Edirne'deki Selimiye Camii'nde Ezan Okudum

Ekim 1963'te, amcam Mümin'in kızı Hatice Ablası ve Niyazi Coşkun Enişte'yi ziyaret etmiştim. Enişte, "Edirne'de varlıklı bir akrabamın üniversite mezunu bir kızı var. Senin hayat hikâyeni anlattıktan sonra, babası çok etkilendi. Sizi tanıştırmayı uygun bulduk. Yarın Edirne'ye gidelim" deyince teklifini kabul ettim.

Ailenin kalın duvarlı 3 katlı evi vardı. 3. Kattan bize birer odayı açtılar. Camının önündeki mazgalda sadece peri mecmuaları (magazin dergileri) vardı. Bizim evdeki mazgallarda Kur'an ve namaz hocası kitapçıkları bulunurdu. Ben kızı görmeden bu işin olmayacağına anında karar verdim. Bu kararımı İstanbul otobüsüne binene kadar Eniştem ve Ablam'a açıklamadım.

Niyazi Enişte'ye, "Gelmişken Selimiye Cami'ini ziyaret edelim." dedim. Mimar Sinan'ın ustalık eserim dediği bu cami o zaman şehrin yaklaşık 1 km. dışında idi. Yol dolambaçlı olduğu için, Cami'ye tarlalardan yürüyerek kestirme gittik. İkinci vaktine 7-8 dakika kalmıştı. Cami'de sadece 30 dolayında cemaat olup, imam dâhil çoğu yaşlı idi. O zamanlarda Cami'lerde hoparlör teşkilatı olmadığı için ezan sadece minarelerin şerefyesinden okunurdu. Şimdi ise banttan okunuyor.

Eniştem imama “Siz zahmet etmeyin, biz ezanı okuruz.” dedi, imam da kabul etti. “Minarenin iki ayrı girişi var, aynı kapıdan girmezseniz, birbirinizi görmeden şerefeye çıkarsanız sizin için güzel bir hatıra olur.” dedi. Biz de öyle yaptık. Şerefeye ulaştığımızda ezana 2-3 dakika kalmıştı. Eniştem “Ezanı sen okuyacaksın. Ben okumam.” dedi. Sebebinin sorunca da “Sen Kur’an’ı hatmetmiş ayrıca üniversite mezunusun, ezanı okumak sana düşer.” deyince “Ben hayatımda ezanı sesli okumadım, yanlışlık yapabilirim, sen oku!” dedimse de kalbul etmedi.

Çare yok. Şerefenin içinde girerek yavaş sesle ezan okudum. Şerefeye çıktığımda diğer cami’lerin şerefelerinde bulunan müezzinler, habire kollarını kaldırıp, ezan vakti geçti diye saatlerine bakıp, beni ikaz ediyorlardı. Çünkü o dönemlerde bir şehirdeki en büyük camide ezan başlamadan diğer camilerdeki müezzinlerin ezana başlamaması geleneği vardı.

Ben, biraz tehirli de olsa, olsa “Allahu ekber, Allahu ekber...” diye başlayınca diğer camilerdeki müezzinler de okumaya başladılar. Aşağıdaki tarlada odun kesen bir adam da ayağa kalkarak ezan bitinceye kadar “Hazır ol!” vaziyetinde durdu. Allah şükür, kız görme vesilesi ile Selimiye’de bana ezan okumak da nasip oldu. Ev sahibi bize İstanbul otobüsüne binene kadar refakat etti. Yerlerimize oturur oturmaz Hatice Abla, “Emin, kızı beğendin mi? Hiç sır vermedin...” deyince ben de peri mecmuasını dile getirerek “Bu iş olmaz, ben bu kişi ile yapamam, kusura bakmayın.” dedim. Hatice ablam da hiç ısrar etmedi.

Eğer bu evliliği yapsaydım hem bir daire hem bir araba sahibi olacaktım. Bu kararımdan hiç pişman olmadım. Çünkü on binlerce Türk gencini, onlarca öğretim üyesini yetiştirme, 500 dolayında makale ve 9 kitap yazma şansını kaçıracaktım. “İnsan ölür kalır eseri, eşek ölür kalır semeri...”

Daha öncede belirttiğim gibi, Haziran 1965’ten MEB bursum kesildiği için, doktora unvanını aldıktan sonra New York’taki öğrenci müfettişimiz benim Türkiye’ye dönüş ve doktora tez yazımı masraflarımı ödemedi. Vermont Eyalet Üniversitesi’nin bir kolu olan Casleton State College’de yardımcı doçent unvanı ile ekonomi dersleri verdim. Yılsonunda 2 yıl daha iş teklifi almama rağmen, ülkeme hizmet aşkım ve sorumluluğum daha baskın çıktığı için bu teklifi reddederek Türkiye’ye döndüm. Maalesef, benim zamanımda MEB bursu ile sosyal bilimlerde doktor unvanı alıp ABD’de iş bulan hiçbir arkadaşım dönmedi.

Sultanahmet'teki Balıkesir Yüksek Tahsil Talebe Yurdu Hatıralarım

Parasız yatılı olarak İzmir Atatürk Lisesi'nden Haziran 1959'da mezun olduktan sonra eğitimimizde devlet desteği sona ermişti. 1954'ten 1959'a kadar mezun olduktan sonra ailece Bursa'da oturduğumuz için Bursa'nın İstanbul'da bir öğrenci yurdu olmadığını öğrenince çok üzülmüştüm.

Bulgaristan'dan Ekim 1950'de Balıkesir'e göç ettiğimizden buranın nüfusuna kayıtlı olmam benim en büyük şansımdı. Çünkü Balıkesir'in İstanbul'un Sultanahmet semtinde eski yurt (virane) ve yeni yurt (yeni bina) olmak üzere 2 öğrenci yurdu vardı.

Eski yurttta tam veya yarım yardımlılar kalmak zorunda idi. Yurt ücreti 3 öğün yemek dâhil aylık 120 TL idi. Bir işçinin günlük ücretinin 2.5-3 TL olduğu bu dönemde bu miktar azımsanamayacak bir para idi. Yurdun aylık ücretini tam ödeyebilenler yeni yurttta kalıyorlardı. Ben bu yurda giremeyebilirim endişesi ile yaz aylarında Bursa'da pazarcılıktan para kazandığım için yarım yardımlı (aylık 60 TL) talebinde bulundum. Kabul edilince de bayram ettim. Aksi halde maddi yetersizlikten dolayı benim İstanbul'da yaşamam ve üniversitede okumam imkânsızdı.

Eski yurt o zaman en az 40-50 yıllık, bodrumu dâhil 4 katlı bir binaydı. Merdivenleri tamamen eskimiş ve yıpranmış tahtalardan oluştuğu için bu binanın 8-10 dakikada kül olacağına dair bir rapor verilmişti. Bu nedenle yurdun odalarında ve tavan arasında soba kurmak yasaktı. Soba sadece öğrencilerin ders çalışma odasında yakılıyordu. O dönemlerde İstanbul'da kışlar en az 4 ay sürüyordu ve aşırı kar yağıyordu.

Eski yurttta tam ve yarım yardımlılar ilk yıl "şark hizmeti" diye anılan yurdun tavan arasında yatmak zorunda olup ancak 2 yıl sonra odalara geçebiliyordu. Gerek odalarda ve gerekse tavan arasında bu yerlerin sağ ve sol duvarlarına bitişik nizam korollar dizilir, içerde yürüyüş için ise sadece 50 cm lik bir mesafe kalırdı.

Tavan arasına sağlı-sollu 15'lerden 30 karyola sığdırılmış, bu yerin sağ ve sol uçlarında küçücük 2 pencere vardı. Gündüz bile içeriye girdiğimizde ışık yakmak zorunda idik. Tavanın kirişlerine çarpmamak için yatağa eğilerek balıklama atlardık. Kış günlerinde üşümek için ayaklarımıza çaputlar, kafamıza da havlu sarardık.

Her gün giyip çıkardığımız elbise ve pijamalarımızı da tavandan sarkan

*Balıkesir Yurdunun Önden Görünüşü,
1961*

ahşap merteklere çaktığımız çivilere asardık. Havalandırma çok doğaldı; pencere kenarlarından, çatı kaplama aralıklarından gelen esintiler vantilatör görevi yaptığından suni iklimlendirme ihtiyacı duymuyorduk.

Etüt salonu bodrum katındaydı. Yalnız herkes için oturacak masa ve sandalye bulmak kolay değildi. Bazı geceler iki kişilik yer işgal eden çizim tahtasına yer bulabilmek için etüt salonunun tenhalaşmasını beklerdik. Ahşap merdivenlerden iniş ve çıkışlarda, basamakların kendisine has çıkardıkları müzik notalarının ahenksizliğini ziyaretimize gelen misafirlerden duyduğumuzda şaşar kalırdık. Oysa bizlere çok müzikal gelirdi. Hemen kapı girişindeki küçük odada nöbetçi duran görevlimiz, gelen ziyaretçileri veya telefonla aramaları sıtma görmemiş sesiyle bizlere iletirdi. Bu odada büyükçe bir radyo vardı. Radyoda yayınlanan maçları, Türk halk ve sanat müziği konserlerini saatlerce ayakta dinlerken çok zevk alırdık.

Yurdun küçücük ön bahçesi bile çok işleve sahipti. Orada hem ayaküstü sohbeti yapılır hem de her akşamüstü mini futbol sahasına dönüştürülürdü. Böylelikle o gençlik enerjilerimizi koşarak, coşarak tüketmeye çalışırdık.

Yemekler sadece yeni yurtta çıktığı için kahvaltımızı öğle ve akşam yemeklerimizi orada yiyorduk. Her iki yurtta da duş veya banyo olmadığı için en büyük masrafımız hamam parası bize çok ağır geliyordu.

Eski yurttaki hayat tarzımız çok sefil durumda olmasına rağmen durumumuzdan şikâyetçi olmak hiç aklımıza gelmezdi. Çünkü bizim gibi garibanlar için İstanbul'da başımızı sokacak bir yer bulabilmiş olmak, karnımızı doyurabilmek ve üniversitede okuyabilmek en büyük zenginlik ve mutluluktur.

İslam'ın Şartı ve Diplomanın Geçersizliği

1960'larda çok kar yağdı. Ankara'da yaklaşık 4 ay, İstanbul'da 3 ay yollar karlı olurdu. Evlerin çatılarından ise 50-70 cm'lik buzlar sarkardı. Binalara girerken sarkıtların kafamıza düşmesinden korunmak için bir taraftan çatılara bakar bir taraftan da yerdeki buzlu zeminde kaymamak için akla kararı seçerdik.

Akşamları çok şiddetli kar yağdığında, İstanbul'daki Balıkesir öğrenci yurdundaki arkadaşların hepsinin dışarı çıkmasını sağlar, Sultanahmet'ten Kadıköy'deki Vefa Bozacısı'na giderken caddelerde itiş-kakış kartopu oynar ve şamatalar yapardık. Böyle bir günde yurttan 300 metre ilerledikten sonra 4 yol ağzının köşesindeki direğin dibinde içki içen bir ihtiyar bizim şamatamızdan etkilenmiş olacak ki birden şarap şişesini yukarı kaldırıp "Allah Allaaah!" diye seslendi.

Ben de "Bu zıkkımı içiyorsun, Allah'ı niye karıştırıyorsun?" deyince "İslamın şartı kaç?" diye sordu. "Bilmeyen mi var? 5!" dedim. İhtiyar "Hadi oradan, islamın şartı birdir!" diye gürlledi. "Oğlum, namazla oruç zengininde yok. Hacla zekât fakirde

yok. Geriye kalır kelime-i şهادet. Ben de onu her gün birkaç kez tekrarlıyorum. Hadi, çek git yoluna!” diye ekledi. Erenlerin işine karıştığım için bu postayı hak etmiştim.

Diploma meselesine gelince; Balıkesir’in eski öğrenci yurdunda yaklaşık 120 öğrenci, yeni yurdunda da 180 kişi kalmaktaydı. Akşamları bu öğrencilerin en az yarısı genellikle sadece Balıkesirlilerin gittiği büyük bir kahvehanede mesai yapıyordu.

Ben yurdun çalışma odasında ders çalışırken, Sındırgılı Yıldırım Ağaoğlu “Sen niye inekleyip duruyorsun?” dedi. “Adam olmak için...” dedim. “Sen tavla biliyor musun?” deyince bilmediğimi söyledim. “Sen boşuna çalışıyorsun, tavla bilmedikten sonra diploman geçerli sayılmaz ki!” der demez kitabı kapattım. “Hadi, o zaman kahveye gidiyoruz!” dedim. Kahveyi iki kardeşin işlettiğini, isimlerinin de Hasip ve Nesip olduğunu kahve mesaisi yapanlardan çok duymuştum. Bizi kapıda karşılayan Hasip Bey, “Balıkesir yurduna hoş geldin gardaş.” diyerek bana serenat çekti. Ben de “Üniversitede son sınıf öğrencisiyim.” dediğimde, o da “O zaman kahvemize şimdi niye geldin” dedi. Yıldırım Bey’i gösterip “Tavla öğrenmeye geldim.” dedim. Kahveci “Hayret yahu, ilk defa böyle bir olaya rastladım.” dedi, kafasını sallayıp homurdanarak tavla getirmeye gitti.. Dönüşte ne içersin diye sorunca, “Milliyet Gazetesinde resmini gördüm. Gazoz şişesine konmuş, rengi kara, adı da herhalde Kola-Kola olan ve yeni çıkmış olan (sene 1963) meşrubatın tadına bakmak istiyorum.” deyince, kakhaha atan kahveci, “Yahu ben senin rol yaptığını sanıyordum ama sen artistlik yapmıyorsun, hayret!” diyerek ve yine gülümseyerek coca colayı getirmeğe gitti.

2014’te Fakültenin 50. Yıl Mezunları Töreni

1959’da İktisat Fakültesi’ne sınavla 400 kişi alındı. Birinci sınıfta bütün dersler 500 kişilik amfide yapılıyordu. Ekonomi dersleri 4 yıl boyunca herkese mecburi idi. İkinci sınıftan itibaren 400 kişi İşletme, Maliye ve Sosyal Siyaset (Çalışma Ekonomisi) bölümlerine dağıldığı için farklı bölümleri seçenler ile ilişki kurmak ve arkadaşlık etmek zorlaşıyordu. İktisat Fakültesi’nin öğrenci yurdu olmadığı için öğrenciler genellikle geldikleri illerin öğrenci yurtlarında kalmaktaydılar. Fakültede de kendi aralarında arkadaşlık ettiklerinden dolayı, diğer şehirlerinden gelenlerle iletişim kurlmaları istisnai bir durum idi. Bu sebeplerden dolayı Yavuz Altop ve ben 4 yıl aynı Fakültede okumuş olmamıza rağmen sınıf arkadaşı olduğumuzu 1966’da New York’ta öğrenebildik.

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mezunları Derneği, her yıl fakültemizde “50. Yıl Mezunlar Toplantısı” düzenlemektedir. Toplantı, fakültemizin 500 kişilik 2 nolu amfisinde Mezunlar Derneği başkanının açılış konuşması ile başlamaktadır. Daha sonra fakültemizin hayatta olan emekli hocalarından bir kişinin konuşmasıyla devam etmek-

tedir. Bilahare derneğin listesinde yer alan 50 yıl öncesinin mezunlarına isim sırasına göre kürsüye davet ederek hatıra belgesi verilmektedir. Son olarak, o yılın mezun olan bir arkadaşımız mezunlar adına bir sunum yapmakta ve ortak anıları tekrar bizlere yaşatmaktadır. Toplantı sonrasında bir kokteyl ve yemek verilmektedir.

Toplantıyı mezunların eşleri, aileleri, çocukları ve torunları birlikte izlemektedir. Mezunlar buluşmasının en önemli yanı, yıllardır görüşmediğiniz arkadaşlarınızı tekrar görmek ve anılarınızı tazelemektir. Nitekim aşağıdaki fotoğrafta yer alan Mustafa Gürses ile 50 yıl sonra buluşmuş olduk.

Yavuz da MEB bursu ile ABD'ye doktora için gelmişti. New York Üniversitesi'nden master derecesini aldıktan sonra 1973'te doktora tez aşamasında iken Kayseri'de meşrubat (meyve suları) üreten amcaları ona kendilerine başka bir iş sahası bulmasını, kurulacak yeni şirkette hisse vermeyi, ayrıca devletin New York'ta ona ödediği bütün masrafları da karşılamayı teklif ettiler.

Amcaları bu tekliflerinde çok ısrarcı olduğu için Yavuz Altop 1973 sonu Türkiye'ye döner. Önce 1974 -1975'te 18 ay yedek subaylık yapar. 1976'da ise sünger üretimi için Yataş'ı kurar. 2000 yılında Işık - TV'deki Ekonomik Analiz programımda bu üretimi neden ve nasıl seçtiğini ona sormuştum.

“Askerlikten sonra İstanbul'un çıkışında trafiğin çok durduğu bir kavşakta bir sandalyede saatlerce oturdum. Işıktaki duran kamyon şoförlerine, hayırlı işler, hayırlı yolculuklar ne çeşit mal taşıyorsun, yolculuk nereye gibi sorular sordum. 10-15 kamyonun birinde sünger ve sünger yatak taşıdığını, şoförlerin çoğunun da Sivas, Kayseri ve Doğu Anadolu şehirlerine sefer yaptıklarını tespit ettim. Amcalarıma, sünger ve yatağı Kayseri'de üretirsek bir kere taşıma giderlerinden tasarruf ederek Orta ve Doğu Anadolu illerinde bu malların satışında rekabet üstünlüğü sağlayabiliriz teklifinde bulundum. Kabul ettiler ve 1976'da sünger üretimine başladık.

TV'deki sohbetimizde Yavuz'un iş âlemi ile ilgili veciz sözleri de vardı. “Yumurtaların tamamını bir sepete korsan kırılma riski vardır. Servetini sadece bir iş koluna yatırırsan bu sektörde bir kriz ol-

Yavuz Altop, Selahattin İnal, Emin Çarıkçı ve Mustafa Gürses, 2014

duğunda batabilirsin. Farklı iş kollarına iş yaparsan birindeki bir zararı diğerinden karşılayabilirsin. Sanayicilik bisiklete binmek gibidir. Pedala sürekli basmazsan düşersin.”

“Biz 1976’da sünger, 1980’de sünger yatak, 1983’te yaylı yatak, 1987’de çarşaf, yorgan ve nevresim takımları, 1990’da mobilya, 1998’de modüler mobilya (gar-dırop, yatak ve yemek odası takımları) üretimlerine başladık.”

Yataş Şirketler Grubu’nun Yönetim Kurulu Başkanı’dır. İkimiz de 1976’dan itibaren Ankara’nın Çankaya semtinde oturduğumuz için Yavuz’la 1966’da başlayan arkadaşlığımız ailece kadim dostluğa dönüşmüştür.

Yurttan Kadim Dostlarım;

Dr. Erden Saran, Dr. Kamil Ceylanoğlu, Av. Fevzi Şen ve Av. Enver Erbulun

Ben Balıkesir’de sadece 2 yıl (4. ve 5.sınıfta) Kayabey İlkokulu’nda okudum. Orta ve liseyi de Buca ve İzmir’de okuduğum için 6 yıl sonra Balıkesirli hemşeh-rilerimle tekrar haşır neşir olmak ve yurttan kaldığım 4 yıl içinde değişik branşlarda okuyanlarla akrabalıktan ileri arkadaşlıklar kurmak beni ayrıca çok mutlu ediyordu.

ABD’den iktisat doktorası aldıktan sonra Eylül 1976’ta Hacettepe Üniversitesi İşletme bölümünde işe başladım.1977 yılında evlendim. 1981 yılında oğlum Oğuz,1983’te de kızım Nurcan dünyaya geldi. Amca ve dayı tarafından sülalem Balıkesir’de oturmaktadır. Çocuklarımın küçük yaşlarında ve gençlik dönemlerinde akrabalarımız ve samimi arkadaşlarımızın çocuklarıyla haşır neşir olmaları için 1985-2000 arasında her yıl 1 aylık izin dönemimizde önce devletin kurumlarının eğitim ve dinlenme tesislerinde 12 gün tatil yapardık.

Ondan sonra en az 8-10 gün Balıkesir’deki akrabalarımızın, İstanbul Balıke-sir öğrenci yurdundan kadim dostum Dr. Erden Saran’ın (dermatolog), Dr. Kamil Ceylanoğlu’nun (KBB), Av. Fevzi Şen’in ve Av. Enver Erbulun’un evlerinde yatıya kalıyorduk. Gece geç saatlere kadar şakalaşmalarımıza ve sohbetlerimize doyum ol-mazdı. Maalesef Erden, Kamil ve Enver vefat ettiler. Allah üçüne de rahmet eylesin, mekânları cennet olsun.

Onların eşleri ile çocuklarımızın bile akrabalıktan ileri dostluğu kesintisiz de-vam etmektedir. Tatilimizin geriye kalan 10 günü de Bursa’da oturan babamın ve 5 kardeşim ile diğer akrabalarımın da evlerinde geçiriyorduk.

Dr. Erden Saran

Dr. Erden Saran, Bigadiç'in namılı ailelerinden Aza'lara mensuptur. Ayrıca babası Sabri Dayı Demokrat Parti ve Adalet Partisi dönemlerinde (1950-1965) Bigadiç ilçe başkanlığı da yapmıştır. Balıkesir yurdunda onun ilk adı hiç söylenmez ve sadece Aza olarak bilinirdi. 1959-1964 dönemlerinde erkek üniversite öğrencileri derslerine grand tuvalet (sakal traşlı, takım elbiseli, kravatlı) giderlerdi. Aza çoğu zaman takım elbise giymez, haftada bir sakal tıraşı olur ve çok seyrek kravat takardı.

Balıkesir yurdunda bazen akşam yemekleri iyi çıkmadığında Kadırga semtine iner, 30 kuruşa balık ekmek yerdik. Bana ayda 110 lira (60 lirasını yurda verirdim) Aza'ya 200 TL, Bigadiçli Dr. İsmet Eröz'e de 300 TL gelirdi. Fakat çoğu zaman arkadaşlarım harçlıklarını ay sonu gelmeden bitirirlerdi. Aradan 40 yıl geçtikten sonra bir muhabbetimizde Aza küçük defterlerine bakıp "Sen hatırlamazsın ama bakıyorum da senden amma çok 30 kuruş almışım ha!" dedi. Gülümseyerek ona sarıldım ve "Ben böyle şeyleri pek hatırlamam." dedim.

1981 yılında Aza Eskişehir SSK Hastanesi'nde başhekim yardımcısıyken Balıkesir'e tayin olup şartlarını daha iyi hale getirmeye çalışıyordu. Aza'nın ısrarlı çabaları sonuç verdi ve Balıkesir'e tayini yapıldı.

Bu haberi aldığımızda Aza ile SSK Genel Müdürlüğünden Kızılay'a kadar yürüdük. Yağmur çiselemeye başladı. Onun otobüsle Eskişehir'e dönmesi gerekti. Aza "Ben otogara otobüsle gitmek istemiyorum, bu güzel haberin keyfini 2 km'lik yolu türkü çığıra çığıra yağmur yiyerek çıkarmak istiyorum!" dedi ve yoluna devam etti.

Kadim dostlarımla başında olan Dr. Erden Saran, maalesef 19 Şubat 2006'da 68 yaşındayken vefat etmiştir. Allah gani gani rahmet eylesin...

*Burak, Güzide-Murat Saran, Fatma Hanım ve
Dr. Erden Saran*

Dr. Kamil Ceylanoğlu

Dr. Kâmil Aga İstanbul'da tanıştığı Bigadiç'li hemşire Gülsen Hanım'la evlenmeye karar vermişler. Benden de nikâh şahidi olmamı istediler. “Yurtta 5-6 Bigadiçli var. Ben Bursa'da oturuyorum, onlara ayıp olmaz mı?” dediğimde “Hayır, ben öyle istiyorum.” dedi. Ben de 5 Ekim 1964'teki Kamil-Gülsen çiftinin nikâhında Kamil'in şahidi ben oldum.

Dr. Kamil Ceylanoğlu, eşi Gülsen hanım ve çocukları Cem ve Cenk

1971 yılında ABD'den askere geldim. Bursa'da oturan yakın akrabam Ahmet Duralı birkaç doktora gittiği halde burnundaki rahatsızlığı bir türlü geçmiyordu. Kendisine “Bu konuda Hacettepe Üniversitesi'nde uzman olan Dr.Kamil Ceylanoğlu'na git, kesin kurtulursun.” dedim. Burun ameliyatı bittikten sonra akrabam borcunu sorduğunda Kamil Bey “Ben Emin Çarıkçı'nın akrabasından para almam.” demiş. Ahmet Bey ısrar edince “Bursa'dan bana hasta geliyor, bunun havası bile yeter.” deyip onu uğurlamış. Kamil Aga her zaman kadim bir dostum olmuştur.

Av. Fevzi Şen

1989'da kadim Dostum Av. Fevzi Şen ve eşi Melahat Şen “Bizim Altınoluk'ta deniz kenarında bir dairemiz, Balıkesir'in Ilica ilçesinde de bir bağ evimiz var. Sizin ailece bir yaz tatili yapma hakkınız yok mu? Sizi misafir etmek isteriz.” dediler.

Gönlü zengin dostumun bu teklifi bizi mutlu etmiş, zaman içerisinde özellikle çocukların mutlu günleri olmak üzere de karşılıklı iletişimimiz devam etmiştir. Kadim dostum Fevzi'nin

Av.Fevzi Şen, eşi Melahat hanım ve çocukları Elif, Yasin ve ailem (1989)

mesleğini İstanbul’da devam ettiren avukat oğlu Yasin ile oğlum Oğuz’un zaman zaman bir araya gelip çocukluk hatıralarını tazelemeleri ve bağlarını koparmamaları bizleri sevindirmektedir.

Av. Enver Erbulun

Av. Enver Erbulun ve eşi Ümit Erbulun’un Erdek’teki yazlığında birkaç kez ailece misafir olmuştuk. Kızı Yasemin’in 1990’da Hacettepe Üniversitesi İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümü’nü kazandığında baba dostluğunu unutmayıp bizi sık sık ziyaret etmesi ailemizi mutlu etmiştir.

Babası Enver Bey daha sonra kızı için Ankara’nın Ayrancı semtinde daire satın almıştı. Dairenin tadilatı uzun sürecekti. Yasemin akşam bize geldiğinde çok üzüntülü imiş. Eşim Canan sebebini sorunca “Sınıfımdan ev arkadaşım olacak arkadaşım Yunanistan’ın İstanköy (Kos) adasından Ferah, annesi ile birlikte otelde kalıyorlar. Annesi Kos’a geri dönmek zorunda, ev de yetişmedi ne yapacağım?” dediğinde hanım, “Arkadaşını da getir, bizde beraber kalırsınız.” deyince çok sevinmiş.”Emin amca buna ne der?” demiş, eşim de “Amcan hiçbir şey demez, canını sıkma.” diye cevaplamış.

Av.Enver Erbulun ve eşi Ümit Hanım

Yasemin, Ferah ve annesini bize getirdi. Anne Melahat Hanım, bizimle tanışınca çok mutlu oldu. “Gözüm arkada kalmayacak, Allah sizden razı olsun” diyerek İstanköy’e geri döndü. Kızlar da bir müddet bizim misafirimiz oldular ve sonra da evlerine yerleştiler. Ferah 1994’ten beri TRT de çalışmakta olup eşi Resim Bey ile beraber sık sık bizi ziyaret etmektedir.

Yasemin’in sayesinde yeni dostlar edinmiş olduk, ama kendisi maalesef amansız bir hastalığa yakalanarak 2015 yılında vefat etti. Allah rahmet eylesin ve mekânı cennet olsun.

8. MEB BURSUS İLE EKONOMİ DOKTORASI İÇİN ABD'YE GİDİŞ

New York'a Gidiş Hazırlığı

Üniversitelere asistan yetiştirilmek üzere çeşitli branşlarda yurtdışında doktora yapmak için Millî Eğitim Bakanlığı'nın Ekim 1964'te açtığı İktisat (Ekonomi) sınavını kazandım ve ABD'yi seçtim. Doktora için bu ülkeye gidebilmenin ön şartı ise 160 bin TL'lik kefil bulmaktı. Kefillerin ya memur ya da iş adamı olması gerekiyordu.

1964'te 160 bin TL çok büyük bir meblağ (para) idi. Çünkü o yıl 100-120 m² lik daire fiyatları 12-15 bin TL olduğu için bu miktar yaklaşık 10-12 daireye eşdeğerti. Yine aynı yıl lise ve üniversite mezunu memur maaşları 300-350 TL arasında idi. Ayda 350 TL alan bir memur maaşından hiç harcamasa, 160 bin TL için 457 ay veya 31 yıl çalışması gerekirdi. O günlerin en güzel haberi ise, emekli olan bir memur 15 bin TL dolayında emekli ikramiyesi ile bir daire alabiliyordu. Bugün ise bir memur emeklisi ikramiyesi ile büyükşehir merkezinde bir dairenin bir odasını bile alamıyor.

O dönem sülalemizde memur yoktu. Beni takdir eden ve seven dış hekimi ağamız kefillik konusunu açtığımda "Eminciğim, 2 çocuğum ve 2 dairem var. Çocuklarımla istikbalini riske atamam. Kusura bakma." dedi. Yine bana itibar eden ve 15 yıldır beni tanıyan zengin bir iş adamı da bana yardımcı olmamıştı.

Son çarem ise, üniversite dönemimizde aylık masrafım için babamın parası olmadığı aylarda benim açığımı kapatacak kadar borç para veren, ninem tarafından yakın akrabam, konfeksiyoncu Mehmet Ali Duralı Aga'ya başvurmaktı. Ağamız dokumacı kardeşi Şaban Duralı'ya 2. kefil olmasını, 3. kefillik için de bir arkadaşını getirmesini rica etti. Şaban Aga da kadim dostu merhum Niyazi Aksu ile beraber geldi.

1964 başında notere 4'ümüz gittik. Noter Bey, "Emin Çarıkcı MEB hesabına ABD'de doktora yapacak. Emin Bey bu dereceyi alamaz veya doktora unvanını alamaz veya doktora unvanını aldıktan sonra Türkiye'ye mecburi hizmeti için dönmez ise, müteselsilen (hepiniz) kefil oluyorsunuz." açıklamasını yaptı. Mehmet Ali ve Şaban Agalar hemen imzalarını attılar. Niyazi Bey biraz duraksayınca, Mehmet Ali Ağam, "Niyaziciğim, esas kefil benim, sizler formalite icabı imza atı-

Şaban Duralı

yorsunuz.” deyince o da imza attı. Ben de hepsine sarılarak ayrı ayrı teşekkür ettim ve bir oh çektim.

Ocak 1965’te MEB tarafından gönderilen, 3 aylık bursum (156’şar USD) ve İstanbul New York uçak bileti parası olmak üzere 10.000 TL’ye yakın parayı Ziraat Bankası’ndan çektim. İlk işim Bursa’da yeni açılan otogarda plakçı dükkânına gide-
rek Zeki MÜREN ve Muzaffer AKKÜN’ün ikişer long-play plaklarını (her 1’inde 8-10 şarkı olan) ve 12 adet 45’lik plakları (her birinde birer türkü, şarkı ve oyun havası olan) satın almak oldu.

Dükkân sahibi “Delikanlı, amma da acıklı türkü ve şarkı plaklarını seçtin ha... Almanya’ya mı gidiyorsun? Oraya ağlamaya mı gidiyorsun?” diye sordu. Ben de “Amerika’ya gidiyorum. Arada koca okyanus var. Türkiye’ye en erken 3 yıl sonra gelebileceğim. Telefonla da haberleşmek pahalı ve zor, mektuplaşacağım. “Ben bu plakları dinlerken memleket hasreti, akraba ve eş dost hasretinden dolayı öyle ağla-
yacağım ki, rast makamı mı olur, saba, segâh makamları mı olur, ben de bilemiyo-
rum.” cevabını verdim. 56 yıl sonra hatırladığım kadarı ile satın aldığım kadarı ile plaklarda;

Sanat Müziği

*Dönülmez akşamın ufkundayız, vakit çok geç, bu son fasıldır ey ömrüm,
nasıl geçersen geç...*

*Yine akşamın hüznü, düştü garip gönlüme, eklendi bir gün daha, şu mazi-
siz ömrüme...*

*Gönlümle oturdum da hüzünlendim bu yerde, sen nerdesin ey sevgili, yaz
günleri nerde?*

*Rüzgâr kırdı dalımı, ellerin günahı ne? Ben yitirdim yolumu, yolların gü-
nahı ne?*

Baharın gülleri açtı, aah yine mahzundur bu gönlüm...

Sana eller ne güzelsin demesin, kıskanırım...

Ben güzele güzel demem güzel benim olmayınca...

Ay karanlık, bulamadım yolumu, felek kırdı kanadımı kolumu...

Bir bahar akşamı rastladım size, sevinçli bir telaş içindeydiniz...

Gönül aşkınla, gözyaşı dökmekten usandı artık...

Geçti sevdalarla ömrüm, ihtiyar oldum bugün...

Unutulmuş birer birer eski dostlar...

Çarşamba’yı sel aldı, bir yar sevdim el aldı...

*Bozuk şu dünyanın düzeni bozuk... (Müzeyyen Senar’a ait olan bu plağın
1976’da TRT tarafından yasaklandığını öğrendim)*

Kahramanlık Türküleri

*Tuna Nehri akmam diyor, etrafımı yıkmam diyor, şanı büyük Osman Paşa
Plevne'den çıkmam diyor...*

Kırım'dan gelirim, adım da Sinan'dır heey...

Çırpınırdı Karadeniz, bakıp Türk'ün bayrağına...

Bağdat'ın içinde durulmaz yastan... (Genç Osman Türküsü)

Özay GÖNLÜM 'ün ninesinden aldığı mektubu dile getiren “Çöz de al
Mustafa Ali” Türküsü...

New York'a Gidişim ve İngilizce Dil Kursu

15 Şubat 1965'te İstanbul-New York seferini yapan Pan American uçağına saat 10:00'da bindim. Yeşilköy Havaalanı'nda çok şiddetli yağmur yağıyordu. İlk defa uçağı binmişim. Uçak birkaç dakika içerisinde bulutların üstüne çıkınca her taraf pırıl pırıl güneşli idi. Çok şaşırmışım. Uçak 11 saat sonra yerel saat ile 14:00'te New York'taki Kennedy Havaalanı'na ulaşmıştı. Türkiye ile New York arasında 7 saat zaman farkı olduğu için Türkiye'de saat 21:00 olmuştu.

MEB'den bize verilen bilgilere göre, havaalanından taksi ile Manhattan 5. Cadde ile 63. Sokak'ın kesişimindeki YMCA (kilisenin gençlik oteli) misafirhanesine yerleştim. Bu otel gençler için New York'taki en ucuz yerd. Ertesi sabah ise, o zamanlar dünyanın en yüksek binası olan 102 katlı Empire State binasının 72.katında bulunan Türkiye'nin öğrenci müfettişliğine gittim. Müfettiş Bey, ilk olarak bir yıl New York Üniversitesi'nin (NYU) İngilizce Dil Okulunda eğitim göreceğimi, kalacak yerin de NYU tarafından temin edileceği bilgisini verdi.

Ben, kardeşim Bekir, Babam Mustafa ve ağabeyim Kerim Çarıkçı, Şubat 1965

Öğleden sonra New York Üniversitesi'ne bağlı Amerikan Dil Enstitüsü'ne (American Language Institute) kaydımı yaptırdım. Üniversiteye çok yakın bir mesafede, yaşlı bir kadının evinin bir odasında kalmamı sağladılar. Saat 17:00'den sonra adrese gittim. Ev sahibemin -emekli olmasına rağmen- bir bakımevinde ücretsiz çalıştığını öğrenince çok şaşırmıştım. İki büyük, tahta bavulumu kalacağım odaya koydum. Beni mutfığa götürerek "Buzdolabının üst iki rafı benim, alt iki rafı da senin." dedi.

Ertesi gün markete giderek yiyecek ve içecek alışverişimi yaptım, bana söylendiği gibi aldıklarımı buzdolabının alt iki rafına yerleştirdim. Ev sahibem işten geldikten sonra dolabı açtığında beni çağırdı. "Coca Cola almışsın, parça et de aldın mı?" diye sordu. Evet dedim. Etten bir parça kestirdi ve kolayı üzerine döktü. Kola cızz sesi çıkartarak etin kanını bertaraf etti ve rengini kırmızıdan beyaza çevirdi. "Kola içersen senin mideni de aynı duruma getirir ve tahrip eder. Ben kimyagerim. Bir daha lütfen kola içme. Onun yerine meyve sularından içerek bol miktarda vitamin alırsın" tavsiyesinde bulundu.

Şubat 1965 sonuna kadar MEB burslusu olarak New York'a 60 dolayında doktora öğrencisi geldi. Mart başında bu öğrencilerin 32'si NYU'daki dil kursunda, diğerleri Queens College'daki kursta dil eğitimine başladı. Türklerin dil sorunları farklıdır diye bize (32 Türk öğrenciye) özel bir sınıf açtılar. Öğretmen olarak da Fransız asıllı, tecrübeli, 55 yaşlarında bir Amerikalıyı görevlendirdiler.

İngilizce dersleri laboratuvarlı idi. Hepimiz cümleleri önce kendi teybimize okuyorduk, aynı cümleleri hocamız okurken dinleyip onu da teybe kaydederek aksanlarımızı düzeltmeye çalışıyorduk. Hocamız telaffuzu zor olan bazı kelimeleri bize koro halinde tekrarlatıyordu.

1965 yılında devletimizin bize verdiği aylık 153 dolar (\$) idi. Aylık 40 dolarlık oda kiramı düşünce geriye 113 dolar kalıyordu. Bu miktar aylık masraflarımıza yetmiyordu. Yabancı öğrencilere NYU Kütüphanesi'nde 10-15 saatlik iş verilirdi, ben de derslerden sonra akşamları orada çalışmaya başladım. Saat ücreti ise 1\$ idi.

Hafta sonları ise o zamanlar New York'un en meşhur Türk lokantası olan Topkapı'da garson olarak işe başladım. Saat başı ücret yine 1\$ idi. Garsonluk tecrübem olmadığı için ilk iki hafta sonu sadece masalardaki kirli tabakları mutfığa taşıttırdılar. Garson olarak işe başladığımda da kapı girişindeki ilk masadan beni sorumlu tuttular. Lokanta dolmadan zaten benim masama müşteri gelmediği için benim bahşişten de para kazanmam pek mümkün olmamıştı.

Mart'ında Ramazan ayı başlamıştı. Teravi namazı kılınan bir camii olup olmadığını sormak için Türk Büyükelçiliği'ne gittim. Giriş katında 4 kadın ve 4 erkek

alışıyordu. Kadınlardan biri “Tüh be, Hasan Bey de az önce çıktı” dedi ve alay edercesine tebessüm etti. Oysa birkaç ay sonra elçiliğe 600 mt uzaklıkta River Side bölgesinde bir Arap Camii olduğunu öğrendik ve başta Prof. Mehmet Sağlam olmak üzere Cuma namazlarını orada kılmaya devam ettik.

Teravih namazı konusunu bir binada kapıcılık yapan bir hemşehrimize açtım. O da “Ben size teravih için binanın bodrum katını hazırlarım.” dedi. İngilizce sınıfımızdan 32 Türk ğrencinin 30’u erkek idi. Onların da en az yarısını ikna ederek bir ay boyunca teravih namazı kıldırdım. 33 rekâtlık namazın rekâtlarının sayımı için de Yrd. Doç. Dr. Necdet Hatipoğlu bana yardımcı olmuştu.

9. CLARK ÜNİVERSİTESİNDE EKONOMİDEN MASTER PROGRAMI

1965-1968 Dönemi

1965'in Mart'ından Kasım'ına kadar New York Üniversitesi'nin (NYU) Dil Enstitüsü'nde idik. İngilizce derslerinden sonra NYU'nun öğrenci lobisinin en az 50 m²'sini biz kaplardık. Saatlerce sohbet edip şamata yapar, fıkralar anlatarak kültürümüzü arttırırdık. Bu yüzden İngilizcemin gelişmesi ve master derecesi için Amerika'nın Anadolu'suna gitmeye zaten çok önceden karar vermiştim.

New York'a gelmeden önce Syracuse Üniversitesi'nde Master yapmış olan merhum Prof. Dr. Sabahattin Zaim hocamıza danıştığım da bana master için Clark Üniversitesi ve John Hopkins Üniversiteleri'ni tavsiye etmişti. İkinci Dünya Savaşı'ndan önce Amerikalıların master ve doktora için daha çok Avrupa ülkelerine gittiklerini ve bu üniversitelerin ABD'de bu programları başlatmış olan ilk 10 üniversite arasında girdiğini belirtmişti.

Clark Üniversitesi'nin Binası

1965/1966 akademik yılının Ocak 1966'da başlayan ikinci s0mestırı için iki üniversiteye de başvurdu m. İngilizcemin bir sosyal bilim olan iktisat (ekonomi) için hala yeterli olmadığını düşündüğüm den ilk s0mestır için 2 ders alarak başlamak istedim. John Hopkins "4 dersten az alamazsın" diyerek reddetti. Clark Üniversitesi talebimi kabul ettiğ i için ben de oraya başvurdu m. Bu üniversite Massachusetts (Kısaca Mass) eyaletindeki Worchester (okunuşu: vustır) şehrinde olup, otobüsle New York'a 4 saat ve Boston'a da 1.5 saat mesafede idi. Şehr in nüfusu ise o zamanlar 600 bin kiş i idi.

New York'ta Türkçe konuşmaktan kaçındığım halde Worchester'e gitmeden önce birileriyle Türkçe konuşmak, dertleşmek ve dayanışmak istedim. Oysa araştırdığımda şehirde sadece bir Türk olduğunu öğrendim. Ev telefonunu aldığım bu kişi Burhan Apaydın'dı. Worchester'e vardığımda kendisini aradım, buluştuktan sonra da beni evine davet etti. Evinde birkaç gün misafir kaldığım Burhan ağa ile dertleşirken geçmişine ait sohbetlerde de bulunduk. Aslen Ödemişli ve Türk donanmasında astsubay olan Burhan Aga 1958 yılında New York'a gelen bir askeri gemiden 30'lu yaşlarında iken cebinde sadece 5\$ ile sabaha karşı kaçmıştır.

Yaya olarak New York'un 102 katlı Empire State binasının seyir terasına çıkar, şehri seyreder. Orada New York'un kartpostallarını satan bir İspanyol'a tarzan İngilizcesi ile Türk olduğunu, ayrı bir köşede kendisinin de bu kartpostallardan satabilmek için yardımına ihtiyacı olduğunu söyler.

Bu satışı yaparken bir Türk işçiye rastlar ve kalabileceği bir yer temini için ondan yardım ister. O da Burhan Aga'yı lokantalarda bulaşıkçılık yapan ve 5 kişinin ranzalarda yattığı, 70m²'lik bir dairede kalan bir Laz grubuna teslim eder. Agamız 2 yıl kadar gündüzleri inşaatlarda çalışır ve biraz para biriktirdikten sonra da akşamları İngilizce dil kursuna devam eder.

1960 yılında, Türkiye'ye 5 yaşına kadar 4 kapılı, standart Şevrole (Chevrolet) marka araba ihraç eden Ermeni asıllı bir iş adamının iş teklifini kabul eder. Bu Şevroleler 1960'lı yıllarda İstanbul'da taksi olarak kullanılmaktaydı. İş adamı Burhan Ağa'ya bir araba tahsis eder. Burhan Ağa ABD'nin kuzey doğusundaki küçük eyaletleri de dolaşp aynı evsftaki Şavroleleri bulup alım – satım yapmaktadır. Araba başına da ortalama 300\$ kazanmaktaydı. Bu iş sayesinde 3-4 yıl içinde çok iyi bir birikim yapmış, yaşı da 40'a dayanmıştı. Burhan aga bir Kırım Tatarı hanımefendiyle evlenmiş ve Worchester'de bir göl kenarına, geniş bahçeli ve 2 katlı bir ev yaptırmıştı.

Rum Evinden Bir Daireyi Niçin Kiraladım?

Ocak 1966'da Worchester şehrindeki Clark Üniversitesi'ne kaydolduktan sonra Burhan aganın tespit ettiği 3 adresteki evleri dolaşmaya karar verdik. İlk olarak bahçeli 2 katlı bir evin ziline kişinin adını okumadan bastık. Ev sahibinin adının George Kostarides olduğunu görünce, "Eyvah, bir Yunanlıya çattık!" dedim. 60'lı yaşlarında yakışıklı ve uzun boylu bir adam ve 50'li yaşlarda kısa boylu bir kadın ile karşılaştık. Kadın önce "Nerelisin?" diye sordu. "Üniversite öğrencisiyim ve Türk'üm." deyince kocasını göstererek "Bu da Türk."dedi. Türkiye'nin neresinden olduğunu sorduğumda "İzmit doğumlu. 17 yaşındayken, 1923'te Türkiye'den birkaç gemiyle madenlerde çalıştırılmak üzere 800 civarında işçi getirilmiş, eşim de onların terzisiydi." dedi.

“Kiralık yerinizi görmek istiyorum.” dedim. 2.katta, binanın arkasından merdivenle çıkılan ve içinde mutfaklı olan 50m²’lik daireyi gösterdiler. Ben de “Fena değil fakat biz 2 yerden daha randevu aldık, onları da gördükten sonra karar vereceğim.” dedim. Merdivenlerden aşağı inerken kadın devam etti, “Binanın içindeki 4 odada bir İranlı kız, Katarlı, Suudi ve Amerikalı olmak üzere 3 de erkek öğrenci kalıyor, eğer bizi tercih ederseniz buzdolabının yarısını da kullanabilirsiniz ve burada çok rahat edersiniz.” dedi.

Sohbetimize devam ederek binanın giriş kapısına geldik. Aylık 60 dolar kira benim için biraz pahalıydı, “Bana ne kadar indirim yapabilirsiniz?” diye sordum. O ana kadar hiç konuşmayan Bay Kosterides eşiyle Rumca konuşmaya başladı. Sonradan öğrendiğime göre “Bu öğrencinin yabancı biriyle konuşurken yanakları kızarıyor. Belli ki çok terbiyeli biri ve iyi bir ailede büyümüş. Pazarlık etme, ne verirse kabul edelim.” demiş. Kadın bana dönerek “Oğlum, sen ne verirsen kabulümüz.” dedi.

Burhan ağa ile beraber diğer kiralık yerleri görmek üzere bu ailenin yanından ayrıldık. Binanın giriş kapısı ile anayol arasındaki yaklaşık 10 metrelik patikada yürürken el sallamak üzere döndüğümde bu tonton çiftin hemen arkamızda olduklarını ve bizi bizim usulümüzle uğurlama nezaketinde bulunduklarını fark ettim ve bu aileye kanım ısındı. Bir çay bahçesinde 15-20 dakika oturduktan sonra dönüp yine onların kapılarını çaldık. “Ben size 60 yerine 50 dolar versem...” der demez sevinçle kabul ettiler. Ocak 1966’da da aylık bursumuz 153 dolardan 186 dolara çıktı.

Orada 2 yıl boyunca bir akrabamın evinde kalıyormuşum gibi rahat ettim. Çünkü Bayan Kosterides, evlerinde kalan diğer öğrencilerle hiç ilgilenmediği halde, bazen bana akşam yemekleri ikram eder, 2 yıl boyunca çamaşırlarımı da yıkayıp, donlarıma kadar ütülerdi. Grip olduğum günlerde Türk usulü ıhlamur çayı ve limonataları da yatağıma kadar getirirdi.

Haziran 1975’te Ekonomi Doktoru unvanını aldıktan sonra, 1975/1976 akademik yılında Vermont eyaletinin Castleton State College okulunda 1 yıl hocalık yaptıktan sonra 2 yıllık iş teklifini reddederek Türkiye’ye dönmeye karar vermiştim. Haziran 1976’da bu Rum aile ile vedalaşmaya gittim. Bayan Kosterides kapıyı açar açmaz çılgınlık atarak bana sarıldı. “Oğlum, bu ne büyük tesadüf! Biraz önce beni ziyarete gelen aileye senden bahsediyordum, sen de zili çaldın” dedi. İçeri girer girmez beni misafirlerine takdim ettikten sonra (erkek Suriyeli, kadın Amerikalıydı) “Benim evimden yüzlerce öğrenci geçti, ancak biraz önce söylediğim gibi içlerinden en çok sevdiğim, Türk Emin bir gün beni ziyaret edecektir demiştim, işte Emin karşınızda!” dedi. Ben de Bay Kosterides’i sorduğumda gözlerinden yaşlar dökülerek “Ah oğlum, keşke o da sizi görebilseydi, maalesef 4 yıl önce vefat etti.” dediğinde ben de çok hüznlendim.

Suriyeli de Clark Üniversitesi'nde öğrenciyken bu evde kalmış, Şikago Üniversitesi'nden uluslararası ilişkiler doktorası aldıktan sonra da o şehirde çalışmaya başlamış. Suriyelinin eşi Bayan Kosterides'in bana ettiği iltifattan çok rahatsız olmuş olmalı ki hemen konuyu değiştirdi;

Türklerin Suriye'de ve diğer Arap ülkelerini sömürdüğünden ve onları geri bıraktığından dem vurmaya başladı. Ben de eşine dönerek "Sen de aynı kanaatte misin?" diye sordum fakat ondan tık yoktu. Yine eşine "Sen hiç Suriye'ye gittin mi?" diye sordum. "Hayır." dedi.

"Suriye ve diğer Arap ülkelerinin topraklarının topraklarının en az %80'i çölden ibaret, Türkler bu ilkelerin çöllerini mi sömürdü? Zaten petrol değerli hale gelince Fransızlar Kuzey Afrika ve Suriye'yi işgal ettiler. Üstelik Suriye'de petrol yok denecek kadar az." dedim. Kadın gık diyemedi. Eşine dönüp "Bravo sana, eşini ne güzel Türk düşmanı yetiştirmişsin!" dedim. Fırçayı yedikten sonra çekip gittiler.

İki Ermeni'nin Türkiye ve Türk Hayranlığı

Worcester'e gelmeden önce, bu şehrin nüfusunun Rum, Ermeni ve İrlandalılarından oluştuğu bilgisini almıştım. Kiraladığım çatı katına bir çalışma masası almak için ikinci el mobilya satan bir dükkâna girdim ve ihtiyacımı söyledim. Dükkân sahibi "Nerelisin?" diye sorduğunda "Türk'üm" dedim. Adam Türkçe "Ben de Ermeni'yim, hoş geldin be gardaş! Sizleri çok özlemiştim." dedi.

Ben de "Biz New York'ta öğrenci arkadaşlarla gezerken Ermeni gençler 'Barbar Türkler! Buralara da mı geldiniz?' diye sataştılar, bize sizin gibi hoş davranmadılar." dedim. O da "Bak evlat, ben 58 yaşındayım ve Kayseri doğumluyum. Bizim Türk komşularımız ile çok güzel ilişkilerimiz vardı. Halklar olarak aramızda hiç sorun olmadı. Bu sorunu politikacılar çıkarıyor. Kabahat aslında onların." dedi.

"1915 yılında ben 7 yaşındayken anne ve babamla Amerika'ya göç etmek için yollara düştük. Yolculukta perişan olmasın diye 3 yaşındaki kız kardeşimi Kayseri'de bir Türk komşumuza bıraktık. Ortalık düzelince babam 1918 yılında Kayseri'ye kız kardeşimi almaya gitti. Babam 'Komşu, kızıma 3 yıl kızınız gibi baktınız, bir sürü masraf ettiniz. Size borcum ne kadar?' diye sormuş. Türk komşumuz 'O nasıl soru komşu? Duymamış olalım. Biz sizin durumunuzda olsaydık bizden para mı isteyecektiniz?' demiş."

"7 yaşında buraya geldiniz, bu güzel Türkçenizi nasıl muhafaza ettiniz?" diye sordum. "Evimizde annem, babam ve çocuklarımla genellikle Türkçe konuşuruz, sürekli Zeki Müren plakları dinleriz, kilisemizdeki vaazlar bile Türkçe verilir." Deyince de çok şaşırdım.

5-6 ay sonra 40-45 yaşlarındaki bir ayakkabı tamircisinin dükkânına uğradım. Duvarda büyük bir bağlama asılıydı ve altında İstanbul'a dair bir sürü kartpostal bulunuyordu. Türkçe "İyi günler." der demez "Ne güzel bir gün, bir Türk hemşehrimle karşılaştım!" dedi ve sohbete başladık.

"1920'de İstanbul'un Fatih semtinde doğdum, 1940 yılında buraya göç ettik. Çocukluk ve gençlik hatıralarım Fatih'te geçtiği için bu semtin fotoğrafları altında her akşam bağlama çalıp türküler söyleyerek memleket hasretimi gidermeye çalışıyorum"

"Amerika'ya bir türlü ısınamadım. Resimlerle, türkülerle hatıralarımı canlı tuttuğum için aradan 25 yıl geçmiş olmasına rağmen her yıl 3-5 kez rüyalarımnda hala Fatih'te oturduğumu görüyorum. En büyük hayalim emekli olduktan sonra en kısa sürede Fatih'e dönmek ve kalan ömrümü orada tamamlamak." dedi.

Ekonomi Master Programı

Clark'da Master derecesini alabilmek için her biri 3 kredilik 11 dersten ($3 \times 11 = 33$ kredi) geçmek için iyi veya pekiyi notu almak (orta geçer not değil) ve bir de Master Tez'i yazmak zorunda idik. 08:00'de başlar, 13:00'te biterdi. 18 kişilik sınıfımızda Bolivyalı, Belçikalı ve ben olmak üzere sadece 3 yabancı öğrenci vardık. Geri kalanı Amerikalıydı.

Ocak 1966'da master dersleri başladı. Clark'a bir Türk öğrenci geldiğini öğrenen Prof. Dr. James Wightman beni ziyaret geldi. Türkçe olarak, "Hoş geldin arkadaş! Nasılsın?" dedi. Ben de, "İyiyim, siz nasılsınız?" dedim. O da "Benim Türkçem bu kadar, sonrası İngilizce olacak. Türkiye'de ailem ile görev yaptım, Türkleri çok seviyorum, seni de duyunca tanışmak istedim. Eşim ve çocuklarım da seni çok merak ediyorlar. Seni bir haftasonu misafir etmek istiyoruz." dedi.

Bu güzel hatıra ile tanışmış olduğum Prof. James Whightman 1958-1960 döneminde Gölçük'teki ABD Üssü'nde PX Müdürü olarak askerliğini yapmış. Prof. Whightman ve ailesi Türkiye'yi ve Türkleri çok sevdikleri için benim Clark'ta master yaptığım süre boyunca, yani Haziran 1968'e kadar neredeyse her ay Cumartesi günleri beni evlerinde misafir ettiler. Bu zaman zarfında biz Whightman ve ailesiyle kadim dost olduk. Onlarla ilgili hatıralarımı ilerleyen bölümlerde daha detaylı anlatacağım.

Amerikalı öğrenciler genellikle hızlı okuma kursları almaktadır. Onlar bir bilimsel kitaptan 1 saatte 5-7 sayfa okurken ben İngilizce kursunda rastlamadığım kelimelerin Türkçelerine sözlükten baktığım için ancak 2-3 sayfa okuyabiliyordum. Başlangıçta her sayfada bilemediğim kelime sayısı 4-5 dolayındayken sömestir sonuna doğru bu sayı 1-2'ye inmişti.

İktisat (Ekonomi) kelime haznesi çok geniş olan sosyal bir bilimdir. Amerika'da ders notu sistemi rekabete dayalı olduğu için hiçbir öğrenci arkadaşına kopya vermez. Ders notları 100 üzerinden değil, eğri (curve) sistemine göre verilir. Mesela, sınavda 100 üzerinden alınan en yüksek not 86 ise, bu sınavda 77-86 arası A (pekiyi), 67-76 arası B (iyi) ve 57-66 arası da C (orta) dır. Ayrıca her notun (+) ve (-)'si de vardır. 73-76 = B+, 69-72=B, 65-68=B- ve 61-64 arası da C+ gibi. Daha aşağısı ise geçmezdi.

Ocak 1966'da Clark Üniversitesi'ndeki eğitimime başladığımda bilimsel İngilizcem yetersiz olduğu için ilk sömestr sadece 2 ders aldım. Birinden notum B diğerekindense C+ (orta-geçmez) idi.

Bir dersten C+ aldığım için Ekonomi Bölümü başkanı Prof. Roger Van Tassel beni çağırdı. "Bak Emin, yabancı olduğun için sana bir şans daha vereceğiz. Burada eğitime devam edeceksin. Önümüzdeki sömestr en az 4 ders alacaksın Bu derslerin hepsinden en az B- almak zorundasın. Bir C+ notu daha alırsan seni üniversitemizden atmak zorundayız" dedi.

Kendimi savunmaya başladım. "Burada master dersleri sınavlarında anlatım soruları az, daha çok metin şeklinde, cevaplamak için analiz yapıyoruz. Mesela C+ aldığım dersin son sınavında İngilizce yetersizliğim nedeniyle yatay (horizontal) ve dikey (vertical) kelimelerinin anlamlarını karıştırdığım için doğru cevap veremedim. Ayrıca metin olarak sunulan soruları anlamak için Amerikalılara göre daha fazla zaman harcıyorum, bildiklerimi onlar kadar hızlı yazamıyorum. Bu nedenlerle sınav süresi bana yetmiyor." dedim.

Bu mazeretlerimi C+ aldığım dersin hocasına da anlattım ve "Bu sorunlarım nedeniyle sınav sonrası bana 3-5 dakika daha zaman verebilir misiniz? Hocam "Amerikalı öğrenciler de zaman yetersizliğinden yakınıyor, sana ek süre veremem." dedi.

Son olarak da Bölüm ölüm Başkanı'na da "Notlar bir öğrencinin bilgisini ölçmek için verilmiyor mu? C+ ile B- (Geçer not) arasında sadece 1-3 puanlık fark var. Hiç düşündünüz mü sayın hocam? Bütün bu dezavantajlarıma rağmen B-'lik bilgim olmadan nasıl C+ alabilirim?" diye sordum. Hoca çok şaşırdı. "Aman tanrım! Vay canına..." gibi hayret nidalarının ardından "Bir yabancıнын sorunlarını bilmek ve anlamak ne kadar zormuş. Ancak haklı sebeplerine rağmen sana istisnai muamele yapamayız. Bu derslerin birinden bile C+ alırsan seni üniversitemizin master programından atmak zorundayız."dedi. Bir sömestr en az 3 aydı. Bu süre zarfında "Ya C+ alırsam?" endişesiyle yaşadım. Öyle ya, buradan atılırsam başka bir üniversite beni kendi master programına almayabilir yahut mevcut bursum kesilebilirdi.

1965-1966 döneminde bana harcanan para en az 50 bin Dolar (\$) idi. 1967'de

saat başı asgari ücret 1.5 \$ iken şu anda 15 \$ dır. 50 bin \$'ın satın alma gücü 2022 yılının 10 katı x 50 bin \$ = 500 bin \$'a eşdeğerdir. Üstelik master ve doktora diplomalarını alamazsam kefillerimi kurtarmak için hiç istemediğim halde Amerika'da temelli kalıp ömür boyu borcumun taksitlerini ödemeye çalışacaktım.

Bu sıkıntılı durumumu telefonla New York Üniversitesi'nde Kamu Yönetimi Doktorası yapan Prof. Dr. Ünal Yücel'e anlatmıştım. Bana moral vermek için 2 arkadaşımızı daha yanına aldı ve hep beraber Boston'da buluştuk. "Herhalde benim tek çarem Amerika'da kalmak... Türkiye'ye hizmet etme idealimin kaybolmasına çok üzülüyorum." dedim.

Prof. Yücel "Yahu Çarıkcı! Ben Kayserili olmama rağmen Türkiye'ye dönmek istemiyorum. Ülkeyi kurtarmak bir muhacire mi kaldı?" deyince onunla beraber diğer iki arkadaş da kahkahayı bastılar. Ben sessiz kaldım. Prof.Yücel "Çarıkcı, sen New York'tayken çok neşeli, gırgır bir adamdın. Sonunda ölüm yok ya! İş olacağına varır." diyerek gönlümü aldı.

Takip eden sömestirda aldığım 4 dersten aldığım notların tamamı B veya B+ (iyi) olunca bir oh çektim ve Allah'ıma şükrettim. Geri kalan 6 dersi de 1967-68 Akademik Yılı'nın ilk sömestırı sonunda (15 Aralık 1967'de) aynı notlarla tamamladım ve Ocak 1968'de master tezi yazmaya hak kazandım. Tez konum ise "İktisadi Kalkınma Teorileri Ve Türkiye Uygulaması" idi.

Ocak 1968'in ilk haftasında master tezimin ana konusunu ve bölüm içeriklerini belirleyerek birlikte çalışmak üzere Prof.Dr. Eugene Melder ile anlaştım. Şubat başında tezin giriş ve ilk bölümünü kendisine sundum. 1 hafta sonra kendisine uğradığımda, "Sen hayatında hiç mektup yazmadın mı? Bir paragraftan ötekine geçerken son cümleden 2. paragrafa geçiş cümlesi yok. Paragrafların yama gibi... Bu şartlarda ben senin tezine danışman olamam." dedi. Ben de adeta yalvararak bana bir şans daha vermesini istedim. O da kabul etti.

Dil ve yazım sorunlarımı çözebilmek için sınıfımdaki Amerikalı bir kız öğrenciye "Bana yardım ederseniz size asgari ücretten emeğinizin karşılığını verebilirim." dedim. "Benim eklediğim cümleleri nerede kullanacaksınız?" diye sordu. Master tezimde kullanacağımı söylediğimde "Benim cümlem senin tezinde neden bulunsun ki? Yapamıyorsan çek git!" dedi.

Kızın yanından ayrılıp üniversite binasından dışarı çıktım. Okul bahçesinde üzgün bir halde önüme bakarak yürürken 15-20 metre ilerde Prof.James Wightman'ın beni beklediğini fark ettim.

Master programı süresince evlerinde misafir olarak kalmış olduğum Prof. Dr. James Wightman bu 2 yıllık süre içerisinde okulda beni ilk defa ziyaret etmişti. Tesa-

düf olmadığımı düşündüğüm bu ziyaretin benim sıkıntılı anımda olması, yani kısaca Hızır gibi yetişmesi Allah'ın bana büyük bir lütfu olsa gerek. Bu konuda Allah'ıma ne kadar şükretsem azdır.

Prof. Dr. James Wightman'dan almış olduğum umut ve destek ile Master tezime başladım. Hafta içinde yazmış olduğum tezin bölümlerini her cumartesi günleri James Abi ile beraber değerlendiriyorduk. Beraber çalıştığımız üç ayın sonunda Nisan 1968'de Master tezini tamalamış oldum. Ekonomiden Master derecesini aldıktan sonra Eylül 1968 yılında New York'taki The New School for Social Research University'deki Doktora programıma başladım.

Halil Dedem

Kitabımın Balıkesir bölümünde dedemin Balıkesirlilere mısır ekimi ve yetiştirmeyi öğrettiğini belirtmişim. Mart 1965'te ABD'ye doktora için gittiğimden 3 yıl sonra Haziran 1968'de Türkiye'yi ziyarete gelebilmişim.

Önce Bursa'daki babamı ve kardeşlerimi sonra diğer yakın akrabalarımı ve dostlarımı ziyaret ettim. Balıkesir'de dedem, dayım ve amcamın sülalesi yaşıyordu. Balıkesir'e gelince ilk işim annemin babası Halil dedem ve dayım Seyit Ahmet Türemen'i ziyaret etmek oldu.

Eve girdiğimde dedemin göz kapakları ters dönmüş ve gözleri çok kızarmıştı. "Dede bu gözlüğü nereden aldın?" dediğimde "Sındırgı'da Halil deden vefat edince bana miras kaldı." dedi. Çok şaşırdım ve üzüldüm. Fularlık insanları ne hale düşürüyor... Ertesi gün fotoğraf makinemi satarak dedemi gözlerinden ameliyat ettirdim.

Birkaç gün sonra dedem ile Bağlar Sokağı'nda otururken bana "Çöcüğüm (çocuğum), taa 300m ötedeki kadın kırmızı entari giymiş, kova ile evine su taşıyor. Seni Allah mı gönderdi? Allah tuttuğunu altın etsin. Sanki yeniden dünyaya geldim." diyerek bana teşekkür etti. Kuzulu dedeme Allah gani gani rahmet eylesin.

Kuzulu Dedem Halil Türemen ile (1968)

10. THE NEW SCHOOL FOR SOSİAL RESEARCH'TE DOKTORA PROGRAMIM VE ASKERLİĞİN DOKTORAMI 2 YIL GEÇİKTİRMESİ

Doktora Programım

Haziran 1968'de master derecesini aldıktan sonra, Eylül 1968-1969 Akademik Yılı'nda New York'taki The New School for Social Research University'de (NSRU) ekonomiden doktora programına başladım. Orada doktora için 66 kredilik (her ders 3 kredi) 22 dersten geçmemiz gerekiyordu. Benim masterdan aldığım 11 dersin (33 Kredi) 3'ü sayılmayarak 8 dersim (24 kredi) kabul edildi. Doktora derslerini tamamlayabilmek için toplam 42 kredilik 14 ders daha almam gerekiyordu. Ocak 1971'de bu derslerin tamamından geçtim.

NSRU'de doktora tezini yazmaya başlayabilmek için en az 5-6 teorik dersten oluşan Yeterlilik Sınavı'nı (Qualifying Examination) geçmek gerekiyordu. Nisan 1971'de bu sınava 36 kişi girmesine rağmen ben dâhil sadece 7 kişi geçebilmişti. Kantine indiğimde Yunanlı sınıf arkadaşlarım bile boynuma sarılıp beni tebrik ederken bir Türk arkadaşımın tokalaşarak bile beni kutlamaması çok gücüme gitmişti. O sadece "Çarıkçı, çok iyisin." diyebildi.

Eylül 1968 – Haziran 1971 döneminde aldığım doktora dersleri beni pek zorlamadı. Ancak en büyük derdim maddi açıdan geçim sıkıntısı idi. Çünkü MEB'den aldığımız aylık 186 \$ idi. Oysa New York'ta1 oda 1 salon 60m² bir daireye 120 \$ kira ödüyordum. Aylık geçimimiz ise 260 \$'ı aşıyordu. O dönemde New York'ta saat başı asgari ücret 1.25 \$ idi. Bir işte 8 saat çalışınca kazancımız 10 \$ idi. Ben Cumartesi günleri İtalyanların Dante Düğün Salonu'nda sabah 9:00 gece 01:00 arası 2 vardiya garsonluk yaparak her hafta 20 \$ kazanmak zorunda idim.

*New York'ta Dante Düğün Salonu'nda
garsonluk, 1969*

Özellikle 17:00 - 01:00 arası 2. vardiya sonrası eve çok bitkin dönüyordum. Evime metro kullanarak 02:00 dolayında varınca önce banyo küvetini sıcak su ile doldurup bir saat kadar bacaklarımı dinlendirdikten sonra 03:00 gibi yattıktan sonra Pazar günü yorgunluğumu atabilmek için akşam üzerine kadar yataktan kalkmıyordum.

Ceyhan Yazar'la Ortak Hatıralar

Ceyhan Yazar, aslen Somalı olup 1962'de İzmir Atatürk Lisesi'nden ve 1966'da Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Bölümü'nden mezun olmuştur. 1961-1968 döneminde de Göztepe kulübünde futbol oynamıştır. 1967 yılında Avrupa kupalarında Göztepe, İspanya'nın Atletico Madrid takımını elemiş ve bu kupada çeyrek final oynayan ilk Türk takımı unvanını elde etmiştir. Ceyhan, bu maçların tamamında da takımın as futbolcusu olarak yer almıştır.

Ceyhan 24 yaşındayken Türkiye'de futbolu bırakmıştır. Ekonomi master'ı yapmak ve ABD'de futbol oynamak için Aralık 1968'de New York'a gitmiştir. 1969'da lisan okulundan sonra 1970'te master'a başlar başlamaz ekonomi dersleri için benden yardım istedi. Haftada bir gün evine yatıya giderek gece yarısına kadar ona ders çalıştırıyordum.

Ekonomiye Giriş dersinin ilk grafiği olan arz-talep eğrilerini yeterince anlayamadığını söyledi. "İşletme bölümünde bunu konuyu öğrenmen gerekirdi." dedim. Bu bölümden nasıl mezun olduğunu sordum. "3 takım arkadaşım ile aynı bölümde okuyorduk. Göztepeli futbolcular olarak ziyaretlerine gittiğimizde hocalarımız bize çiçek bile veriyorlardı. Derslere çok seyrek gidiyorduk, hocalarımız bizi kayırıyorlardı." dedi.

Ceyhan'dan 2 yıl önce o bölümden mezun olan liseden arkadaşım Ömer Tabak'a bu durumu sordum. O yıllarda Dokuz Eylül Üniversitesi'nin İşletme Bölümü'nde ihtiyacı karşılayacak kadar profesör ve doçent bulunmadığını, derslere Ticaret Lisesi hocalarının girdiğini, onların da ekonomi hakkında yeterli bilgilerinin olmadığını söyledi.

Ceyhan'la aynı liseden mezun olduğumuz için ona yardım etme zorunluluğu hissettim ve ekonomi hocalığına başlamış oldum. İkimizin de okuduğu New School for Social Research Üniversitesi'nde, master ve doktora dersleri genellikle öğleden sonra ve akşam yapıldığı için ben bazı akşamlar Ceyhan'a gece 01:00-02:00'ye kadar ekonomi dersleri veriyordum. Ceyhan Yazar Eylül 2020'de New York'taki dostluğumuzu ve ona desteğimi anlatan 4 sayfalık bir yazı getirdi. Bu uzun yazının sadece giriş bölümünü ve son sayfasındaki bir paragrafı buraya aktaracağım.

Ceyhan, "Benim için Emin Çarıkçı; İzmir Atatürk liseyi ağabeyim, New York'taki ev arkadaşım, Ekonomi hocam. Ekonomiden Master derecesini almamda en büyük yardımcım.

Ceyhan Yazar

Zannederim bu 2 satır Emin Çarkıcı hocam ile olan ilişkilerimizde ve onu anlatmaya yardımcı olacaktır. Emin hocam ekonomiden hiç anlamadığımı anlamış, fakat bıkmadan usanmadan gece saat 2'lere kadar bir buçuk yıla yakın bana ekonomi dersleri vermeye devam etmiştir. Çok teşekkürler Emin Çarıkçı hocam”.

Birlikte çalıştığımız zaman diliminde bir kış günü karnımız acıktığı için gece

Garfield Cafeteria, Brooklyn (1969)

saat 02:00 civarında New York'un Brooklyn bölgesindeki Flatbush Caddesi'nde yer alan Garfield Kafeteryası'na gittik. Burası 24 saat açıktı ve yaklaşık olarak bir basketbol sahası büyüklüğündeydi.

Ceyhan, cebinde bozuk parası olmadığı için 100 doları bozdurarak hesabı ödemişti. Bu yerin 4 bölmeli döner kapısı vardı. Kapıdan önce ben çıkmıştım. Ceyhan, kapıdan çıkar çık-

maz, orada dikilen 3 zenci çocuktan birisi elindeki bıçağı sallayarak, “100 doların kalanını vermez isen...” derken, Ceyhan bir tekmeyle onu yere serdi. Ben de o an paltomun cebindeki 25 santimlik tornavidayı Ceyhan'a verdim. Sen kaç ben sana yetişirim dedi. Ceyhan üzerine gelen ikinci çocuğu da boynundan yaralayınca da onlar çekip gittiler.

New York'a ilk vardığımda, yıllardır orada yaşayan Türklerden aldığım 2 tavsiye vardı. Gece geç vakitlerde, تنها bir yerde bir zenci tarafından çevrildiğinizde, (1) Üzerinizde bir delici veya kesici alet olacak, (2) Zencinin hakkı için, cüzdanınızda sürekli olarak, en az 50 dolar bulunduracaksınız! Yukarıda yaşadığımız o badireyi tornavida sayesinde ucuz atlatmıştık.

Sizi çevirip cüzdanınızı isteyen zenciye gücünüzün yetmeyeceğini hesap ettiğinizde ona 50 doları (o yıllarda asgari ücretten 4 günlük yevmiye idi) takdim ettiğinizde o size teşekkür edip çeker gider. Eğer ki, cüzdanınızda sadece 3-5 dolar varsa, o parayı aldıktan sonra “Ulan 5 dolarla New York'ta gezilir mi?” diyerek size temiz bir dayak da atabilir.” dediler. Ben New York'ta kaldığım 5-6 yıl içinde bu tavsiyelere hep sadık kaldım.

Ben ve Ceyhan ay sonuna kadar paramızın yeterli olmadığı durumlarda, Brooklyn'de 8-10 katlı binalarda kapıcılık yapan Türklerle buluşuyorduk. Onlar bize apartman dairesi temizliği işleri veriyorlardı. Bu temizlik için deterjanlar kapıcıdan olup 6-7 saat içinde 20'şer dolar kazanıyorduk. O zaman asgari saat ücreti 1.5 dolar olduğu için bu kazanç bize oldukça yeterli geliyordu.

1970’li yıllarda ABD’de futbol yarı profesyonel veya amatör bir spor dalı idi. Futbol şehirlerde İtalya, Almanya, İngiltere ve Güney Amerika kökenli Amerikalıların kurmuş olduğu futbol takımları ile bölgesel ligler şeklinde oynanıyordu. Ceyhan, kendi imkânları ile Master yapıyordu. Türkiye’de futboldan biriktirdiği tasarruflar tükenmekte olduğu için 1969’da New York’da Alman asıllıların kurduğu Hota futbol takımında haftada bir oynanan ligde maç başı 80 dolar ücretle futbol oynamaya başlamıştı.

Ceyhan’ın futboldan aylık kazancı en az 320 dolara geliyordu. Bizim aldığımız aylık burs ise 186 dolar idi. Ancak, Ceyhan master yaptığı üniversiteye yıllık birkaç bin dolar da harç ödediği için onun maddi sıkıntısı bizden daha fazla idi. Bu sıkıntısını Ceyhan’dan öğrenelim.

‘1969’da oynanan New York Futbol Ligi’ne Haziran-Eylül döneminde ara verilmişti. Cebimde sadece 25 dolar ve 35 cent vardı. Bu para da benim en fazla 4-5 günlük gıda ihtiyacımı karşılıyordu. Oturduğum binanın giriş kapısının önünde, yırtık bir gazete sayfasında büyük puntolarla yazılmış ‘‘Rochester-Lancers takımı futbolcu arıyor’’ ilanı gözüme çarptı. Yaz sezonunda orada 3 ay futbol oynadıktan sonra Ceyhan, Eylül 1969’da New York’taki Hota futbol takımına dönmüş ve yılsonuna kadar da lisan kursuna devam ediyordu. 1970’te Cosmos (Kozmoz) futbol takımı kurulduktan sonra da oradaki antrenörü ile birlikte bu takıma transfer olmuştu.

Cosmos takımı ABD’de futbolun sevilmesi ve benimsenmesi için Nesuhi ve Ahmet Erteğün kardeşlerin sahip olduğu Atlantik Records Company (Plak Şirketi) tarafından kurulmuştur. Bu şirket, o dönemler ABD’nin ikinci en büyük plak şirketi idi. Zamanında Frank Sinatra, Michael Jackson gibi ABD’de ve dünyada çok tanınan sanatçıların şarkılarını besteleyen, sanatçıların albümlerini üreten ve dünyada milyonlarca satış yapan bir firma idi. Mesela Nesuhi Erteğün Bey’in Türkiye’ye getirdiği Michael Jackson, 23 Eylül 1993 günü İnönü Stadı’nda 56.000 kişiye konser vermiştir. O dönemde bu konser Türkiye’de efsanevi müzik olayı diye tanıtılmıştı.

Cosmos futbol takımında Avrupa ve Güney Amerika’da dünya çapında üne sahip ve futbolu bırakma yaşına yaklaşmış, en az 10 ülkeden transfer edilen şöhretli futbolcular yer alıyordu. Futbolun son aşamasında iken dünyanın en büyük futbolcularından Pele bile 1975-1977 döneminde bu takımda oynamıştır. Galatasaray’ın milli kalecisi Yasin Özdenak da 1976’dan itibaren birkaç yıl Cosmos’ta futbol oynamış daha sonra aynı takımda antrenör olarak da görev almıştır.

Haftalık yayın yapan New Yorker Dergisi şehirdeki kültür sanat konularını işler ve başarılı iş adamlarının hayat hikâyelerine yer verirdi. Bu dergi 1973 yılında Nesuhi Erteğün’ün resmini kapak yaparak onun iş hayatındaki başarılarına geniş yer

vermişti. İlgili yazıda Ertegün ABD’deki Türklerin içinde en başarılı iş adamı olduğu vurgulanmış ve Yahudi iş adamları ile de arası çok iyi olduğu için ABD-Türkiye ilişkilerinde sorunlar çıktığında Yahudi lobisinin Türkiye lehine tavır almasında etken olduğu belirtilmiştir. Dergi ayrıca Ertegün kardeşlerin Bodrum’da bir evleri olduğunu ve yaz tatillerini ailece Türkiye’de geçirdiklerini aktarmıştı.

Ceyhan, Eylül 2020 de bana gönderdiği hatıratında, “Cosmos futbol takımında oynamaya başlayınca Ertegün kardeşlerin çok büyük maddi desteğini ve dostluğunu kazandım. Kendi imkânlarımla master yaptığımı öğrendiklerinde bana 500 dolar aylık bağlayarak maddi sorunlarımı çözdüler. Ayrıca benim Green Card (ABD’de sürekli oturma ve çalışma müsaadesi) almamı da sağladılar. Onlara çok teşekkür ederek Aralık 1971’de Türkiye’ye döndüm. Nesuhi ve Ahmet Ertegün ağabeyleri tüm hayatım boyunca iftihar ettiğim ve gurur duyduğum kişiler olarak, onları rahmetle ve minnet duygularıyla anıyorum. Allah mekânlarını cennet eylesin” demiştir.

“Four Four Two” futbol dergisinin Mayıs 2014 sayısının 60’ncı sayfasında, ABD haritası bölümündeki “Türk Lejyonerler” başlığı altında Ceyhan Yazar’ın fotoğrafı, adı ve soyadı da yer almaktadır. Ceyhan Yazar’ın ABD’de futbol lejyoneri bir Türk futbolcu olarak ilkler arasında ülkemizi temsil etme şerefine nail olması, haklı olarak onun en büyük gurur kaynağı olmuştur.

New York’ta Futbol Maçı Hatıralarım

Lise ve üniversiteyi New York’ta bitiren İbrahim adlı arkadaşımıza çok uyanık olduğu için “Hergele İbo” lakabını takmıştık. İbo, lise döneminde İspanyol kökenlilerin yoğun olduğu bir mahallede yaşıyormuş, onlarla bol bol futbol oynarken dillerini de öğrenmiş. Ağustos 1973’e onunla beraber New York’ta gündüz oynanan Cosmos-Fluminense (Brezilya) ve Cosmos-Napoli (İtalya) maçlarına gitmiştik.

Napoli takımı sahaya, tek sıra dizilmiş futbolcuların önünde bir sıra ile çıktı. Çok şaşırmıştık! Takımın sembolünün sıra olduğunu o orada öğrenmiştim. İbo ile birlikte 5’er dolar vererek stadın kale arkası tribününe girdik. Kale arkası ile açık tribün arası, oldukça kalın ve seyrek demir çitalarla bölünmüş idi. İbo “Ben gidip iki tribün arasında gözcülük yapan kişiyi lafa tutacağım, onun yüzünü diğer tarafa çevirdiğim anda sen de açık tribüne atlayacaksın!” dedi. “Sen ne yapacaksın?” diye sorduğumda “Sen beni düşünme.” dedi. Gözcü ile aramızda 35-40 metre vardı.

İbo görevlinin sırtını döndürdüğünde bana eliyle “Atla!” işareti yaptı. Ben atlarken İbo görevliye “Bak, bak, atlıyor!” diye beni gösterdi. Görevli bana doğru koşmaya başladığında ben açık tribüne inmiştim bile. O anda İbo atlarken ben de onun atlayışını korumaya işaret ettim. Adam ortada donakaldı. Bize bağırıp çağırmak yerine gülerek önce sağ başparmağını havaya kaldırdı sonra alkış tutarak bizi tebrik etti.

İbo ile diğer futbol maçı hatıram da 1974'te Brezilya - İtalya arasında Meksika'da oynanan Dünya Kupası Final Maçı idi. Bu maç 20.000 kişilik kapalı spor salonu olan New York'un Madison Square Garden spor salonunda televizyondan canlı olarak verilecekti. Bu salon basketbol ve konser salonu olarak kullanılmakta idi. Final maçı için salonun ortasına en az 20 metre karelik 4 adet dev ekran konmuştu. Bilet fiyatları 5-10 ve 20 dolar idi. Biz 5 dolarlık bilet ile içeri girerken İbo kapıdaki görevlilerle 5-6 dakikalık İspanyolca görüşme yaptı ve onları epey güldürdü. Bizim yerlerimiz stadın tavanının altındaki son koltuklar idi. Ben İbo'ya, "Ekranlar çok uzak. Keşke birer dürbün getirseydik." diye takıldım. "Sen bekle, ben bir çaresini bulurum." deyip aşağıya indi. İbo, girişteki görevlilerden 3 kişiye büfeden aldığı birer hamburger ikram etti. Karşılığında, 20 dolarlık taban bölgesinde yer alan koltuklarda çok havalı bir final maçı seyrettik. Final maçının sonucunda İtalya'yı 4-1 yenen Brezilya, Dünya Şampiyonu olmuştu.

Askerliğin Doktora Tezi Yazmamı 2 Yıl Geciktirmesi

Mayıs 1971'de doktora tez konum ve kapsamı konusunda çalışmaya başladım. Haziran başında New York'taki Türkiye Başkonsolosluğu'ndan bir mektup aldım. Milli Savunma Bakanlığı'nın (MSB) gönderdiği yazıda "32 yaşına girdiğiniz için asker kaçağı durumundasınız. 1 ay içerisinde Türkiye'ye dönmez iseniz Türk vatandaşlığından çıkarılmış olacaksınız!"

Konsolosloğa gidip "Ben MEB'ten burslu bir doktora öğrenciyim. Tez yazma aşamasında olduğum için 1-1,5 yıla daha ihtiyacım var. Bana yardımcı olabilir misiniz?" dedim. "Biz hiçbir şey yapamayız." dediler.

Askerlik yüzünden Türk vatandaşlığını kaybetmemek için 1971'in Haziran ortasında Türkiye'ye döndüm. 2 ay önce de babamdan ilk ve son defa bir mektup almıştım. "Oğlum, her ay seninle ilgili asker kaçağı tutanağı imzalamak beni üzüyor. Askerden kaçmak iyilik getirmez ve bize yakışmaz. Çünkü sen Osmanlıda 8 yıl askerlik yapmış Kerim Çavuş'un torunusun. Ne olur gecikme!" diye mektup göndermişti.

Askere Gidebilme Mücadelem ve Milas'ta Askerlik

Balıkesir nüfusuna kayıtlı olduğum için, oradaki Askerlik Şubesi'ne gittim. Şubeden içeri girdiğimde, Şube Başkanı albaya adımlı söyleyince "Hoş geldin Amerikalı, aylık asker kaçağı tutanaklarından dolayı senin dosyan gebe karı gibi şişti." dedi. Ben de askerlik kararını hemen alın da en kısa zamanda askere gideyim dedim. Aldığım cevap ise "Ben kararı alırım da yedek subay olarak askere gidebilmek için binlerce üniversite mezunu sıraya girdi. Sen ancak 2 yıl sonra askere gidebilirsin" dedi.

Albaya “Siz karar alın, benim zaten doktora tezi yazabilmek için 1-1.5 yıla ihtiyacım var.” dedim. “Sen askerliğini yapmadığın için yurt dışına çıkamazsın.” dedi. “11 yaşındayken ailece Bulgaristan’dan Balıkesir’e göç ettik. Ben doğarken milliyetçi doğdum, ülkemi çok seviyorum.” dedim ve sesimi biraz daha yükselterek “Bu haksız muamele karşısında ben bir Yunan gemisine bile sığınarak yurt dışına kaçardım, bir daha geri dönmem!” diye ekledim.

Albay da “Bana niye kızılıyorsun? Yasalar böyle! Senin tek çaren şu anda milletvekili olan emekli bir general bularak torpi yaptırmandır. Türkiye’de torpille her sorun çözülür. Senin bildiğin böyle biri var mı?” dedi. “Komutanım, ben ABD’den dün döndüm. Bursa’daki babamı ziyaret edip bugün de buraya geldim. Sizin bildiğiniz biri var mı?” dedim. “Yok, fakat senin araştırman lazım.” tavsiyesinde bulundu.

Ertesi gün Bursa’ya geri döndüm. Bursa’dan CHP milletvekili bir emekli generalin olduğunu öğrendim ve onun delege başı olan Orhan İmamoğlu’nu buldum. Orhan beyden derdimi aktaran bir mektubu kendi el yazısıyla yazmasını, zarfı kapatarak üst köşeye adını, soyadını onun da üstüne generalin adı ve soyadını eklemesini istedim.

TBMM’deki müracaat odasından doğrudan milletvekiline gidilmesi yasaktı. Her ziyaretçi görevliye kimliğini veriyor ve göreceği vekilin adını yazdırıyordu. Her vekil de ziyaretçi hemşehrisini alıp gidiyordu. Ben odada tek başıma kaldım, görevliye sorduğumda “Ben senin vekiline, seni alması için emir veremem” dedi. Ona rica ederek delegesinin adı adına bir talepte bulunmasını sağladım ve vekili beklemeye başladım. Birkaç dakika içinde vekil paşa, merakla odadaki delegesini ararken ona yaklaşıp “Efendim delegeniz Orhan Bey’in size selamı var” diyerek zarfı kendisine verdim. Suratını ekşiterek ve azarlayıcı bir ses tonu ile “Beni takip et!” dedi.

Koca bir odaya girerken paşa’nın Meclis Milli Savunma Komisyonu Başkanı olduğunu fark ettim. O mektubuma göz gezdirirken “Allah’a şükür, torpilin şahını buldum!” diye sevinmişim. Bana dönerek, “Ben sana yardım edemem! Yedek Subay’a gidebilmek için bana her hafta 3-5 kişi geliyor. Bıktım bu taleplerden.” dedi.

Ben de “Efendim benim durumum size müracaat edenlerden çok farklı. Devletimizden burs alarak, New York’ta ekonomiden doktora tezi yazmaya başlamıştım. Yaş haddinden askere askere gelmezsem bir ay içinde vatandaşlıktan atılıyordum. Askere gitmek için en az 2 sene beklersem bir buçuk yılda askerlik için yaklaşık 4 yılım kaybolacak. Askerliğimi yapmadığım için yurt dışına da çıkamıyorum. Ne olur Allah aşkına bana yardım edin” diye yalvardım.

Paşa herhalde vicdansız ve Allahsız olmalı ki “Git meclisin karşısındaki Askere Alma Dairesi Başkanı paşadan randevu al, derdini ona anlat!” dedi. Randevu için

yardım istediğimde cevabı yine olumsuz oldu. O ilgisizce masadaki evrakları karıştırmaya başlayınca bana da çekip gitmek düştü.

Asker alma dairesi girişinde 1-2 yıldızlı teğmenler daktilo başında idiler. İlk sırada yan yana oturan iki teğmene derdimi anlattım ve bana paşadan randevu almalarını rica ettim. “Abi bizim rütbemiz teğmen paşanın özel kalem müdürü bile Albay. Bizim size randevu almamız mümkün değil” dediler.

4 kat yukarı çıkıp derdimi özel kalem müdürü albaya anlattım. “Paşadan randevun var mı?” diye sordu. “Yok, fakat sizin yardımınızı istiyorum.” dedim. “Randevunuz yoksa sizi paşayla görüştüremem” der demez öfkeyle paşanın kapısına doğru yöneldim. Albay giriş kapısının önünde duran iki askere “Atın bu herifi bahçeye!” diye bağırarak emir verdi. İki asker kollarımdan tutarak gayet itibarlı bir şekilde beni bina girişindeki dışarı attılar!

Bahçede 5-10 dakika dolaştıktan sonra tekrar teğmenlere gittim ve gördüklerimi onlara anlattım. Onlardan biri “Abi, yedek subaylık için büyük bir yığılma var. Bu soruna çare bulmak için Meclis’e bir kanun teklifi verildi ve bu teklif genel kurula indi. Bu teklifin ne zaman Meclis gündemine alınacağı belli değil. Türkiye’de bir kanun 5 günde de çıkar 5 yılda da... Size tek tavsiyem, birkaç haftada bir bize uğrayarak kanun teklifinin akıbetini öğrenebilirsiniz.” dedi.

Vakit geçirmek için Ankara’da bir hafta kaldıktan sonra da Bursa, Balıkesir ve İzmir’de dost ve akraba ziyaretleriyle 20 gün geçirdim. Yaklaşık 1 ay sonra Ankara’ya geldiğimde kanun teklifinin meclise gelmediğini öğrendim. Aynı tür geziler için Niğde ve Kayseri’de 2 hafta daha öldürdüm.

Eniştem Mümin Kabadayı, Niğde Çimento Fabrikası’nda çalışıyordu. Ablam Hörü (Huriye) ve onların çocukları Zeynep, Şerife, Emine ve Halil olmak üzere yegenlerimle 10 günlük bir hasret giderdim. Bu arada Niğde şehir merkezinde olan Makarios’un doğduğu evi de gördüm. Ondan sonra da İktisat Fakültesindeki sıralarda 4 yıl beraber oturduğumuz sınıf arkadaşım Dursun Göksoy’un Kayseri’deki evinde 3 gün kalarak eski günleri yâd ettik.

15 gün sonra tekrar Ankara’daki askere alma dairesine uğradığımda iki teğmen beni ayağa kalkarak karşıladılar ve “Abi gözün aydın! Yedek subaylıkta yaşlılara öncelik tanıyan kanun çıktı!” müjdesini verdiler. Onlardan bu kanunun resmi gazete-deki tarih ve sayısını alarak Balıkesir’e gittim.

Askerlik Şubesi Başkanı albaya bu bilgileri sundum ve askerlik kararını aldır-dım. Temmuz ayının son günleriydi. İlk yedek subaylık sınavı Eylül 1971’de Bursa Işıklar Askeri Lisesi’nde yapıldı. Beni Personel Sınıfı Subaylığı’na ayırdılar. Askerlik süresi 1,5 yıldır. Önce askeri lise binasında 3 aylık bir eğitimden geçtik, sonra gö-

rev yerlerimiz için kura çekimi yapıldı. Kurada Muğla -Milas Askerlik Şubesi çıktı.

Orada Personel Subayı olarak rütbem Asteğmen ve görevim de Askerlik Şubesi Başkan Yardımcılığı idi. Ertesi sabah resmi elbise ile şubenin yakınındaki pastaneye kahvaltı için girdim. Sahibi bana ““Hoş geldin teğmenim! Ne emredersiniz?” dedi. “Kahvaltı için geldim. Omlet, zeytin, peynir ve portakal suyu istiyorum.” dedim. Patron maalesef bizde bunların hiçbiri yok deyince “Milas da kahvaltı yapılmaz mı?” diye sordum.

O da “Yapılır yapılmasına da, bizde kahvaltı köftecilerde yapılır.” dedi. Sebe-bini sorduğumda “Milas fert başına içki tüketiminde Türkiye birincisidir. Bizde er-keklerin çoğu akşamdan kalma olduğundan kahvaltıda hep köfte yenir.” deyince çok şaşırdım. Ondan benim için peynir, zeytin ve yumurta satın alıp buzdolabında sak-lamasını rica ettim. Zira askerlik şubesinde buzdolabı yoktu. Pastane sahibi itirazsız kabul etti.

Şubenin dibindeki camiye resmi elbiseyle yatsı namazı için ilk gittiğimde 8-10 ihtiyardan oluşan cemaat sıraya girip “Hoş geldiniz.” dediler ve tek tek elimi sıktılar. En yaşlıları da sırtımı sıvazladı. Bir subayın resmi elbiseyle camiye gelmesi onları çok sevindirmiş olmalıydı.

Balık Yedikten Sonra Karpuzla El Yıkama

Göreve başladıktan birkaç ay sonra bir akşam, oranın yerlisi 3 delikanlı şehir dışındaki bir bağda bana balık ziyafeti çektiler. Tabii onlar balığın yanında içki de içiyorlardı, bense hayatımda hiç içmediğim için sadece onlarla dalga geçmekle ye-tindim.

Balık yeme faslımız bittikten sonra içlerinden biri bana “Teğmenim, elini, yü-zünü neyle yıkarsın?” diye sordu. Ben de “Sabun ve deterjanla...” dedim. O da “Ha-yır, balık kokusunu gidermenin tek çaresi...” diyerek eline kalın bir karpuz dilimini aldı, parmaklarıyla ovdu, suyunu dudaklarına ve dişlerine sürdükten sonra ellerini çeşmede yıkadı. Sonra da ellerini bana uzatarak “Kokla bak, hiç balık kokusu var mı?” diye sordu. Gerçekten de hiç balık kokusu hissetmedim. Babamın bize aç kar-nına midemizdeki mikroplar temizlensin diye karpuz yedirmesi aklıma geldi, demek ki tavsiyesi doğrudu.

Milas’taki bu tecrübemi onlarca kişiye anlattım. Hepsi de ilk defa duyduğunu söylerdi. Özellikle sahil kesiminde çok sık balık yiyen akşamcı dostlarım “Yuh olsun bize! Bilmemiz lazımdı.” deyip çokça teşekkür ederlerdi.

1960’lı yıllarda lise mezunları da Asteğmen olarak askerlik yapabiliyorlardı. Bu görevden sonra orduda hizmete devam ederlerse Yarbay rütbesine kadar yükselebiliyorlardı. Şube başkanımız da bu şekilde yükselmiş bir Yarbay idi. Şubede bir sivil

memur ve çoğu okuma yazma bilmeyen 6 asker vardı. Milas'ta Jandarma Şubesi çok kalabalık olduğu için bizim askerlerimiz de yemeklerini orada yer, fakat şubemizde yatarlardı.

Askerlik şubesindeki görevlerim ise, asker sevkiyatı işlemleri, şubenin muhasebesini tutmak, yarbay izne gittiğinde Şube Başkanlığı ve Milas Lisesi'nde Milli Güvenlik dersleri vermektir. Böylece hayatımda ilk resmi hocalığa Ocak 1972'de başlamış oldum. Bu arada, yarbay şubede yatıya kalabilmem için bana sadece karyolası olan bir oda da tahsis etti.

Başlangıçta yarbay ile aramız çok iyiydi. Şubat ayı geldiğinde, mesai dışında, Öğretmenler Lokali'nde 2-3 öğretmenle ahabap oldum. Cebimde yeterli param vardı, bu nedenle onlara bazen yemek ısmarlardım. Milas Parkı'nda sohbet eder, şehrin tek caddesinde dolaşmaya çıkardık. Öğretmen arkadaşlarımdan birinin saçları uzundu. Yarbay "Sen subaysın! Milas'ta hippie kılıklı kişilerle dolaşamazsın!" diyerek bana posta koydu. Ben de "Mesai dışında, resmi elbisemle değil sivil kıyafetle dolaştığım için bana karışamazsınız!" diyerek rest çektim. "Senin şubede asteğmen olduğunu herkes biliyor!" dedi. "Kusura bakmayın, ben bu uyarınızı kabul edemem." dedim. "Öyleyse bundan sonra şubede yatıp kalkamazsın!" dedi. Ben de şubenin karşısında, külüstür bir handa kalmaya başladım.

Bu olayın akabinde yarbay bana sürekli lüzumsuz görevler verdi, çoraplarımın, kravatımın renklerine bile karışıyordu. Bana görev verdiğinde askerlikte zorunlu ve klasik "Emredersin komutanım!" cevabını kullanmayarak onu adam yerine koymamayı sürdürdüm. O da bu tutumumun mükâfatı olarak sicilime "Devlet memuru olamaz." şerhini koymuş. Bu şerhi Temmuz 1976'da Milli Eğitim Bakanlığına iş için başvurduğumda öğrendim. ABD'de 7 yıl MEB'ten burslu okuduğum için bir üniversitede 14 yıl mecburi hizmet vermek zorunda oluşum beni yarbayın şerrinden korudu.

Eylül 1972'de sivil memur yanıma gelerek şubeye 10 ton odun alındığını, ödeme için faturayı onaylamamı söyledi. "Milas'ta kış mevsimi çok kısa... Şubede on ton odun yakılır mı?" dedim. "4 tonu şubeye, 4 tonu yarbayın evine, 2 tonu da benim evime gidecek." dedi. Ben de "Sadece şubede yakılacak 4 tonun faturasını onaylarım. Senle yarbayın odununu onaylamam. Harama da ortak olmam." dedim. Sivil memur "Sizden önce bana ve yarbaya gelen odun paraları hep şubeden ödeniyordu." dedi. Yaptığım bu işlemden dolayı yarbaya gelen odun paraları hep şubeden ödeniyordu. Yaptığım bu işlemden dolayı yarbaya gelen odun paraları hep şubeden ödeniyordu. Yaptığım bu işlemden dolayı yarbaya gelen odun paraları hep şubeden ödeniyordu.

Mayıs 1972'de Yarbay 1 aylık yıllık iznini kullandı ve sonrasında 20 günlük de sağlık mazereti raporu gönderdi. Mayıs ile Haziran aylarında asker sevkiyatları yapı-

lıyordu. Milas, Muğla iline bağlı olduğu halde, Askerlik Şubesi Aydın iline bağlı idi. İşlerin yoğunluğundan ve hava sıcaklığından dolayı ceketsiz, kravatsız çalışıyordum. Aydın Askerlik Şubesi Başkanı albayın Bodrum’da yazlığı varmış. Geçerken bizim şubeyi de teftişe geldi. Nöbetçi er koşturarak odama girdi. “Bir albay içeri girdi, bahçede karşılamamız lazım.” dedi. Ben de hemen dışarıya çıktım. Ceketsiz ve kravatsız karşıladığım için bana temiz bir fırça çekti. Yanında bir yüzbaşı vardı. “Bir kâğıt kalem al gel. Sen bu şubenin içine etmişsin!” dedi.

Danışmanın önünde durdu. Atatürk’ün resminin sağ duvarda asılı olduğunu görünce “Atatürk bu! Resim tam karşıda olacak!” dedi. Ben “Emredersin komutanım!” demeden not not tutmaya başladım. “Yaz, Şubenin giriş kapısında zil yok, ben haftaya geçerken uğradığımda asker zili çalınca sen tam tekmil bahçede beni karşılayacaksın!” dedi.

Hiç ses çıkarmadan not almaya devam ediyordum. Dosya odasına girdi. Bir merdivene tırmanıp dolapların üstünü teftiş etti. “Buralar toz içinde kalmış!” dedi. Ben hala ses çıkarmadan not tutuyordum. Bir hışımla bana döndü. “Asteğmenim benim kimim? Beni tanıyor musun?” dedi. Topuk vurarak “Tanıyorum komutanım! Aydın, Askerlik Daire Başkanı’sınız!” dedim. “Ulan hiç tanıımıyormuşsun gibi davranıyorsun! Beni hiç salladığın yok!” diye fırça attı.

Milas’ın yüzden fazla köyü vardı. Sevk zamanıydı ve yarbay izinliydi. Masamın üstü bölgeden askere gidecek gençlerin evrakları ile doluydu. Albay benim odama girdiğinde İngilizce Ekonomist Dergisi’ni görünce şaşırdı. “Senin tahsilin ne?” dedi. Durakladım. “Sen kaçtan çıktın?” diye alay edince topuk selamı vererek “21’den çıktım komutanım!” dedim. “Benimle dalga mı geçiyorsun?” diyerek kızdı. “Komutanım, ben 2. Dünya Savaşı’ndan beri okuyorum. ABD’de ekonomi master’ı yaptım, doktora tezimi yazarken yaş haddinden yarıda kesip askere geldim.” deyince sakinleşti.

Şube başkanının odasına geçtiğimizde albay susamıştı. Zile bastım, gelen erden büyük bir bardak su getirmesini istedim. Albay bir yudum aldıktan sonra “Bu ne yahu? İmamın abdest suyu gibi ılık!” dedi. “Buzdolabımız yok ki...” dedim. “Şubedeki ihtiyaçların listesini yap! Bir hafta sonra uğradığımda getiririm.” dedi. Buzdolabı, kâğıt, kalem, zarf, dosya... Neye ihtiyacımız varsa sırayla yazıp bir zarfa koydum ve kendisine takdim ettim.

Albay tekrar geldiğinde şubeyi hiç teftiş etmedi. Birlikte başkanın odasına geçtik. Tebessüm ederek “İhtiyaç listesinin en tepesine buzdolabı yazmışsın, yaman adamsın. Devlet imarethane mi? Parası mı var?” dedi. Samimi bir şekilde sohbete başladık. “Asteğmenim, radyonun en espirili saz sanatçısı Şemsi Yastıman ‘Türki-

ye’de yükselmek için adamı bul, adamını bulamazsan madamını bul.” derdi, ben bu ikisinden birini bulamadığım için general olamadım.” diye dert yandı. Kızına İngilizce dersi verip veremeyeceğimi sordu. “Ben hafta sonlarımı Milas’ta akrabadan ileri dostum olan bir aileye tahsis ettim.” diyerek reddettim.

1972 yılında, yedek subaylık bekleme stokunu eritmek için olacak ki, askerlik süresi 15 aydan 12 aya indi. Şube başkanı yarbayın benimle sık sık haksız yere zıtlıştığını ve benim de onu nasıl sallamadığımı öğretmen arkadaşlara anlatıyordum. Teskereyi aldığımda vedalaşırken Yarbay’a hakkımı helal etmeyeceğimi de onlara söylemiştim.

Ayrılık anı onun odasına geçmeden önce benim yerime gelen Erzurumlu Asteğmeni kapı girişine, onun arkasına da askerleri dizdim ve başkanlık odasına girdim. Yarbay’la hiç konuşmadan bir iki dakika bakiştık. Yarbay benim helalleşmeyeceğimi duymuş olmalı ki önce o söz aldı. “Asteğmenim, askerlik hizmeti kutsal bir meslektir. Bu süre zarfında ast-üst arasında bazı sürtüşmeler olabilir, sizinle aramızda olduğu gibi. Ben hakkımı helal ediyorum. Siz de helal eder misiniz?” dedi.

Ben de “Yarbayım, benimle onlarca kez haksız yere didiştiniz. Olanları ben Milas’taki arkadaşlara anlatarak rahatladım. Siz ise benim anlattıklarımı duyarak kahroldunuz, elinize ne geçti? Yakın gelecekte herhalde benim de bir makamım olacak. Beni ziyaret edip, abi kardeş gibi acı kahvelerimizi içerken hatıralarımızı yâd edebilseydik, daha güzel olmaz mıydı? Ben aramızda olanlar nedeniyle Milaslılara söz verdiğim gibi size hakkımı helal etmiyorum!” dedim ve sustum.

Yarbay kızardı, bozardı ve bir iki dakika tek kelime söyleyemedi. Müsaade isteyip kapıdan çıkarken yarbay boynuma sıkaca sarılarak “Haklısın ama ne olur bana hakkını helal et!” diye iki sefer yalvarınca “Seninle ahirette bile hesaplaşmaya değmez. Helal olsun!” dedim ve onu iterek dışarı çıktım.

Milas’ta Tümer Ailesi İle Kadim Dostluk

Askerlik görevimin ilk haftasında şubenin karşısındaki bir nakliye firmasında kâtip ve muhasebeci olarak çalışan Hamdi Tümer ziyaretime geldi. “Annem ve babam Milas’taki Orman Bakanlığı ofisinden emekli, biz Askerlik Şubesi’ne gelen her asteğmen ile dostluk kurarız. Sizden önceki asteğmen de Bursalı idi. Onunla ve ailesiyle de kadim dost olduk. Sizi cumartesi günü için akşam yemeğine davet ediyoruz.” dedi. Ben de bu nazik daveti kabul ettim.

Onların Milas’ın merkezinde tek katlı,3 odalı ve bahçeli bir evleri vardı. Hamdi’nin eşi Nazife Hanım ilkökul öğretmeni idi. 3 ve 5 yaşlarında çocukları vardı, isimleri Kaya ve İbrahim’di. Annesi Turan Teyze ve babası İbrahim Amca’yla hep beraber aynı evde oturuyorlardı. İlk Akşam yemeğinden sonra onlar daha çok benim

geçmişimle ve ailemle ilgili bilgi almak istediler. Bu arada İbrahim Amca ve Turan Teyzenin aslen Niğdeli olduklarını öğrendim. Biz bir akşamda o kadar kaynaştık ki, bundan sonra her cumartesi akşamı beraber olmayı kararlaştırdık. İbrahim amca çok az konuştuğu halde diğerleri şen şakrak kişiler olup, muhabbet hiç durmazdı. Hele Milas aksanı ile yaptıkları espriler beni mest ediyordu.

Şubat 1972’de yarbay benim şubede kalmamı yasaklayınca eski bir han odasına taşındığımı belirtmiştim. Birkaç gün sonra Hamdi beni ziyaret etti. “Asteğmenim, sizin için şubeye çok yakın bir yerde 30 metrekarelik bir oda kiraladım. Dayadım, döşedim. Sobanızı kurdum, odunları bile taşıdım. Sizin handa kalmanız bize yakışmaz, buyrun anahtarınız.” dedi. Hamdi’nin bu asaleti karşısında çok duygulandım. 1972’nin Şubat-Aralık döneminde her Cumartesi akşam yemeklerinde onlarla bir araya geldim. Yemeklerden sonra tavla partileri, 51 oyunları, eğlenceli sohbetler gırla gidiyordu. Tümer ailesinin Milas’ın Güllük sahilinde denize sıfır, çok güzel iki evi vardı. 2 katlı olanı aile reisine, tek katlı olan da çocuklarına aitti. Ayrıca kiraya verdikleri 3 adet de tek odalı barakaları vardı.

Milas’ta denize girme mevsimi Nisan-Eylül dönemini kapsıyor. Bana iki katlı evin üst katında denize nazır bir oda tahsis ettiler. Pencereden bakınca kendimi sanki denizin üstünde hissediyordum. Nisan-Eylül 1972 dönemi tam 6 ay Cuma mesai bitiminden Pazar akşamına kadar her hafta onlarda yatıya kaldım. Hamdi her akşam telden yapılmış balık avlama sepetini kıyıdan 8-10 metre mesafeye denize koyardı. Ertesi gün akşamüstü yenecek balıkları ayırır, diğerlerini denize atar ve bize taze balık ziyafeti çekerti.

Yaz sezonu başında Turan Teyze bana oğlum diye hitap etmeye başladı. Onların Hamdi ve Emin adlı iki oğlu vardı. Ben de 3. oğlu ve 2. Emin’i oldum. Artık benim Tümer ailesi ile ilişkim akrabadan ileri bir kadim dostluk mertebesine ulaşmıştı. Benim Milas’taki bir yılını Askerlik Şubesi’nde epey sıkıntılı, hafta sonlarında ise Tümer ailesi sayesinde çok zevkli, bir rüya gibi gelip geçti.

Benim bu aile ile ilişkilerim hala devam ediyor. Haziran 1976’da ABD’den döndüm ve Hacettepe Üniversitesi’nde öğretim görevlisi olarak işe başladım. 15 Mayıs 1977’de Tekirdağ’ın Şarköy ilçesinden Canan Hanım ile Bursa’da evlendik. Çünkü babam ve 5 kardeşim Bursa’da oturuyordu. İlk ziyaretimiz Şarköy’e, İkincisi de dayı ile amca sülalemin oturduğu Balıkesir’e, üçüncüsü de Milaslı gönül bağı akrabalarımı ziyaret oldu.

1981’de oğlum Oğuz ve 1983’te kızım Nurcan doğdu. 1983-2003 döneminde, nerede ise her 3 yılda bir Tümer ailesinin Güllük’teki yazlığına misafir edildik ve hasret giderdik. Çocuklarımızın da tanışmalarını ve dost olmalarını sağladık. 65 yaşından sonra 2004 yılında Burhaniye ile Gömeç arasındaki Karaağaç Köyü sahilinde bir yazlık sahibi olduktan sonra da karşılıklı ziyaretlerimiz aralıklarla da olsa devam ediyor.

Hamdi ve Nazife’nin oğlu İbrahim 1996’da Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi

Bölümü'ne müracaat etti. Bölüm başkanının beni gıyaben tanıdığını öğrendim ve İbrahim'i alarak onu ziyaret ettik. İbrahim'i akrabam olarak takdim ettim. Başkana "İbrahim zaten 1.90 boyunda ve Muğla'da Voleybol Takımı'nda oynayan bir sporcu. Ben sizden torpil istemiyorum. Sadece onun hakkını yemeyin" dedim. Başkan da "Merak etmeyin." dedi. İbrahim sınavı başarıyla geçerek bu bölüme girdi ve 2000 yılında mezun oldu.

İbrahim (İbo) Ağustos 2003'te aslen Ankaralı olan eşiyle evliliğin ilk adımlarını attıklarında, Ankara'daki kız isteme ve nişan merasimlerinde hep birlikte idik.

17 Şubat 2007'de oğlum Oğuz Ankara'da evlendi. Turan Teyze Hamdi ve eşi Nazife de düğünümüze katıldılar. Orkestra sürekli popüler parçalar ve batı müziği çalıyordu. O zaman 75 yaşında olan Turan Teyze orkestranın önüne geçip sus işareti yaparak "Ben buraya Milas'tan aslen Ankaralı olan eşiyle evliliğin ilk adımlarını attıklarında, Ankara'daki kız isteme ve nişan merasimlerinde hep birlikte idik oynamaya geldim!" postasını attı. Müzisyenler çökertme havası çalmaya başlayınca Turan Teyzem önce sahnede gelin-damat ile birlikte, daha sonra da katılımcılarla dakikalarca zeybek havası oynadılar. Teyzemiz düğünümüzün neşesini yerine getirdi ve en çok alkış alan kişi oldu.

Temmuz 2009'da Hamdi Tümer kalp krizinden vefat etti. Eşim Canan ile birlikte rahmetlinin cenazesine katılarak onların yaslarını paylaşmak için orada 3 gün yatıya kaldık. Verdiğim bu örnekler Tümer ailesi ile kadim dostluğumuzun gücünü herhalde teyit etmeye yeterlidir. ABD'de Whigtman ailesini, askerlikte Tümer ailesini kadim dost edinebilmenin ne kadar önemli olduğunu genç okuyuculara bir nebze olsun anlatabilmiş isem ne mutlu bana.

İbo'nun nikâhı, kızım Nurcan, Nazife Tümer, eşim Canan, gelinimiz Burcu, İbrahim, Turan Teyze, Hamdi Tümer ve Emin Çarıkcı

11. DOKTORA TEZİM, DOKTORA UNVANIM VE VERMONT'TA HOCALIK

Doktora Tezim Ve Sorunlar

Milas'taki askerlik hizmetlerinden Ocak 1973'te terhis oldum. Ankara'ya giderek bursumun tekrar bağlanması için Milli Eğitim Bakanlığı'na müracaat ettim. Şubat 1973 - Ocak 1974 arası için 1 yıllık daha burs bağlandı. Doktora tezimin yazımına başlayabilmem için uluslararası iktisattan bir konu seçtim. Seçtiğim bu konu ile ilgili en az 100'ün üzerinde makale okumam gerekiyordu.

Tezin önce giriş bölümünü yazmam ve bu bölümde tezde yer alacak 5-6 bölümlük konuların kısa bir özetini yazmam gerekiyordu. Bu konu ile ilgili ders veren hocaya sunmam ve o kişiyi tez danışmanım olması için de ikna etmem gerekiyordu. 2 yıl önce birkaç Uluslararası İktisat dersleri aldığım Amerikalı Profesör New School'dan ayrılmıştı.

1973'ün Şubat-Mart-Nisan aylarında gerekli hazırlıkları yaptıktan sonra giden profesörün yerine gelen doçente başvurdum. Bu hoca 40 yaşlarında ve Pakistan asıllıydı. Tezimin konusuna baktıktan sonra "Senin konun liberal iktisatla ilgili, ben sadece Marksist konularda tez danışmanlığı yaparım ve senin danışmanlığını kabul edemem." dedi.

"Sizin istediğiniz konuda tez yazarsam Türkiye'ye döndüğümde sorunlarla karşılaşabilirim."dedim. "O senin sorunun!"diyerek kestirip attı. Profesörün ayrılmasıyla 3 ay daha kaybettim, askere gidip gelmenin neticesinde 2 yılım kaybolmuştu. Hepsi üst üste gelmeseydi aynı hocamla devam eder, en çok bir buçuk yılda doktora unvanımı alırdım.

Diğer hocam Profesör Felicia Dayrup'a tez konumu sundum. "Ben bu konularda ders vermiyorum, iktisadi kalkınma hakkında bir tez yazarsan memnuniyetle..." dedi. Onun tavsiye ettiği konuyu derinliğine araştırmam 3 ayımı aldı. Yazım aşamasına geçene kadar bir 6 ay daha kaybettim.

Tez jürisi 3 profesörden oluşuyordu. Tez danışmanım Profesör Dayrup, büyüme teorilerinde Cobb-Douglas fonksiyonunu 1937'de bulan Profesör Douglas'ın kızı idi. Tez jüriliğini Profesör Robert Heilbroner ve Profesör John Owen da kabul etti. Profesör Heilbroner, dünyada politik ekonomi konusunda yayınlanan kitaplarda Profesör John Kenneth Galbraith'tan sonra Amerika'nın en ünlü yazarı idi. Onların 8-10 yılda bir "Dünya ekonomik açıdan nereye gidiyor?" konulu kitapları birkaç milyon adet basılıp yüzü aşkın ülkenin kütüphanelerinde yerlerini alıyordu.

Nitekim benim doktora unvanını aldığım The New School'un Haziran 1975'teki

mezuniyet törenine katılan ve ekonomik teorilere en çok katkı yapan dünyaca ünlü MIT profesörü Paul Samuelson, Şeref Konuğu olarak yaptığı konuşmada, “Biz teorik ve ekonometrik çalışmalarla ekonomi biliminin hamallığını yaparız, Profesör Galbraith ve Profesör Heilbroner gibiler de parayı kazanır.” diye bir espri yapmıştı. Profesör Paul Samuelson ve Profesör Robert Heilbroner’in Ekonomiye Giriş kitapları o yıllarda dünyada en çok satış yapan kitaplardı. Onların kitapları ODTÜ, Boğaziçi ve Bilkent üniversitelerinde de ders kitabı olarak okutulurdu.

Tez danışmanı bulmam için 5-6 ay kaybettiğimi belirtmiştim. Tezimi yazmaya başladıktan 6 ay sonra, Ocak 1974’te bursum kesildi. Öğrenci vizem (F1) olduğu için turist olarak benim bir kişiyi ABD’ye davet etme hakkım yoktu. Kardeşi ile birlikte terzi dükkânı olan Mehmet Biçer’i kefil yaparak ve onun teyze oğlu olarak gösterek Bursa Ticaret Lisesi mezunu kardeşim Bekir Çarıkçı’yı 1973’te turist olarak New York’a getirmiştim.

Kardeşıme New York şehrinin karşısındaki New Jersey Eyaleti’nde (Garden State = Bahçelikler Eyaleti) bir Rum Lokantası’nda bulaşıkçı olarak iş buldum. Görevi 3-4 metre yüksekte dönüp duran bulaşık makinesine tabakları süngerle sıyırıp dizmekti. Birkaç hafta sonra kardeşimi ziyaret ettiğimde lokantanın bahçesinde sohbet etmeye başladık. 10-15 dakika sonra Bekir “Aga, beni oksijen çarptı. Başım dönüyor içeri girelim.” dedi. Demek ki 1000 kişilik lokantada havalandırma olmasına rağmen içerideki ve dışarıdaki oksijen miktarı çok farklıydı.

Bekir, birkaç ay orada çalıştıktan sonra New York’ta bina boyacılığı ve duvar kâğıdı döşeyen bir Türk patronla çalışmaya başladığı için Ocak 1974’ten itibaren onunla beraber oturmaya başladık. Böylece bursum kesildiği halde kardeşim Bekir sayesinde maddi sıkıntı çekmedim ve doktora tezimi yazmaya devam ettim.

Doktora tezimin konusu “Batı Avrupa’ya İş Gücü Göçünün Türk Ekonomisine Etkileri” idi. Tezim Amerika’da yayınlanmıştır.¹⁵ 1976 yılında hazırladığım tezim 6 bölümden oluşuyordu:

1. Avrupa’ya İşçi Göçünde En Son Gelişmeler
2. Uluslararası İş Gücünün Faydaları ve Sakıncaları
3. Uluslararası Geçici İşçi Göçünün Teorik Açıklaması
4. İşçi Göçünün Türk Ekonomisine Sosyal ve Ekonomik Gelişmeye Etkileri
5. İşçi Dövizlerinin Türkiye’de Döviz Darboğazına, Tasarruflara, Yatırımlara ve Enflasyona Etkileri
6. Özet ve Sonuçlar

15 Çarıkçı, Emin, **The Economic Impact of Manpower Migration to Western Europe on the Turkish Economy**. Xerox University Microfilms, Ann Arbor, Michigan, 48106, USA, 1976.

Bu konuları açıklayabilmek ve analiz edebilmek için 15 kitap, 26 makale, Türkiye ve uluslararası kuruluşlara ait 36 döküman ve 17 karma eser olmak üzere çoğu batılı kaynaklardan oluşan toplam 94 yayından faydalandım. Doktora tezinde seçtiğimiz konuda sizin de özel bir katkınız olması beklenir. Bu maksatla Avrupa’da çalışan Türk işçilerin cevaplaması için 43 sorudan oluşan bir anket formu da düzenledim.

Anket sorularından 800 nüsha çoğaltarak İsviçre’de çalışan ağabeyim Kerim Çarıkçı ve İdris Tütüncü’ye 150’şer, Almanya’da yaşayan kız kardeşimin eşi Musa Şişman’a 400, Fransa’da çalışan bir dostumuza da 200 adet gönderdim. Onlar da bulundukları ülkelerdeki Türk kahvehanelerine gittiler, cuma namazlarından en az bir saat önce Türk camilerinin bahçelerinde bekleyip anket formlarını Türk işçilere doldurarak 3-5 hafta içerisinde bana geri gönderdiler.

Anket işçilerimizin eğitim durumları, Türkiye’den göç ettikleri yerlerin adları, Türkiye ve Avrupa’da çalıştıkları işleri, kaç yıldır o ülkede çalıştıkları, yatırım çeşitleri, medeni halleri, ailece beraber olup olmadıkları, çocuklarının eğitim durumları ve gelecek beklentileri üzerine 43 soru içermektedir.

Türkiye’den Avrupa ülkelerine işçi göçü, 1961 yılında başlamış ve giderek artmıştır. Anket sorularına verilen cevapları yorumlayıp 1961-1974 dönemindeki istatistik verilerini de kullanarak işçi göçünün Türk Ekonomisine sosyo-ekonomik faydaları ve sakıncaları konularında oldukça orijinal bir doktora tezi yazmış oldum. Nitekim bu tezim 1978’den itibaren ODTÜ’de Çalışma Ekonomisi (Labor Economics) ders kitabı olarak okutulmuştur. Ayrıca birçok ülkede uluslararası işçi göçü konusunda yazılan makale ve kitaplarda tezimden en az 100’den fazla atıf (alıntı) yapılarak kaynak gösterilmiştir.

Daha sonraki yıllarda doktora tezimin konusunu, istatistiki verileri ve bilgileri güncel hale getirerek yazmaya ve yayınlamaya devam ettim. Bu çalışmalarımı TOBB, Hacettepe ve Bilkent üniversitelerinin İİBF kütüphanelerinde bulabilirsiniz. Bunlar;

1. Cidde’deki İslam Kalkınma Bankası’nda çalışırken Bangladeş, Pakistan ve Türkiye açısından “*The Economics of Temporary Manpower Migrationin Selected OIC Member Countries (Bangladesh, Pakistan and Turkey)*”, Islamic Development Bank, Jeddah, Saudia Arabia, 1987.
2. Emin Çarıkçı, “*The Economic Impact Labour Migration on the Turkish Economy*” Hacettepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, Sayı 2, 1996, S:1-22.
3. Alman Konrad Adenauer Vakfı, Ankara şubesinin davetlisi olarak Haziran 1998’de Tunus’ta düzenlenen uluslararası seminerdeki tebliğim: “*The Economic Impact of Labour Migration on the Turkish Economy*”, Konrad Adenauer Stiftung, Problems Minorities: En Region Mediterraneanne, Tunis, 1998, s.141-158.

Bu seminerlerde Tebliğ sunan diğer arkadaşlarım, Profesör Cihat Özönder, Hacettepe Üniversitesi, s.195-204 ve Profesör Yusuf Ziya İrbeç, Bilkent Üniversitesi, s.295-310.

Doktora Ünvanım Sonrası Sorunlar: Öğrenci Müfettişliği Türkiye'ye Dönmemi Engelledi

1975'in Mayıs ayı ortasında tezim jüri üyeleri tarafından onaylanınca ekonomiden doktora unvanını elde etmiş oldum. Diplomalar Haziran'ın ilk haftasında verildi. Derhal, New York'ta bulunan Türkiye'nin öğrenci müfettişliğine gittim. Müfettişlik, New York'un 34 Caddesi'ndeki 102 katlı 381 metre yükseklikteki binanın (Empire State Building) 73. katında idi. Müfettişe doktora diplomamı göstererek "Türkiye'ye hemen dönmek istiyorum yol parası için geldim." dedim.

Birçok arkadaşımın borç alarak tezimi daktiloyla yazan Amerikalı bir kadına 950 dolar ödemiştim. Kadından aldığım makbuzu da masanın üstüne koydum. Ayrıca Türkiye'ye götürmek zorunda olduğum 200 kilogramı aşan kitaplar, yüzlerce makale ve fotokopiler vardı. Bunların kargo ücreti ve uçak biletim de en az 1000 dolar tutacaktı. "2 Bin dolara ihtiyacım var." dedim.

Aldığım cevap "Senin bursun bir buçuk yıl önce kesildiği için sana yol parası veremem." dedi. Ben de "Müfettiş bey, devlet bana dil okulu, master ve doktora için 7 yıl burs verdi. Her yılki burs için 2 yıl mecburi hizmetim var. Ben Türkiye'deki bir üniversitede en az 14 yıl çalışmak zorundayım. Bugüne kadar devlet benim için %80-85'i üniversite olmak üzere en az 200bin dolar ödedi. Bana vereceğiniz yol parası toplam masrafın sadece %1'i! Nihai hedef doktora diploması olduğuna göre bursun kesilmesi nedeniyle yol parasının ödenmemesi çok yanlış!" diyerek ısrar ettim.

"Milli Eğitim Bakanlığına yaz, haklıysan hakkını ara!" dedi. "Müfettiş bey, yazsam bile kaç ayda cevap gelir?" diye sorduğumda "Onu ben bilemem." dedi. Ne yapacağımı şaşırmıştım. Bu konuyu Türk Büyükelçiliği'ne sormak da hiç aklıma gelmedi. Adeta basiretim bağlanmıştı. Belki de 1971'de askerliğimin tehir edilmesi için bana yardımcı olmayan elçiliğe tekrar gitmenin bir anlamı olmadığını düşünmüş olabilirim.

Doktora Ünvanım ile Doormanlık

Çok çaresiz kalmıştım. Türkiye'ye dönebilmem için 2-3 bin doları en kısa zamanda kazanmak zorundaydım. New York'un merkezi olan Manhattan bölgesinde 30-40 katlı binlerce dairenin bakımını (bina boyama, beyaz eşya tamiri, vs...) ve hizmetlerini (bina görevlileri kapı görevlileri = doormenler) sağlamak için birkaç bin kişiyi istihdam eden şirketler vardı.

Bu şirketlerden birinin personel müdürüne çıktım. "İş arıyorum, doormen olarak çalışabilirim" dedim. Müdür beni şöyle bir süzdükten sonra, "Senden doorman olmaz. Ben merdivenleri teker teker çıkararak bu makama geldim. Doormenlik, az tah-

silli, hatta engelli ve yaşlı adam işi. Sen gençsin ve oldukça eğitimli bir adama benziyorsun. Seni işe alsam birkaç ay çalışır çeker gidersin” dedi. “Senin tahsilin ne?” diye sordu. Ben de “Liseden terkim.” der demez, “Sen doormenlik için aşırı vasıflısın” (You are over qualified!) dedi.

Ben de İtalyanların Dante Düğün Salonu’nda garsonluk yaptığımı söyledim. Oranın müdürünün adını ve telefonunu verdim. “Nasıl bir işçi olduğumu öğrenmek istiyorsanız oraya beni sorabilirsiniz.” dedim. Hala ikna olmamıştı, beni işe almamak için farklı sebepler ileri sürüyordu. “New York’ta 16 milyon insan yaşıyor, beni işe alın, beğenmezseniz kovarsınız.” diye ısrar edince “Sana en kötü vardiyayı verebilir miyim?” dedi. Bu vardiya gece 23:00 ile sabah 07:00 arasındaydı. Tereddütsüz kabul ettim. Masasındaki düğmeye bastı ve bir görevli geldi. “Yan odadaki depodan bu arkadaşla göre bir takım elbise seçin.” emrini verdi.

Depoya girerek siyah takım elbiselerden benim ölçülerime göre olan birini seçtik. Siyah pantolonumun yanlarında kırmızı birer şerit vardı ve şapkaının rengi de bordoydu. Haziran’ın ikinci haftasında Manhattan’ın 3. Cadde ve 53. sokağın kesiştiği yerdeki 36 katlı bir binanın girişindeki danışma koltuğu ve masasına saat 23 de General gibi kurularak işe başladım. Böylece ben doktora unvanı ile belki de New York’un gelmiş geçmiş en Tahsilli Doormen’i olarak tarihe geçmiş oldum.

Görevim ziyaretçinin ve ziyaret edilecek kişinin adını ve soyadını sormak, daire numarasını bulup zile basarak bilgi vermektir. Zaten zile basınca ev sahibi duvarda asılı olan ekrandan ziyaretçisini görebiliyordu.

Mesaim gece 23:00’de başladığı için saat 01:00’den sonra binaya gelen ziyaretçi sayısı azdı. Karşı tarafta, Rusya Büyükelçiliği’ne ait büyük bir bina vardı. Yaz aylarında New York çok sıcak ve rutubetli olduğu için çevrede dolaşan sivil ve değişik giyimli birkaç CIA ajanı serinlemek için izin alarak içeri girer, benimle sohbet ederlerdi. Bana sordukları sorulara verdiğim cevaplar karşısında çok şaşırmalarına rağmen hiçbiri benim tahsilimi sormayı akıl edemedi.

Saat 7.00’de benden işi devralan Doormen, beni işe alan personel müdürünün tarifine çok uyuyordu. 50 yaşlarında sol bacağından topallayarak yürüyen bu İspanyol’a elimi uzatarak “Benim adım Emin, i, em, ay, en” diyerek heceledim. O da “Benimki de, Jose Gonzales Sanchez Fernandes Carlos” olarak 5 isim sıraladı. Benim şaşırdığımı görünce, “Ben bu Allah’ın belası ülkeye yaklaşık 30 sene önce geldim. 5 ismimi söyleyince senin gibi şaşırın bir Amerikalı, “Oğlum bunu bu kadar uzatma, senin adın Joe olsun” dedi. “O günden bugüne kadar işyerinde hep Joe diye çağırıldım. Sen de bana Joe de” dedi. Ben de “Tanıştığımıza çok memnun oldum Joe” diyerek elini sıktım.

Sabahları Joe'ya nöbeti devrederken her gün birkaç dakika onunla sohbet etmeye başladım. Zaman geçtikçe samimiyetimiz arttı. Bir gün ona “İstersen her sabah sen bana bir İspanyol fıkrası anlat, ben de sana bir Türk fıkrası anlatayım, ne dersin?” dedim. Kabul etti. Artık her gün birbirimize sabahın seherinde birer fıkra anlatıp 10-15 dakika neşemizi buluyorduk.

Amerika ve Kanada'daki üniversiteler Eylül ayında öğretim üyesi açıklarını doldurmak için her yıl Mayıs ayında, New York'un 50 katlı otellerinden birinin salonunu en az 5 günlüğüne kiralarlardı. Ben Amerika'da kalmayı hiç düşünmediğim için bu hoca pazarına hiç ilgi duymadım.

Bir sonraki günün New York Times Gazetesi gece 23:00'te satışa çıkıyordu. Mesai yaptığım gecelerde meşgul olmak ve uyuklamamak için her gece bu gazeteyi alıp işe başlıyordum. Hafta sonları bu gazetede çeşitli iş kollarının reklam veya personel arama ilanları olduğu için gazetenin ağırlığı en az yarım kilo oluyordu. Temmuz ortasında bu gazetenin içinde Amerika'da ve Kanada'da üniversitelerin öğretim üyesi ihtiyacı ilanları da yer alıyordu.

Vermont Eyalet Üniversitesi'nin bir şubesi olan Castleton State College, ekonomiden doktora tez aşamasına gelmiş veya doktora unvanını yeni almış bir hoca bulmak için ilan vermişti. Bu ilan bana çok uyuyordu. Fakat ABD'de öğrenci vizesiyle okumuştum. Doktora alınca vizem dolmuş, kaçak durumuna düşmüştüm. Bu nedenle ilana müracaat etmek için 2 gün tereddüt ettim.

ABD'de part-time bir işe başvurmak için sosyal sigorta numarasını göstermek yeterliydi. Ama tam gün çalışmak için oturma iznini sorma ihtimalleri vardı. Yeşil kartı evde unuttum desem inanırlar mıydı? Geceleri de sayarsan 14 sene Amerika'da kalmış bir adama herhalde bu soruyu sormazlar diye düşündüm. Sorsalar bile ne kaybedecektim? Hiç olmazsa hocalığa müracaatta bir tecrübe kazanırım diyerek başvuru yapmaya karar verdim.

Castleton State College'ta işe başvuranların transkriptlerini (doktoradan aldıkları derslerden notlarını) getirmeleri ve 3 kişiden gizli referans mektubu istenmesi gerekiyordu. Doktora tez danışmanım Profesör Felicia Dayrup ve Prof. Robert Heilbroner'ı ziyaret ettim ve benle ilgili birer tavsiye mektubu göndermelerini istedim. 3. referansı da kişiliğimi ve kapasitemi çok iyi bilen Amerikalı ağabeyim Prof. James Wightman gönderdi.

20 Temmuz'da işe başvurdum. Ağustos'un ilk haftasında, sabah saat 10:00'da tam uykuya dalarken ekonomi bölümünün başkanı telefon etti. “Yarın mülakata gelebilir misiniz?” diye sordu. Oraya gidebilmek için gece vardiyasında yerime çalışacak birini bulmak zorundaydım. Ancak 2-3 gün sonra gelebileceğimi söyledim. Sebebini

sorduğunda hile-i şeriye yaparak “Yarın akşam Türkiye’den bir akrabam geliyor. İngilizce bilmiyor. Kennedy Havaalanı’nda kaybolur. Onu karşılamak zorundayım.” dedim.

Bölüm Başkanı yaz sezonu olduğu için hocaların her gün işe gelmediklerini söyledi. Yanındaki hocalara sormak için telefonda beklememi istedi. Ardından “2 gün sonra Castleton şehrine 20 mil mesafedeki Killington’a akşamdan gel, şu motelde kal, ben seni ertesi gün saat 08:30’da alırım.” dedi.

Vermont Eyaleti’nde tarım ve hayvancılık çok gelişmişti. Killington şehri civarında çok lüks kayak merkezleri vardı. Bu nedenle New Yorklu milyarderlerin bölgede evleri bulunuyordu. Mesai arkadaşım Joe’ya “Benim acil bir işim çıktı, 2 akşam gelemeyeceğim. Biz günde 35 dolar kazanıyoruz. Al şu 100 doları, benim yerime 2 gün çalışacak birini bul. Güvenilir biri olsun, yönetimdekiler duyarlarsa beni işten atarlar.” dedim. “Sen zengin değilsin. Niye 100 dolar veriyorsun ki? 70 dolar yeter. Benim doorman’lık yapan ve yaz tatilini evinde geçiren birçok dostum var. Ben hallederim, sen işine bak.” dedi.

New York ile Killington şehri arası otobüsle 4 saatti. 3 gün sonra 08:30’da bölümün başkanı Dr.Elizabeth Sumner arabasıyla gelip beni kaldığım otelden aldı. Hemen yanına oturdum ve sohbet etmeye başladık. “Doktor Kariksi...” diye söze başlarken “Benim ilk ismim daha kolay, bana Emin diye hitap edebilirsiniz.”dedim. “Doktor Emin, senin doktora unvanını aldığın New School, Amerika’daki 3500 üniversite içinde en prestijli 35-40 üniversiteden biridir. Üstelik dünya çapında meşhur Prof.Heilbroner’dan de çok güçlü bir referans aldın. Daha büyük bir üniversitede iş bulabilirdin. Niye bizimki gibi küçük bir eyalet üniversitesini tercih ettin?”dedi.

O konuşurken, kendi kendime “Nedir bu aşırı vasıflılıktan çektiğim? Doorman’likte olduğu gibi hocalıkta da aşırı vasıflı bulundum.” diye düşünürken ister istemez tebessüm ettim. Doktor Sumner “Niye tebessüm ediyorsunuz?” diye sordu. Hemen kendimi toparladım ve “Ben Bulgaristan doğumlu bir köylü çocuğuyum. Orada bizim özel ormanımız bile vardı. Buradaki tabiat güzelliğine hayran kaldım ve çocukluk günlerimi hatırladım. Sonbaharda şu güzelliğe bakın, her ağacın dalında yeşilin, kırmızının, sarının çeşit çeşit tonu var. Bu ortamda hocalık yapmak beni daha çok mutlu edecek.” diyerek konuyu kapattım.

Ekonomi bölümüne vardıktan sonra mülakat için gelen hocalarla tanıştırdım. Bölümle ilgili bilgilere ek olarak Castleton hakkında da bilgi verildi. Sonra öğle yemeği için 6 hocayla birlikte göl kenarındaki bir lokantaya gittik. Yemekten önce ve sonra bu hocalar bana Amerika ve dünya ekonomisine dair gelişmelerle ilgili görüşlerimi ve geçmişime dair merak ettiklerini tek tek sordular.

Yemekten sonra geri döndüğümüzde Doktor Sumner bana “Doktor Emin, ekonomi hocalığı için bize 56 kişi başvurdu. Bizim profesör ve doçent ünvanlı hocalara verebilecek bütçemiz yok. Biz ekonomiden yeni doktora almış kişiler arasından 12 kişiyi seçtiğimiz için bu adayların hepsi ile mülakat yapmak zorundayız. Siz 8. mülakat yapılan kişisiniz. Geriye kalan 4 adayla da mülakat yapmak zorundayız. Size en geç 10 gün içerisinde neticeyi bildireceğiz.” dedi.

23:00-07:00 arası çalıştığım için bir şeyler atıştırdıktan sonra 09:00 gibi uykuya dalıyordum. Bir hafta sonra saat 11:00’de ev telefonum çaldı. Bölüm başkanı “Doktor Emin, siz bizim ilk tercihimizsiniz. İş kabul eder misiniz?” dedi. Ekonomiye Giriş, Maliye, Tüketim Ekonomisi olmak üzere üç ders vereceğimi söyledi. Memnuniyetle kabul ettim. “Ağustos sonunda eğitim başlayacak. En kısa zamanda sipariş etmek zorunda olduğumuz için gerekli ders kitaplarını hemen bildirebilir misiniz?” dedi. Ev telefonunu verirse akşam bildirebileceğimi söyledim. Ekonomiye Giriş dersi için tez danışmanım Prof. Robert Heilbroner’ın kitabını okutabilirsiniz deyince kabul ettim. Hemen ağabeyim James Whightman’a telefon ederek haber verdim. Diğer iki dersin kitaplarını da Whightman’ın tavsiye ettiklerinden seçtim ve aynı günün akşamı Doktor Sumner’e bildirdim.

Ertesi gün, beni işe alan personel müdürüne “Ben işi bir hafta sonra bırakabilir miyim?” dediğimde “Ben senden doorman olmaz dedim. Nitekim dediğim çıktı... 3 gün sonra çek git!” diyerek beni fırçaladı. İş devretmemin son sabahı, Joe’ya “Yaklaşık 2 ay çok güzel vakit geçirdik. Maalesef şu andan itibaren işi bırakıyorum.” dedim. Nereye gittiğimi sordu. Vermont’a gittiğimi söylediğimde “Ben de seni epey akıllı zannediyordum. ABD’de doorman’liğe en iyi parayı New York’ta verirler. Gideceğin yerde insandan fazla inek yaşıyor. Çok yanlış yapıyorsun.” diye beni ikaz etti.

Ben de Joe’ya “Ben Vermont’a doormanlık için değil, bir üniversitede ekonomi dersi vermek için gidiyorum” dedim. “Ne? Nasıl olur?” diye üç kere tekrarladı. Boynuma sarıldı ve başarılar diledi. “Ne adamsın yahu! Bu kadar eğitilmiş olduğuna hiç çaktırmadın ya! Vay kahpe dünya, bu kadar eğitilmiş insanlar bile ne kadar düşük işlerde çalışmak zorunda kalıyor, yuh olsun, yolun açık olsun...” dedi.

Vermont Eyaleti Castleton State College’de Yardımcı Doçentlik

Ağustosun 3. haftasında işe başlamak için Castleton’a gittim. Bölüm Başkanı Dr. Sumner beni mülakata götürürken, The New School’dan Profesör Heilbroner ve onun benim için yazdığı güçlü referans çok etkili olmuş ki, beni yardımcı doçent (asistan profesör) unvanı ile başlattılar. Aksi halde, Amerika’da genellikle bir üniversitede ilk defa ders veren doktoralı biri lecturer (okutman) unvanıyla başlatılır.

İlk hafta üniversitenin misafirhanesinde kaldım. İşyerime 300 metre mesafede, aylık 200 dolara 2 katlı ve bahçesi olan dayalı döşeli bir evi kiraladım. Aylık maaşım 1200 dolar idi. Ayrıca haftada 2 akşam 2’şer saat Castleton şehrindeki Adult Education (Yetişkinlere Eğitim) tesisinde, Ekonomiye Giriş dersleri veriyordum. Öğrencilerimin yaşları 25-45 arasında idi. Oradan da aylık 400 dolar kazanıyordum.

Derslerde öğrencilerin sıkıldıklarını hissettiğimde onlarla 3-5 dakikalık ders dışı sohbet ederdim. Bu sohbetler sırasında bir öğrencim “Yunanlılarla ilgili ne düşünüyorsunuz?” diye sordu. “Ben de Türkler ve Yunanlar Osmanlı idaresinde en az 500 yıl beraber yaşadılar. Bu iki milletin yemekleri, şarkı ve türküleri, dolayısıyla kültürleri ve yaşayışları çok benzerdir” dedim.

“Mesela Amerika’daki Yunan lokantalarında Türk yemeklerinin başına Greek (Yunan) kelimesi eklenir ve size sunulur. Greek şiş kebab, Greek baklava, Greek

Castleton State College Binası

caciki, Greek yapraki dolma gibi Greek kelimesi haricindeki kelimelerin tamamı Türkçedir. Master ve doktora döneminde ben birçok Yunan öğrenci ile dost oldum.” dedim.

“Türk-Yunan çekişmesine gelince; Yunanistan her zaman ABD ve Fransa’nın desteğiyle Türkiye’ye sataşır ve dayacağı yiyip oturur. 1920-23’teki İstiklal

Harbimizde veya 1974 Kıbrıs Müdahalesi’nde olduğu gibi... Yunanistan’daki bütün siyasi partilerin, ABD ve Fransa’daki Rum lobilerinin en büyük sermayesi Türk düşmanlığıdır.” “Türkiye, Yunanistan’a göre büyük bir devlet olduğu için biz tersini hiç dile getirmeyiz. Yunanlı politikacılar, Batı âleminin şımartmalarına göre değil kendi güçlerine göre Türkiye’yle didişmeyi öğrenirlerse iki devlet arasında hiçbir sorun kalmaz.” dedim.

Dr. Sumner bir gün “Hocam bir bir öğrencimiz derslerde Yahudi aleyhtarı (antisemitik) konuşmalar yaptığınızı söyledi.” Ben de ona gerekli açıklamayı yaptım.

Sınıfa girdiğimde “Arkadaşlar kitabın arka kapağını açınız, dünya haritasında Doğu Akdeniz üzerinde büyütülmüş harita İsrail haritasıdır. Bu harita acaba neden burada? Çünkü kitabımızın yazarı Robert Heilbroner Yahudi’dir de ondan. Ben Yahudi aleyhtarı olsam bir Yahudi’nin yazdığı kitabı size okutur muyum?” diye sordum. Sınıftan çıt yok.

1975 yılı Aralık ayının son günlerinde, öğrencilerimin yaş ortalamasından 4-5 yaş daha büyük bir öğrencim ziyaretime geldi. “Hocam, geçim ve okul harcı için param yok. Ben kış turizminin devam ettiği bir otelde Ocak-Ağustos 1976 döneminde çalışmak zorunda olduğum için ikinci sömestr kayıt yaptıramayacağım. Siz çok iyi ders anlatan saygıdeğer bir hocasınız. Gelecek sene de bu okulda kalacak mısınız? Sizden zevkle Makro İktisat dersini alma fırsatım olacak mı?” diye sordu.

Türkiye’ye kesin dönüş kararı vermiş olmama rağmen “Sadece bir yıllık kontratım var. Burda kalmam Mayıs ayında öğrencilerin değerlendirmesiyle yönetimin iş akdimi uzatmasına bağlı.” dedim.

Aynı gün bir kız öğrencim odama geldi. “Hocam, yeni yılınız kutlu olsun. Yunanlılarla ilgili konuştuğunuz gün çantamda bir tabancam olsaydı sizi vururdum. Ama dersler devam ettikçe sizin ne kadar bilgili, dürüst ve samimi biri olduğunuzu anladım. Hakkınızda önceden düşündüklerim için çok utandım, üzüldüm ve kendimi bir türlü affedemiyorum. Size küçük bir yılbaşı hediyesi getirdim. Kabul ederseniz beni affettiğinizin bir nişanesi olacak.” dedi.

“Ne kadar hisli ve nazıksınız!” diyerek hediyesini kabul ettim. O da “Beni büyük bir üzüntüden kurtardınız size çok teşekkür ederim” dedi. Ben de “Siz yüzde kaç Yunan kanı taşıyorsunuz?” diye sordum. “Dedem Yunanlı, ninem de Letonyalı. Babam da bir Amerikalı ile evlendiği için bende olsa olsa yüzde yirmi dolayında Yunan kanı vardır” dedi. “Peki, siz bu çok düşük orana rağmen nasıl oluyor da kendinizi Yunanlı hissediyorsunuz?” diye sorduğumda “Hocam biz dedem, ninem, babam, annem ve ben dâhil ailece bir her pazar Yunan kilisesine de gidiyoruz. Belki de ondandır” dedi.

%20 Yunan kanı bulunan birinin Yunan milliyetçisi olması beni çok düşündürdü. Demek ki Ermenilerin ve Yunanların ailece kiliselerine gitmeleri bir yandan millî benliklerini korumalarını diğer yandan onlara Türk düşmanlığı aşılmasını sağlamaktaydı. Amerika’ya göç edip Hristiyan biri ile evlenen eğitilmiş bir Türk’ün çocuklarında ise genellikle yarım nesilde Türklükten bir eser kalmamaktadır.

1965’te kaldığım öğrenci yurdunun müdiresi akşam bir parti veriyordu. O zamanlarda hippilik gençler arasında çok yaygın olduğu için benden Türk oyun havaları içeren plaklar getirmemi istedi. 4 oyun havası kayıtlı 45’lik plağa ek olarak Zeki

Müren ve Müzeyyen Senar'ın 8-10 şarkılık long-play plaklarını da götürdüm. Mimar arkadaşım Aydın Güç'le yurdun mutfağında sohbet ediyorduk. O zamanlar 20 yaş altı "hippi" erkekler de saçlarını uzattıkları için ilk görüşte kız-erkek ayrımı yapmak epey zordu. Kapıdan uzun saçlı iki genç girdi ve karşımıza oturur oturmaz çok düzgün bir Türkçeyle "Aaa, Zeki Müren!" dediler. Böylece onların kız ve Türk olduklarını anladım. Kızlardan birine İngilizce olarak Türkçe bilip bilmediğini sordum. "Hayır." dedi. "Zeki Müren'i bir Türk gibi söyledin..." dedim. "Benim babam Türk, hafta sonları genellikle Zeki Müren plakları dinler." dedi.

İzmir Atatürk Lisesi'nde kimya hocamız, herkes dünyayı kendi gözü ile görür derdi. Milliyetçi ve dindar bir kişi olarak ben bu kıza sorular sormaya başladım. "Baban ne iş yapar?" İngilizce olarak "Babam İstanbul Üniversitesi, Tıp Fakültesi'nde doçentken stajı için New York'a gelmiş. İrlanda asıllı annemle evlenmişler ve babam Türkiye'ye dönmemiş." dedi. "Sen hiç Türkiye'ye gittin mi?" diye sorduğumda "Hayır." dedi. "Peki, sen babanın doğduğu ve yetiştiği Türkiye'yi ve Türkleri hiç merak etmiyor musun?" dedim. "Babam birkaç yılda bir amcamları ve mimar dayımı ziyarette gider." dedi. "New York'ta Kırım Tatarlarının Türkçe kursları var, hiç Türkçe öğrenmeyi düşündün mü?" diye sorduğumda "Ben Amerikalıyım, beni ilgilendirmez." cevabını aldım ve çok üzüldüm.

Amerika'da edindiğim tecrübeye göre yurtdışına hangi ülkeden göç etmiş olursan olsun bir kişinin milliyetini unutmamasının çimentosu, onun dinine bağlılığını sürdürebilmesidir. Nitekim bir nesli 30 yıl sayarsak, en az 8-10 nesildir Amerika'da yaşayan Yahudiler, Yunanlılar, Ermeniler ve Batı Avrupalılar haftada bir kendi ibadethanelerine giderek toplumsal örgütlenmelerini sağlamakta ve dinlerine sahip çıkmaları neticesinde milliyetlerini kaybetmemektedirler.

Bizim anayasamızda "Çocuk dini terbiyeyi ailesinden alır." saçmalığı yazılıdır. Ben anama ve babama göre, benim çocuklarım da bana göre daha az dindardır. Giderek benim soyumda da İslam'a inanç saman alevi gibi sönecektir. Özellikle ilk ve orta öğrenimde her çocuğumuza belli ölçüde İslamiyet inancı ve Türklük şuurunu öğretmediğimiz müddetçe, yurt dışına gitmiş ve gidecek olan vatandaşlarımızın Türklüğü giderek son bulacaktır. Dini öğretim ve eğitiminin sadece dini cemaatlere bırakılmasının sakıncalı olduğunu burada tartışacak değilim.

Hatıralarımdaki kızın babasına Türkiye Cumhuriyeti bugünkü Amerika fiyatlarıyla Tıpta Doçentlik Eğitimi için en az 2 milyon dolar harcamıştır. Amerika'da kalan bu kişi, İslam ve Türklük şuurunu eğitimi de alsaydı Türkiye ziyaretlerine kızını da götürecekti, kızına Türkçe öğretme ihtiyacı duyacak ve 17-18 yaşında Türklüğünü kaybetmesini önleyecekti. Ben Castleton College'de 1 yıl hocalık yaptıktan sonra 2 yıl daha iş teklifi aldığım halde Türkiye'ye dönmeme bu iki şuurun etkilerini birkaç sayfa sonra açıklayacağım.

Castleton College'den 2 Yıllık İş Teklifi

Castleton College'de bir hocanın iş akdinin uzatılması için onun bazı derslerine haber vermeden bölümün birkaç hocası girerdi. Bu kişiler hoca ders anlatırken 10-15 dakika kadar not tutarlardı ve değerlendirmelerini yönetime bildirirlerdi. Ayrıca yılsonu final sınavlarından 10 dakika önce öğrencilere dersin hocasıyla ilgili 15 soruluk bir anket verilir, öğrenciler sorulara cevap verirken hoca sınıfa giremezdi. Hoca, öğrencilerin öğrencilerin değerlendirmelerini ancak ders notlarını öğrenci işlerine teslim ettikten sonra görebilirdi.

Ders notlarını teslim ettikten 4 gün sonra, 2 yıllık daha iş teklifi aldım. Ertesi gün de işi kabul edemeyeceğimi ve Türkiye'ye dönmeye karar verdiğimi dekanlığa yazılı olarak bildirdim. Öğleden sonra bölüm başkanı Dr. Elizabeth Sumner telaşla odama geldi. "Hocam biz sizden memnunduk. Eğer maaşınızdan şikâyetçiyse dekan beyle konuşur, zam yaptırırım. Ben Şikagolu olduğum halde bu öğrenciler bana misafir muamelesi yapıyorlar. Sen bir Türk olarak öğrencilerin değerlendirmesinden %75 aldın, ben ise %57 alabildim. Ne olur bizi bırakma." diye ricada bulundu.

Ben Dr. Sumner'e Türkiye'ye dönmemin esas sebebi olarak Vatan Millet Sakarya edebiyatını anlatamazdım. Onun yerine "Ben bu ülkede insan ilişkilerinden hoşlanmadım. Biliyorsunuz, ana yolun karşısında burada çalışan ve benden daha yaşlı bir hocamız daha var. Yaklaşık 9 aydır onu en az 4-5 kere beraber kahve içmek ve sohbet etmek için davet ettiğim halde kabul etmedi. O ise beni hiç davet etmedi." dedim.

Aynı hoca, üniversitemizin giriş çıkışlarında bana rastladığında gayet güleç bir tavırla ve ayaküstü "Merhaba Doktor Emin seni görmek ne güzel şey, sonra görüşürüz deyip yoluna devam ediyor. Bizim memlekette bir sokakta bir kedi ile bir köpek bile olsa bu iki zıt yaratık bile yaklaşır, koklaşır ve oynayırlar. Onun için benim sorunun para değil, ben bu ülkede yaşamayı sevmedim" diyerek noktaladım.

Doktor Sumner'e "4 gün sonra, Pazartesi günü Castleton'dan ayrılacağımı söyledim. "Cumartesi günü bir yere ayrılma, sana bölüm olarak bir sürprizimiz var." dedi. O gün saat 14:00 civarında arabasıyla beni almaya geldi. "Şehrin 8 km dışında bir bağ evinde oturuyorum, şimdi de oraya gidiyoruz." dedi. Evin bahçesine girdiğimizde bütün bölüm elemanları beni "En iyi hoca!" sloganı ile ayakta alkışlayarak karşıladılar. Etrafta mangallar yanıyordu, masalar yemekler ve içkilerle donatılmıştı. Bana verdikleri veda partisi boyunca onların benim şahsımda bir Türk'e olan sevgilerini, saygılarını ve vedalaşırken de beni yine ayakta alkışlamalarını bir ömür boyu unutmam mümkün değildir.

Bir üniversitede öğretim görevlisi olarak, Amerika 2 yıl daha iş teklifi almama rağmen Türkiye'ye dönemin esas sebebi ise annemden aldığım dini terbiyedir. Annem hep "Oğlum, bu dünyada bir buğday tanesi kadar bile kul hakkı yeme, kul hakkı bu dünyada ödenmez. Cehennemde yanarsın." diye öğüt verirdi. Ben ortaokul, lise ve ABD'deki doktoramı hep devlet ve millet hesabına okudum. Devlet, fakir fukara dâhil, herkesten topladığı vergilerle beni okuttuğuna göre, benim yetişmemde saçı bitmedik yetimlerin bile hakkı olduğu düşüncesi ve inancı ile Amerika'da kalmayı reddettim.

Ayrıca ABD'de kalıp 3-5 yılda bir Türkiye'yi ziyaret etseydim ve aklîselim sahibi bir kişi "Emin hoca, devlet seni ABD'de kalıp gâvura hizmet etmen için mi yoksa dönüp gariban Türk gençliğini yetiştirmen için mi okuttu?" diye sorsaydı bu soruya cevap veremez, altında ezilirdim. Bu nedenle Haziran 1976'da Türkiye'ye döndüm.

12. ABD DÖNÜŞÜ, TÜRKİYE'DE İŞ ARAMA, HACETTEPELİ OLMAM VE EVLİLİĞİM

İş Bulmaktaki Sıkıntılarım

1976 yılı Haziran ayının ortasında New York - İstanbul seferi yapan Pan Amerikan uçağı ile Yeşilköy Havaalanı'na ulaştım. Bursa'ya gitmek için İstanbul-Yalova seferini yapan bir vapurdan indim. ABD dönüşü ilk hatıram, ideolojik işçi sendikalarının aşırı ücret talepleri yüzünden Türkiye'de yatırımların artmasının, dolayısıyla yeni iş sahalarının açılmasının engellendiğini ile ilgiliydi.

Yalova'dan Bursa'ya kalkan bir otobüste iyi yer kapabilmek için herkes gibi ben de koşmaya başladım. Yanıma 55-60 yaşlarında, iyi giyinmiş, oldukça sıhhatli ve varlıklı görünen bir zat bindi. Birbirimize karşılıklı olarak “hayırlı yolculuklar” diledikten sonra ne iş yaptığımı sordu. Henüz bir işim olmadığını, ABD’de iktisat dalından doktora derecesini aldıktan sonra o ülkede bir yıl hocalık yaptığımı, aldığım iki yıllık yeni iş teklifine rağmen Türkiye’ye döndüğümü ve üniversitelerde iş arayacağımı söyledim.

“Siz ne işle meşgulsünüz?” diye sorduğumda aldığım cevap kısa ve çok şaşırtıcıydı. “Evladım ben üçkâğıtçı, pezevenğim!” dedim. “Estağfurullah, niçin böyle diyorsunuz?” dediğimde bu zat dert yanmaya başladı. “Benim Bursa’da iki tane tekstil fabrikam var, yanımda 4000 kişi çalışıyor. Haftada bir iş icabı İstanbul’a gidip gelirim. Özel arabamın şoförü beni Yalova’ya getirip götürüyordu. Geçen hafta şoförüme arabaya binerken nereye gideceğini sormuş birisi, beni kast ederek ‘Üçkâğıtçı pezevengi Yalova’dan almaya gidiyorum!’ demiş. Ben de kendime bu sözü söyletmemek için Yalova’ya otobüsle gidip gelmeye karar verdim.” dedi ve işçilerden ve sendikacıardan yakınmaya devam etti.

“Ben istesem birkaç yıl içinde iki fabrikamı dörde, çalıştırdığım işçi sayısını da rahatlıkla iki katına çıkarabilirim. Fakat 4.000 kişiyi idare etmek ve onlarla her iki yılda bir ücret konusunda boğuşmak çekilir gibi değil. Günlük didişmelerden her gece ancak 3-5 saat uyuyabiliyorum ve bu didişmeler rüyalarım bile giriyor. Bu şartlarda işçi mevcudunu iki katına çıkarıp paramla delireyim mi be kardeşim?” diye dert yandı.

1970-1980 döneminde üniversiteler, öğrencisinden öğretim üyesine kadar hemen herkes sağcı ya da solcu olacak şekilde adeta ikiye bölünmüştü. Kendilerini solcu olarak tanıtan kişilerin kullandıkları kelimeler (parantez içindekiler sağcıların kullandıklarıdır) olanak (imkân), anımsama (hatırlama), bireysel (kişisel), gereksinim (ihtiyaç), koşul (şart), olasılık (ihtimal), yaşam (hayat), görkemli (gösterişli), yandaş

(tarafı), kanıtlamak (ispatlamak), ulusal (milli), halk (millet), vs... olup o dönem bu yeni kelimeler için merhum Bülent Ecevit Türkçesi denirdi.

Solcular bu kelimeleri kullanarak kendilerini aydın, entelektüel sayarlardı, sağcı (dindar veya milliyetçi) olanlarsa gerici ve yobaz olarak nitelendirilir ve küçümsenirdi. Öğrenciler arasında sağ-sol çatışmalarında istismar edilenlerin (kullanılanların) en az %90'ı ya köylü ya da gecekondularda yaşayan fakir ve gariban gençlerdi. Sağ-sol çatışmaları sonucu, ne yazık ki on binlerce gariban gencimiz maalesef pisipisine hayatlarını kaybetmiş oldular.

İş bulmamdaki engellere gelince, ABD'de İngilizce kursu, master ve doktora dönemlerinde MEB'den 7 yıl burs aldığım için Türkiye'de bir devlet üniversitesinde çalışmak üzere 14 yıl mecburi hizmetim vardı. MEB resen beni bir yere tayin edemediği için benim bir devlet üniversitesinde iş bulmam gerekiyordu.

Mart 1975'te ABD'ye giderken akıl danıştığım ve 1971'de de askerliğe geldiğim 4-5 gün evinde misafir kaldığım muhterem ve merhum hocamız Prof. Dr. Sabahattin Zaim'e Bursa'ya geldiğimin ertesi günü telefon ederek en geç 10 gün içinde kendisini ziyaret edeceğimi bildirdim. O da "Uludağ Üniversitesi'nde İktisat Bölümü, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi patronajında kuruluyor. Temmuz başında o fakülte için Bursa'da asistanlık sınavı yapılacaktır. Başvuru süresi 2 gün sonra sona erecek. Ben senin için yarın başvururum." dedi.

Prof. Dr. Sabahattin Zaim, fakir üniversite öğrencilerine burs veren İlim Yayma Vakfı kurucularından ve Çalışma Ekonomisi alanında kitapları olan dindar ve milliyetçi bir bilim adamı olduğu için sağ kesimde çok itibarlı bir kişiydi. Bir hafta sonra asistanlık mülakatı için İktisat Fakültesinde iki solcu doçentin önüne oturduğumda bana yapılan muameleden Prof. Zaim'in aday olduğum ve beni sağcı (yobaz) sınıfına soktukları apaçık belliydi.

Mülakatta "Şubat 1964'te İktisat Fakültesi'nden mezun oldum. ABD'den Master derecesini ve doktora unvanımı aldım." diyerek özgeçmişimin birer kopyasını önlerine koydum. 2 doçent özgeçmişime bakmaya bile tenezzül etmeyerek "Yurt dışından doktor olanların burunları havada olur. Kimseyi beğenmezler. Herkesi küçümserler. Senle asistan olarak beraber çalışırsak ve bize diklenirsen 10 sene doçent olamazsın. Eğer bizimle uyumlu olursan 4 yıla bu unvani sana veririz." dediler.

Ben de onlara "ABD'de şu üniversitede 1 yıl hocalık yaptım. Sonra oradan 2 yıl daha kalmam için teklif aldım ama kabul etmeyerek memleketimize hizmet edebilmek için Türkiye'ye döndüm." diye durumumu izah etmeye çalıştım. İş teklifiyle red cevabımın kopyalarını da önlerine koydum. "Ya bu deveyi güdersin ya bu diyardan gidersen diye bir atasözümüz var. Ben size niye dikleneyim?" dedim. Onlar yine, iki

yıllık iş teklifimin yazısına bile bakmayarak bana ters davranmaya devam ettiler. Ben de o durumda onlara teşekkür ederek devam ettim.

Onların bu direnişlerini kırmak için “Eğer benim nasıl bir adam olduğumu ve karakterimi öğrenmek istiyorsanız, sizin mesai arkadaşınız olan Doç. Dr. Necati Mumcu’ya sorabilirsiniz.” dedim. Necati Hoca ne sağcı ne de solcudur. Onunla 1967-68 yıllarında Harvard Üniversitesi’ne misafir hoca olarak geldiğinde tanışmıştık. Ayda en az bir iki sefer bir araya gelirdik ve zamanla kadim dost olmuştuk. Yine de ikna olmadılar ve bana da istemeye istemeye onlara teşekkür edip oradan ayrılmak düştü.

O akşam, Doçent Necati Mumcu’nun Büyükçekmece’deki yazlığına giderek olanları anlattım. Ertesi sabah onunla beraber fakülteye gittik. Ben onun odasında otururken, Necati Mumcu bu iki doçente hesap sormaya gitti. Kendisinin adı verildiği halde, beni terslediklerini ve çok ayıp ettiklerini söylemiş. “Ben ona güvendiğim kadar size bile güvenmem!” demiş. Onlar da “Bursa’ya gidecek asistanları 1 yıl önce fakültemize aldık, Temmuz başında Bursa’da yapılacak sınav formalite icabı.” demişler.

Bunun üzerine Doçent Mumcu hocaların hocası olan Prof.Dr. Sabri Ülgener’e gitmiş. Hoca benim ismimi duyar duymaz, “Necaticğim, ben o ismi duydum, sosyal yönü pek zayıf dediler.” demiş. Doçent Mumcu da “Hocam ben Emin Bey ile ABD’de 2 yıl arkadaşlık yaptım. O, ABD’de ilk 40’a giren prestijli bir üniversiteden doktora unvanı aldı. Orada bir yıl hocalık yaptıktan sonra 2 yıl daha iş teklifi aldığı halde bu iş teklifini reddederek Türkiye’ye döndü. Bunu kaç kişi yapar? Ayrıca o genç bir kişi olduğu için onu aramızı alıp sosyal yönü konusunda nasıl olsa eğitiriz.” demiş. Sabri Hoca da “Peki Necaticğim...” demiş.

Merhum Prof. Dr. Sabri Ülgener hocamız ideolojik yönü olmayan gerçek bir bilim adamı idi. İki art niyetli doçent benimle ilgili sağcı bile demeyip, sosyal zayıflık çamurunu atmışlar. Pes doğrusu, benimle ilgili Prof. Ülgener, kesin ret cevabı vermediği için Doçent Mumcu Bursa’daki sınava girmemi istedi. Sınava hazırlanırken “İmam bildiğini sorar.” diye beni tersleyen doçentin kitabını da alıp okudum ancak anlamakta çok zorlandım. Çünkü kitap, daha önce pek duymadığım koşul, yanıt, olasılık, gereksinme... gibi kelimelerle doluydu. Sınava çoğu sadece üniversite mezunu ve belki de birkaçı masterlı olmak üzere 102 kişi girdi. İçlerinde yurt dışı doktoralı olan sadece ben idim. Sınav salonunun çıkış kapısının karşısına “Sınav sonuçları 2 ay sonra Eylül ayında açıklanacaktır!” yazan çok büyük bir afiş asılmıştı. Bu ilan sınavın formalite olduğunun çok açık bir ispatı idi.

Bir hafta sonra İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF dekanıyla, ekonomi ve

işletme bölümlerinin de başkanlarıyla görüştüm. Onların da davranışlarından yurt dışı doktoralılardan pek hoşlanmadıkları belliydi. Kadromuz yok diyerek zevahiri kurtardılar. Hâlbuki devlet üniversitelerine kadrolar Eylül ayında verildiği için en az 2 ay sonra görüşebiliriz deyip açık bir kapı bırakabilirlerdi.

Hacettepe Üniversitesi'nde Hocalığım

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

ABD'den döneli yaklaşık 2 ay olmuştı. İyice canım sıkılmıştı. Ağustosun ilk haftasında New York'taki üniversitelerde doktora yapıp benden 2-3 yıl önce Türkiye'ye dönen ve Hacettepe Üniversitesi'nde çalışan arkadaşlarım vardı. Hasret gidermek için onları ziyarete gittim.

Onlara iş bulmak için başımdan geçenleri anlattım.

Doç. Dr. Mehmet Sağlam, ısrarla benim Hacettepe'ye iş başvurusu için kendisine bir dilekçe bırakmamı istedi. Ben de dilekçemi özgeçmişime ilaveten ABD'de 2 yıllık iş teklifi ve benim ret dokümanlarının fotokopilerini ona teslim ederek Bursa'ya döndüm. İsim benzerliğini ortadan kaldırmak için belirtmek gerekiyor, daha sonraları, Prof. Dr. Mehmet Sağlam, TOBB Genel Sekreteri, Samsun Üniversitesi Rektörü, YÖK Başkanı, Milli Eğitim Bakanı ve TBMM Başkanı vekili görevlerinde bulunmuştur.

Ben Bursa'ya döndükten yaklaşık 10 gün sonra, bir gece yarısı saat 3:00'te postacı evimize bir yıldırım telgraf getirdi. “Herhalde Balıkesir’de oturan ailemizin en yaşlısı Mümin Amcam vefat etmiştir diye düşündüm.” Bu endişe ile ışığı yakıp telgrafa baktım. Bir de ne göreyim! Hacettepe Üniversitesi İİBF Dekanı Prof. Dr. Emel Doğramacı’nın teklifi ve Rektör Prof. Dr. İhsan Doğramacı’nın onayı ile Hacettepe Üniversitesi’ne tayinim gerçekleşmiş. Telgrafa ayrıca “Prof. Dr. Emel Doğramacı 3 gün sonra İspanya’ya gidecek. Gitmeden önce sizinle tanışmak istiyor, acele Ankara’ya gelmeniz gerekiyor.” yazıyordu.

Prof. Dr. Emel Doğramacı, Hacettepe ve Bilkent üniversitelerini kuran merhum Prof. Dr. İhsan Doğramacı’nın kız kardeşidir. Emel Hanımı ziyaret ettiğimde, “Emin Hoca, başta Dr. Mehmet Sağlam olmak üzere New York’tan seni tanıyan arkadaşların senin çalışkanlığını, mertliğini ve milliyetçiliğini çok övdüler. Ben edebiyatçıyım. Fakültemiz 1970’te kuruldu. Arkadaşlarınızla beraber el ele vererek iktisadi konularda fakültemizin ses getirmesini sağlayacağımıza inanıyorum. Başarılar dilerim.” dedi.

15 Ağustos 1976’da Hacettepe’nin İşletme bölümünde işe başladım. Birkaç gün sonra dekan Prof. Emel Hanım beni makamına çağırarak “Kara Harp Okulundaki

ekonomi bölümünde haftada 6 saat ders vermeni istiyorum, Yalnız ders ücreti çok düşük” dedi. Ben de “Önemli değil hocam, gerekirse orada bedava da ders verebilirim” cevabını verdim. Kara Harp Okulu’nda 1976-81 yılları arasında Kara Harp Okulu’nda her hafta bir amfide 70 öğrenciye Ekonomiye Giriş dersleri ve seminerler verdim.

Hacettepe Üniversitesi İİBF 1970’te kurulmuş olup hocaların yüzde sekseni son 35 yılda yurt dışında doktora yaptıktan sonra döndükleri için çoğumuz aynı yaşlarda idik. Bu hocalar, ekonomi, işletme veya kamu yönetimi konularında, MEB’de burslu olarak doktora yapmışlardı. İşletme bölümünde 14 öğretim görevlesiniden 8’i ABD’den 3’ü de Fransa’dan doktora ünvanlarını almıştı. O yıllarda sağ-sol sürtüşmesi ayyuka çıkmış olmasına rağmen, bizler saygı içerisinde birbirimizin davranışları ve görüşleri ile dalga geçerdik.

Bir gün 12 kişilik bir masada öğle yemeği yerken sol görüşlü bir hoca “Çarıkcı! Sen fakirlikten yetişmiş bir adamsın, tabanına ihanet ediyorsun. Senin solcu olman lazım” dedi. Ben de, “Sen dâhil, bütün solcu hocaların dairesi var, arabası var. Bende ise hiç birisi yok. Bana da bir daire ve bir araba verin de, ben de solculuğun tadını çıkarayım.” dedim. Hocamız dut yemiş bülbül gibi sustu. Hepimizin kakkahasına o da refakat etti.

Yeni FORUM Dergisi

Temmuz 1979’da Hacettepe’nin Ekonomi Bölümü’nde çalışan ve doktorasını Almanya’da yapmış olan merhum Dr. İsmet Ergün, Almanya’dan uçakla dönerken Adalet Partisi’nden milletvekili olan ve çok kültürlü biri olan Kamuran İnan ile karşılaşır. O da “Hocam, Türkiye’de ekonomi yayınları serbest piyasa ekonomisi yerine daha çok sosyalist sistemi savunur hale geldi. Aranızda yurtdışında doktora yapmış olanlar birleşip neden bir dergi çıkartmıyorsunuz?” diye sorar.

İsmet Hoca da “Sadece Hacettepe’de bile 30’un üzerinde doktoralarını ABD, İngiltere, Almanya ve Fransa’da yapmış arkadaşımız var. Ancak onlar son 3-5 yıl içinde Türkiye’ye döndükleri için içlerinde bir tane doçent ya da profesör yok. Siz bizleri organize etmesi için Bölüm Başkanımız Prof. Dr. Osman Okyar ve SBF’den Prof. Dr. Aydın Yalçın ile temas ederseniz onlar çok güzel bir ekip kurabilirler.” der.

Ağustos 1979’da, Prof. Okyar ile Prof. Yalçın’ın Kavaklıdere’deki evinde 5 Profesör 7 Doçent ve 12 doktora unvanlı toplam 24 öğretim üyesi ve görevlisi toplandık. Prof. Yalçın, derginin adının Forum olmasını teklif etti. Ben hariç herkes ellerini kaldırarak kabul etti. “Ben, Bu dergide yazı yazamam çünkü Forum kelimesi üniversitelerde solcu öğrencilerin bir salonda toplanıp hükümeti protesto sloganı ve çağrısıdır.” dedim.

Profesör Yalçın, bana dönerek “Çarıkçı Hocam Forum dergisi 1955’te yayına girip 1960’a kadar çok ses getirmiş itibarlı bir dergi idi. Ben, Osman Bey ve Bülent Ecevit de bu dergide yazmıştık. Bizler o zaman İngiltere’deki Fabian Sosyalistleri düşüncesindeki serbest piyasa ekonomisini de savunuyorduk. Bülent Ecevit, iç politika yazılarında çok zayıf olduğu için biz ona Bülent Bey, senin İngilizcen hepimizden iyi, sen dış politika yaz.’ ricasında bulunduk ve o da kabul etti.” dedi. “İç politikayı bilemeyen Ecevit şu anda Başbakanımız değil mi?” dediğimde Aydın bey “O ayrı bir konu...” dedi.

Toplantıya katılanların çoğu Ecevit Türkçesi kullanmalarına rağmen hiçbiri sosyalist değildi. Ben derginin eskisini ve solcuların sloganını çağrıştırmaması için derginin adının Yeni Forum olmasını teklif ettim. Oylamada oy çokluğu ile teklifim kabul edildi. Eylül başında dergi çıktığında, “Forum”un harfleri büyük ve beşer santimdi, “Yeni” kelimesi ise 1,5 santimlik küçük harflerle çaprazında yer alıyordu.

Yeni FORUM dergisinin başmakale yazarı Profesör Aydın Yalçın, editörü de eşi Nilüfer Yalçın’dı. Nilüfer Hanım o zamanlar sol tandanslı olan Milliyet Gazetesi’nde yazar olup, Eylül ortasında çıkan derginin ilk sayısında yer alan makalemi Ecevit Türkçesine çevirmişti. İmkân yerine olanak, ihtiyaç yerine gereksinim yazdığında çok kızmıştım.

Ben de Nilüfer Hanıma, “Hele bu dönemde, herkesin şahsiyetinin ve kişiliğinin aynası kullandığı Türkçe kelimeler haline geldi. Bir daha benim makalelerimi dokunursanız, ben derginizde yazmam” dedim. Profesör Aydın Bey Hanımına, “Sen ne hakla makalelerin Türkçesi ne karışyorsun. Yaptığın çok ayıp ve çok yanlış” diyerek eşini uyardı.

Yine derginin ilk sayısının baş makalesini yazan Aydın Bey, 1950’den 1979’da kadar Türk siyasetinde yer alan bütün partilere çatmış idi. 1979 yılında sağ-sol çatışmaları zirve yaptığı için her gün birkaç kişi öldürülüyordu. Aydın Bey’e “Bu ortamda siz derginin dağıtımını kime yaptıracaksınız?” diye sordum. “Ülkücülere...” dedi. “Başyazıda MHP ve ülkücülere de çatmışsınız!” dedim. Hiçbir şey diyemedi.

Biraz durakladıktan sonra da “Emin Hoca başmakaleye ben adımı koyuyorum. Görüşlerim beni bağlar.” dedi. “Biz bu dergide siyaset yapmak yerine Türkiye’nin ekonomik sorunlarına çözüm yolları bulmak için bilimsel makaleler yazmak maksadıyla toplanmadık mı?” “Makaleme adımı koyduğum için sizin görüşleriniz bir nebze olsun beni de bağlamaz mı?” diye itiraz ettim. “Haklısın Emin Hoca, bundan sonra daha dikkatli olurum.” cevabını verdi.

Yeni FORUM dergisi, Eylül 1979-1990 arasında ayda iki kere çıkan akademik bir yayın organı idi. Dergiye bedava makale yazan sağ ve sol tandanslı ciddi bilim

adamları olup herkes birbirine oldukça saygılıydı. Ben de bu dergide Eylül 1979 ile Temmuz 1983 arası Türkiye'nin iç ve dış ekonomik sorunları ve çözüm yolları üzerine her iki haftada bir ses getiren makaleler yazdım.

Yeni FORUM Dergisi'ni Hacettepe'nin Beytepe Kampüsü'ndeki kütüphaneyi abone ettirdim. İşletme bölümünde Uluslararası İktisat derslerini okuturken, öğrencilerin kitap dışı Türkiye'deki ekonomik gelişmeleri de öğrenebilmeleri için derslerde yazdığım bazı makalelerin özetlerini final sınavında da soru olarak soracağımı söyledim. Onların kütüphaneye gidip makalemin fotokopisini almalarını tavsiye ederdim.

Yayınlanmış olduğum sekiz kitabımın beşi o dönemlere ait güncel makalelerden oluşuyordu. Devlette Maliye Bakanlığı, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlıkları uzman yardımcılığı sınavlarında ekonomiden sadece teorik sorular sorulmazdı. Türkiye'deki ekonomik gelişmelere ek olarak bu konularda uygulamaya konulan en son iktisat politikaları da sorulurdu. Bu soruların cevabı ise büyük ölçüde benim beş kitabımda yer alıyordu. Hacettepe'nin İşletme Bölümü'nden pekiyi ve iyi derecelerle mezun olan kendi öğrencilerime ek olarak diğer üniversitelerden mezun olup uzman yardımcılığı sınavına benim kitaplarımla hazırlanan pek çok öğrenci de sınavı kazanarak kamu sektörüne girmiş oldular.

Benim arabam olmadığı için kadim dostum Prof. Dr. Ersoy Akıncı'nın arabası ile Çankaya'dan 25 kilometre mesafedeki Beytepe Kampüsü'ne gidip geliyorduk. Bazı hocalar bize takılıyordu. “Yahu solcu ve sağcı iki hoca nasıl oluyor da beraber aynı arabada can ciğer kuzu sarması gibi sohbet ediyorsunuz?” diyerek bize takılırlardı. Prof. Dr. Ersoy Akıncı da “Biz nesli tükenmiş kelaynak kuşlarıyız” cevabını verirdi.

Prof. Dr. Ersoy Akıncı, mezun olan solcu öğrencilerimizden benimle ilgili övücü mesajlar getiriyordu. Öğrenciler, “Eğer biz Emin Çarıkçı hocamın önünden geçmeseydik bizden hiçbir şey olmazdı. Onun bize Türkiye ekonomisindeki gelişmeler ile ilgili kitap dışı öğrettiği bilgilerle kamuda uzmanlık sınavlarını kazanabildik. Çarıkçı hocamıza hürmetler ve çok teşekkürler...” gibi selam mesajlarını iletirdi.

Şarköy'den Beyaza'nın Kızı Canan Gürsoy ile Evlendim

İşe başladığım sene benden 2-3 yıl önce Hacettepe'ye dönmüş hoca arkadaşlarımın çoğunun hala bekâr olduklarını öğrendiğimde “Ne bekliyorsunuz? Ben en geç bir yıl içinde evlenip size örnek olacağım!” diyordum. Bursa'da görücü usulü birkaç kızla görüşmüş fakat bir türlü karar verememiştim. Doktora tez danışmanlığını yaptığım merhum Dr. Selçuk Çıngı “Hocam, haddim olmayarak ben size münasip bir kız buldum. Boylu poslu, lise mezunu, onunla evlenirsen sana Ankara'da bir daire de

verecekler.” dedi. “Selçuk, eğer subay kızıysa bana yaramaz.” dedim. “Albay kızı...” deyip şoke oldu. “Bana 150 alternatif verseler sizin ön şartınızı ancak 149. sıraya koyardım. Neden hocam?” diye sordu.

“Selçuk, biliyorsun ben Bulgaristan göçmeniyim. Rodop Dağları’nın eteğinde ve Batı Trakya’da yaşayan Türklerde 7 göbeğe kadar akrabalık geleneği vardır. Bu akrabalar arasında evlilik olmaz. Bizde birkaç yüz kişiyi aşan akrabalar arasında gidip gelme ve misafirlik çok yaygındır.”

“Askerlikte emir-komuta ilişkisi olduğu için nasıl bir albay bir binbaşıya emir verebilirse, albayın hanımı ve kızı da binbaşının eşine ve kızına emirler yağdırabilir. Benim sülalemden cahil, az okumuş, fakir, zengin... Her seviyeden insan vardır. Beni ziyarete be yatıya gelen garibanlara eşim bir ‘Of!’ bile dese, onlara soğuk davranırsa ve akrabalarım eşim yüzünden bir daha kapımı çalmazlarsa ben kahrolurum. Aynı şekilde ben bir memur kızıyla da evlenemem. Benim evleneceğim kızın babası ancak esnaf veya çiftçi olabilir.” diyerek sözümü tamamladım.

Balıkesir’den ilkokul ve mahalle arkadaşım olan, merhum İlhan Aytekin, Adalet Partisi’nden milletvekili idi. Onunla Ankara’daki bürosunda sık sık buluşurduk. Bir gün “Yengem Hamdiye’nin akrabası, Tekirdağ-Şarköy’de çiftçi bir ailenin Canan isimli bir kızı var. Ben ona 11 yaşındayken Biga Panayırı’nda renkli bir şapka almıştım. Şimdi 20’li yaşlarında olmalı, güzel bir kızdı. Evlenmemişse gidip görebiliriz.” dedi. “Benimle kafa bulma!” diyerek geçiştirdim.

Daha sonraki buluşmamızda “Ben seninle dalga geçmiyorum, ciddiym. Canan şu anda Tekirdağ’da Meslek Yüksek Okulu’nda okuyor. Ailesine de bahsettim, müspet karşıldılar. Sen on gün sonraki hafta sonu için eşim ve bana 2 kişilik Ankara-İstanbul gidiş-dönüş bileti al, İstanbul-Şarköy gidiş-gelişimizi de bahsettiğin akrabanın arabasıyla sağlarsın.” dedi.

Bir hafta sonra İlhan Aytekin ve eşi Hamdiye Hanım ile üçümüz uçakla Ankara’dan İstanbul’a geldik. Çapa’da oturan amcamın kızı merhum Hatice abla ile evli olan merhum Niyazi Coşkun enişte, eşini de alarak akrabası ile bizi Yeşilköy Havaalanı’nda karşıladı. 5 kişi Şarköy’ün yolunu tuttuk. Müstakbel eşim Canan’ın babasının Derviş Halil Gürsoy, annesinin de Lamia Hanım olduğunu öğrendim.

Derviş Bey Şarköy’ün yerlisi ve toprak ağası olduğu için ona herkes “Beyaga” diye hitap edermiş, bu nedenle çoğu kişi onun adını bile bilmezmiş. Yaklaşık 3 saat sohbet ettik.

Benim tarafımdakiler de dâhil, iki taraf da olaya müspet bakıyorlardı. İlhan Bey Canan’la benim 2 hafta sonra İstanbul’da buluşup birbirimizi daha yakından tanımamız için ve Beyaga’dan izin aldıktan sonra İstanbul’un yolunu tuttuk.

İki hafta sonra Canan ile İstanbul’da bir parkın çay bahçesinde buluştuk. En az üç saat sohbet ettik. En çok üzerinde durduğum konu yukarıda bahsettiğim 7 göbek hikâyesiydi. “Evimize gelecek misafirlere fakir, zengin farkı gözetmeden herkese iyi ve eşit davranman benim ön şartım.” dedim.

O da “Bu konuda benim hiçbir sıkıntım olmaz. Çünkü babam, Şarköy’de çok sevilen ve sayılan bir kişi olduğu için, onu evimizde ziyarete gelen esnafları ve devlet görevlilerini ağırlamaya alışmışız. Onlar bize ailece de gelir, biz de onlara iade-i ziyaret yaparız. Bazen de çiftliğimizde çalışan işçilere de evimizde yemek veririz.” dedi.

21 Mart 1977’de Canan Hanım’ın İstanbul Esentepe semtindeki büyük halasının evinde nişan töreni yaptık. Nişanımıza Şarköy’den amcası, halaları, teyzesi ve kardeşleri, Balıkesir ve Bursa’dan da babam, amcam, dayım dâhil 5 kardeşim de katıldı.

Eşim Canan Hanım bu konuda beni hiç mahcup etmediği için yediden yetmişe sülalemde herkes tarafından benden daha çok sevilmektedir. Hatta yeğenlerim bile bize gelecekleri zaman dayıma - amcama değil, Canan Yengeme gideceğiz derler.

Evlenme tarihimizi 15 Mayıs 1977 olarak belirledik. Amca ve dayı sülalesi Balıkesir’de, 5 kardeşim de Bursa’da olduğu için düğünümüzü Bursa Tophane’deki bir düğün salonunda yaptık. Gelin tarafı Şarköy’den katıldı. Hacettepe’den bulundukları ortamı daima neşelendirebilen en az 20 hoca arkadaşım da düğünümüze katıldı.

Düğünden iki ay sonra Temmuz’da Şarköy’ü ziyaret ettik. Kayınpederim Beyaga’nın yazıhanesinde beraber otururken içeri bir adam girdi.” Beyaga gözün aydın! Damat sahibi de olmuşsun. Damadın nasıl biri?” dedi. Kayınpederim beni tanıştırmadan “Benim damadım içki içmez, kumar oynamaz, hovardalık yapmaz bir kişi.” dedi ve duvardaki eğeri gösterek ekledi. Kıratımın şu eğerinin ağzı dili olsa da benim gençliğimi anlatsa... Ne güzel olurdu.

Gelen adam “Peki damat ne iş yapar?” diye sordu. Beyaga “Hacettepe’nin karşısında lostra salonu (birçok ayakkabı boyacısının çalıştığı yer) işletmeciliği yapıyor.” dedi. Adam lostra kelimesinin ne anlama geldiğini bilmiyordu, işletmecilik de epey havalı durduğundan “Senin damadının çok iyi bir işi varmış be Beyaga...” dedi. Kayınpederim hiç renk vermiyordu, ben de adama ayıp olur diye gülmek için sabrediyordum.

*Tophane - Bursa, 15 Mayıs
1977*

Sohbet devam ederken “Bana müsaade...” diyerek yan taraftaki kahveye çıktım. Düğünümüze gelemeyen ve Şarköy dışında oturan Canan’ın halalarının eşleri de benimle tanışmak için bu kahvede toplanmışlardı. Gürsoy sülalesinin bu damatlarından biri vali yardımcısı, ikisi albay, biri öğretmen ve biri de astsubaydı. Onlarla tanıştıktan sonra sohbete başladık. Bütün sorular bana yöneltiliyordu. 10 dakika sonra yazıhanede Beyaga ile sohbet eden adam benim yanımdaki kişinin soluna oturdu. Kulağına eğilerek “Bu adam kim?” diye sordu. “Beyaga’nın damadı...” cevabını alınca da işletildiğini fark etti ve yüzü kızardı.

Hacettepeli Mesai Arkadaşlarım ve Dostlarımla

Ünzile-Mustafa Çarıkçı ve Derviş-Lamia Gürsoy

Evlenmeden önce hiç görmediğim Şarköy, değişik türdeki üzüm bağları ve zeytinlikleri ile ün salmış, temiz denizi ve büyük kumsalı ile iç turizmde de çok meşhurdur. Bugün şehrin nüfusu 30 bin olsa da yaz aylarındaki nüfusu 120-130 bin arasında seyretmektedir.

Geçim Sıkıntımız, Mide Ağrım ve Hanıma İş Aramam

Türkiye’de işçi ve memurlara 1970-1983 döneminde bir yıl önceki yılın enflasyon oranına göre sadece bir kez Ocak ayında zam yapılıyordu. Ocak ve Temmuz aylarında 2 defa zam verilmesi, 1984 yılından itibaren başlamıştır. İki çocuğumuza Ankara’da bakacak bir akrabamız yoktu. Bu sebeple de eşim Canan çalışamadığı için ailece tek maaşlıydık.

Bir önceki yılın enflasyon oranına göre Ocak ayında tek zam aldığımız zaman yılın ilk yarısında geçim sıkıntısı çekmezdik. Ancak yılın ikinci yarısında ise, fiyatlar sürekli arttığı ve dolayısıyla maaşımızın satın alma gücü sürekli azaldığı için geçim sıkıntımız giderek artardı. Bu durumda özellikle yılın son çeyreğinde tek çıkış yolu-muz borç bulmak idi.

Takip eden ayda maaşımızı alır almaz önce geçen ay aldığımız borcu ödemek zorundaydık. Çünkü ay sonuna doğru o arkadaştan tekrar borç isteme hakkımızı kaybetmememiz gerekiyordu. Ben borç parayı sürekli olarak samimi arkadaşım Dr. Tuğrul Budak’tan alıyordum. Onun hocalığına ilaveten, bir de reklam şirketi vardı.

Mesela; enflasyon (TÜFE) = E, Zam=Z ise, enflasyon oranı ile memurlara verilen zam oranı aşağıdaki şekillerde idi.

1979 E: %56,8 → 1980 Z: %89,6

1980 E: %115,6 → 1981 Z: %44,3

1981 E: %33,9 → 1982 Z: %28,3

12 Eylül 1980’de Türkiye’de askeri dönem başladığı için, milletin gıkı çıkmayacağından 1980’de yıllık enflasyon %115,6 olduğu halde Ocak 1981’de verilen zam sadece %44,3 olmuştu. Bu oran bir önceki yılın %38’i kadardı. 1982 zammı da 1981’in yıllık enflasyonunun 5.6 puan aşağısındaydı.

1979 Eylül’ünde geçim sıkıntısına bağlı olarak üzüntüm de arttığı için geceleri mideme bıçak saplanmış gibi acı çekiyordum. Bu acı öylesine şiddetliydi ki “Ölsem de kurtulsam!” diyordum. Hacettepe Tıp Fakültesi’nde muayene oldum. Doktor çekilen mide filmine bakarak gastrit başlangıcı teşhisi koydu. Hacettepe mensubu olduğum için de bana ücretsiz iki çeşit hap verdi.

Asansörden indiğimde üzerlerinde laboratuvar önlükleriyle, İşletme Bölümü’n-de okuyan iki öğrencimle karşılaştım. “Hocam bir hastanız mı var?” diye sorduklarında “Ben hastayım.” dedim. “Siz burada ne arıyorsunuz?” diye sordum. “Hocam

biz eşlerimizle her gece laboratuvarında çalışıp gündüzleri de sizin derslerinize devam ediyoruz.” dediler. İsimleri Mehmet ve Şükrü idi.

Benim teşhis raporuma baktıktan sonra doktorun öğretim üyesi olmadığını görünce “Hocam, mide filminizi bir profesöre göstermeniz gerekir.” dediler. Öğle tatili zamanıydı. Altıncı kattaki gastroloji bölümüne çıktık. Üç doçent peynir, ekmek ve karpuz yiyorlardı. Öğrencilerim önlüklü oldukları için onlara beni göstererek “Bizim Beytepe’den hocamıza gastrit başlangıcı teşhisi konmuş. Sizi rahatsız ediyoruz ama mide filmine bir bakabilir misiniz?” diye ricada bulundular.

Bir doçent, filme epey baktıktan sonra “Ben bir şey göremedim. Bir de üstadımız bölüm başkanı profesör baksın. 20 dakika sonra burada olur, kapı önünde bekleyin.” dedi. Profesör tam zamanında geldi. Şükrü’nün “Hocam, hocamızın filmi...” der demez Profesör “Beni takip edin.” dedi. Profesör filme bakarken ben derdimi anlatmaya başladım. İki dakika sonra bana dönerek “Senin miden kitaba konacak kadar güzel!” dedi. “Hocam beni ikna ederseniz çok memnun olurum.” dedim. “Gel buraya! Her midenin ucunda bir tomurcuk gül şekli vardır. Eğer bir sakatlık olsaydı bu tomurcuğun etrafı böcekler yemiş gibi tırtıklı olurdu. Senin midende hiçbir çizik yok, yeni çizilmiş bir gül gibi...” “Miden bir kitaba konacak şekilde pürüzsüz” diye açıkladı.

“Mide ağrısı çeşitli sıkıntıların bir göstergesidir. Sen evli misin?” Evet dediğimde, “Hanımınla ilişkin nasıl?” “Gayet iyi. İlişkimizde hiç bir sorunumuz yok.” dedim. “Senin ille de bir sorunun olması lazım. Bana çekinmeden onu söyle.” Ben de “Hocam tek maaşlıyız. Ay sonunda nereden yeteri kadar borç bulabileceğim düşünürken kahroluyorum.” dediğimde “Biz bu sorunu çözemeyiz. Onu bir şekilde çözmen gerek. Poşetteki ilaçları da buraya bırak, boşu boşuna sağlam mideni zehirleme.” dedi.

Ben de, New York’ta çalışan kardeşim Bekir Çarıkçı’ya telefon ederek sıkıntılarımı anlattım. “Bana en kısa zamanda harman veresiye, acele 2000 dolar gönder. Hiç olmazsa birkaç ay bu sıkıntıdan kurtulayım.” dedim. Sağ olsun, hemen gönderdi. Açlık sofuluğu bozduduğuna göre, tek çaremiz Hanıma bir iş bulmamın gerekliliği ortaya çıktı.

Bir Bankanın müdürü 1953-1959 dönemi parasız yatılı olarak Buca Ortaokulu ve İzmir Atatürk Lisesi’nde okurken sınıf arkadaşımı. Eylül 1979’da onu makamında ziyaret ettim. Biraz önce kaleme aldığım sıkıntılarımı ona anlattıktan sonra, lise mezunu olan eşim Canan’ı işe almasını istedim. Zaten ailece de görüşüyorduk. Birkaç dakika sustu, ne evet, ne de hayır dedi. O sırada mini etekli bir kız ona bir iş adamının kartını uzattı ve karşıdaki koltuğa kızı buyur etti.

Ben de rahat konuşmaları için müdür yardımcısının odasına gittim. Müdürün yakını olduğumu biliyorlardı, sohbete başladık. Müdür dâhil hepsi Ankara Üniversitesi SBF mezunları idi. Odalar camlı olduğu için kızın müdürün odasından çıkmasını bekledim. Ethem'in aradan yarım saat geçmesine rağmen kızla sohbeti devam ediyordu. Bekleyişim çok uzayınca sohbetlerini kesmek için odasına tekrar girdim. Ethem kıza "Pazartesi işe başlayabilirsin. Patrona da selam söyle." dedi.

Ben içeri girdikten sonra 2 dakika aramızda çıt yoktu. Dayanamadım, "Bana bak Ethem, biz ikimiz de parasız yatılı olarak ortaokul ve lisede 6 yıl aynı odalarda kaldık. 1953'ten beri, 26 yıllık dostluğumuz var. Ben can derdindeyim, senden tık yok." dedim ve ayağa kalkarak, "Pazartesi günü benim hanımı da işe başlatmazsan kadim dostluğumuz bitmiştir! Yazıklar olsun sana!" diye bağdıktan sonra öfkeyle odayı terk ettim. 2 saat sonra eve geldiğimde eşim Canan "Ethem bey telefon etti, beni işe almış. Pazartesi başlıyorum." dedi. Ben de "Allah ondan razı olsun, demek ki gerçek dostummuş." dedim.

Eşim Canan Hanım, 1979'un Ekim ayı başında işe başladı. Ocak 1980'de ben de Ankara Sanayi Odası (ASO) başkanı Mehmet Yazar'ın iktisat danışmanı olunca maddi açıdan çok rahatladık. 14 Ocak 1981'de oğlum Oğuz dünyaya geldi. O zamanlarda doğum izni sadece 40 gün idi. Hanım 6 ay da ücretsiz izin aldı. 7 ay 10 günlük izin bitmeden önce Ağustos başında, eşim Canan Oğuz'u Şarköy'deki annesi Lamia Hanım'a bırakmak zorunda kaldı. Çünkü ne onun, ne de benim taraftan Ankara'da Oğuz'a bakacak bir akrabamız yoktu. Oğuz için bir bakıcı kadın tutsak maddi açıdan hanımın bankada çalışmasında bir anlamı olmayacaktı.

Eşim 15 günde bir, hafta sonları Oğuz'u görmek için Şarköy'e gidip geliyordu. Oğuz'un 11 aylık iken yürümeye başladığını öğrendim. 1982'nin yılbaşı tatilinde onu görmeye gittiğimde kollarımı açarak "Gel oğlum..." dedim. Oğuz beni tanıyamadığı için arkasını dönüp koşarak uzaklaştı. O an çok üzüldüm. "Sen en az 30 sene oku, kırkıktan sonra bir oğlun olsun, maddi yetersizlik nedeniyle ondan ayrı kal ve o seni tanıymasın! Bu dünya ne kadar acımasızmış..." diye düşünerek kahroldum.

Ben ASO danışmanlığına ilaveten Haziran 1982'de Ankara Ticaret Odası Başkanı'na da danışman oldum. Böylece ikinci ek işimi de bulmuş oldum. Buradan aldığı ek ücret eşimin maaşını yakındı. Eşim tekrar hamile kalınca Temmuz 1982'de şinden ayrılmasını kararlaştırdık. Aynı ay Oğuz'u 11 ay sonra Şarköy'den Ankara'ya getirerek evlat hasretimize de son verdik. Kızım Nurcan 9 Şubat 1982'de doğdu.

13. ASO - TOBB BAŞKANINA DANIŞMANLIK VE DOÇENTLİK SÖZLÜ SINAVIM

ASO -TOBB Başkanı Mehmet Yazar'a Danışmanlık (1980-Ağustos 1983)

Eylül 1979 - Ağustos 1983 arasında Yeni Forum Dergisi'nde Türkiye ve dünyada ekonomik gelişmeler ve çözüm yolları üzerine iki haftada bir makaleler yazdığımı daha önce belirtmiştim. Benim gibi bu dergiye makaleler yazan, Hacettepe Üniversitesi'nden mesai arkadaşım Doç.Dr. Orhan Morgil, TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği) ve ASO (Ankara Sanayi Odası) Başkanı Mehmet Yazar'ın iktisat müşaviriydi. Doç.Dr. Orhan Morgil, bürokratik tecrübe kazanmak için Sanayi Bakanlığı'nda genel müdür olunca sayın Yazar'a kendisinin yerine beni tavsiye etmişti.

Mehmet Yazar beni denemek için, İstanbul Üniversitesi'nden Doç.Dr. Erdoğan Alkin ve Doç.Dr. Erol Manisalı'yı Ankara'ya davet ederek üçümüzün Türkiye ekonomisiyle alakalı görüşlerini dinlemek üzere bir toplantı düzenledi. Her iki doçent hocamız konuşmalarında biraz eyyamcılık yaptıkları için diğer hocaların görüşlerine ağır eleştiriler getirmiş olmalıyım ki Mehmet Yazar, Doç.Dr. Morgil'e "Senin arkadaşın Emin Hoca epey sert bir adam, bana biraz daha sakın bir hoca bulamaz mısın?" demiş. Morgil de "Bilim adamı olarak Dr. Emin Çarıkçı'dan daha iyisini bulamayız, başka birini size tavsiye edemem." cevabını vermiş. Neticede ben Ocak 1980'de Sayın Mehmet Yazar'ın iktisat müşaviri (ekonomi danışmanı) olarak ASO'da işe başladım.

TOBB, Türkiye'deki 81 il ve 160 ilçeye yayılmış olan Sanayi ve Ticaret Odalarının, Deniz Ticaret Odası ve Borsaların üst kuruluşudur. Bu kuruluşlar, tüzel kişiliğe sahip kamu niteliğindeki meslek kuruluşlarıdır. Bugün bu kurumlara KOBİ'ler (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler) dâhil ticaret ve sanayi kesiminden bir buçuk

Doç. Dr. Emin Çarıkçı, Mehmet Yazar ve Doç.Dr. Orhan Morgil (1982)

milyon şirket kayıtlıdır. TOBB ve ona bağlı kurumlar 15/03/1950 tarihinde 5590 sayılı kanun ile kurulmuştur. Bu kanun 01/06/2004'te revize edilerek 5174 sayılı kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır.

TOBB, Türk özel sektörünün resmi üst kuruluşu olduğu için bağlı odaların ve borsaların il ve sektör bazında ortaya çıkan sorunları ve talep-

leri raporlar halinde TOBB’a iletilmektedir. Bu talepler bizzat ilgili kurumun başkanı ve uzmanlarının katıldığı, TOBB’un konu ile ilgili komisyonlarında derinlemesine incelenmektedir. Sonunda sorunun çözümü için neler yapılması gerektiğine dair görüşlerini TOBB Başkanlığı ilgili bakanlıktan talep etmektedir.

ASO-TOBB başkanı Mehmet Yazar için çalışırken görevlerim;

Başkanın TOBB adına ekonomik gelişmelerle ilgili aylık basın açıklamalarının metnini hazırlamak;

Her yıl Şubat ayında ASO tarafından düzenlenen ve 2 gün süren, bir seneden-ötekine (mesela 1980’den 1981’e) Türkiye Ekonomisi konulu seminerini organize etmek ve yürütmek;

Her yıl Nisan ayında yapılan TOBB başkanlık seçiminin konuşma raporunu hazırlamak idi. Son derece kapsamlı olan bu raporun başlığı “Türkiye’de Ekonomik Gelişmeler, Sorunlar Ve Çözüm Yolları” idi.

1980-1983 döneminde internet yoktu. Gazetelerin ekonomi sayfaları da yok denecek kadar az veya çok yetersizdi. Ben konuşma metinlerini ve raporları hazırlamak için en son istatistiki verileri edinmek üzere ilgili kurumlara gitmek ve bunları çantamda bulundurmak zorundaydım. Her ay enflasyon için ayın 4’ünde DİE’ye (Devlet İstatistik Enstitüsü), 12’sinde Dış Ticaret İstatistikleri ve Ödemeler dengesi için TCMB’ye, 16’sında bütçe açığı için Maliye Bakanlığı’na ve işsizlik ve aylık büyüme istatistikleri için de yine DİE’ye (bugün TÜİK oldu) gidiyordum.

Bu güncel istatistikler Yeni Forum dergisinde her 15 günde bir yazmakta olduğum makaleler için de hazır kaynak oluyordu. Ayrıca TOBB’un haftalık yayın yapan Türkiye İktisat Gazetesi için de 3-4 haftada bir makaleler yazardım. Bu çalışmalarımız sayesinde güncel istatistikleri çantamda bulundurma işi ömrüm boyunca ben de hobi haline geldi. Benim seçilmiş makalelerim kitaplarım ve hayat mücadeleme www.emincarikci.net internet sayfamdan bakabilirsiniz.

1980-1983 askeri yönetim dönemi idi. Sayın Mehmet Yazar’ın Türkiye ekonomisi hakkında aylık basın toplantıları ve seçim raporu beyanatları çok büyük ses getiriyordu. TOBB’da tam zamanlı çalışan merhum dostum Doç. Dr. Rıza Kandiller para ve maliye konularını, ben de iç ve dış ekonomik konuları inceleyerek yazıyorduk. Bu iki çalışmayı birleştirmek ise bana ait idi.

Mehmet Yazar, İTÜ Makine Mühendisliği Bölümü’nden mezundur. TOBB başkanlığı için 1980-1983 döneminde her yıl Mayıs ayında seçim yapılırdı. Bu seçimde başkan adaylarına oy veren kişiler genellikle Türkiye’deki odaların ve borsaların başkanlarıydı. TOBB Başkanı olarak Mehmet Yazar çok başarılı ve popüler olduğu için bu 4 yıllık dönemde onun karşısına hiç kimse çıkmamıştı

Mayıs'taki başkanlık seçiminde, Sayın Yazar'ın sunacağı ekonomik rapor oldukça detaylı ve hacimli oluyordu. TOBB'a gelen giden çok olduğu için Mehmet Yazar rapor ile ilgili toplantıları saat 20:00-24:00 arası ASO'da yapardı. Yazdıklarımı ağır ağır okur, anlayamadığı bir bölüm olursa "Emin Hoca, senin bu yazdığın paragrafı oda başkanları anlayamaz. Bana sözlü olarak ne demek istediğini tekrarlar mısın?" derdi. Sonra kendi anladığı haliyle o bölümü bir daha yazdırırdı. O kendi anladığı gibi bu paragrafı tekrar yazdırırdı. Aynı soruları Doçent Rıza Kandiller'e de sorardı.

Mehmet Yazar, makine mühendisi olmasına rağmen raporda yer alan her paragrafın anlamını öğrenebilmek ve herkesin anlayacağı şekilde dönüştürmek için çaba sarf ederdi. Mehmet Yazar benim hayatımda iktisadi konularda bilgi dağarcığını doldurmak için danışmanlarından faydalananak kendisini yetiştiren ender kişilerden biridir. Çünkü ben 1991-1995 dönemi iki Devlet Bakanı'na da danışmanlık yaptım. Onlardan hazırladığım konuşma metinleri ile ilgili tek soru bile almadım.

12 Eylül 1980'de askeri idarenin gelmesi ile siyasi partiler, işçi sendikaları ve dernekler kapatıldığı için, bu kurum başkanlarının konuşmaları da fiilen yasaklanmıştı. Bu ortamda ASO seminerine katılan ilgili bakan ve üst düzey bürokrat, akademisyen, sanayici, işçi ve işveren örgüt temsilcileri de söz alma ve katkı yapma fırsatı buluyorlardı.

Mehmet Yazar, ASO seminerlerinde ele alınan 1 yıllık ekonomik gelişmeleri, sorunlar ve çözüm yolları ile ilgili konuları Başbakan ve Cumhurbaşkanı dâhil gerekli mercilere ulaştırıyordu. Ayrıca ben hocaların tebliğ sunarken yaptıkları orijinal katkıların özetlerini basına dağıttığımda da onların isimleri ve görüşleri de önemli gazetelerde yer alıyordu. Daha sonra da sonuç raporu seminerdeki tüm tartışmalar da eklenerek kitaplaştırılır ve kamuoyuna sunulurdu. 1978'den 1990'a kadar ASO seminerleri büyük ses getirmiş ve itibar görmüştür.

Kayserili olan Mehmet Yazar, seminerde her konu için bir sağcı ve bir solcu öğretim üyesi görevlendirmemi şart koşmuştu. Sebebini sorduğumda "Bizi uyutmaları için be hocam." cevabını vermişti. Aynı konuda tebliğ sunacak solcu hoca çoktu ama sağcısını bulmakta epey zorlanıyordum. Tebliğler sunulurken ben sürekli not tutarak, Cuma ve Cumartesi akşamları hocaların önemli katkılarını derleyerek bir rapor hazırlardım.

Mehmet Yazar, Pazar günü saat 13:00'de seminerin oturum başkanları ile bir toplantı yaparak benim hazırladığım rapora ekleme ve çıkarma yapmalarını, ayrıca seminerde ele alınmayan bazı iktisat politikalarına raporda yer verilmesini talep eder, onların da olurlarını alırdı. Nihai haline getirdiğim rapor, kapak sayfasına 5 oturum

başkanının isimlerinin altına imzalarını atmaları ile onaylanmış olurdu. Bu imzaların üstüne de büyük harflerle “ASO Seminerinde Türk Ekonomisinin Sorunları ve Çözüm Yolları İle İlgili Rapor” başlığı etkilenirdi.

Sadece TRT’nin olduğu bir dönemde TOBB seminerlerinde tebliğ sunarak isim yapmak bir prestij sağladığı için, solcu hocaların indinde bile itibarım artmıştı. Neticede ASO seminerlerinde bütün yük bende olmasına rağmen, tebliğleriyle isimlerini duyuran sağcı ve solcu hocalar parsayı toplardı, ben ise nal topluyordum.

Belirtmem gerekir ki Yeni FORUM Dergisi’nde ve Türkiye İktisat Gazetesi’nde yazdığım makalelerle ben de yeteri kadar isim yapıyordum. Benim için TOBB ve ASO’ya danışmanlık yapmamın kazançlarından biri de bu iki kurumun yönetim kurulu üyelerinden birçok büyük sanayici ve iş adamı ile dostluklar kurmaktı. Bunlardan bazıları Ankara’da Alaaddin Ceceli, Cemil Özgür ve Muharrem Eskiyan, Rahim Özkaymak (Konya), Yusuf Özer (Afyon), Mehmet Batallı’dır. (Gaziantep).

Bu dost işadamları arasında ki benim kadim dostlarım ise Alaattin Ceceli ve Cemil Özgür idi. Ceceli Grubu bünyesinde tamamı A.Ş. olan Yatırım, Demir, Tel, Boru, Makina ve Ceceli Eğitim Kurumları da mevcut idi. Alaaddin Ceceli 1990 - 1992 arasında ASO Başkanlığı da yapmıştır.

Bir gün ASO’da iyice işe güce dalmıştım. Alaattin Ağabey “Hadi hoca, cuma saati yaklaştı, gidiyoruz.” dedi. Onun son model Mercedes arabasını görünce “Abi, bu yıl herhalde işler çok iyi...” diye takıldım. “Yok be hocam, bizde o kadar nakit nerede? Bu araba bana devletin hediyesi!” dedi. “Abi, beni babam okutmadı, hep devlet okuttuğu için kafam çalışmaz. Açıklar mısın?” dedim. “Hoca, bu arabayı şirkette kullanmak için yazdırdık, dolayısıyla devlete vereceğimiz vergiden düşerek sahip olduk.” dedi.

2002’deki Genel Seçim’de MHP’nin Bursa, 1.sıra adayları idim. Alaattin Abi “Seni çok özledim.” bahanesiyle beni iş yerine davet etti. Vardığımda “Emin Hoca, senin seçim kampanyası için paran yoktur, al benden 3 bin dolar...” dedi. Kendisine çok teşekkür ettim ancak o seçimde MHP baraj altında kaldı.

En az bir buçuk yıl sonra 3 bin doları biriktirip ona borcumu ödemeye gittim. “Emin Hoca, ne olur bana bu parayı verme. Ben onu sana borç olarak vermedim ki.” dedi. Ben en az 3-4 kere parayı alması için ısrar ettim, o da aynı şekilde karşı çıktı. Sonunda ben “Alaattin Abi, beni 3 bin dolar ile kandıramazsın. İlerde belki 10bin

Alaaddin Ceceli

dolara ihtiyacım olacak, önümü kesme.” diye takılarak parayı bıraktım. Aradan 8 yıl geçti. 2010 yılında Bulgaristan’daki doğdum köyde, bir cami inşaatına başladım. Bu inşaat, ağız 3 bin doların en az iki misli kadar yardımında bulundu. Ayvalık dolayındaki yazlıklarımız yakın idi. Ben kendisini her yaz ziyaret ettiğimde hasret giderirdik. 2 Eylül 2019 da vefat etti. Alaattin Ceceli abime Allah gani gani rahmet eylesin.

1950-1980 arası Türkiye’de sanayileşme politikası ithal ikamesi (iç pazara dönük) üretimine dayalı idi. Bir mal Türkiye’de üretilmeye başlandığında, o malın ithalatı yasaklanıyordu. Ayrıca sanayi malları ithalatında da yerli sanayiye korumak için çok yüksek gümrük vergisi uygulanıyordu. Neticede insanlar Türkiye’de üretilen kalitesiz malları çok pahalıya almak zorunda kalıyordu. İlâveten 10-12 senede bir yapılan devalüasyon politikası bu dönemlerde ihracatı cezalandırıp ithalatı da daha cazip (ucuz) hale getiriyordu.

Başbakan Süleyman Demirel’in müsteşarı olan Turgut Özal’ın yönetiminde uygulamaya konulan 24 Ocak 1980 Kararları ile Türkiye dışa dönük sanayileşme politikasına geçmiş oldu. Türkiye’de çok gecikmiş devalüasyonlar yerine mini devalüasyonlara (haftalık veya aylık) geçilmesi, ithalat yasaklarının kaldırılması, sanayi malları fiyatlarının ilgili bakanlık tarafından belirlenmesi yerine, piyasa tarafından belirlenmesine, ayrıca özel sektöre teşvikler verilerek yatırımların artırılması gibi politikalar uygulanmaya başlanmıştır. İç ve dış rekabeti arttıran 24 Ocak 1980 Kararları’ndan sonra bazı sektörlerdeki sanayiciler şikâyet etmeye başladılar. Eylül ayı sonunda bu sızlanmaları dinlemek için Mehmet Yazar ASO’da bir toplantı düzenledi. 8-10 sektörden sanayicilerin davet edildiği bu toplantı Başbakan Yardımcısı Turgut Özal’ın başkanlığında yapıldı.

Bir sanayici, Turgut Özal’a “Aldığınız a, b, c tedbirlerinden dolayı sıkıntıda-yım” dedi. Turgut Özal ne ürettiğini, üretim kapasitesini, parça başı maliyetini tek tek sordu. Sanayici cevaplayınca “Sen üretim kapasiteni ikiye katlarsan parça başı maliyetin en az %30 düşer ve neticede daha iyi kar etmeye başlarsın.” tavsiyesinde bulundu. Sanayici “Üretim kapasitemi arttırmam için yatırım yapmam lazım, onun için de sermayem yok.” dedi. Özal “Biz yeni veya kapasite arttıracak sanayicilere teşvikler veriyoruz, sen adam gibi ciddi bir proje hazırla, bana gel. Para bizden...” cevabını verdi.

Turgut Özal 1964-1980 arası DPT Müsteşarlığı, Washington’daki Dünya Bankası’nda Uzmanlık ve Sabancı Holding’de yatırım danışmanlığı yapmıştır. Bu işlerden kazandığı çok büyük tecrübeler sayesinde onun bir sanayiciye yol gösterebilmesine hayran kaldım. Herhalde o günden bugüne Türkiye’de merhum Turgut Özal

kalitesinde Mikro (şirketler bazında) ve Makro iktisat politikaları uygulanmasına hâkim bir başbakan gelmedi.

Mehmet Yazar, 12 Eylül 1980 İhtilali'nden sonra “Bana bakanlık teklif edildi. Ben TOBB’a Başkan olalı 1 sene olmuş, bu kurumun toplumda ve yönetimde sözü dinlenir bir yere getirilmesi lazım. İkinci olarak da siyasi partiler, sendikalar ve dernekler kapatılarak susturulmuş, hiç olmazsa Odalar Birliği söz sahibi kalsın.” cevabını vererek o dönem bakanlığı kabul etmemişti. Mehmet Yazar’ın diğer mazereti ise, “Bakin şimdi Türkiye’de askeri ihtilal oldu. Patronlarla askerler el ele verdiği gibi bir görüntüye de girmeyeyim, beni bağışlayın.” oldu. Onlar da anlayış gösterdiler, Odalar Birliği’ne ve dolayısıyla odalara ve borsalara dokunmadılar.

Mehmet Yazar dönemi; “Askeri hükümetin bana göre iktisadi alanda yaptığı en hayırlı iş, 24 Ocak Kararları’nı uygulamaya koyan, ekonomik sorunları ve çareleri çok iyi bilen Turgut Özal’ı ekonomiden sorumlu Başbakan Yardımcısı olarak atamalarıydı. Onun çok büyük katkıları ile Türkiye o dönemde ekonominin ve sanayinin gelişmesinde önemli başarılar elde etti. O günlerde bizden başka konuşabilen kimse yoktu. Herkes susturulmuşken biz kamuoyunda çok etkili ve itibarlıydık ve gittiğimiz her yerde kapılar açılıyordu¹⁶” sözleriyle değerlendirmişti.

Bu bölüme son verirken 1980 ve 1983 döneminde ASO Seminerleri organizatörlüğünde bana çok yardımcı olan ASO Genel Sekreterleri, Turgut Yurtemi ve Kadir Bayraktar’ı da burada anmak istiyorum. Allah onlara rahmet etsin. Ayrıca ASO’nun geçmişi ile ilgili bana dokümanlar göndermiş ve 1980’den beri de samimi dostum olan TOBB Üniversitesi, Kariyer Koordinatörü (Ortak Eğitim Başkanı) Ziya Sülünbe’ye de çok teşekkür ederim.

Doçentlik Tezim ve Sözlü Sınavım

1981 yılında YÖK (Yüksek Öğretim Kurumu) kurulunca doçentlik unvanı tez yazdırılmadan, sadece adayın yayınlarının değerlendirilmesiyle verilmeye başlandı. Benim çok sayıda yayınım olduğu halde, tez yazmanın son safhasına geldiğim için tezli doçent olmayı tercih ettim.

Tezimin konusu “Dışa Dönük Sanayileşme Politikaları ve Türkiye” idi. Zira 1982’de tezimi YÖK’e teslim ettim. YÖK tezimin değerlendirilmesi için 5 profesörden oluşan bir Tez Jürisi tespit etti. Bunların tamamı İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’nden profesörler (Feridun Ergin, Necati Mumcu, Erdoğan Alkin, Erol Manisalı ve İdris Küçükömer) idi. Tezim bu jürinin tamamının (5/5) onayı ile kabul edildi. Bu eski sisteme göre jüriden 3/2 lik geçer not alan doçent adayı aynı jüri

16 Ankara Sanayi Odası, *Bozkırdan Sanayinin Başkentine*, Ankara 2013 s.201-202.

önünde mülakata (sözlü sınava) tabi tutuluyordu. Bu sınav için her aday önceden jüri üyelerine, tez konusu dışındaki bir konudan ciddi bir makale de göndermek zorunda idi. Sözlü sınav, bu makale ile ilgili sorularla başlar, devamında da jüri üyeleri adaya, iktisadi konularda istediklerini sorarlardı.

Benim sözlü sınavı makalem “Esnek Kur Politikaları ve Dış Ticarete Etkileri”¹⁷ idi. ben bu makalemde 1947’den 1980’e kadar Türkiye’de uygulanan ve her 10-12 senede bir yapılan yüksek oranlı devalüasyonların ve sabit kur sisteminin ne kadar sakıncalı olduğunu detaylı bir şekilde anlattım¹⁸. Bu politikanın, döviz fiyatlarını düşük tutmasıyla ithalatı teşvik ederek (ucuzlatarak), ihracatı cezalandırdığını ve dolayısıyla dışa dönük sanayileşmenin engellendiğini sektörler bazında açıklayıp 1981-1982 arasında uygulanan esnek kur (mini kur ayarlaması) politikasını savunmuştum. Ayrıca birçok ülkede uygulanan esnek kur çeşitlerine de makalemde yer vermiştim. Oturum başkanı hepimizin hocası Prof. Dr. Feridun Ergin sabit kur taraftarı olduğu için bana 5-6 soru sordu. Onun her sorduğunu bilimsel olarak çürütmeye çalışırken de sesimi biraz yükselttiğimin farkındaydım.

ABD’den kadim dostum, jüri üyesi Prof. Dr. Necati Mumcu Mumcu elleriyle masanın altından işaret ederek sakinleşmemi sağlamaya çalışıyordu. Ben de yine masanın altından sağ elimle “Boşver” diye işareti yaptım. Çünkü önce 4 hocanın sorduğu birer sorudan geçmiştim. En kötü ihtimalle sözlü sınavdan 4/1 ile geçecektim. Profesör Feridun Ergin hocamızın son sorusu da bir Fransız profesörünün adını vererek “O kişinin bu konular hakkındaki kitabını okudun mu?” oldu. Ben de “Hayır, okumadım.” cevabını verdim. Mülakat oturumu böylece sona ermiş oldu. Bundan sonraki son sınav ise bir konuda ders anlatma sınavıydı.

O zamanlar her doçent adayı sözlü sınav için bir makaleyle birlikte ders sınavında anlatmak için fakültenin sekreterliğine jüri üyelerine dağıtılmak üzere 5 soru gönderiyordu. Jüri başkanı bu sorulardan birini seçerdi ve adayın bu sorunun cevabını 30 dakikada vermesini isterdi.

Ben ABD deki 1 yıllık hocalığım dâhil, Hacettepe Üniversitesi ve Kara Harp Okulu’nda da 7 yıldır ders anlatıyordum. Jüri Başkanı Ergin Hoca beni 12 dakika sonra durdurdu ve “Yeterli, dışarı çıkabilirsin” dedi. O anda da, hocamız Profesör Mumcu’ya, “Necati Hocam, bundan sonraki adayı kaçınıcı sefer mülakata giriyor, sekreterliğe bir sorar mısınız?” ricasında bulundu. Çünkü o dönemde mülakattan üç seferde geçemeyen bir kişinin doçent olma şansı bitiyordu.

17 Emin Çarıkçı, Hacettepe Üniv, İİBF Dergisi, Aralık 1983, s.92-110, veya 2004 tarihli kitabım s.153-166

18 Emin Çarıkçı, Yarı Gelişmiş Üşlelerde ve Türkiye’de Sanayileşme Politikaları, Turhan Kitabevi, Ankara 1983

Dışarı çıktıktan 7-8 dakika sonra içeri geri çağırıldım. Jüri başkanımız Prof. Dr. Feridun Ergin bana yaklaşıp “Emin Hoca, sen çok iyi bir iktisatçısın fakat ifadelerin çok sert. Fikirlerini söyleyeceğin zaman daha yumuşak ve sakin olursan daha büyük bir iktisatçı olursun. Her şeye rağmen sınavı 5-0 ile geçtin.” dedi. “Çok teşekkür ederim hocam, tavsiyelerinizi unutmayacağım.” diyerek ona elimi uzattım. O da elini uzatmak zorunda kalınca hocamıza sarılıp yanaklarından öptüm ve dışarı çıktım.

O ara Necati Hoca yanımdan geçerek sınav odasına girdi. Necati Hoca ile ABD’de 2 yıl arkadaşlık yaptığımı ve kadim dost olduğumuzu belirtmiştim. 5 dakika sonra odadan çıkıp hışımla yanıma geldi ve “Sen ne halt ettin? Biz bugüne kadar Ergin Hocanın elini bile sıkamadık. Sen hocayı öpmüşsün! Bu ne cüret?” deyince kahkaha attım ve Necati hocaya takılarak gülmeye devam ettim.

Daha sonra New York’tan arkadaşım olan Doç. Dr. İsmet Mucuk’un odasına girdim, telefonla konuşuyordu. Feridun Hoca’yı öpmem fakültede olay olmuş. Beni görünce “Hocayı öpen arkadaşım şu an odama girdi, gel de tanıştırayım.” diyerek telefonu kapattı.

YÖK öncesi, 1982’ye kadar doçent olmanın ne kadar zor olduğunu açıklamış oldum. 2020 yılı itibarıyla adayların Doçentlik Sözlü Sınavı da kaldırıldı. Sadece 5 profesörlük jüri tarafından yayınladığı makaleler 3/2’lik geçer not alırsa adaylar artık doçent unvanını elde ediyorlar. Yayın yapmaya devam ederlerse de 4 yıl sonra profesörlük garantisi. Ne ala memleket!

Demek ki, bütün güçlükleri bizim nesil çekmiş. Fakat yine de ben dünya’ya erken geldiğim için pişman değilim. Bugün Türkiye’de sözde üniversite sayısı 200’ü geçti. 2023 itibarı ile Türkiye’de sözde 204 üniversite var.¹⁹ Bunların 129’u devlet, 75’i de özel üniversite. Bu üniversitelerin çoğunda doktoralı hoca sayısı bile yeterli olmadığı için maalesef lise hocaları ve üniversite mezunu memurlar ders vermektedir. Yazık değil mi bu durumdaki Türk Yükseköğretim Sistemine? Tavsiyem hiç olmazsa üniversite adedini en az yarıya indirilmesidir.

Doçentlik tezimin özetini Kızılay’daki Turhan Kitabevi’nde Mayıs 1983’te bastırdım²⁰. Temmuz ayında bu Kitabevi’ne uğradığımda tezgâhtar, “Hocam bu kitabın içinde ne var? Ben burada 8 yıldır çalışıyorum. Bu süre içinde hele bir yaz sezonunda bu kadar satış yapan bir kitaba rastlamadım.” dedi. Cevabım ise sadece “Benim 1976’dan 1983’e Hacettepe, Bilkent ve Kara Harp Okulundan mezun olmuş birkaç bin öğrencim var, herhalde onlar alıyordur“ oldu.

19 <https://istatistik.yok.gov.tr/>

20 Kitabın adı: Emin Çarıkçı, *Yarı Gelişmiş Ülkelerde ve Türkiye’de Sanayileşme Politikaları*, Turhan Kitabevi, Ankara, 1983

Kitabın arka kapağında yer alan değerlendirmeyi ise uzmanlığı benim gibi Uluslararası İktisat'ta İktisadi Kalkınma olan o dönem Ankara'daki Siyasal Bilgiler fakültesinin dekanı olan **Prof. Dr. Necdet Serin** yapmıştı:

Bu araştırmada başta Güney Kore, Brezilya ve İsrail gibi birçok yarı gelişmiş ülkede iç ve dışa dönük sanayileşme stratejilerinin her aşamasında ne çeşit bir iktisat politikası demeti uygulandığı ve uygulanmış olan sanayileşme ve dış ticaret stratejilerinin yatırımların verimliliğine, kaynak dağılımına, kapasite kullanımına, iç ve dış tasarruflara, enflasyon hızına, ihracat ve iktisadi büyüme etkileri incelenmiştir.

Çalışmanın son bölümünde yukarıdaki konular 1980 öncesi ve sonrası Türkiye açısından da değerlendirildiği için, Doçent Dr. Emin Çarıkçı'nın bu kitabı 24 Ocak 1980 kararlarının geleceğine de büyük bir ışık tutmaktadır.

Prof. Dr. Necdet Serin, SBF Dekanı

Türkiye'de çok yüksek seviyede seyreden enflasyon oranında, yıllık enflasyon kadar kırımı arttıramadığım için 1976'dan 1983'e kadar iki ev değiştirmek zorunda kaldım. Hiç olmazsa bir daire sahibi olmak hedefiyle Ağustos 1983'te Cidde'deki İslam Kalkınma Bankası'nda çalışmaya gittim.

14. CİDDE'DEKİ İSLAM KALKINMA BANKASI'NA GİDİŞ VE HATIRALARIM

Prof. Dr. Sabahattin Zaim – Cidde'ye Gidiş

Şubesi olmayan ve merkezi Cidde'de olan İslam Kalkınma Bankası (İKB), üyesi olan 57 İslâm ülkesindeki özel ve kamu kesimi sanayi yatırımlarına proje bazında, çok düşük bir masraf (bir çeşit düşük faiz) karşılığı kredi vermektedir.

1980-1983 dönemi, yıllık Ankara Sanayi Odası (ASO) seminerlerine Çalışma Ekonomisi (işçi-işveren ilişkileri) konusunda tebliğ sunması için merhum hocam Prof. Dr. Sabahattin Zaim'i davet ediyordum. Mart 1981'deki bir seminer gecesi onunla sohbet ederken, "Hocam, 1976-

Prof. Dr. Sabahattin Zaim

1979'da iki kere ev değiştirmek zorunda kaldım. Çünkü bu dönemde, 1980 dâhil yıllık enflasyon hızları %55-105 arasında seyrettiği için daire sahipleri 'bir akrabam veya kızım, oğlum Ankara'ya gelecek.' bahanesiyle bizi oturduğumuz evden çıkardılar. Hocam, malum olduğu üzere 'Üç taşınma bir yangına bedeldir.' derler. Hocam, ben İKB'de birkaç yıl çalışıp bir daire sahibi olmak istiyorum, yardımcı olur musunuz?" dedim. Prof. Dr. Zaim aynı zamanda İKB'nin kuruluşunun fikir babalarındandı. O da; "Emin'ciğim, sen milliyetçi ve inançlı bir kişiliğe sahipsin. Bu hasletlere sahip olduğun için, ABD'de iki yıllık iş teklifini reddedip Türkiye'ye döndün. Sen, Türk eğitim sisteminde örnek alınacak bir kişisin. Üniversiteli gençlerimizi eğitmen için bu memleketin sana ihtiyacı var. Şu anda seni Doktora unvanıyla İKB'ye gönderirsem, paraya tamah edebilir, bir daha hocalığa dönmezsin. Fakat doçent unvanını aldığın an seni Cidde'ye gönderirim. Çünkü doçent olunca profesörlüğe ulaşma ihtiyacıyla Türkiye'ye dönüp Türk gençliğine hizmet etmeye devam edersin" dedi.

Mart 1982'de Prof. Zaim hocam seminerde tebliğ sunmak için Ankara'ya geldiğinde, bizim eve giderken; "Hocam, bu ülkenin hali ne olacak?" diye sordum. O da; "Allah, memleketimize her devirde, yeteri kadar veli ve deli gönderir. Sen, bilimsel çalışmalarına devam et. İbadetlerini de aksatma, gerisine de kafanı yorma" fetvasında bulundu.

Prof. Zaim'i Mart 1983'de ASO seminerine de davet etmiştim. "Hocam, 1983'de eğer doçent olursam, daire sahibi olabilmem için, beni Cidde'ye gönderme vaadinde bulunmuştunuz. Şu anda ben doçent unvanını elde ettim. Ne dersiniz?" diye sordum. O da; "Pekâlâ Eminciğim. ASO ve TOBB başkanı olarak Mehmet Yazar

çok başarılı. ASO seminerinde, Türkiye'nin ekonomik sorunları ve çözüm yolları değerlendirilmelerinin orada kalmayop ülkeyi yöneten askeri idarecilere Mehmet Yazar tarafından ulaştırılması çok büyük bir kazanç. Seminer kulislerinde 'Bu işleri başaran Mehmet Yazar'ın arkasında kim var?' denince sen parmakla gösteriliyorsun. Ayrıca, şu anda anladığım kadarıyla geçim sıkıntın da yok. Sen Cidde'ye gittikten sonra bu kaleler fethedilir." dedi.

Ben de "Hocam, kaleler gitsin varsın. Ben, hiç olmazsa iki çocuğuma bir daire bırakmak niyetindeyim. Ev kiram olmayınca ek gelir için çalışmama da gerek kalmayacak. Böylece kendimi tamamen araştırmaya ve hocalığa tahsis ederim" dedim. Prof. Dr. Zaim Hoca; "Pekâlâ Eminciğim. İki gün sonra beni ev telefonumdan ara. Sana, İKB'nin adresini vereyim. Ayrıca, beni referans göster." dedi. Mart sonunda İKB'ye müracaat ettim ve işe kabul edildim.

Nihayet, 30 Ağustos 983'te "İstikbal göklerde" edasıyla uçakla Cidde'ye ulaştım. Daha önce de belirttiğim gibi, rahmetli annem Zehra, Eylül 1955'de vefatından yaklaşık bir ay önce; "Oğlum, sen okuyacaksın ama ben göremeyeceğim, ilerde eline para geçerse, yol kenarına bir çeşme yaptır. Amel defterin kapanmaz. Sürekli sevap kazanırsın." vasiyetinde bulunmuştu.

Ben, 22 yıldır annemin vasiyetini yerine getirme imkânı bulamadığım için çok üzülüyordum. Uçak kalktıktan 5-10 dakika sonra, anamın vasiyeti aklıma gelince, birden koltuktan ayağa kalkıp "Oh be! Çok şükür!" deyip koltuğa geri oturdum. Etrafımdaki yolcular şaşkın bir şekilde bana bakıyordu. Sadece yanımdaki kişi; "Ne oldu abi?" deyince, ona konuyu anlatmak icap etti. Daha önceden belirttiğim gibi annemin vasiyetini, Eylül 1990'da yerine getirebildim.

Cemil Özgür'ün Cidde'deki Yardımları

Ocak 1980'de ASO'da danışman olarak işe başladıktan birkaç ay sonra benim hayata sıfırdan başladığım duyulmuştu. Alaaddin Ceceli ve Cemil Özgür de hayata sıfırdan başladıkları için olmalı- lar ki dokuz kişilik ASO Yönetim Kurulu'ndan sadece ikisi odama gelip benimle sohbet ederlerdi. Bu nedenle 1980'in sonuna doğru artık onlara "Ağabey" diye hitap etmeye başlamıştım.

Cidde'ye gitmeme iki hafta kala ASO'daki kadim dostlarım Alaattin Ceceli ile Cemil Özgür önceden haber vermeden bir akşam evimize ziyarete geldiler. 1983'de Cemil Bey, "Özgür Şir-

Cemil Özgür

ketler Topluluğu" patronu idi. Bu topluluğa bağlı on firmada; mermer, tuğla, kiremit, hazır beton, makine, yol ve baraj aksamı gibi her çeşit inşaat malzemeleri üretip, ihra- catını da yapıyordu. Bu topluluk karayolları inşaatlarında da faaliyet göstermektedir.

Cemil Abi evimize girince hoş-beşten sonra dosyasını açtı. "Emin Hoca, baş- kanımız Mehmet Yazar'a hazırladığınız raporlarınızda, uygulamada, dış ticaret ve yatırımlarda bürokratik engellerin azaltılması ile ilgili neler yapılması gerektiğine dair görüşlerimin de yer almasını istiyorum. Ayrıca, sizin kur politikası ile M.Yazar'a sunduğunuz görüşlerinizi de tartışmak isterim." dedi.

Bürokratik engellerin neler olduğu ve çareleri ile ilgili sekiz sayfalık notu önü- me koydu. Her paragrafı okuduktan sonra da bazı sorular sordum ve onun verdiği cevapları not ettim. Kur politikası konusunda, uygulama açısından, beni eleştiren görüşlerini de dinledim. Karşılıklı soru ve cevaplarla bu konuyu epey tartıştık. İkimiz de birbirimizi ikna edemeyince de ben Cemil Abi; "Bu konuyu daha fazla konuşma- mıza gerek yok, iki hafta sonra zaten yokum. Cidde'deki İKB'ye gidiyorum." dedim. Çok şaşırdı ve sadece "Hayırlı olsun" dedi ve vedalaştık.

Cidde'de İKB'de işe başladığım ilk haftalarında Kemal Bozay ziyaretime geldi. "Hocam ben, Cemil Özgür'ün Ortadoğu ülkeleri inşaat malzemeleri pazarlama mü-

dürüyüm. Ofisimiz Cidde’de Mermer Show Mağazası. Cemil Beyden talimat aldım. Sizi, yarın akşam yemeğinde ağırlamamı ve ayrıca, Cidde’de ne zaman bir ihtiyacınız olursa size yardımcı olmamı istedi.” dedi. Çok şaşırmıştım. Çünkü on gün önceki görüşmemizde, Cemil Abi bana Cidde’de işyerinden hiç bahsetmemişti!

Kemal Bey ile yemekte bol bol sohbet ettik. Tesadüfen, mermer mağazası, İslam Kalkınma Bankası lojmanlarına beş yüz metre mesafede idi. Birkaç gün sonra oraya gittiğimde Cemil ağabeyin en küçük oğlu Cahit Özgür ile tanıştım. Kemal Bey, şirketin şoförü Mehmet Engin’e; “Emin hocaya, her gün akşamüstü uğrayıp ihtiyaçlarını soracaksın.” talimatını verdi. Kemal Bey’in eşi Nursel Hanım, çocukları Çağrı ve Dila, Mehmet Engin’in eşi Hanife Hanım ve çocuklarının isimleri de Davut ve Sinan’dır.

Cidde’ye yalnız gelmiştim. Ailemi, iki ay sonra Kasım ayında getirttim. On gün içinde iki aile ile tanışmam benim için büyük bir şans ve nimet idi. Ayrıca çocuklarımız da aynı yaşlardaydı. Cidde’de, mahalle bakkalları yoktur. Ekmek almak için bile bir büyük alışveriş merkezine araba ile gitmeniz gerekiyordu.

Ben o zaman, 44 yaşında ve doçent olmama rağmen, ehliyetim bile yoktu. Türkiye’de araba almam mümkün olmadığı için, ehliyet alıp moralimi bozmağa gerek yoktu. Bir yıl sonra 1984’de, Ankara’dan ehliyet alıp, dönüşte hayatımda ilk defa bir araba sahibi olabildim.

1983-1984 yıllarında şoför Mehmet, her gün evimize uğrayarak, hanıma ihtiyaçları soruyor, hafta sonları da onun ailesi ile birlikte alışveriş yerlerine ve deniz kenarına gidiyorduk. Eğer Cemil Bey, Cidde’ye gelmeden önce Ankara’da ziyaretime gelmeseydi, Mehmet’in bize olan hizmetlerinden faydalanamayacağımız için çok zahmet çekecektik. Cemil abinin Ankara’da bizi ziyareti, Allah’ın aileme olan büyük bir lütfüdür.

Benim arabam olmadığı için Kemal Bozay’ın arabası ile 30 Kasım 1983’te eşim ve çocuklarımı Cidde havaalanından aldık. Yıllar sonra Kemal Bey, bana “1985’te kızımız Dila 6 aylık iken eşim Nursel hastalandı. Hastaneye gitmemiz lazımdı ve bebeğimizi kime kime bırakacağımızı düşünürken sizi hatırladığımızda bir oh çekmiştik. Dila’yı eşiniz Canan Hanım’a huzur içerisinde bırakmıştık” demişti. Demek ki gurbette dostlar edinmek çok önemli.

Cemil Özgür, hem önemli bir işveren ve hem de çok hayırsever bir iş adamıydı. Başkent Hastanesi sahibi Prof. Dr. Mehmet Haberal, 1985 yılında bu hastanenin büyütülmesi için A ve B blokların inşaatına başlamıştı ama bodrumlar dâhil 7 katlık bir inşaat için yeterli bütçesi yoktu. Haberal bu iki inşaatın hazır betonunu Cemil Bey’den temin etti ve inşaat bittikten sonra borcunu taksitle ödeyeceğini belirtti. Ce-

mil Bey de kabul etti. Haberal 1986’da, inşaatlar bittikten birkaç ay sonra borcunun ne kadar olduğunu öğrenmek ve birazını ödemek maksadıyla Cemil beyi ziyaret etti. Cemil Bey “Sen insanlığa amme hizmeti yapıyorsun. Ben senin borcunu Allah’tan benim hayır-hasenadıma saymasını diledim.” cevabını vermiş.

Başkent hastanesinin ana binası (A Blok) girişindeki ilk katta, inşaata hibe yardımı bulanan ve katkılarına göre sıralanan 100’ü aşkın kişinin yer aldığı listede Cemil Özgür, ikinci sıradadır. Politika icabı, Semra Özal birinci sırada olduğuna göre, Cemil Bey’in inşaata en büyük katkı ve hayrı yaptığı ortadadır. Bir inşaatçıdan öğrendiğime göre bu iki binada kullanılan hazır betonun bedeli milyon dolara yakındır.

Kasım 2018’de Cemil abinin oğlu Cahit Özgür’ü, babasının durumunu öğrenmek ve mümkünse ziyaret etmek için iş yerinde ziyaret etmiştim. Cahit, annesi Muzaffer Hanımın da rahatsız olduğunu, 1-2 saat içinde taburcu olacaklarını, fakat saatini bilmediğini söyledi. “Niye ki?” dediğimde; “Prof. Haberal, annemi ve babamı bir defa daha görmeden taburcu edilmemelerini istemiş” dedi.

Onlar, yaklaşık iki saat sonra evlerine geldiler. Cemil beyin elini öptüm. Çok halsiz idi. Anne ve baba, bir aydan fazla Başkent Hastanesi’nde tedavi görmüşlerdi. Cahit Bey, Haberal’ın özel sekreterine ne kadar borçları olduğunu sordu, aldığı cevap “Borcunuz yok.” olmuş.

Anne Muzaffer Hanım 22 Ocak 2019’da, Cemil bey de 25 Mart 2019’da vefat ettiler. Allah, onlara ganî ganî rahmet eylesin. Ankara’daki Cebeci Asrî Mezarlığı’n-daki defin işlerinde Prof. Mehmet Haberal’ın ilgisi, üzüntüsü ve onların mezarları üzerine toprak atması, hocanın, Özgür ailesine sevgi ve saygısının açık bir delilidir.

İslâm Konferansı Teşkilatı (İKT) ve İslam Kalkınma Bankası (İKB)

İKT, nüfusun tamamı veya çoğunluğu müslüman olan (Nijerya gibi), 4 kıtaya yayılmış 57 ülkeyi tek çatı altında toplayan uluslararası bir kuruluştur. İKT nin adı 2011’den beri, İslâm İşbirliği Teşkilâtı (İİT) olarak değiştirilmiş ve üye olan ülkelerin toplam nüfusu 1.2 milyarı aşmıştır.

İKT, 1969’da kurulduğunda, bazı islâm ülkeleri bu teşkilata üye olmada tereddüt ediyorlardı. İKT üyeliğini daha cazip hale getirmek ve üyelerine bazı ekonomik menfaatler sağlamak için 1973’de İslâm Kalkınma Bankası (İKB) kurulmuş ve bu banka Ekim 1975’de Cidde’de faaliyete geçmiştir. Bankaya üye olabilmek için, İKT’ye üye olmak ön şarttır.

Bankanın hesap birimi İslâm Dinarı (İD)’dir. 1 İslâm Dinarı = 1 SDR (IMF’nin Özel Çekme Hakkı’na eşittir. 1 SDR’nin değeri, doların yıllar içinde değişen değerine göre 1.35, 1.5 \$ arasında seyretmektedir. SDR, bir kaydî paradır. 1975’de 2 milyar İD ile kurulan bankanın sermayesi 1999’da 4.1 milyar İD’ye ulaşmıştır. Bankada en

büyük paya sahip ilk beş ülke, % olarak, Suudi Arabistan 24.6, Kuveyt 12.2, Libya 10.0, Irak 8.0 ve Türkiye 7.8'dir. İlk beşin payı % 62.6 olduğuna göre, bankaya üye olan diğer ülkelerin payları ise % 1'in altındadır.

İKB daha çok üye ülkelerin kamu ve özel sektörlerindeki sanayi ve sağlık projeleri için iç ve dış piyasalardan ekipman alımlarını finanse eder. Bu bankanın proje finansmanı için kullandığı enstrümanlar kredi (loan), finansal kiralama (leasing), sermaye iştiraki (equity) ve kar-zarar ortaklığı (profit sharing)'dir.

Banka, ayrıca üye ülkeler arasında dış ticaretin gelişmesi için ticaret finansmanı da sağlamaktadır. Meselâ, Türkiye 1977-1980 arası Süleyman Demirel'in; "Umreye ve hacca gitmeyi erteleyin. 70 cent'e muhtacız." beyanatı döneminde petrol ithalatımızın en az %60'ı İKB kredileriyle sağlanmıştır. Kredilerinden faiz almayan İKB, onun yerine Londra'daki cari faizin % 30-35'i kadar bir masraf alır.

İKB içinde, üye ülkeler arasında ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi ile ilgili çeşitli konularda araştırmalar yapmak ve bu ülkelerdeki eğitim faaliyetlerine teknik ve finansman yardımı sağlamak için Araştırma ve Eğitim Enstitüsü kurulmuştur. Bu kurumda 1983-1989 arası çalışan 40 dolayındaki uzmanın % 80'i ekonomi doktoralı idi. Banka ve enstitüde kullanılan diller Arapça, İngilizce ve Fransızca idi.

Enstitüde çalışan her doktoralı eleman, 2600-3200 dolar arasında seyreden maaşını alabilmek için her yıl en az master tezi seviyesinde bir araştırma yapmak zorunda idi. Türkler, Pakistanlılar ve Bangladeşliler v.s. İngilizce, Mısırlı, Suriyeli, Iraklılar Arapça,

*Sabahattin Zaim, Haşmet Başer, Nevzat Yalçıntaş, Korkut Özal ve
Emin Çarıkçı (1985)*

Kuzey Afrikalı Araplar Fransızca, Afrika'dan gelenler de Arapça ve Fransızca araştırma yapıyorlardı.

1 Eylül 1983'de Enstitüde işe başladığımızda, Araştırma Dairesi Başkanı merhum Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş'la karşılaştım. Birkaç hafta önce gelenler ise Prof. Dr. Servet Armağan ve merhum Dr. Haşmet Başar idi. Bir hafta sonra da, genç profesyonel olarak Dr. Abdullah Gül de bize katıldı. Araştırma Dairesi'nde ekonominin değişik dallarından doktora yapmış 25 uzmanın 9'u araştırmalarını İngilizce yapacaktı.

Prof. Yalçıntaş Hocamızın uzmanlık alanı Sosyal Siyaset olduğundan dolayı beni bu 9 kişinin koordinatörü olarak görevlendirdi. Çünkü unvanım Doçent olduğu için ben Senior (kıdemli) Ekonomist statüsünde idim. Koordinatör olmama rağmen, ben de her yıl bir araştırma yapmak zorunda idim. Bu görevim çerçevesinde, araştırmasını İngilizce yazan her kişi çalışmasının giriş kısmını yazıp bölümlerini sıraladıktan sonra bana getirir, ben de onlara bazı tavsiyelerde bulunurdum. Yazdıkları her bölümü okurdum, eklenip çıkarılacak konulara birlikte tartışarak karar verirdik.

Seçtiğim ilk araştırma konusu ise, “Yurt Dışına İşçi Göçünün Bangladeş, Pakistan ve Türkiye Ekonomilerine Etkileri” idi²¹. Aynı konuda, 1976'da ABD'de yayınlanmış olan doktora tezim, sadece Türkiye ile ilgili idi. 3 ülke için yaptığım bu araştırma IKB (IDB) tarafından yayınlanmıştır.

İKB'de çalışırken yazmış olduğum diğer iki araştırmam da, Ali Coşkun'un TOBB Başkanlığı döneminde, 1989'da yayınlanmıştır: İngilizce olarak yayınlanmış olan bu kitaplar, “Serbest Üretim Bölgeleri ve Karşılıklı Dış Ticaret Politikaları” idi.

Sıkıntıdan Mide Kanaması Geçirdim

Bir yıl sonra Eylül 1984'de, maaşlara yapılan zamlarda Araplara ve Afrikalılara 3'er derece, Türklere ise 1'er derece artış yapıldı. Ayrıca, Batı Avrupa ve hatta Brezilya'da yapılan seminerlere tebliğ sunmak için değil, turistik olarak yine sadece Arap asıllılar gönderiliyordu.

Eylül sonunda Hacca gittim. Hac dönüşü, belki de bu haksızlıklar karşısında çok canım sıkıldığından da olabilir, Cuma namazının farzını kılarken, camide bayılıp yığılmışım. Benim safımda olanlar, namazlarını bozarak beni dışarı çıkartmışlar. Uyandığımda, kendimi caminin merdivenlerine yatırılmış halde, kanlar içinde buldum. Kustuğum kanlar, 4 metre aşağıdaki sokağa kadar yayılmıştı. Sebebi ise, benim ayılmam için sebilden alınmış olan soğuk suyu sürekli olarak yüzüme atmalarıydı.

Camiye, bankada çalışan ve aynı binada oturduğumuz, Habeşistanlı Abdullah

21 Emin Çarıkçı, *The Economic Impact of Manpower Migration in Bangladesh, Pakistan and Turkey*, IDB, Jeddah, Saudia Arabia, 1987.

Abogne ile yayan gelmiştik. Herkese benim nereli olduğumu soruyordu. Abdullah Bey “Türk” deyince, iki hemşerimiz beni kucaklayarak arabanın arkasına yatırıp Abdullah Bey refakatinde Kral Fahd Hastanesi’ne götürüp bir laboratuvara teslim ettiler.

Başucu kaldırılmış bir yatağa uzandım, boğazımdan sokulan plastik borudan mideme beyaz bir sıvı akıttıklarını ekrandan görebiliyordum. Sonra borunun ucu küçük bir kepçe halini aldı. O kepçe ile midemin üst kısmından damlacıklar halinde akan kana doğru beyaz sıvıyı sürekli olarak itelediler. Kan akan yer bir ölçüde tıkanmış oldu. Eğer kan akışı tekrar başlarsa, yarın ameliyat olacağımı bildirdiler.

Ertesi gün, hastanenin 14:00’te başlayan ziyaret saatinde başta eşim Canan, Ha-beşi Abdullah ve Abdullah Gül olmak üzere bankada çalışan 8-10 Türk arkadaşım ve diğer milletlerden de bir o kadar kişi beni görmeye geldiklerinden uzun bir kuyruk oluştu. İlk gelenlerle halsiz bir şekilde konuşurken başucumdaki 2 litrelik tası kanla doldurduktan sonra bayılmışım.

Sonradan öğrendiğime göre ilk gelen doktor kuyruktakilere “Hastanızı hemen ameliyat etmek zorundayız, acil olarak en az birkaç litre kan bulmanız lazım. Kan testi için lütfen hepiniz laboratuvara gidin.” demiş. Abdullah Gül’ün sosyal yönü çok güçlüydü, kendi kan testini yaptırdıktan sonra Kral Fahd Hastanesi’nde çalışan Türk doktorları ve diğer uzmanları da kan vermeleri için seferber etmiş.

Ben, saat 14.30’dan önce bayılmış olduğuma göre, ameliyatım herhalde saat 16:00-17:00 arasında yapılmıştır. Oysa ben, tam 10 saat sonra, gece 04.00’de, 12 hastanın yattığı bir odada kendime gelebildim. Hemen boğazımdan mideme indirilen boru nefes alırken beni rahatsız ettiği için onu çıkarttım. Fakat yine bayılmışım. Bunu fark eden Tayvanlı (Milliyetçi Çin) bir hemşire beni ameliyat eden doktora haber vermiş.

Saat 04.00’dan sonra gelen doktor beni dürterek uyandırdıktan sonra azarladı ve “Yutkun! Yutkun!” diyerek çıkardığım plastik boruyu tekrar mideme indirdi. “Sen ne halt ettin? Bu boruyu çekerek intihar ettiğinin farkında değilsin. Çünkü bu boru vasi-tasıyla midedeki asitler ve diğer zararlı maddeler çekilip zehirlenmen önleniyordu!” diye söylendi ve hemşireleri çağırdı. Kollarımı ve ayaklarımı karyolaya bağlattı ve “Sabah 11:00’de ben gelene kadar böyle yatacak!” emrini verdi.

Hastanede on gün yattım. Taburcu olurken doktorum bana 1 ay sonrasına randevu verdi. Kontrole gittiğimde odasının kapısını ve penceresini kapattı. “Biz senin kanser olduğundan şüphelendik. Gözün aydın ve geçmiş olsun. Ayrıca çok şanslısın. Ben de Özbekistan Türk’ü olduğum için duyar duymaz gece saat 04:00’te seni kurtarmaya geldim. Çünkü hiçbir Suudi doktor gece yarısından sonra hastaneye gelmez!” dedi. (Demek ki Allah’ın sevgili bir kuluymuşum ki hala hayattayım.)

Doktorum kendinden bahsetmeye başladı. “Yaklaşık 100 yıl önce dedem ve ninem babam çocukken Özbekistan’dan Mekke’nin bir köyüne geç etmişler. Ben

burada doğdum. Tıp tahsilimi Londra’da yaptım. Senden bir ricam var, ne olur benim Türk olduğumu kimseye söyleme. Ben şu anda hastanenin klinik şefiyim. Türk olduğum bilirse yetkilerim elimden alınabileceği gibi taşrada bir hastaneye de sürülebilirim.” dedi. Kimseye söylemeyeceğime dair söz verdim. Bana geçmiş olsun ziyaretine gelen babamın Bursa’dan getirdiği bir kutu kestane şekerini doktoruma hediye ettim ve teşekkürlerimi ilettim.

1985’de Prof. Zaim hocam Cidde’ye gelmişti. Onu akşam yemeğine davet ettim. Eve giderken geçirdiğim ameliyattan bahsettim. O da; “Eminciğim, niye bu kadar üzüldün ve kendini sıkıntıya soktun” diye sordu, başta reddettim. “Sen 1971’de askerlik için geldiğinde bizde misafir kalıp annemle tanışmıştın. Annem ‘Duvarı nem, insanı gam yıkar.’ derdi, sen çok üzülmüşsün.” diye üsteledi. “Haklısın hocam...” diyerek İKB’deki Türklere yapılan haksızlıklardan bahsettim.

“Hocam, hanımı da hacca götürmek istiyorum fakat ‘Ben başımı örtmek istemiyorum.’ diye diretiyor.” dedim. Hocamız “Hallederiz, canını sıkma. Yemek yeyip kahvemizi içtikten sonra sen bana bir göz kırp, ben hallederim.” dedi.

İşareti yaptım. Hac konusunda eşim Canan aynı mazereti söyleyince, hocam “Kızım, Hac size farz oldu. Mekke’ye araba ile kırk dakikalık mesafedesiniz. Şimdi seninle bir pazarlık yapacağım. Hac farzasını yerine getirince sen 100 kazacaksın. Hac’dan sonra sen başını örtmediğin için günahı 10 ise, ben onu üstüme alacağım. Sen, 100 kazanırken ben de 90 kazanacağım. Beni, bu kazançtan mahrum etme” deyince, eşim anında; “Baş üstüne hocam, çok teşekkür ederim” cevabını verdi. Hocam, Prof. Dr. Zaim sayesinde, Ağustos 1986’da hanımla beraber hacca gittik. 40 yıllık hacı olan hatunun başı tercihinine bağlı olarak hala açıktır.

Cidde Hatıralarımız

Cidde’de İKB’de çalıştığımız süre içinde arkadaşlarımızla sık sık bir araya gelip sohbet eder, yaşadıklarımızı paylaşırdık. Aşağıda benim ve onların hatıraları yer almaktadır.

IBM Sendromu

Bayram Tuncer’dan; Eşimin vize işlemleri bir türlü tamamlanmıyordu. Aradan neredeyse 3 ay geçmişti. Bir gün bir yaşlı amca (Singapurlu) beni çağırdı. İdari İşler Müdürlüğüne gidip gelirken beni görüyor ve üzülüyordu. Bana “Oğlum, sen IBM sendromu diye bir şey duydun mu?” diye sordu. Ben de bilmediğimi söyledim. “Buralarda IBM İnşallah, Bukra(yarın) ve Maşaallah demektir. Bu üç kelimedenden birini duyarsan bil ki o iş Allah’a havale edilmiştir. Yani sözün özü, kendini üzme. Bu işler burada hızlı yürümüyor.” dedi. Nitekim eşim ancak 5 ay sonra vizesini alıp Cidde’ya gelebildi.

Banka üst yönetimi, çalışanların sosyalleşmesine önem veriyordu. Ayda bir akşam yemeklerimiz olur ve başkanın açılış konuşmasından sonra yemek yenirdi. Menü ise; kuyuda pişmiş kuzu ve pilavdı. İlk yemeklerde, Türkler masaya yerleşene kadar yemek biterdi. Çünkü kimse elle yemek yemeyi bilmez, çatal ve kaşık gelene kadar Arap kardeşlerimiz yemeği bitirirdi. Bir ay sonra başkanın konuşmasından hemen sonra kendimi hızlı bir şekilde sofraya attım. Bir kuzuyu ve pilavı bizim arkadaşlara çevirdim. Ellerimle parçalayıp her birine etleri verdim. Araplar şaşkındı ama sonunda bizim de karnımız doymuştu. Bu akşam yemekleri 6 ay kadar sürdü ve bizler de payımızı aldık.

Bankada dikkatimi çeken en önemli olaylardan biri de yıllık terfi konusuydu. Ben bankanın 1,5 milyar ABD doları tutarındaki nakit fonunu yönetmeme rağmen P1 basamağında işe başladım. P3'e çıkmam gerekirken P2-4 seviyesinde Mart 1990 yılında görevimden ayrıldım. Oysa 6 yılda terfi açısından P2'de kalarak, bir arpa boyu zam alamadım. Bir gün bir dostuma; "Bu terfi sistemi neye göre belirleniyor? Yaptığın işe göre mi, milletine veya rengine göre mi?" diye sorduğumda; "burada terfide en önemli faktör başkan'a en yakın mesafede namaz kılmandır." cevabını aldım.

Dr. Ahmet PAŞAOĞLU, İKB'nin Finans Bölümü'nde çalışıyordu. Ahmet Bey ve arkadaşları ile beraber olduğumuz 4 hadisede benim yaptığım esprileri anlattı, ben onları unutmuştum bile.

Cidde'de Cuma Namazı

Türkiye'den İKB'ye çalışmaya gelen arkadaşların çoğu Cidde'ye 1983'ün son çeyreğinde gelmişti. Hafta sonu tatilimiz Cuma günüydü. Bu tatilimizi genellikle tavla turnuvası ile geçiriyorduk. Bir Cuma günü Muzaffer Gül, ben, Durmuş Çavdar ve Bayram Tuncer tavla oynarken Emin Hoca baskın yaptı. Göçmen şivesi ile "Bre zındıklar, Cuma namazı saatinde tavla mı oynanır? Yörüyün, ahirete döviz temin etmek için hep beraber namaza gidelim" diye davet etti.

Emin Hocanın ısrarını kabul ederek, beşimiz de Cuma namazına gittik. Cidde'ye yeni geldiğim günlerdeydi. Ben, bildiğim usulde Cuma namazını 16 rekât esasıyla kılmaya başladım. Farzı kıldıktan sonra cami boşaldı. İçeride bir kaç Türk kalmıştık, onlar da benim gibi namaza devam ediyorlardı. Öyle hutbe okuyan, vaaz veren biri de olmadı.

Cami çıkışında, Emin Hoca'ya şaşkınlığımı belirterek; "dışarıda kavga mı çıktı, yoksa yangın tehlikesi mi vardı, cemaat niye kaçtı?" diye sorunca, gülerek; "Bunlar akıllı, Müslümanlığın kolayını bulmuşlar, namazların sadece farzını kırlarlar, Ramazan'da da gündüz yatarlar, gece sabaha kadar dolaşır eğlenirler, böylesi Müslümanlığı dedem de yapar." diye unutamadığım bir açıklama yaptı.

Televizyon Görüntüsünü Elle Kapatma Seansı

Banka personeli ile bir yemekte ülkelerin turizm tanıtım videolarını izliyorduk. Ekranda dansöz görünmeye başladığı anda ağırlıklı Arap kökenli banka personelinin ekrana hücum ederek, “tövbe tövbe” nidalarıyla ekranı elleriyle kapatmaya başladılar. Bunun üzerine Emin Hoca duramadı ve “Şimdi böyle yapıyorsunuz, ama kimse-nin sizi tanımadığı bir ortam olsaydı ağzınızın suları aka aka nasıl da seyrederdiniz” diye yanımızdakilere iyice bir dokundurdu.

Haremlik – Selâmlık Tartışması

Yine birlikte çalıştığımız Türk yetkililerinin bazıları Türkiye’de pek az rast-ladığımız davranışlar içerisindeydi. Türk yetkililerimizden birisi tarafından yemeğe davet edildiğimiz bir evde eşlerimizi evin kapısında bırakmak zorunda kalmış ve onlara ancak yemekten sonra tekrar ulaşabilmiştik. Çıkışta Emin hoca dayanamayıp; “Anlaşılan burada haremlik selamlık uygulanıyormuş, çok şükür hanımlarımıza ka-vuşabildik.” diyerek şaşkınlığımıza tercüman oldu. Bu arkadaşımızın tavrını iyimser bir bakışla “Herhalde ortama uyum sağlamak istedi.” diye değerlendirdim.

Ben Gittikten Sonra Umurumda Mı Dünya!

Emin Hoca ile ya 1986 ya da 1987 yaz mevsiminde yıllık iznimize birlikte dö-nüyorduk. Uçakta, yan yana oturuyorduk. Ceplerindeki kalın zarfları çıkarıp el çan-tasına koyarken; “Bunlar para mı yoksa?” dedim. “Evet.” dedi. Şaşırmıştım. Neden banka havalesiyle göndermediğini, böylesine bir risk aldığını sordum. “Ne riski?” dedi. “Uçak düşerse biz gideceğiz, üstüne üstlük para da gidecek!” der demez. Emin Hoca “Ben gittikten sonra umrumda mı dünya?” diye kondurdu. Şimdi olsa herhalde böyle yapmaz, öyle de demez. Tanrım, Emin Hocaya uzun ömür versin!

İslâm Dini’nin Anlayış Farkı

Bayram Tuncer ve Ahmet Bey’in, anılarına ben de ilave yapmak istiyorum. İK-B’de mesaimiz 7:00-15:00 arası idi. Mesai arkadaşımız Mısırlı Dr. Osman, odasına girer girmez, her sabah en az 10 dakika tecvîdli Kur’ân okurdu. Bir gün ben ona; “Osman, kapılarımız açık oldunca okuduğun Kur’ân’ı zevkle dinliyorum. Sen, dört dörtlük bir Müslüman olmana rağmen, niye fırlıdaksın?” diye sordum. O da; “siz Türkler, İslâm’ı bir türlü anlayamıyorsunuz. Ben, namaz kılarak, Kur’ân okuyarak Allah’a olan borcumu ödüyorum. Benim fitratımda fırlıdaklık var ise, bu ibadetlerim bu huyumu yok edemez” dedi. Ben de; “hadi oradan” deyip kahkahayı bastım. Dr. Osman’ın bu açıklaması, üçkâğıtçı olup, Hac’dan sonra bu huyunu değiştirmedığı halde, herkese elini öptüren hacılarımıza ithaf olunur. Beni üzen durumlardan biri de cuma namazlarına gittiğimizde ayakkabılarımız yeni ise çalınmasın diye tekini bir yere diğerini başka yere koymak zorunda kalışımızdı.

Cidde'den Hacettepe Üniversitesi'ne Dönüş

Cidde'den kesin dönüş yapmadan önce, tekrar Hacettepe'de iş bulabilmek için, Mayıs 1989'da Ankara'ya geldim. Evimden çıkıp Hoşdere Caddesi'nde dolmuş beklerken önümden geçen resmi bir araba çok sert bir fren yaparak ve geri gelerek önümdede durdu. Arabadan inen kişi 6 yıl önce Hacettepe'nin İşletme Bölümü'nden mesai arkadaşım Prof. Dr. Doğan Tuncer'di. "Cidde'den hoş geldin hocam! Hayrola, niye geldin?" deyince "1-2 ay içinde kesin dönüş yapmak istiyorum. Hacettepe'nin Beytepe Kampüsü'ne gidip kadro olup olmadığını soracağım." dedim.

Doğan Hoca da "Hocam ben hasbelkader Hacettepe Üniversitesi'ne bağlı Ankara Meslek Yüksekokulu müdürüyüm. Bende doçentlik kadrosu var. Size memnuniyetle veririm." dedi. "Burada karşılaştığımız iyi oldu, ev telefonunu ver de akşam seni arayayım." dedi.

Prof. Dr. Doğan Tuncer

Beytepe'deki 4 yıllık bölümlerde kadro olmadığını öğrenince, akşam Prof Doğan hocaya telefon ederek onun teklifini kabul ettiğimi ve yarın sabah beraber makamınıza gideriz dedim. Ankara MYO Beşevler'deki Gazi Üniversitesi Rektörlük Binası bahçesinin bir ucunda yer alıyordu. Müdür bey bana müracaat formlarını doldurarak Hacettepe Üniversitesi rektörlüğüne işe alınmam için müracaat edeceğini belirtti. "Rektörlük onayı tarihinden itibaren de size 15 günlük taşınma izni vereceğim, yetişemezseniz onu çöpe atıp bir 15 günlük daha izin verir böylece işe başlamanızı garanti ederim." dedi.

O dönemde YÖK büyük şehirlerdeki öğretim üyelerini Anadolu'da yeni açılan üniversitelere gitmeye zorlamak için yeni doçent veya profesör olanlara çalıştıkları üniversitede kadro verdirtmiyordu. Ayrıca Anadolu'daki üniversitelerde yıllarca çalışmış olan hocalar da büyük şehirlere taşınmak istiyorlardı. Ben de Doğan hocaya "Ankara'da doçentlik kadrosu aslanın ağzında. Sen solcusun, ben sağcıyım. Bana bu kadroyu niye layık gördün?" diye sordum.

Prof. Doğan Hoca da "Emin Hocam keşke bizim solcuların içinde senin onda birin kadar bilim adamı olsa ve bilimsel yayın yapsalar..." eliyle işaret ederek "Hocam, buyur istersen benim makama geçelim." deyince "Saat 09:00-17:00 arasında mesai gerektiren idari görev istemem. Çünkü biliyorsun ben bilimsel araştırma ve yayın yapmaya daha fazla vakit ayırmak istiyorum." dedim.

Hocamız da, “Burada bizden başka doçent ve profesör olmadığı için seni müdür yardımcısı yapmak zorundayım.” dedi. “Sizden ricam öğrencilerin dertlerini ve işlemlerini takip etmek için bana tecrübeli bir yardımcı Hoca verin, bana sadece imza atmak kalsın. Siz yokken de memnuniyetle görevinizi devralırım.” dedim. Hocamız bu talebimi de kabul etti.

1987 yılında ‘Dış Göçün Bangladeş, Pakistan ve Türkiye’deki Müspet ve Menfi Ekonomik Etkileri konulu araştırmam İKB tarafından yayımlandı. Yine İKB’deyken tamamladığım 2 araştırmam, “Ülkeler Arasında Karşılıklı Ticaret (Countertrade) Anlaşmalarının Ekonomik Etkileri” ve “Serbest Bölgelerin Ülke Ekonomilerine Katkıları” TOBB tarafından Temmuz 1989’da yayımlandı. Temmuz sonu bu 3 İngilizce kitabımı dilekçeme ekleyerek Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğüne profesörlük için başvurdum. Ekim 1989’da ise profesörlük unvanımı almış oldum.

Prof. Doğan Tuncer konomi doktorasını Fransa’dan ben de ABD’den almıştık. Ondan 4 yaş büyük olduğum için Ankara MYO’da abi-kardeş gibi 2 yıl huzur içinde çalıştık. Allah ondan razı olsun. Eylül 1991’den itibaren de Hacettepe’nin Beytepe’deki Maliye Bölümünde akademik faaliyetlerime başladım. Doğan Hoca da, MYO’daki Müdürlük görevi sona erdikten sonra, Eylül 1993’te bize katıldı ve kadim dostluğumuz devam etti.

15. DEVLET BAKANLARI BATALLI ve DAÇE'YE DANIŞMANLIĞI

Mehmet Batallı'ya Danışmanlık (1991-1993)

Mart 1965'te, çeşitli dallarda ABD'de Doktora yapmak için, MEB'den burslu 33 öğrenci New York'a gelmişti. Bizler önce New York Üniversitesi'nde İngilizce kursu alıyorduk. Bu kursta sadece Türklerden oluşan 34 kişilik özel bir sınıf açılmıştı. Aramızdaki 34. kişi de, kendi hesabına İngilizce kursu almak için gelen Gaziantep'li genç iş adamı Mehmet Batallı'ydı.

Aradan 15 yıl geçmişti. Ben 1980-1983 arası TOBB Başkanı Mehmet Yazar'ın iktisat danışmanı olduğumda, Mehmet Batallı, Güneydoğu Anadolu illerini temsilen ve Gaziantep Ticaret Odası Başkanı olarak TOBB yönetim kurulu üyesi idi. Bu vesile ile onunla olan arkadaşlığımız daha da arttı. Ekim 1991 Genel Seçimleri'nde, Gaziantep'ten milletvekili seçildi. DYP'den devlet bakanı oldu. Beni arayarak danışmanı olmamı teklif etti.

Hemen kabul etmedim. Samimiyetimize güvenerek “Ben Dr. unvanıyla en az üç bakanlığa bedel TOBB başkanı danışmanlığı yaptım. Şimdi unvanım profesör. Beni kıytırık bir devlet bakanlığı danışmanlığına mı layık görüyorsun?” dedim. Boynuma sarılarak “Senden fazla bir şey istemiyorum, bana ayda bir konuşma hazırlasan yeter. Ne olur beni kırma.” dedi.

“Tamam, da ben sizin resmi danışmanınız olamam, çünkü alacağım para bugünkü maaşımın %7'si. Ayrıca ben resmi olarak çalışırsam siz bana emir vermeye kalırsınız. Ben de sizi tersleyiveririm. Bu şekilde 26 yıllık dostluğumuzu kaybetmek istemem.” dedim. O da kabul etti. Makamına gittik. Özel kalem müdiresine “Emin Hoca benim çok samimi arkadaşım. Ona hemen özel bir oda hazırlayın. Hocamız bize ücretsiz olarak hizmet verecek. Ama siz o burada resmi sıfatla çalışıyormuş gibi davranın.” diye talimat verdi.

O dönemde her bakana uluslararası ekonomik ve siyasi ilişkileri geliştirmeleri için birkaç ülke bağlanıyordu. Batallı'ya da İran, Irak ve Suriye bağlanmıştı. Bu ülkelere resmi ziyaret yapıldığında heyetin başkanı o bakan olurdu. Heyete çeşitli bakanlıkların üst düzey bürokratları, iş adamları ve TOBB'un yetkilendirdiği kişiler de katılmaktaydı.

Türk Cumhuriyetlerini Ziyaret

Batallı, Aralık 1991'de İran'a resmi bir ziyaret yapacaktı. Benden, Dışişleri Bakanlığı'ndan getirdiği İran'la ilişkilerimizi konu eden iki kalın dosyayı incelememi istedi. “Bu dosyalarda dişe dokunur, önemli konular bulursan onları gündeme getirelim.” dedi.

Azerbaycan ile Türkmenistan arasında Hazar Denizi olduğu için Türkiye'nin Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Kazakistan ile arasında bir kara yolu bağlantısı yoktur. Bu nedenle, Turgut Özal 1984'te Başbakan olarak İran'ı ziyaret ettiğinde İranlı yetkililere İran'ın kuzeyinden itibaren ortaklaşa bir otoban yapmayı teklif etmiş. Maalesef dosyalarda (1984-1991 yıllarını kapsayan dönem içinde) bu konuyla ilgili İran'ın müspet veya menfi cevaplarını bildiren bir tek evrak yoktu.

Ben de Batallı'ya, "İran'da ilgili bakanlarla yapacağınız temaslarda otoban konusuna işlerlik kazandırabilirsen bu senin İran zaferin olur." dedim. Sayın Bakan bu ziyaretten döndüğünde, "Emin hoca, İran'ın kuzeyinden otoban yapılırsa, Türkiye'nin Türk Dünyası ile Ekonomik ve dolayısıyla siyasi ilişkilerinin gelişmesi İran'ın işine gelmiyor. Otoban konusunu en az üç bakanla görüştüm. Hepsisi de 'Bu konu bizi aşar.' deyip topu taca attılar." dedi.

Orta Asya Türk Cumhuriyetleri 1991'in son çeyreğinde bağımsızlıklarını ilan ettiler. Türkiye onların bağımsızlıklarını tanıyan ilk ülke oldu. 8-21 Nisan 1992 arasında 5 Türk Cumhuriyeti'ne ziyaret programlanmıştı. Bu ziyaretten sorumlu bakan yurt dışına gittiği için heyet başkanı olarak Batallı görevlendirilmiş. Bakan bey beni çağırır. "Fahri olarak çalıştığın için seni İran ziyaretine götüremedim. Resmi sıfatla çalışsaydın seni Türk Cumhuriyetleri ziyaretine götürebilirdim." dedi. "Özel kalemini hemen çağır. Benim resmi atamamı yap. Oraları görmek benim rüyam!" der demez boynuma sarılarak bana teşekkür etti.

Türk Cumhuriyetlerini ziyarete gitmeden önce yanımda neler götürebileceğime dair bilgiler aldım. Bu ülkelerde sabunların ve havluların çok kalitesiz olduğunu öğrendim. Hediye veririm diye 10 kalıp sabun ve bir o kadar da havlu götürdüm. Ayrıca, II. Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği tarafından, daha çok Gürcistan'da yaşayan, Ahıska Türklerinin Orta Asya'ya sürüldüğünü ve onların oldukça dindar olduğunu ve çok iyi Türkçe konuştuklarını öğrendim. Onlar için de, 12 adet Namaz Hocası kitabı aldım.

8 Nisan 1992 akşamı, Ankara'dan 150 kişilik THY uçağı ile önce Bakü Havalanı'na indik. Uçakta 3 Bakan (Ekrem Ceyhun, Mehmet Batallı ve Tahir Köse) ve 100'e yakın iş adamı ve 40'ın üzerinde de çeşitli bakanlıklardan üst düzey bürokratlar vardı.

Bakü'den sonra da, en az 4 saatlik uçak yolculuğu ile Kazakistan'ın o zamanki Başkenti Alma Ata'daki 20 katlı Konak Alma Ata Oteli'ne ulaştık. Bana ayrılan odada iki karyola vardı. Birine uzandığımda yatak çöktü. İkincisine uzandığımda fena değildi. Böylece Komünist Sistemde hizmet sektörünün çok kötü olduğunu öğrenmiş de oldum.

Sabah kahvaltısı için otelin giriş kapısının sağında yer alan, oldukça büyük ve lüks lokantayı görünce çok şaşırdım. Meğer orayı Kazaklar değil, Güney Koreliler çalıştırıyormuş. Kahvaltıdan 2 saat sonra, Türk-Kazak yetkililerle bir toplantı yapılacaktı. Saat doldurmak için herkes otelin önünde sohbet ediyordu.

Bize 3 metre mesafede 20’li yaşlarda 3 gencin, mahzun bir şekilde bizi dinlediklerini fark ettim. “Türkçe biliyor musunuz?” diye sorduğumda “Çok iyi biliriz agam.” dediler, onlara yaklaştım. Ahıska Türklerinden olduklarını söylediler. Çok dindar olduklarını, atalarının mezarlarını ziyaret ettiklerinde Yasin ve Tebareke surelerini okuduklarını, Kazakların ise votka içip ağıt yaktıklarını anlattılar. Ben de onlara getirdiğim Namaz Hocası kitaplarından 8 tanesini hediye ettim.

Türk-Kazak heyetleri toplantısında, en kıdemli Bakanımız Ekrem Ceyhun, Türklükten, kardeşlikten, dindaşıllıktan dem vuran güzel bir konuşma yaptı. Kazak heyeti başkanı Rus asıllı olduğu için, “Bizim Türklükle bir ilgimiz yok. Biz Kazak olarak ayrı bir milletiz.” deyince şoke olduk.

Kazakistan’ın yüz ölçümü 2.7 km²’dir. 1990’da nüfusu 15 milyondur. Bu nüfusun %40’ı Kazak, %38’i Rus’tu. (diğer etnik unsurlar varsa onu da ekleyelim) 2020’de ise nüfus 19 milyon olmuştu. Rusların göç etmeleriyle birlikte nüfusa oranları %19, Kazakların nüfusa oranları ise %69 olarak değişmiştir.

Aralık 1990’da Cumhurbaşkanı olan Nur Sultan Nazarbayev ülkesine 29 yıl hizmet etmiştir. 1993’te merhum Demirel bu ülkenin Yesi şehrinde, Türkiye’nin finanse ettiği ve Türk öğretim üyelerinin de yer aldığı Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi’ni kurdurdu. Kazakların Türklük şuuru Türkiye Türkçesini öğrenmeleri ve ülke bürokrasisinde söz sahibi olmaları giderek artmıştır. Ben de bu üniversitede Kazak Ekonomisi ile ilgili 2 ayrı konferans verdim.²²

Her ülkeyi ikişer gün ziyaret ettik. Kazakistan ziyaretini takiben, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve son olarak da 19-20 Nisan’da Azerbaycan’da temaslarımızı sürdürdük. Türkiye Türkçesi ile, ilk üç ülke lehçeleri ile pek anlaşılmadık. Fakat Türkmenistan’da %50 ve Azerbaycan’da %80 dolayında birbirimizi daha iyi anlayabildik.

1991-1995 arası devlet bakanına da hizmet eden yazı işleri müdürümüz Remzi Polat ve yardımcısı Atilla Kiraz benden birer Azerbaycan Bayrağı istediler. Ülke henüz 3 ay önce bağımsızlığa kavuştuğu için Bakü çarşısında tek bir bayrak bulamadım. Bir devlet dairesine girdiğimde, sohbet ettiğim memurun masasındaki küçük bir plastik bayrağı istedim. Dönüşte ise sadece Remzi Bey’e tek bayrak verebildim.

22 Türk Cumhuriyetleri’nin sosyo-ekonomik yapısı ve gelişmeleri hakkında detaylı bilgi için bakınız; Emin Çarıkçı, 2004’teki kitabımda 3. makale, S.225-247

Otele geldiğimde, görevli kişi Bakan Batallı'nın benim için Ebulfaz Elçibey'den aldığını söyledi ve adresinin yazılı olduğu notu verdi. Otelin karşısındaki ana yola çıkıp bir taksi beklemeye başladım. Sivil bir arabadan inen 25 yaşlarındaki kişi beni grant tuvalet görünce "Türkiye'den hoş geldin ağabey." diyerek arabasına buyur etti. Adres, Azerbaycan Ocakları Genel Merkezi (AOGM) idi.

Hoş bulduk deyip, delikanlıya ne iş yaptığını sorduğumda "Tıp doktoruyum ağabey." dedi. Aylık ne kadar kazandığını sordum. 8 dolar kazandığını söyledi. Nasıl geçindiklerini merak ettim. "Ev kiramızı, evin elektriğini ve gıda malzemelerini devlet karşılıyor." dedi. Bu kısa sohbetten sonra arabayı sağa sapıp bir meydana durdu ve "Elçibey bu binada..." dedi. Arabadan inip tokalaşırken ona 10 dolar vermek istedim, kabul etmedi.

Elçibey ile AOMG'de buluştuk. Yüksekte olan makamının aşağısındaki bir masada karşılıklı oturarak sohbe başladık. Ekim 1991'de yayınladığım 39 makaleden oluşan kitabımı ona takdim edip "Türkçe okuyabiliyor musunuz?" demek gaffetinde bulundum. Kitabımın ön sözünü çok hızlı okumaya başladığında kendisinden özür diledim ve sohbe devam ettik. "Hocam, bize neler tavsiye edersiniz?" diye sordu. Ben de, malumunuz, Türkiye 56 İslam Ülkesi arasında Batılı anlamda Demokrasi ile yönetilen tek ülke.

İsviçre'den medeni hukuku, İtalya'dan ceza ve ticaret hukuklarını alıp kendi şartlarımıza göre düzenledik. Bir gün sizlere de iktidar nasip olursa Türk Hukuk sistemini Azerbaycan'ın sosyo-ekonomik ve kültürel şartlarına göre rötuş ederek, ülkenize Demokratik Sistemi getirebilirsiniz cevabını verdim. Merhum Elçibey'le sohbetimiz 1 saate yakın sürdü. Bu kadarla yetinmek isterim.

Türk Dünyasının Büyük Türkçü liderleri Elçibey'in mekânını Allah cennet eylesin...

Ebulfaz Elçibey

Bekir Sami Dae’ye Danışmanlık (1993-1995)

Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Mehmet Batallı’ya bağlı idi. İki yıl sonra, 1993’te onun yerine, Devlet Bakanı olarak, Bekir Sami DAE getirildi. Sayın Dae’ye ‘‘İşçi-İşveren ilişkileri’’ bağlanmıştı. Özel kalem müdiresi herkese birer not ileterek çalışanların yeni bakanımıza ‘‘Hoş geldin’’ ziyaretine gitmemelerini istedi. Ben de orada yarı zamanlı çalışıyordum, ‘‘Bu yasak beni de bağlar mı?’’ diye sordum, ‘‘Evet’’ dedi.

Yeni bakan makamına oturalı 10-12 gün olmuştu.  ay-kahve servisi yapan odacı daha önce odama gelirken önümde eğilerek bana ‘‘Hoş geldin’’ diyordu. Aradan 5-6 gün geçtikten sonra ise beni gördüğünde arkasını dönüp beni görmezden gelmeye başladı. Üniversitede dersim olmadığı günlerde, şoför Nuri Biçim  ankaya’daki evime gelip beni bakanlığa götürüyordu. Saat 11:00 civarında evin zilini çaldı. ‘‘Nuri, kahvaltım bitmedi, eve  ık.’’ dedim.

Karşıma oturunca ‘‘Nuri, ben bakanlıktan şutlandım mı?’’ diye sordum. ‘‘Evet hocam.’’ dedi. ‘‘Bana niye söylemedin?’’ dedim. ‘‘Hocam, size saygım sonsuz. Bu haberi size söylemek ayıbıma gitti.’’ dedi. 2 gün sonra Muğla-Milas Milletvekili İrfettin AKAR hatırımı sormak için telefon etti. Ben 1971’de Milas Askerlik şubesinde askerlik yaparken onunla ahabap olmuştum. ‘‘Bakan bey beni şutlamış. Angaryadan kurtuldum.’’ dedim. ‘‘Hocam, ben bakan beyle sizin için görüşebilir miyim?’’ diye sordu. ‘‘Ben buraya Batallı’nın hatrı için gelmiştim, zaten ayrılmaya bahane arıyordum. Sakın ha!’’ dedimse de İrfettin bey sayın bakana telefon ederek ‘‘ABD’de doktora yapmış ve Türkiye çapında bir ekonomi profesörüne sizin ihtiyacınız olmaz mı?’’ diye sormuş.

Sayın Dae de ‘‘Bana Emin hocanın Tapu Kadastro Profesörü olduğunu söylediler.’’ cevabını vermiş. Bu yanlış bilgilendirmenin düzeltilmesinin ardından daha önce benim yüzüme bile bakmayan bakanın kız kardeşinin oğlu kapıda eğildi, ‘‘Hocam hürmetler. Bakanımız sizinle görüşmek istiyor. Ne zaman l tfedersiniz?’’ dedi. Ben de ‘‘1 saat sonra gelirim.’’ dedim.

Özel kaleme gittiğimde, sorumlu hatun derhal kapıyı açtı. İçerde Adana’dan gelen 4 misafiri olduğu halde, Sn. Dae ayağa kalkarak ‘‘Hocam  z r dilerim, bana senin Tapu Kadastro Profesörü olduğunu söylediler. Tek tesellim yanlış hesabın Bağdat’tan dönmesi...’’ deyince, Bende, ‘‘Sayın Bakanım, biz bu konuyu misafirlerimizin işleri görüldükten sonra görüşelim. Kusura bakmayın sohbetinizi böldüm.’’ dedim.

Birkaç dakika sonra misafirler gidince Bakan Bey  z r faslına tekrar başladı. Ben de, ‘‘Sayın Bakanım, Siz 12 Eylül 1980’deki ihtilal hükümetinin yeni Anayasa yapması için kurduğu Danışma Meclisi üyeliğinde bulundunuz. Ayrıca 30 seneyi

aşkın Hâkim ve Savcılık görevlerinizle en az 35 yıllık Devlet Umuru görmüş bir kişisiniz. Ben buraya 2 yıl, ayda 70 TL alarak hizmet ettim. Siz de, giden Bakan da aynı partidensiniz. Ben tapu profesörü bile olsam, sizin bana teşekkür borcunuz yok muydu?” diye sorduğumda çok şaşırdı. “Ben 3 saat içinde 3 bakanlık dolaşsam, en az bir bakandan danışmanlık bulamazsam adam değilim!” deyip ayağa kalkarak kendisinden müsaade istedim.

Sayın Daçe, boynuma sarılarak ve odanın yandaki kapısını açarken, “Hocam, çok haklısınız. Tekrar özür dilerim. Size çok ihtiyacım var.” dedi. Ben de “Peki Sayın Bakanım” dedim ve ona da 3 yıl hizmet ettim. Bu konuşmamızı duyan çaycı “ulâa, Bakan Bey Emin Hoca’dan özür diledi!” diye etrafa yaydı, beni görünce yine eskisi gibi tekrar önümde eğilerek hatırıma sormaya devam etti ve bir daha sırtını dönmedi. Demek ki, bürokrasi’de makam sahibi iseniz vezir, düştükten sonra da rezil olunuyor!

Moldova’daki Gagavuzya Muhtar Cumhuriyeti’nin nüfusu 250 bin dolayındadır. Bunlar, Orta Asya’dan Balkanlara en erken gelen Gök Oğuz Türkleridir. Hristiyanlığı kabul etmiş olmalarına rağmen halen Türkçe konuşmaktadırlar. Türk örf ve adetlerini sürdürmeye devam edip Türkçe türküler ve şarkılar söylemektedirler. 1991 yılında Gagavuzya’dan, Sıhhiye’deki Türk Ocağı salonunda konser vermek üzere 2 sanatkar geldi. Yaşı 80’e dayanmış olan bayan aya şarkıcısı, 30’lu yaşlardaki erkek ise Türkücü idi.

Bayan sanatkar yüksek perdeden 4-5 Türkçe şarkı söyledikten sonra, “Ben şimdi de sizlere Anamın 70 yıl önce bana söylediği ninniye çıkıracam.” diye başladı. Bu ninni 10 dakikadan fazla sürdü. Söylediği sözler sanki Anadolu’nun bağrından çıkmıştı. Ninniye takiben bu bayan ayağa kalkıp kollarını kaldırarak, yine çok yüksek perdeden “Ey garındaşlar, siz Türk biz Türk, Siz Müslüman, biz Hristiyan. Amma, Allah’ımız bir!” çığılı atınca, salondaki en az 500 kişinin tamamı ayağa kalkarak onu alkış tufanına tuttu. 30’lu yaşlardaki delikanlı da, aldı sazı eline, yine Türkçe olarak 6-7 Balkan türküsü söyledi.

1994 yılında bakanlıktaki odama Gagavuzya’dan 2 kişi geldi. Onlar “Hocam, biz Gagavuzya Üniversitesi’ni kurduk. İnşaatımız bitmek üzere... Masa, sandalye, her şey tamam da eğitim için alet edevat, daktilo v.s. almaya paramız yok. Bize maddi destek sağlar mısınız?” talebinde bulundular. Ben de onları alıp Daçe’nin makamına gittim. Türk Ocağı’ndaki hatıramı ona da anlattım, çok duygulandı. Misafirlerimizin taleplerini tek tek not aldı. Bu talepleri bizzat Sayın Demirel’e sunarak onların üniversitelerine 1 milyon TL’ye yakın destek sağlandı.

Sn. Bekir Sami Daçe, bilgili, kültürlü ve büyük bir devlet adamı idi. Onunla, 1993-95 arasında çalışırken abi - kardeş gibiydik ve ondan çok şey öğrendim. 1995

Genel Seçimleri takvimi açıklanınca, TBMM’de, büyük illerden 2’şer kişi, diğerlerinden 1’er kişi olmak üzere 100 kişilik senato kurulması öngörülmüştü. Sn. Daçe’nin ısrarı ve tavsiyesi sonucu, ben DYP’den senatör adaylığı için başvurdum. Fakat genel seçime 1 ay kala Mecliste Senato kurma işi iptal edilince, benim adaylığım da güme gitmiş oldu.

Türkiye Gazetesi’ndeki Ekonomik Yorum Köşem (1990-1995)

1983-1989 dönemi Cidde’de İslam Kalkınma Bankası’nda beraber çalıştığım Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş, 1990 yılı başında beni İstanbul’a çağırarak İhlas Holding ve Türkiye Gazetesi’nin sahibi Enver Ören’le tanıştırap haftada bir gün makale yazmamı istedi. O dönemde Türkiye ve Hürriyet gazetelerinin günlük tirajları 700 bin dolayında idi.

Ben 1990-1995 dönemi Türkiye Gazetesi’nde, her Pazartesi, iç ve dış ekonomik sorunlar ve çözüm yolları üzerine, Ekonomik Yorum köşemde güncel makaleler yazdım. Benim ekonomik yorumlarım her zaman istatistiki verilere dayandığı için, internet çağının olmadığı bir dönemde, ilgili üniversite öğrencileri, profesyoneller ve yetkililer tarafından titizlikle takip ediliyordu. Ekonomik yorumlarımı ve çeşitli dergilerde yazdığım makalelerimi 1991, 1995, 2001 ve 2004’te kitap olarak yayınladım.

Haftalık ekonomik yorumlarım ve kitaplarım özellikle üniversitelerin Ekonomi, İşletme, Maliye ve Siyasal Bilimler bölümlerinde okuyan ve bu bölümlerden mezun olanlar tarafından çok rağbet görüyordu. Özellikle, mezuniyetlerinden sonra DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), Maliye Bakanlığı, TCMB (Merkez Bankası), Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlıkları, uzman yardımcılığı sınavlarına giren üniversite mezunları için benim kitaplarım kurtarıcı bir kaynaktı. Bu sınavlarda yazılıyı kazanan sözlü sınava da girmek zorunda idi. Bu sınavlarda teorik konulardan çok, genellikle Türk ekonomisindeki iç ve dış gelişmelerle ilgili sorular sorulduğu için benim yayınlarım her derde deva idi.

1992 yılında Hazine Müsteşarlığı’nda uzman olarak çalışan hemşehrim ve arkadaşım Prof. Dr. Hüseyin Sak’ı ziyaret ettim. Onun odasında orada çalışan bir kız girdi. Hüseyin Hoca beni “Emin Hoca” diye tanıştırdı. O kız beni dikkatle süzerek “Çarıkcı mı hocam?” diye sordu. Ben evet deyince “Hocam, elinizi öpebilir miyim?” deyip, eğilince elimi öptürmek zorunda kaldım. Sebebini sorduğumda, “Ben sizin 1991’de çıkan kitabınız sayesinde buranın uzman yardımcılığını kazandım” dedi.

“Ben nerden senin hocam?” diye sordum. Anlatmaya başladı. “Ben ODTÜ, Ekonomi Bölümü mezunuyum. Sözlü sınavında buranın 4 kişilik jüri üyeleri bana 1’er soru sordu. Hepsini bilince birer soru daha sordular. Jüri Başkanı, “Kızım, 8 soruyu da tam bildin. Merak ediyoruz. Sınava nasıl hazırlandın” diye sordular. Ben

de çantamdan çıkardığım sizin 1991’de çıkan kitabınızı gösterdim²³. Onun üzerine, aferin sınavı birincilikle kazandın. Seni tebrik ederiz. Ancak, sana ceza olarak, bu kitaptan bize de birer tane getireceksin dediler, ben de memnuniyetle...” dedim.

Eşim Canan Tekirdağ Şarköylü olduğu için, Ankara’daki Tekirdağlılar Derneği üyesidir. Ankara’daki üyeler Tekirdağ’a davet edilir ve gelenler takdim edilir. Eşim Canan anons edilince bir kişi yanına gelerek, gelerek “Soyadınız Çarıkçı olduğuna göre, Prof. Dr. Emin Çarıkçı hoca sizlerden mi?” diye sorar. Eşi olduğumu söyleyince “Ben Düzce Kaymakamı Önder Bakan. Eğer ben hocamızın 1995’te yayınladığı 39 makaleden oluşan kitabını okumamış olsaydım kaymakamlık sözlü sınavını geçemez ve kaymakam olamazdım. Eşinize lütfen sevgi ve saygılarımı iletiniz.” der ve kartını eşime takdim eder.

Ben hatıra kitabımı yazmaya başlayınca eşim tesadüfen onun kartını buldu. Ekim 2021’de Kaymakam Bey’i cep telefonundan aradım, onun 2018’den beri İstanbul’da Beşiktaş Kaymakamı ve Şarköylü olduğunu öğrendim. Eşimin de Şarköylü olduğunu söyleyince kayınbiraderim Can Gürsoy’un onun manevi ağabeyi olduğunu, İstanbul’a geldiğimizde bizi ağırlamaktan şeref duyacağını belirtmişti.

Bir İşçi Sendikası Konfederasyonu Başkanı Beni Tehdit Etti

1993-1995 arası DYP’den Devlet Bakanı olan Bekir Sami Daçe’nin iktisat müşaviri iken Sayın Daçe’ye İşçi-İşveren İlişkileri bağlı idi. Bu konu ile ilgili bana Çalışma ve Maliye Bakanlıkları ve DİE’den istatistikler yağıyordu. Türkiye Gazetesi’ndeki Ekonomik Yorum köşem için yazılarımı birkaç hafta erteleyerek, bu gazetede 2 gün tam sayfa, 4’erden 8 tablolulu bir makale yayınladım. Makalemin konusu “Kamu’da Ücret-Maaş Dengesizliği ve İktisadi Etkileri” idi. Türkiye gazetesi, 24-25 Kasım, 1994. Ayrıca, bakınız²⁴

Bu makalemden bazı paragraflar almak istiyorum. 1994 yılı itibariyle kamuda çalışan sendikalı işçilerin yarısından fazlasının ortalama aylık GNÜ’sünün (aylık net ücret + ikramiyeler + primler + ek ödemeler + fazla mesai ücretleri + tazminatlar + diğer sosyal yardımlar) bir genel müdürün, bir profesörün aylık net maaşının üzerinde olduğunu resmi istatistikler ve tablolarla mukayese ettim.

Kamu kesiminde sendikalı işçi statüsündeki bir ortaokul veya lise, ya da üniversite mezunu ile aynı eğitimi görmüş ve genellikle aynı işi yapan ve hatta aynı odayı paylaşan işçi-memur statüsündeki kişilerin ücret-maaş farkı yaklaşık 4 mislidir. Bu mukayeseler 8 ayrı tabloda yer alan resmi istatistiklerle gösterilmiştir.

23 Emin Çarıkçı, *Türkiye’de Ekonomik Güçlükler ve Çözüm Yolları*, Adım Yayıncılık, Ankara, 1991

24 Emin Çarıkçı, *Türkiye’de İç ve Dış Ekonomik Gelişmeler*, Adım Yayıncılık, Ankara, 1995, S. 119-132, (37 makale), veya ASOMEDYA dergisi (ASO’nun), Nisan 1995

Kamu sektöründeki bu duruma özenerek özel sektörde de sendikaların aşırı ücret talepleri ise Türk ekonomisini felç etmektedir. Çünkü bu durum:

Yeni yatırım şevkini kırmakta,

Sigortasız işçi çalıştırmaya daha cazip hale getirerek, aynı iş kolundaki firmalar arası haksız rekabete yol açmakta,

Devletin gelirlerini azaltmakta,

Aşırı ücret sendikacılığından dolayı, özel sektör firmaları yeni yatırım yapmak veya şirketlerini büyütmek yerine devlet tahvili alarak faizcilğe yönelmekte, bu durum ise yeni iş sahası açılmasını ve dolayısıyla istihdam artışını engellemektedir.

Makalem 2 gün Türkiye Gazetesi'nde yayınlandıktan sonra, 26 Kasım 1994'te bir büyük işçi sendikası konfederasyonu başkanı üniversite telefonumdan beni aradı. "Hocam, 2 gündür işçiler aleyhine yazı yazdınız. Bu makaleniz için, kimden ne kadar para aldınız?" diye sordu. Ben de, "Sayın başkan, siz büyük bir sendikanın başkanı-sınız. Ben devletin resmi rakamlarını kullandım. Beni ancak elinizde farklı istatistikler varsa eleştirebilirsiniz. Ben bu makama simitçilikten ve pazarcılıktan geldim. Parayla satın alınacak adam değilim. Lütfen saygısızlık yapmayın ve terbiyesizlik etmeyin!" dedim.

O da, "Hocam, hocam, ben sizin ev adresinizi ve telefonunuzu 100 bin işçi'ye versem halin nice olur, hiç düşündünüz mü?" deyince, ben de "Elinden geleni ardına koymazsan şerefsizsin!" deyince telefonu kapattı. Onu bu sefer ben aradım. Sekreteri toplantıda dedi.

O gece ev telefonum defalarca çaldı. Hepsini açtım. Arayan kişi daha küfüre başlamadan telefonumu kapatmağa devam ettim. Galiba 17. Telefon idi. Söze "Hocam, hayırlı akşamlar..." diyerek başladı, "Buyrun" dedim. "Hocam sizi Erzurum'dan arıyorum, sizinle iftihar ediyoruz." deyince "Teşekkür ederim ama bu akşam falan sendika başkanı (adını verdim) bana küfretnmeleri için binlerce işçiyi görevlendirdi" dedim. "Biliyorum hocam, sizin ev telefonunuzu benim de küfür etmemi isteyen bir sendikacı verdi. Hocam, TBMM'de sizin gibi kariyerli, cesur ve dürüst 5-10 milletvekilimiz olsa Türkiye'nin bütün ekonomik sorunları çözülür, kaderi değişir ve düzlüğe çıkarız. Şu anda ben Öğretmen Lokalindeyim. 25 yıllık öğretmenim, 5 yıldır sizin Ekonomik Yorum köşenizi okuyorum. Arkadaşlarımızın, tavla ve kâğıt oyunlarını durdurup, sizi takdim ederek, Türkiye gazetesindeki 2 günlük makalenizi onlara satır satır okuyacağım. Size, sevgi ve saygılarımla" diyerek telefonu kapattı.

16. BURSA BAT PAZARI ESNAFLARI VE ÇARIKÇILAR (1955-2006)

Bat Pazarında Tarihi Esnaf Davranışları

1954 - 1964 döneminde, babamla birlikte, yaz aylarında Bursa’da manavlık (sebze ve meyve satıcısı) yapmış bir kişi olarak bu dönemdeki bazı esnaf davranışları ve dayanışmaları ile ilgili hatıralarımı bugünkü nesillere aktarmak için burada yer veriyorum. Bursa Bit (Bat) Pazarı 1960 başlarına kadar eski elbise veya eski eşya pazarıydı. 1963-1964’ten itibaren ise genellikle yeni konfeksiyon (hazır giyim) takım elbise ve pantolon çarşısına dönüşmeye başladı.

Ayrıca Bursa’daki bütün tarihi çarşılardaki esnaf ilişkileri ve davranışları Bursa Büyükşehir Belediyesi’nin 2010 yılında yayınladığı “Çarşının Öyküsü” kitabında da yer almaktadır.²⁵

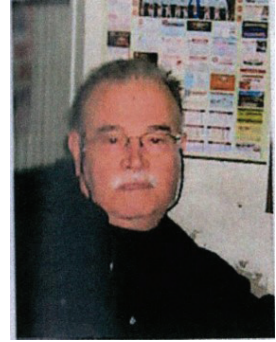
Mehmet Ali Duralı’ya göre Bat Pazarı Esnaflığı

1934 yılında Kırcaali’de doğdum. 1950’de ailece Bursa’ya göç ettik. 1950-1959 dönemi 10 yıl Hüsnü Ka-ya’nın yanında çalıştım. 1960 yılında 26 yaşında iken Bat Pazarı’nda kendi dükkânımı açtım. Önce İstanbul’dan hazır giyim (takım elbise, tek pantolon, yelek vs.) satın alarak ticarete başladım. Birkaç yıl sonra da, bu konfeksiyon ürünlerinin kumaşlarını yine İstanbul’dan alıp birkaç terziye diktirmeye başladım.

1965-1990 döneminde çarşıımızdaki dükkânların en az %80’i hazır elbise satmaya başlamıştı. Bursa Heykel önündeki mağazaların kirası çok yüksek olduğundan çarşıımız o 25 yıllık dönemde altın çağını yaşadı. Fakat açılan AVM’ler ve hatta hazır elbiselerin mahalle pazarlarında bile satılmaya başlanmasıyla, Bat Pazarı’ndaki hareketlilik 1995’ten itibaren giderek azaldı.

Bizim çarşıımızın bir geleneği vardı. Her Her 11 Eylül’de, Bursa’nın düşman işgalinden kurtuluş gününde yoksullara toplu sünnet töreni yapılırdı. Her türlü masrafı da Bat Pazarı esnafı karşılardı. 1960’dan sonra Kapalıçarşı esnafları bu bayrağı devraldı.

Bizim bu bölgede bir Deli Hasan vardı. Onu bu çarşıda bilmeyen yoktu. Deli dediğimize bakmayın, onun deliliği çılgınlığıındandı. Şimdilerde kim kocaman çan-

Mehmet Ali Duralı

25 Bursa Büyükşehir Belediyesi, Çarşı’nın Öyküsü, Mega Basım, İstanbul Haziran 2010

ları boynuna takıp çarşıda dolaşır? Bir sabah bizim Hasan, vali'nin kapısına gitmiş, çarşıda kuru fasulye pişti, senide bekleriz diyerek davet etmiş. Vali Bey de sağ olsun Hasan'ın davetini geri çevirmeyip, çarşıya geldi. Bunu bu devirde kim yapar ki. O dönemlerde esnaflar arasında da sıkı bir dayanışma ve güven vardı. Şimdi bu güveni bulmak çok zor.

Mustafa Kırıcı'ya göre Bat Pazarı Esnaflığı

Mustafa Kırıcı

1941 yılında doğdum. 1942'de Bulgaristan'dan göç etmişiz. Bat Pazarı'na gelişimiz 1944 senesinde oldu. O zamanlar ilk dükkânımız nerdeyse bir masa büyüklüğündeydi. Amcam Ömer Kırıcı, oğlu ve ben, müstamel ceket denilen kullanılmış, eskimiş ceketleri ters düz yapardık. Biz onları söker, eve götürür, annemiz onları yıkar ve sodalar. Sonra tekrar dikerdik. Yazın bunlarla uğraşırdık. Kışın ise parça başı şayak dediğimiz, kuzu postundan gocuklar dikerdik. Kürklerini kendimiz tabaklar, aba kumaşları ise İstanbul'dan alırdık. Babamla diktiklerimizi dedem, satar parasını ise neredeyse 1 sene sonra alırdı. Senet yok, çek yok, sadece söze itimat ederek mallarımızı satardı. Ama o dönemde paramızın birinde kaldığını da duymadım. Ticarete güven sonsuzdu.

1953'te deri ceket üretimine başladık. Önce sadece 4 masalı bir dükkânımız vardı. 1960'a geldiğimizde onun en az 10 misli büyüklüğünde bir yer satın aldık. Hala orada ürünlerimizin teşhirini ve satışını yapıyoruz. Burası bizim için çok özel bir yer. Gece gündüz hep çalışırdık. Ramazanlarda sahura kadar çalıştığımıza bilirim. Bazı zamanlar müşterilerimiz İstanbul'dan gelir, ilk bize uğrarlardı. Modeli beğenir, ölçülerini alır, Onlar Bursa'nın keyfini çıkarırken akşam döndüklerinde ceketlerini hazır ederdik. Şakir Eczacıbaşı en sadık müşterilerimizdendi.

Bir de Çınarın orda mezarımız olurdu. İki görevli tellal olur, malı ve fiyatını bunlar ilan ederlerdi. Bunlar rüsum denilen tellaliye vergisi alırlardı. Çınarın başında o kalabalık diğer insanları da cezbederdi. O zaman genellikle ikinci el mallar getirildiğinden mal sahibine kefil olup olmadığını sorarlardı. O da "Allah vekil çınar" diye karşılık verirdi. Bu söz sanki halâ kulaklarımda.

Hidrellez sabahlarında geç gelen esnafın kapısına ısırgan otu konurdu. Geç geldiği belli olurdu. Bir de Bat Pazarı'nda tuttuğu takıma fanatik derecede ilgi duyanlar vardı. Kimin takımı yenilirse ertesi günü bir cenaze töreni düzenlenir, tabut hazırlanır. Bat Pazarı'ndan cenazemiz var diye hareket edilir, Setbaşı Köprüsünden tabut

aşağıya yollarırdı. Çok eğlenirdik. Bu nedenle insanların aralarında küslük olmazdı. Herkes birbirini hoşgörüyü karşılardı. Ama şimdilerde belki de bu yaptığımız, kavgaya sebebi bile olabilir.

O zamanlar, esnaflar arasında ailece görüştüklerimiz de vardı. Bir de herkes birbirinin çocuğunu takip ederdi. Aile terbiyesi almak diye bir kavram vardı. İşte biz gerek ailemizden, gerekse esnafılık yapan etrafımızdaki esnaf ağabeylerimizden çok şey öğrendik. Birlikte sevinmeyi bildiğimiz gibi, zor zamanlarımızda hep dostlarımızın yanında olmaya çalıştık.

Son olarak belirtmem gerekir ki, 1968'den itibaren, Kırıcılar Şirketi olarak, Avrupa'ya Deri Konfeksiyon ihracatına başlamıştık. 1970 yılında birden aklıma Emin Çarıkçı geldi. New York'da İktisat Doktorası yaptığı için bize yardımcı olabilir diye düşündüm. Onunla temas ederek 500 Deri Ceket numunesi gönderdim. Onun bize müşteri bulmasıyla ABD'ye de ihracata başladık. Bursa'mızda da çok iyi tanınan Prof. Dr. Emin Çarıkçı Hoca ile dostluğumuz devam etmekte olup, kendisi ile kıvanç duyuyorum.

Mehmet Ali Duralı ile Hatıralarım

Ben, 1956-1963 yılları arasındaki lise ve üniversite dönemlerimde kış tatillerinde Bursa'ya geldiğimde, genellikle her gün Bat Pazarı'ndaki akrabam Mehmet Ali Duralı'yı ziyaret eder, esnafla içli-dışlı olurum. O zamanlarda her mahalleden ancak 1-2 kişi üniversitede okuyabildiği için çarşıdaki esnaf bana çok sıcak davranıyordu.

Bir gün Bursa'ya tatile geldiğimde akrabam Mehmet Ali Aga benden yardım istedi. Akşam dükkânda sayım yapacaktı. Ceketleri, pantolonları ve kumaşları teker teker saydık, değerini hesapladık. Saat gece yarısı 2:00 oldu. “Abi, kumaşların hesabında 23m x 27 TL'yi veya 28 m x 33 TL'yi çarpacağımıza, yuvarlak hesap yapsaydık, mesela 25x25=625, 30x30=900 gibi, en az 2 saat erken bitirirdik.” dediğimde aldığım cevap; “Kalan malı kuruşu kuruşuna bilmek zorundayız. Çünkü yıllık kazancımızı hesaplayıp zekât vereceğiz.” oldu.

1987 yılında sohbet ederken içeriye sivil giyimli bir er girdi ve bir pantolon beğendi. Fiyatını sordu. Cevap 110 TL idi. Çıkardı 110 TL'yi takdim etti. Mehmet Ali Aga pantolonu bir kâğıda sardı ve “Kardeşim, pazarlık yaparsın diye 10 lira fazla istedim. Bu da senin hakkın.” deyip 10 TL'yi iade etti. Demek ki, Bursa'da nesli tükenmiş esnaflarımız varmış. İşlerini 2020'den önce oğlu Ali'ye devretmiş olan ağabeyimiz 2022'de 89 yaşındaydı. Allah'tan ona daha fazla ve sıhhatli ömürler dilerim.

1950-1960'lı yıllarda Bursa'nın en meşhur terzisi Altın Makas firmasıydı. Bu firmanın bir kalfası olan terzi Tevfik Kabukoğlu, Bat Pazarı'nda han içerisindeki dükkânında yıllarca terzilik yaptı ve ısmarlama takım elbiselerimizi dikti. Terzi Tev-

fik 1964 yılında başarısız bir mide ameliyatı geçirdi ve ağır hastalandı. Hastanede ziyaretime gelen çok samimi arkadaşı Mehmet Ali Aga'ya ailesini ve çocuklarını emanet etti. Mehmet Ali Duralı, rahmetlinin ailesine bıraktığı bir arsa üzerine, zekâtından küçük bir ev yaptırdı ve 10 yıl sonra oğlunun bütün düğün masraflarını karşıladı.

Üniversitede okurken İstanbul'daki Balıkesir Yurdu'nda yarım yardımcı kaldığım için, her ay 60 TL ödüyordum. Yurtta banyo olmadığından ve diğer masraflarımızdan dolayı aylık en az 60-70 TL'lik harcamamız oluyordu. Aylık 120-130 TL'lik masraf o dönemde oldukça büyük bir meblağ idi. Her ay bu masraf ve harçlığım için Bursa'ya gittiğimde, saraç dükkânı sahibi olan babam Mustafa'nın genellikle cebinde yeteri kadar kâğıt para bulunmadığından kesesindeki demir paraları önüme dökerdi. Ben de, bana vermek istediği kâğıt paraların yarısını ona bırakıp, Mehmet Ali Duralı Agamdan borç para aldığım için, o benim veli-nimetim (zor zamanlarımda ihtiyacımı karşılayan) idi.

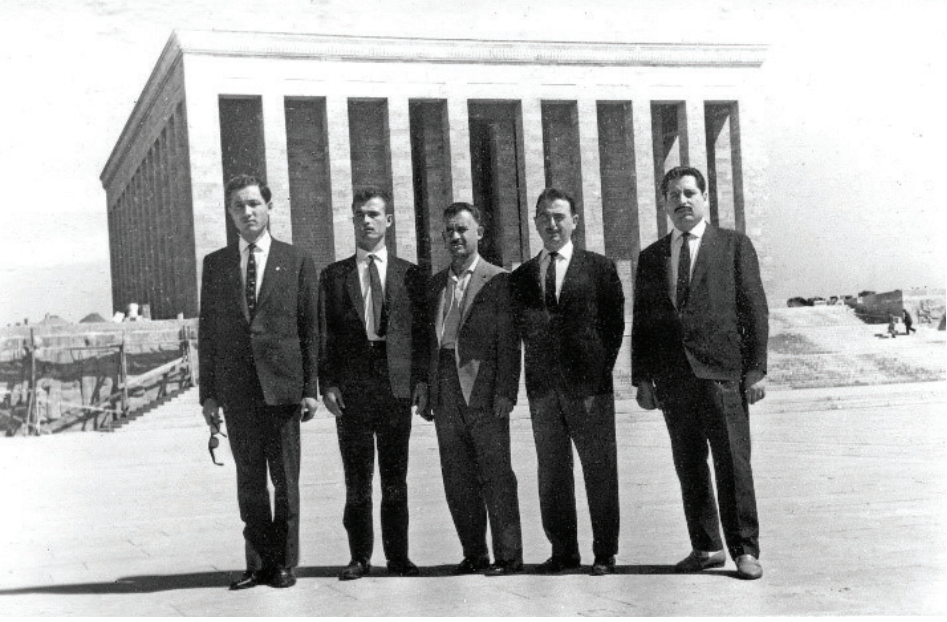
Mart 1965'te mastır ve doktora için New York'a giderken ona olan borcum 6500 TL idi. Ben orada hafta sonları düğün salonlarında garsonluk yaparak, yaz tatillerinde de bir yerde tam gün çalışarak 1970 yılında 7000 TL biriktirdiğimde, Mehmet Ali ağama olan borcumu bir banka vasıtasıyla gönderebildim.

Mehmet Ali Agam, İstanbul'da Altınyıldız firmasından 3 ay vadeli yüzlerce metre kumaş alır, vade geldiğinde firma sahibi Bursa'ya gelip nakit olarak borcu tahsil edecektir. O dönem son 3 ayda satışlar çok düşük olduğu için bir gün sonra ödemesi gereken borcunun ancak yarısını ödeyebileceğinden alıcıya mahcup olacağı için kara kara düşünmekteymiş. Birden postacı gelir ve benim gönderdiğim para makbuzunu verir. Makbuzun en sıkışık anında yetiştigi için ziyadesiyle mutlu olmuş. Bana bir mektup yazarak "Sana yaptığım yardım Allah indinde o kadar makbul olmalı ki, Yüce Yaradan senin gönderdiğin parayı bana en sıkıştığım anda ulaştırdı. Bu para benim elime birkaç gün sonra geçse o kadar makbule geçmeyecekti" diye yazmıştı.

Bat Pazarı Esnafları ile Kadim Dostluğum

İlkokul, ortaokul ve lise hayatım Balıkesir ve İzmir'de geçtiği için Bursa'da hiç okul arkadaşım yoktu. Bursa'da sömestir tatili için bulunduğum sürede ve çalıştığım günlerde zamanımı Bat Pazarı'nda Mehmet Ali Agamın yanında ve oradaki esnaflarla sohbet ederek geçiriyordum.

Onlarla o kadar kadim dost olmalıyım ki, Ocak 1965'te Milli Eğitim Bakanlığı burslusu olarak New York'a gitmek için Ankara'daki ABD Büyükelçiliği'nden vize alacağım günü, çok samimi olduğum 4 esnafa Ankara'ya beraber gidip Anıtkabir'i ziyaret etme teklifinde bulundum. Fotoğrafta görüldüğü gibi onlarda teklifimi kabul etti.

*Emin arıkcı, Mehmet Ali Duralı, Mümin ztaş, Basri Salihoğlu ve
Tevfik Kabukoğlu (Ocak, 1965)*

Çarıkçılar: Babam Mustafa, Bekir ve Kerim Çarıkçı (1950-2006)

Kardeşim Bekir'den Çarıkçılık-Saraçlık, Babamdan Örnek Davranışlar ve Tavsiyeler

1955'ten itibaren Köylü Pazarı'ndaki sabit sergimizde babamla birlikte sebze ve meyve satmağa başladık. Ben 7 yaşında iken babamdan istediğim 2.5 lira ile Sebze Hali'nden satın aldığım maydanoz ve naneleri pazarda dolaşarak satmaya başladım. İlk gün 185 kuruş kazandım. Bir simidin 5 kuruş olduğu bir dönemde, bu kazanç en az bir işçi yevmiesi idi. 2 sene sonra da yine pazarda gezerek limon satmaya başladım. Limon daha çok para kazandırıyordu.

Babam 1950-1954 arası Balıkesir'de çarıkçılık yapmıştı. 1954-1961 dönemi Bursa'da manavlık yaparken de çarıkçılık mesleğini sürdürdü. Çünkü Balıkesir, Bursa ve Çanakkale'nin ilçelerinde bahar ve güz panayırıları başladığında babam meyve sergilerimizi komşularımıza bırakıp çarık ve saraciye ürünlerini satmaya giderdi.

Her panayır 3 gün sürdüğü için, gidiş-geliş dâhil babam 5 gün manavlığı bırakırdı. Bahar panayırıları 20 Mayıs - 10 Haziran arasında Bursa'nın Karacabey, Balıkesir'in Gönen ve Şamlı, Çanakkale'nin Biga, Yenice ve Çan ilçelerinde kurulurdu. 25 Eylül - 10 Ekim arasında kurulan Güz Panayırıları ise, Manyas, İnegöl ve Dursunbey'de olurdu.

1950'den 1970'li yıllara kadar, köylerden şehirlere her türlü ürünün nakliyesi at arabalarıyla yapılıyordu. Bu dönemde tarlalar kara saban veya pulluklarla sürülürdü, harman döverken de inekler veya atlar kullanılırdı. Çünkü Türkiye'de taşımacılıkta kamyonetler, biçer-döver makineleri ve traktörler ancak 1970'lerde yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanabildi.

Onun için, 1950-1970 döneminde saraçlık ve çarıkçılık çok itibarlı ve kâr eden mesleklerdi. Karasaban veya pulluk kullanıldığı dönemlerde çamurlu tarlalara ancak çarık giyilerek giriliyordu. Bu dönemde Bursa'da en az 50 saraç ve 15 dolayında da çarıkçı esnafı vardı. Özellikle Bursa'nın saraciye mallarına diğer illerden büyük bir talep vardı.

Saraçlar büyükbaş hayvanlar için yularlar, atlar için gemler ve eğerler, eşekler için semerler, küçükbaş ve evcil hayvanlar (kedi, köpek) için detasmalar, erkekler için bel kayışları vs. üretirlerdi. Ayrıca, onların dükkânlarında zincir, urgan ve sicim de satılırdı.

Babam, panayırıları için şaplı sığır (inek, öküz) veya manda derilerini tabakhanelerden satın alıp, güneşli havalarda Bursa'daki evimizin bahçesinde kurutarak çarık yapardı. Ayrıca, yıl içinde de orak biçerken kullanılan ellikleri (tahta eldiven) İnegöl

ve Orhaneli'den, boyalı veya boyasız tahta yemek kaşıklarını da Balıkesir'in Korucu beldesi'nden toptan fiyatına satın alırdı. Her panayıra giderken de, Bursa'daki toptan satış yapanlardan saraciye malları alıp giderdi.

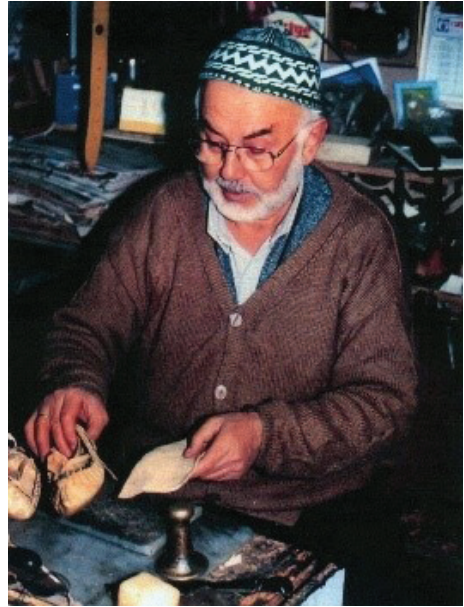
Babam giderek yaşlandığı için, çok yorucu bir iş olan manavlığı bırakıp 1962 yılında Bursa Ulucami'ye 300 metre mesafedeki bir saraç dükkânı açtı. Fevzi Çakmak Caddesi, Durakardı Sokak'ta bir dükkân kiraladı, bu sokakta bile beş saraç dükkânı vardı. Babam orada eğeler ve semerler hariç, yukarıda belirttiğim saraciye malları ve çarıkları imal ederek satmaya başladı. Ayrıca, yaz kış demeden, her türlü hava şartlarında, her Salı Karacabey ve her Perşembe İnegöl pazarlarına sergi sererek ürettiği malları satmaya giderdi.

Bekir Çarıkcı

Ben, 1962 - 1968 dönemi Bursa Osmangazi Ortaokulu ve Ticaret Lisesi'nde okurken, yaz tatillerinde babamla saraç dükkânında çalıştım ve onunla beraber bahar ve güz panayırılarında da satışlar yaptık. 1970'de askerden döndükten sonra da beraber çalışmamız, benim 1973'te çalışmak için New York'a gidişime kadar devam etti. 1990'da da, 17 yıl sonra Bursa'ya kesin dönüş yaptım.

Babam, Bursa'da 1962'den Ocak 1988'deki vefatına kadar 26 yıl çarıkcılık ve saraçlık yaptı. Ağabeyim Kerim Çarıkcı da 1961-1989 dönemi yılları arasında İsviçre'de çalıştıktan sonra Bursa'ya kesin dönüş yaparak saraç dükkânını devraldı. Kerim Agamın paraya ihtiyacı olmamasına rağmen her gün saat 10:00'da saraç dükkânını açar, ikinci namazından sonrasına kadar çalışıp evine giderdi. Agamın amacı 5-6 saat çalışarak sağlığını korumak ve en önemlisi de, babamın eski müşterilerinden babamla ilgili

Kerim Çarıkcı

onların hatıralarını ve hayır dualarını dinleyerek geçmişî yâd etmekte. Kerim Agam, 19 Ağustos 2006'daki vefatına kadar da 17 yıl çarıkçılığı sürdürdü. Onun vefatı ile Bursa'daki çarıkçılık mesleği de sona ermiş oldu.

Babam, 5 vakit namazını hep camide cemaatle kılan inançlı bir kişi idi. Cuma ezanından önce selâ (davet) okunurken veya okunduktan sonra gelen müşteriye mal satmaz, "Lütfen Cuma namazından sonra gelin" derdi.

Biz pazarcılık yaparken teraziler sabit değil, zincirle asmalı idi. Babam mal kovan terazinin kefesinin her zaman aşağıda olmasını isterdi. "Çünkü oğlum, kul hakkı yememiş olursun. Biliyorsun kul hakkı bu dünyada ödenmez." diye uyarırdı.

Babam, dükkâna gelen veya yolda rastladığı hiçbir dilenciye boş çevirmezdi. Dilenci sarhoş bile olsa ona sadakasını verirdi. Eğer vakti varsa, sarhoş dilenciyle sohbet eder, onu içki içmekten vazgeçirmeğe çalışırdı. Bu konuda babamın başarılı olduğu birkaç kişiye de rastladığımda, onlar babama hep dua ediyorlardı.

Babamın bize diğer tavsiyesi de, "çalıştığınız ve gittiğiniz yerlerde kadim dostlar edinmeğe çalışın. Hele bu dostluklar ailece kurulusa çok daha iyi olur. Çünkü kapınızı çalan dostlar ne kadar çoğalırsa, şu yalan dünyada, daha güzel ve huzurlu hayat geçirirsiniz. Unutmamanız gerekir ki, yatıya gelen misafir, 9 kısmeti ile gelir, 1'ini yer, 8'inide size bırakır" derdi.

Bursa dışındaki uzak-yakın akrabalarımız dâhil, onun dükkânında veya panayırda edindiği dostları o kadar çok olmalı ki, nerede ise her ay birkaç kişi veya aile babamı evinde ziyaret ederdi. Bakkal komşumuz bu duruma hayret ederek, "Baban tevekkel ve sakın bir adam olmasına rağmen bu dostlukları ve itibarı nasıl kazanıyor?" diyerek hayret ederdi. Babamızın ömür boyu kadim dostlar edinme tavsiyesini bizler (ben, ağabeylerim Emin ve Kerim) fazlasıyla yerine getirdiğimiz kanaatindeyim. (Bekir Çarıkçı)

Babamın Fedakârlığı, Son Hatıralarım ve Vefatı

Rahmetli annem 23 Ekim 1955'te vefat ettiğinde, babam 46 yaşında idi. Ben 16 yaşında, küçük kız kardeşlerim, Emine 13 ve Fatma 10 ve en küçük kardeşimiz Bekir 7 yaşında olup ablam ve ağabeyim evlenmişlerdi.

Babam, İnegöl Pazarı'na gidip-gelişinde, yaya olarak, dükkândan eski Bursa Otogarı'na (yaklaşık 1 Km), İnegöl Otogarı'ndan, sergi yerine (500 m) satacağı malları sırtında taşıyordu. Akşam olunca da, kalan malları sırtlayıp İnegöl'den dükkâna kadarki 1.5 km'lik yolu yine yürüterek tamamlıyordu. Aynı durum Karacabey Pazarı'na gidip-gelişinde de söz konusu idi.

Annemin vefatından birkaç yıl sonra babama evlenmek isteyip istemediğini sordum. Aldığım cevap "Ben çocuklarımı analık (üvey anne) eline bırakamam. Kız-

lar evlenene kadar olmaz oğlum.” oldu. Emine 1961’de, Fatma 1964’te evlendiler. Babama ise ancak 1965 yılı başlarında 50’li yaşlarda bir eş bulabildik. Babamın, kardeşlerime tam 10 yıl hem babalık, hem de annelik yapmış olması takdire şayan bir tutumdur. Allah ondan razı olsun.

1986’nın Mart ayında Ankara’ya gelip Çankaya’dan bir daire satın aldım. Temmuz’da Cidde’den tatile geldiğimde aldığım daireyi babama göstermek için Ankara’ya geldik. Babam, “Oğlum, dairen çok geniş ve güzel. Etrafı da çok açık olduğu için manzaran da iyi. Sakın böbürlenme. Sen bu daireye annenin yüzü suyu hürmetine sahip oldun.” diye nasihatte bulundu. Babam, “Oğlum, Ulus’ta bir saraca veresiye mal satmıştım. Gelmişken o müşteriye de uğrayalım.” dedi. Ulus’ta otobüsten indik. 300 m kadar yukarı doğru yürürken Babam birden yere yığıldı ve “Telaşlanma, ben 5-6 dakikada ayağa kalkarım.” dedi. O 5-6 dakika bir türlü geçmedi. Ne yapacağımı şaşırmıştım. Ayağa kalktığında 100 m mesafedeki esnafın dükkânına uğradığımızda, kalfası “Patron şehir dışında. Ben bir şey yapamam.” dedi!

Oradan bir taksiye atlayarak babamı Hacettepe Üniversitesi’ne götürdüm. Randevu istediğimde 6 ay sonraya gün verdiler. Hacettepe’de hocalık hüviyetimi göstermeme rağmen sekreter hiç ilgilenmedi. Laboratuvarında çalışan ve İşletme Bölümü’nden öğrencilerim olan Mehmet Bağcı ve Şükrü Serim’i buldum. Onlar ilgilendiler ve babamı derhal hastaneye yatırdılar. Orada 2 gün boyunca tetkikler yapıldı. Klinik şefi bir doçent “Babanda ameliyatlık bir hastalık yok.” dedi bir ilaç tavsiye etti ve “Geçmiş olsun.” dedi.

1984 yılında Cidde’den yaz tatilimde Bursa’ya geldiğimde, Babama üç oğlun yurt dışında çalışıp döviz kazanıyor. Şu anda 75 yaşındasın, artık her hafta gittiğin İnegöl ve Karacabey Pazarlarını bırak, biz sana istediğin kadar para göndeririz. Gerekirse tamamını ben veririm, aldığım cevap, “Oğlum, ben 7 yaşından beri günde 10-12 saat çalışan bir adamım. Çalışmazsam felç olur, yatalak olurum. Ayrıca benim bu iki şehirde 22 yıllık müşterilerimden samimi olduğum birçok arkadaşım var. Ben sergimde onlarla sohbet etmekten vazgeçemem.” dedi.

Babam Mustafa, 1950’li yıllardan itibaren “Allahım, bana hayırlı ölüm ver!” ifadesini sık sık tekrarlardı. Ben de çocuk yaşında iken, “Baba niye öyle deyip duruyorsun?” diye sorduğum da “Oğlum, insan eti ağırdır. Bakana da yazık çekene de zor. Akrabamız Ahmet Agan felci olduğu için on yıldır yatalak durumda... Allah kimseye çektirmesin.” diye eklemişti.

Ankara’dan Bursa’ya döndüğümüzde babama “İnegöl ve Karacabey pazarlarına gidip gelirken sırtında 3 km yük taşıyorsun.” dedim. Önüne 10’luk, 20’lik halde 300 dolar koydum. “Ne olur bir daha yük taşıma. Pazarlara gitmeden önce 10 veya 20

doları bozdur, garajlara ve sergilere mallarını taksiyle taşı.” dedim. Hiç itiraz etmedi. Parayı bir kese kâğıdına yerleştirip evdeki bir dolabın üst gözüne koyduk. Vefatından sonra oraya baktığımda maalesef babamın bu paralara hiç dokunmadığını fark ettim ve çok üzüldüm.

Aradan bir buçuk yıl geçmesine rağmen babam 2 ilçe pazarına gidip-gelirken benim taksi kullanma teklifimi kabul etmemiş. 26 Ocak 1988 Salı günü Karacabey pazarına gidiyor. Oradan toptan fiyatına satın aldığı demir çubuklu hayvan taraklarını ve pazarda satamadığı malları çuvallara doldurup sırtına alıp, Bursa Otogarından saraç dükkânına doğru yokuş yukarı çıkarken, yine yere yığılarak 79 yaşında hakkın rahmetine kavuşmuş. Neticede, babamın yıllarca tekrarladığı “Allah’ım, bana hayırlı ölüm ver!” duası Allah indinde kabul edildiği için bir hastalık çekmeden ve kimseye yük olmadan rahmetli oldu. Nesli tükenmiş babam Mustafa Çarıkcı’ya Allah rahmet eylesin, mekânı cennet olsun.

Babamın Balıkesir’deki cenazesinden hemen sonra annemin kardeşi, dayım Seyit Ahmet Türemen ve amcamın oğlu Mehmet Tuzluk ile çektiğimiz bu fotoğrafta üçümüzün de ne kadar üzüntülü olduğu görülmektedir.

Balıkesir, 27 Ocak 1988

Babam vefat ettiğinde ben Cidde’de, ağabeyim Kerim İsviçre’de, küçük kardeşimiz Bekir de New York’ta çalışıyorduk. Babamın cenazesini 1 gün bekleterek,

onun vasiyeti üzerine, 27 Ocak'ta Balıkesir'in Başçeşme Mezarlığındaki Annesi Hafize ve Ağabey'i Mümin'in yanına defnettik. Babam için hem Bursa'da hem de Balıkesir'de 2 cenaze namazı kılındı. Akrabamız Mehmet Ali Duralı, "Ben 40 yıldır cenaze namazlarına giderim. Bir kişi için kılınan 2 cenaze namazında da bu kadar kalabalığa hiç rastlamadım." demişti.

Ertesi gün, 3 kardeş babamın saraç dükkânının olduğu sokaktaki esnafları ziyaret ettik. Dip komşularımız İsmail ve Efrail abilere, "Sizler dükkânımızı açık tutarak satışlara devam eder misiniz? Babamın alacakları, verecekleri olabilir. Gereğini yaparsınız." dedik. Kerim Ağabeyim de "Ben her yıl 1 ay tatile geliyorum. En geç 2 yıl içinde de İsviçre'den kesin dönüş yapıp bu dükkânda çalışmaya devam edeceğim" deyince onlarda talebimizi kabul ettiler.

Babamın vefatından birkaç gün önce, Bursa-Hâkimiyet Gazetesi'nin bir muhabiri, Babamla röportaj yapmış ve bu röportaj onun vefat ettiği gün olan 26 Ocak'taki gazetede yer almış. Komşuları, "Mustafa Amca gazeteye çıktı. Karacabey Pazarı'ndan gelse de gazetede ki resmini görse..." diye aralarında konuştukları halde, babama kendi resmini görmek nasip olmuyor. Oysa onun vefat ettiği yer ile dükkânın mesafesi sadece 300 metre idi.

Aşağıda Görüldüğü gibi Bursa Hâkimiyet Gazetesi'nin başlığı "Ayakkabıcılığın Atası Çarıkcılık Yok Oluyor" ise de, yok olan maalesef Çarıkcıların atası Mustafa Çarıkcı oluyor.

2002 yılındaki Genel Seçimde Bursa'da MHP'den 1. sıra milletvekili adayı idim. Kırıcılar Otelinde, Mustafa Kırıcı'nın ikramı ile basın mensuplarına bir kahvaltı verdim. Kahvaltıdan sonra onlara "Türkiye'deki Ekonomik Sorunlar ve Çözüm Yolları" konusunu sundum. Soru-cevap faslına geldiğimizde, 40'lı yaşlarda bir hanımefendi "Hocam, ben yaklaşık 15 yıl önce Hâkimiyet gazetesi için, Mustafa Çarıkcı dede ile bir röportaj yapmıştım. Acaba bu kişi ile sizin bir soyadı benzerliğiniz mi var" dedi. Ben de "Babamdı" der demez ağlamaya başlayınca, o bayan da çok hüznlenmişti.

26 Ocak 1988’de Bursa Hâkimiyet Gazetesinde çıkan haber;

Ayakkabının atası, artık antikacıların gözdesi... Çarıkçılık Yok Oluyor!

Mustafa Çarıkçı

78 yaşındaki Mustafa Çarıkçı, Cermal Nadir Caddesi’ndeki küçük ve oldukça eski dükkânında el emeğiyle çarık imal ediyor. Atalarının da çarıkçılık yaptığını ve bu yüzden soyadlarının Çarıkçı olduğunu belirten Mustafa Çarıkçı, “Bursa’da tek başıma bu işi yürütmeye çalışıyorum. Yaşım ilerlediği için bir başka iş yapamıyorum.

Ne yazık ki, çarıkçılık mesleği de öldü. Köseleler çıktığından beri çarıkla-rın alıcısı belirli bir azınlık kaldı. Onlar da ya turistler oluyor ya da tektük köyde çobanlık yapanlar ve rençberler. Ayrıca antika olarak da ilgi gördüğünü duyuyorum. Oysa çarık tamamen sığır ve manda derisinden yapıldığı için oldukça sağlıklıdır” dedi.

Çarıklar, antikacı dükkânlarında 12 bin lira ile 22 bin lira arasında fiyat alıyor. Oysa imalatını yapan Mustafa Çarıkçı hazırladığı çarıkları 2 bin lira ile 5 bin lira arasında satıyor. Çarşıdaki satış fiyatlarını Mustafa Çarıkçı’ya söylediğimizde bir-kez daha şaşırarak, emeğinin boşa gittiğini söyledi. Çarıkçı, şöyle konuştu. “Bir kilo deri bin 500 lira, olunca fiyatlarda artıyor. Gördüğünüz gibi bizim gibi çok eskiye dayanan tamamen ellerimizle ürettiklerimiz yok fiyatına satılıyor. Bize düşen ise, bu mesleği yürütmek. Çünkü bildiğimiz ve gördüğümüz tek meslek bu.”

17. BALIKESİR'E KATKILARIM:

Balıkesir'e Sanayi Odası'nın Kurulması

1980-83 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi'nde öğretim üyesiydim. Part-ti-me olarak da ASO (Ankara Sanayi Odası) ve TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği) başkanı olan Mehmet Yazar'ın iktisat müşaviriydim. Sayın Başkan benden önceki iktisat müşaviri Prof. Dr. Orhan Morgil'e (henüz ayrılmamıştı) Ocak 1980'de bana "Yakışıklı ve en az doçent unvanı olan bir TOBB Genel Sekreteri adayı bulun" talimatını verir. Doçent Dr. Mehmet Sağlam'ı teklif etmeye karar verdik. Şubat 1980 Semineri sonrası Sayın Sağlam'ı takdim ettiğimizde teklifimizi kabul etti.

1980 yazında İsmail İlşekerci Ağabey'i ziyaret ettiğimde ona Prof. Dr. Aydın Yalçın tarafından kurulup yayın hayatına başlayan Yeni Forum dergisinde on beş günde bir Türkiye'deki ekonomik sorunlar ve çözüm yolları üzerine makaleler yazıyordum. Ayrıca TOBB Başkanı Mehmet Yazar'ın iktisat müşaviri oldum."dedim. Ayağa kalkıp bana sarıldı ve "Seninle gurur duyuyorum."diyerek yanaklarımdan öptü.

Yasalara göre Ticaret Odaları il merkezlerinde kurulur. Sanayi Odaları ise her ilde tektir ve il merkezlerinde veya ilçelerde de kurulabilir. 1981 Temmuz ayında İsmail Ağabey'i ziyaret ettiğimde "Eminciğim, Sanayi Odası kurulması konusunda TOBB'deki kuliste Bandırma Balıkesir'in önündeymiş. Adayımız Rona Yırcalı. Eğer Sanayi Odası'nı Balıkesir'de kurduramazsan sana hakkımı helal etmem." dedi. Şok oldum!

"İsmail Abi ne yapıyorsun. Benim gücüm yetmezse ben ömür boyu kahrolurum" desem de, hiç taviz vermedi. "Balıkesir'de kaç gün kalacaksın?" diye sordu. "3-4 gün, Pazartesi Ankara'ya döneceğim." dedim. "O zaman Rona beyla beraber gidip bu işi çezeceksin." dedi. Rona Bey'i hemen iş yerinden çağırdı ve bizi tanıştırdı. O zamanlar Rona Yırcalı 37 yaşındaydı.

Pazartesi Rona Bey'le yola koyulduk. TOBB Genel Sekreteri Doç. Dr. Mehmet Sağlam'ın ofisine geldiğimizde beni tanıyan sekreterlere Rona Bey'i takdim ettikten sonra "Ben içerden gelene kadar kendisini ağırlayın." ricasında bulundum. Sayın Sağlam'a İsmail İlşekerci'nin bana parasız yatılı sınavını hatırlattığını ve bu sınavı kazandığımda istikbalimin değişmesi ile bugünlere geldiğimi, benim hayatımdaki rolünü ve Balıkesir'e Sanayi Odası kurulması talebini bildirdim. Sayın M. Sağlam "Eminciğim bu iş bitmiştir. Bandırma'da Sanayi Odasını kuracak kişi benim Ankara Hukuk Fakültesinden sıra arkadaşım. Bu konuda bize Balıkesir'den önce başvurdu ve kendisine söz verdim." diyerek kestirip attı.

Doç. Mehmet Sağlam’la 1965-1972 dönemi New York’ta doktora yaparken arkadaşlığımız vardı. Cuma namazları için River Side’daki Arap Camii’ne beraber giderdik. Ayrıca Mehmet Bey, New York Türk Öğrenci Derneği Başkanı iken, ben de onun yardımcısı idim. M. Sağlam Balıkesir’e Sanayi Odası kurulması talebimizi kestirip atınca, bende ayağa kalkıp, sinirli bir şekilde “Abi, ABD’de gurbette başlayan 16 yıllık arkadaşlığımız akrabalıktan ileri. Bu iş olmazsa benim hayatıma yön veren İsmail Abi hakkını helal etmeyecek. Bende sana hakkımı helal etmiyorum.” deyip kapıya doğru yöneldim. Koşarak beni geri çevirdi ve “Eminciğim, seni kıramam” dedi ve beni geri döndürdü. Zile basarak dışarıda bekleyen Rona Yırcalı’yı içeri davet etti. “Rona Bey, Sanayi Odası Emin Çarıkçı sayesinde Bandırma’nın değil, Balıkesir’de kurulacak” dedi.

Rona Yırcalı

Bildiğiniz gibi Balıkesir Sanayi Odası’nın ilk Başkanı Rona Yırcalı’dır. Bu başkanlık sayesinde Türkiye çapında tanınarak TOBB Başkanlığı da yapmış, İstanbul’da Türkiye çapındaki Ticari ve Sanayi kuruluşlarında şu anda da (2020) İstanbul’da TÜSİAD Yüksek İstişare Kurulu Başkanlığı, DEİK (Dış Ekonomik İlişkiler Vakfı) Başkan Vekili, TEV (Türk Eğitim Vakfı) Başkanı vs. gibi çok önemli kuruluşlarda Balıkesir’i temsil etmektedir.

TOBB Genel Sekreterleri Türk ticari ve sanayi kuruluşları dernek ve camialarında tanınır hale gelir. Prof. Dr. Mehmet Sağlam’da TOBB Genel Sekreterliğinden sonra Gazi Üniversitesinde Dekanlık, Samsun Üniversitesi Rektörlüğü, YÖK Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve TBMM Başkan Yardımcılığı görevlerinde bulundu. Kendisi ve ailesi ile kadim dostluğumuz kesintisiz devam etmektedir.

Ben parasız yatılı olarak İzmir Atatürk Lisesi’nden sonra maddi yönden tahsili mi devam ettiremeyecek durumda kaldım. Nüfus yerim hala Balıkesir olduğu için İstanbul’daki Balıkesir Yurdu imdadıma yetişti. Yarım yardımlı olarak o yurttaki kalarak İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’nden mezun oldum. Yurt masrafları Balıkesirli sanayici, ticaret erbabı ve zengin çiftçilerin yardımları ile karşılanıyordu. Balıkesir Sanayi Odası’nın kurulmasında Balıkesir’imize katkıda bulunduğum için ne mutlu bana.

Pamukçu Köyüne Çeşme Yaptırdım

Buca Ortaokulu ile ilgili bölümde annemin vefatı ve vasiyetinden bahsetmiştim. Annemin vasiyetinin detayına gelecek olursam: 1955 yılı Eylül ortasında okul için Bursa'dan İzmir'e gitmeden önce hasta olan annemle vedalaşırken annem; "Oğlum, sen okuyacaksın ama ben göremeyeceğim. Ben altı çocuk doğurdum. Seni doğururken, gökte, yeşil cübbeli ve beyaz sarıklı, daire şeklinde dizilmiş 8-10 hoca senin için dua ediyordu ve 'Bu çocuk alim olacak.' dediler. Bunu sadece senin doğumunda yaşadım. Eğer ileride, eline para geçerse, yol boyuna bir çeşme yaptır. Amel defterin kapanmaz. Oradan su içen insanlar, hayvanlar, kuşlar vs. su içtikçe sürekli sevap kazanırsın" diyerek vasiyette bulundu.

Ben, üniversiteyi bitirdikten sonra ABD'ye, Milli Eğitim Bakanlığı bursuyla iktisat doktorası için gittim. Türkiye'ye döndükten sonra uzun zaman anamın vasiyetini yerine getirecek (çeşme yapacak) param olmadı. Yüzlerce genç kız ve geline namaz kılmayı öğreten ve altı çocuğuna Kur'an-ı Kerim'i hatim ettiren anamın isteği niye kabul olmaz diye yıllarca huzursuzluk çekerken, anam bu vasiyeti aileden başka birine değil de neden bana yaptı diye sık sık düşünür oldum.

Nihayet 30 Ağustos 1983'de Cidde'deki, İslâm âleminin Dünya Bankası olan İslâm Kalkınma Bankası'nda çalışmak için İstanbul-Cidde uçağına bindiğimde; 28 yıldır annemin vasiyetini yerine getirme imkânı bulamadığım için çok üzülüyordum. Uçak kalktıktan 5-10 dakika sonra, anamın vasiyetini hatırladım. Birden koltuktan ayağa kalkıp; "Oh be! Çok şükür!" deyip tekrar koltuğa oturdum. Etrafımdaki yolcular şaşkın bir şekilde bana bakıyordu. Yanımdaki kişi; "Ne oldu abi?" deyince, 28 yıl sonra da olsa anamın çeşme yaptıрма vasiyetini yerine getirme imkânının gerçekleşebileceğini anlatarak sevincimi onunla paylaştım. Huzurlu bir şekilde başımı koltuğa koydum ve derin duygular içinde yolculuğumun geri kalanını tamamladım.

Haziran 1989'da Cidde'den ailece kesin dönüş yaptık. Amca ve dayı sülalem Balıkesir'de yaşıyorlardı. Onlardan yol boyuna yakın bir içme suyu bulmaları için bana yardım etmelerini istedim. Bir köyde buldular. O da içime sinmedi. 1990'da Balıkesir'de düğüncü mağazası (gelinlikten, kadın erkek kumaşına kadar her şey bulunan) sahibi olan çocukluk arkadaşım Orhan Kayhan'a uğradım. "Geçmişte, Adalet Partisi'nde politika yaptınız. Binlerce müşteriniz var. Bana bir içme suyu bulamadınız!" diye sitem ettim.

O sırada telefon çaldı. Konuşma bittikten sonra beni yeni gelen Pamukçu Belediye Başkanı Cevdet Çoban'a takdim etti. "Reis, derdimize çare bulur." dedi. O da; "ben şehre dolmuşla geldim, üç saat sonra köyde buluşalım." dedi. Orhan beyin babası, Orhan abi ile köye gittik. Reis bizi Pamukçu Akpınar suyunun depolandığı yere

Cevdet Çoban, Emin Çarıkçı, Mustafa Parmaksız

götürdü. Köyün içme suyu da oradan sağlanıyordu. Su deposu, İzmir yoluna yaklaşık 800 metreydi. Çeşmeyi, yol boyuna yaptıracağımız için 800 metrelik boru ile suyu taşımamız gerekti. Cevdet Bey ve Ahmet abi, çeşmenin yerini karayoluna 25 metre mesafede belirledi. Ben; “Hani, yol boyuna olacaktı?” dediğimde, “Karayolları Kanunu’na göre, kendi mülkün üzerindeki bir yere bile, yola

25 metre mesafe bırakmadan bir çivi bile çakamazsın” dediler. Onu da öğrenmiş olduk.

Haziran 1989’da Cidde’den Türkiye’ye döndüğümde Orhan Kayhan’a 8000 Dolar uzattım. “Bu para anamın çeşme yaptırma vasiyeti parası olarak sende kalacak” dedim. “Sen niye bir banka hesabında tutmuyorsun?” dedi. Ben de, “Biz, insanı noğluyuz. Yeni bir araba almağa kalkarız. Para azalır. Sen de kalsın!” dedim. 1990 yaz sonuna doğru üç kurnalı çeşme inşaatını tamamladık. Çeşmenin yeri, Balıkesir-İzmir yolu 15. km’de, Pamukçu köyünün ilk girişinde değil, ikinci girişindedir.

2020 yılında Pandemi başladığında hatıra kitabımı yazmaya koyuldum, o dönemin belediye başkanı Cevdet Çoban’a çeşmemizden akan suyun adını sordum. “Meşhur Akpınar Suyu” deyince çok sevindim. Bize bu sudan Pamukçu Köyü girişinde çeşme yaptırma fırsatı veren Cevdet Çoban’a çok teşekkür ederim. Allah ondan razı olsun.

Çeşme suyunun Balıkesir Türküsü’ne de konu olan Akpınar suyundan gelmiş olması da beni ayrıca sevindirdi.

Ak pınar yapısına,

Akpınar’a varayım

Gün doğmuş kapısına

Emine’mi göreyim

Emine’m çiçek yollamış

Emine’m yoluna

Uyandım kokusuna

Canlar verip öleyim...

Çeşmemizin suyu meşhur olduğu için tarlalara işçi götüren çiftçiler, traktör kasasına işçilerini bindirir, bizim çeşmeden de bidonlara su doldururlar. Dayımın oğlu Hüsnü Türemen bir gün çeşmeye uğramış. İki çiftçi kendi aralarında konuşuyorlar-

miş. “Bu doktor çok can yakmış olmalı ki günahlarını azaltmak için anasına, babasına çeşme yaptırmış.” der demez dayımın oğlu “Bu çeşmeyi yaptıran halamın oğlu profesör doktordur, tıp doktoru değil iktisat doktorudur!” diye atılınca sözlerinden utanmışlar.

Ey insanoğlu! Çeşmeyi yaptırandan Allah razı olsun demek veya çeşme taşında adları yazılanlara bir Fatiha okumak yerine, kötü düşünmek ne kadar doğru...

Ankara’da Balıkesirliler Derneği Kurulması

1976 yılında, ABD’den, ekonomi dalında Dr. unvanını alıp, Ankara’da H.Ü.’de işe başladığımda, 1957-1965 yılları arasında İstanbul’daki Balıkesir Öğrenci Yurdu’nda Müdürlük yapmış olan Mümtaz Önor Ağabey’e rastladım. Ben de 1959-1963 arası o yurtta kalıp üniversite’yi bitirmiştım. Mümtaz bey, paraya sıkıştığımızda bizlere borç para verdiği için hepimizin ağabeyi idi. Onunla aynı fakültede okuyorduk. O üniversite diploması alamasa da 1966’dan beri Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı’nda (TPAO’da) memur olarak çalışıyordu.

Ankara’da onunla ilk karşılaştığımda “Burada Balıkesir Öğrenci Yurdu’ndan arkadaşlar var mı?” diye sordum. “İstanbul’daki yurtta kalıp burada çalışan 21 arkadaşımız var. Bu arkadaşlarımızla her ayın ilk Cumartesi günü TPAO Sosyal Tesisi’nde, ayrı bir odada, akşam yemeğinde buluşuyoruz. Arkadaşların çoğu daha önceden (yurttan) tanışıkları için yemek toplantılarımız çok şamatalı ve esprili geçer.” dedi. Ben 1983-1989 arası Cidde’de çalışıp Ankara’ya döndüğümde Mümtaz Ağabey TPAO Sosyal Tesisi’nin yöneticisi olmuştu.

Haziran 1989’da ailece Cidde’den kesin dönüş yapmıştık. Aralık 1990’da aslen Sındırgılı olan Ortopedi Uzmanı Dr. Vedat Pürsünlerli ile tanıştım. Onun tıbbi aletler satan bir iş yeri vardı. “Nerede oturuyorsun?” diye sordum. “Çankaya’da bir gecekondum var.” Dedi ve beni evine davet etti. Evine gittik. Kahvemizi yudumlarken Vedat Bey, “Emin Hoca, ikimiz de Ankara’nın en iyi semtlerinden biri olan Çankaya’da oturuyoruz. Bizler burada eşi, dostu çok az olan adeta kimsesiz ve garip kişileriz. Balıkesirliler olarak derneğimiz olmadığı için hemşerilerimizi de hiç tanımıyoruz. Cenazelerimizin kalabalık olması için Balıkesirliler Derneği, Ankara Şubesi’ni kuralım.” teklifinde bulundu. Ben de hemen kabul ettim. Geçmişte Ankara’da Mümtaz Önor ve arkadaşları tarafından Balıkesirliler Derneği kurulmuş ve bir daire kiralanmış ise de, bu işi yürütebilmek onların maddi gücünü aştığı için kısa zamanda Derneğimiz kapanmıştır.

Dr. Vedat Abi’nin Ankara’da Balıkesirliler Derneği kurma teklifini Mümtaz Ağabeye açtım. Müspet karşıladi. Ben de ona, Abi, “Abi Yırcalı Grubu’na ait Elektro Mekanik firmasının Kızılay, Yakamoz İş Hanı’ndaki 60-70 m2’lik ofisi yeni boşaltıl-

dı. Firmanın Ankara'daki temsilcisi Muharrem Hasbi Şat Sıhhiye'de 150m2'lik bir ofise taşındıklarını söyledi. 'Kızılay'daki ofisinizi kira almadan kuracağımız Balıkesirliler Derneği'ne verebilir misiniz?' diye sordum. O da 'Buna ancak Rona Yırcalı Bey karar verebilir.' dedi.”.

“Mümtaz abi, Sanayi Odası'nın Bandırma yerine Balıkesir'de kurulmasında benim katkım olduğu için Rona Bey'in beni kırmaması lazım... Sizden ricam birkaç gün içinde Balıkesir'e gidip teklifimizi Rona Bey'e iletir misiniz?” dedim. Mümtaz ağamız Balıkesir'e gittiğinde, “Rona bey, Prof. Dr. Emin Çarıkçı'nın size selam ve saygılarını iletmeğe geldim. Emin Hoca, Kızılay'da boş duran ofisinizde kira almadan, Ankara'da kuracağımız Balıkesirliler Derneğine tahsis etmenizi talep ediyor” dediğinde, O da memnuniyetle kabul ediyor. Biz bu ofisi derneğimiz için en az 7 yıl kira vermeden kullandık. Rona Bey'e, bu alicenaplığı için, hemşerilerimiz adına çok teşekkür ediyorum.

Ocak 1991'de Ankara'da adı geçen arkadaşlarımızla kurduğumuz Balıkesirliler Derneğini, Mümtaz Önor başkan ve ben de yardımcısı olarak kurduk. Dr. Vedat Abi derneğin perdelerini ve sandalyelerini temin etti. Ben de, orta boy bir masa ile ocak, çay-kahve takımları ve bardakları hediye etmiştim. Herkez bir şeyler getirdi ve derneğimiz fiziken faaliyete geçti.

Derneğimiz faaliyete geçtikten sonra Mümtaz Ağabey ile birlikte bakanlıklarda, hastanelerde ve üniversitelerde çalışan Balıkesirlilerin iş yerlerinin adreslerini, iş ve ev telefonlarını bir kitapçıkta toplayıp üyelerimize dağıttık. Her yıl birkaç kez yemekler düzenledik. Hafta sonları hanımlar çocukları ile dernekte toplanarak Balıkesir türkülerini ve oyunlarını hemşehri hocalar sayesinde öğrenme fırsatı buldular.

11 Ocak 1993 akşamı saat 22:00'de Dr. Vedat Bey evime telefon etti. “Emin hocam, ölüm var, kalım var. Kızım Elif Üniversite'yi bitirdi. Onun bir Üniversite'de asistan olması için sana vasiyet ediyorum” dedi. Abi, hayrola, ölümcül bir hastalığın mı var dediğimde, “Bir şey yok.” dedi.

“Vedat Abi benim de sizden bir talebim var. 2 gün önce 3. sınıftaki bir öğrencim 'Hocam, ben üniversiteyi bırakmak zorundayım. Ağabeyim Ulus'ta çok katlı bir otoparkta gece bekçisi idi. Ben orada yatıp kalkıyordum. Otopark yıkılınca benim kalacak yerim kalmadığı gibi ağabeyim de işini kaybetti. Hiçbir gelirimiz yok.' dedi. Ben de öğrencime, 3-5 gün sonra bana uğra, bir çözüm bulabilirim dedim. Vedat abi, 1.5 yıl ve her ay ben 250 TL, sizde de o kadar verin ki, bu öğrencimin maddi sorununu çözelim teklifinde bulundum. O'da “150'şer versek yetmez mi?” dediğinde, “Abi herhalde siz kızıncınıza her ay en az 500 TL cep harçlığı veriyorsunuzdur. Bu gencin yemek-içmek ve bir yerde kalma masrafı için ayda 500 TL vereceğiz, çok mu?” dediğimde, “Tamam Hocam” dedi.

Vedat Abi, 11 Ocak 1993 akşamı benimle konuştuktan sonra masa takvimi üzerine yazdığı vasiyetine “Emin Hocam Elif’in asistanlığı için aracı olacağına söz verdi. Bir öğrencinin maddi sorunu için de Emin hocaya 1.5 yıl ve her ay 250TL verilecektir.” diye not düşmüştü.

12 Ocak sabahı saat 6:00’da ev telefonum çaldı. Kızı Elif “Emin Hocam, hastaneye giderken babamı kaybettik.” diyerek acı haberi verdi. Saat 09:00’da cenazenin ne zaman ve nereden kalkacağını öğrendim. Önce dernek başkanımız Mümtaz Abi’ye haber verdim. Sonra da, derneğimiz sayesinde son 2 yıldır tanıştığım birçok hemşerimize telefon ederek cenaze namazının, ikinci vakti, Maltepe Camisinde kılınacağını haber verdik.

Dr. Vedat Pürsünlerli Ağabeyimiz derneğimizin kuruluşundan tam 2 yıl 1 ay sonra vefat etti. Merhum, “cenazemiz kalabalık olsun diye Balıkesirliler Derneği’nin kurulmasında ısrarcı olmuştu.” Ona kalan ömrünün çok kısa olacağı malum olmuş olmalı ki, derneğimizin kurulması sayesinde onun cenaze namazına 300 dolayında hemşerimiz katıldı. Dr. Vedat Ağabeyimizin arzusu da gerçekleşmiş oldu. Ağabeyimize, Allah rahmet eylesin ve nur içinde yatsın.

Bir gün sonra, Vedat Abi’nin eşi Doç. Dr. Gülbin hanım, bana telefon ederek, onun masa takvimi üzerine yazdığı vasiyetini okudu ve maddi sıkıntısı olan bir öğrencim için bana her ay 250 TL’yi 1.5 yıl boyunca ödedi. Elif’in asistanlık meselesine gelince: Gazi Üniversitesi, Maliye bölümünde Prof. Dr. Üstün Dikeç haftada bir bize (Hacettepe) ders vermeye geliyordu. Hoca’ya Gazi Üniversitesinde Asistanlık Sınavları tarihini bana iletmesini istedim. 7 ay sonra Elif asistanlık sınavını kazanarak orada Asistan oldu. Şu anda ise Kırıkkale Üniversitesinde profesör olarak görev yapmaktadır.

Ankara’da ve Türkiye’nin büyük şehirlerinin tamamında, 1950’li yıllardan beri, Karadeniz, Doğu-Güney Doğu ve İç Anadolu bölgelerindeki şehirlerin dernekleri yer almaktadır. Bu şehirlerden gelen milletvekilleri Ankara bürokrasisinde hemşerilerinin yükselmesi için var güçleriyle çalışmaktadırlar. Bu sayede seçmelerine ve şehirlerine daha fazla hizmet etme imkânı elde etmektedirler. Bizde ise tam tersi.

Nisan 1980’de bir Balıkesir milletvekilimize “Kepsüt’lü bir hemşerimiz, Dış

Dr. Vedat Pürsünlerli

Ticaret Müsteşarlığında 8 yıldır Genel Müdür Yardımcısı. Siyasi destek ver de onu Genel Müdür yapalım” dediğimde, aldığım cevap “Ben kazık sivriltemem” oldu. O ne demek diye sorduğumda, “Ben o kişiyi Genel Müdür yaparsam önümüzdeki seçimde karşıma çıkar!” oldu.

20 Ekim 1991’de Genel Seçim yapılmıştı. Bir hafta sonra Ankara Hilton Otelinde Milletvekilleri için bir kokteyl verilmişti. Çocukluğundan beri tanıdığım ve benden 6 yaş küçük olan milletvekilimize “Vekil oldun. Tebrik ederim. Biz de Ankara’da Balıkesirliler Derneği kurduk.” dedim. Salondaki gürültüden “Kuruyoruz...” dediğimi sandı. “Kur da senin altını oyayım.” dedi. Kulağına eğilerek “Milletvekili oldun ama adam olamadın!” dedim ve onu itip uzaklaştım. “Altını oyarım.” demesinin sebebi dernek başkanı olarak şöhret kazanıp genel seçimlerde karşısına rakip aday olarak çıkma ihtimalimdi. Vah Balıkesir’im vah...

Balıkesir’in şanssızlığı Ankara bürokrasisinde yükselmiş, tecrübeli ve şahsiyet sahibi kişileri milletvekili olarak TBMM’ye gönderememesidir. 1979 yılında merhum Başbakan Süleyman Demirel’in çok yakınındaki bir kişiden aldığım bilgiye göre, “Ben Balıkesir milletvekillerinden çok memnunum. Bana hiç güçlük çıkartmıyorlar. Çünkü onlar Balıkesir için hiç yatırım talebinde bulunmazlar. Sadece birkaç yüz Ebe-Hemşire-Öğretmen ve Polis tayini isteyip, 3 yıllık mecburi hizmeti olan bu kişileri Doğu ve Güney Doğu’dan 2 yıl içinde Balıkesir’e naklini talep ederler” demiş...

Sındırgı’ya Meslek Yüksek Okulu (MYO) Kazandırdım

1993 yılında YÖK Başkanı Prof. Dr. Mehmet Sağlam’ı makamında ziyaret ettim. Hocamız 1965-1971 döneminde master ve doktora yaparken orada Türk Öğrenci Derneği Başkanı ve ben de onun yardımcısı idim. Sohbetimizde “Türkiye’nin birçok İlçesinde Meslek Yüksek Okulları (MYO) açmaktayız.” deyince, hatırlım için, bir tane de Balıkesir’in Sındırgı ilçesinde açılması ricasında bulundum.

Nedenini sordu. “Benim bu ilçede doğduğum Kırcaali’deki Tuzluk köyünden göç eden ve akrabam olan 3 aile var. 1951 yılının Haziran, Temmuz aylarında ailemden 5 kişi 1.5 ay tütün kırma işinde çalışırken onların evlerinde misafir kaldık. Bu ilçede bir MYO açılırsa gelen öğrenciler aralarında birkaç kişi birleşip ev kiralarlar, şehrin esnafı da yeni müşteriler kazanır, ekonomisi canlanır.” dedim. Prof. Mehmet Sağlam “Hay hay Emin’ciğim, talebini not ettim.” dedi.

1995 yılında Sındırgı MYO’u Balıkesir Üniversitesi’ne bağlı olarak eğitime başlamıştır. Mart 2022’de Müdür Doç. Dr. Göksel K. Girgin’den aldığım bilgilere göre, halen bu okulda 14 Öğretim Görevlisi, 7 memur çalışmakta olup, 4 bölümde 408 öğrenci eğitim görmektedir. Bu bölümler; Dış Ticaret; Turizm ve Otel İşletmecisi-

liği; Elektrikli Cihaz Teknolojileri ile Sağlık Kurumları İşletmeciliği dir.

Müdüş Bey, “MYO’muz şehir merkezinden 1 km. uzakta olmasına rağmen henüz bir Devlet Öğrenci Yurdu’muz yoktur. Öğrencilerimiz ortaklaşa kiralık evlerde otursalar da, kiraların gittikçe artması onların geçim sıkıntılarını arttırmaktadır.” Sındırgı’da oturan akrabam Nurettin Yılmazel, şehir merkezinde sadece bir özel öğrenci yurdu olduğunu ve öğrencilerin barınma sorunu olduğunu söyledi.

1950’den bugüne, her Genel Seçimde, Balıkesir, daha çok iktidara gelen partilerden Milletvekili seçmiştir. Sındırgı’da MYO kurulaı 27 yıl geğmiş olmasına rağmen, bu dönemde iktidar partilerine mensup Balıkesir Milletvekillerini oraya bir Devlet Öğrenci Yurdu açtıramamış olmalarını kınıyorum.

Nurettin’e göre, “MYO’daki öğrencilerin aileleri ve arkadaşları şehrimizi ziyaret ettiklerinde, dünyaca ünlü el dokuması Selçuklu ve Osmanlı desenlerine sahip Yağcı Bedir Halılarını satın almaları, öğrencilerin de Sındırgı hatırası olarak bu halıları satın alarak ailelerine götürmeleri Sındırgı ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır. Çünkü bu artan satışlar köylerimizde genellikle bu halıları dokuyan kadınların ve kızlarımızın istihdam artışına önemli katkılar sağlamaktadır.

Sındırgı’ya diğer bir katkı da 1994 yılında Hastaneye Kadın-Doğum uzmanı bir Doktor kazandırmamdır. 1993’te akrabam Nurettin Devlet Hastanesinde Kadın-Doğum uzmanı bir doktor olmadığını ve bu Doktora çok ihtiyacı olduklarını söyledi. 1994 yaz tatilimde Balıkesir’e geldiğimde bu konuda uzman olan Dr. Serpil Saner Bey’i muayenesinde ziyaret ettim. Sındırgı’da ona olan ihtiyacı anlattım. Oraya atanmasını becerebilirim dediğimde, ısrarım üzerine, Serpil Bey’de kabul etti. Ankara’ya döndüğümde, Ekonomi Danışmanı olduğum Devlet Bakanı Bekir Sami Daçe’ye Sağlık Bakanını aratarak Dr. Serpil Saner’in Sındırgı Devlet Hastanesine atanmasını gerđekleřtirdim.

Dr. Serpil Saner 1959-1963 dönemi, biz Üniversite’de okurken, kaldığımız İstanbul’daki Balıkesir Öğrenci Yurdu’nda benim samimi arkadaşımıdı. Serpil İstanbul Üniversitesi Tıp Fakóltesinden mezun olduktan sonra, 4 yıl daha Cerrahpaşa Tıp Fakóltesinde eğitim görerek ve çalışarak Kadın-Doğum uzmanı doktor oldu. Daha sonra İstanbul’da 10 yıl bir özel Hastanede çalıştıktan sonra 1993’te Balıkesir’e döndü ve 1994-2000 dönemi de 6 yıl Sındırgı Devlet Hastanesinde hizmet de bulundu. Beni kırmadığı için kendisine çok teşekkür ederim.

Son olarak belirtmem gerekir ki, Nurettin “şu anda Sındırgı Devlet Hastanesinde bir tek Uzman Doktor olmadığını ve Hastanenin Sağlık Ocağına dönuştüğünü” söyledi! Son 20 yıldır görev almış olan iktidar Milletvekillerimize sitemlerimi tekrar arz ederim.

Günümüz Türkçesi ile Atatürk'ün Balıkesir'deki Cuma Hutbesi

Balıkesir'in en büyük camisi olan Paşa Camii, Fatih'in 1453-1456 dönemi sadrazamı (başbakan) olmuş ve 6 Nisan 1453'teki İstanbul'un fethinde görev almış olan Arnavut asıllı Mehmet Zağnos Paşa tarafından inşa edilmiştir.

Paşa Camii'nin yol kenarındaki duvarında Atatürk'ü 7 Şubat 1923'teki Cuma Hutbesi yazılıdır. Ancak o dönemin Türkçe'sinde özellikle hutbelerinde Arapça-Farsça kelimeler ağırlıklı olarak yer aldığı için cemaatin ve camiiyi ziyaret edenlerin en az %95'inin Atamızın hutbesini okuyamadığı kanaatindeyim.

Onun için kitabıma günümüz Türkçesiyle Atatürk'ün Paşa Camii'ndeki hutbesini koymaya ihtiyaç duydum. Bu Türkçeleşmiş Hutbe'nin tekrar Paşa Camii duvarına yazılmasını Balıkesir Büyükşehir ya da Karesi Belediye Başkanlarının yerine getireceğini umarım. Ayrıca Ankara'daki Balıkesirliler Derneği Başkanı Servet Camgöz 2024 takviminde hutbenin bu şeklini koymayı kabul etti.

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ÜN PAŞA CAMİSİ'NDEKİ HUTBESİ²⁶

Ey millet! Allah birdir, şanı büyüktür. Allah 'ın selâmeti, sevgi ve iyiliği üzerinize olsun. Peygamberimiz Efendimiz Hazretleri, Cenâb-ı Hak tarafından insanlara dinî hakikatleri tebliğe memur edilmiş ve resul olmuştur. Temel nizamı, hepimizin bildiği Kur'ân-ı Azimüşşan'daki açık ve kesin hükümlerdir. İnsanlara manevi mutluluk vermiş olan dinimiz, son dindir, mükemmel dindir. Çünkü dinimiz; akla, mantığa ve gerçeklere tamamen uymakta ve uygun gelmektedir. Eğer akla, mantığa ve gerçeklere uymamış olsa idi bununla diğer ilâhî tabiat kanunları arasında birbirine zıtlık olması gerekirdi. Çünkü bütün tabiat kanunlarını yapan Cenab-ı Hak'tır.

Arkadaşlar! Cenab-ı Peygamber çalışmalarında iki yere, iki eve sahipti. Biri kendi evi, diğeri Allah'ın evi idi. Millet işlerini Allah'ın evinde yapardı. Hazret-i Peygamber'in mübarek yollarını takip ederek bu dakikada milletimize ve milletimizin şimdiki ve geleceğine ait konuları görüşmek maksadıyla bu kutsal yerde, Allah'ın huzurunda bulunuyoruz. Beni bu şerefe kavuşturan Balıkesir'in dindar ve kahraman insanlarıdır. Bundan dolayı çok memnunum. Bu vesile ile büyük bir sevaba nail olacağımı ümit ediyorum.

Efendiler! Camiler birbirimizin yüzüne bakmaksızın yatıp kalkmak için yapılmamıştır. Camiler; söylenenleri dinleme ve ibadet ile beraber din ve dünya için neler yapılması lazım geldiğini düşünmek, yani birbirimizin görüş ve düşüncelerini almak için yapılmıştır. Millet işlerinde her ferdin zihninin başlı başına faaliyette bulunması lâzımdır.

İşte biz de burada din ve dünya için, geleceğimiz için her şeyden önce hâkimiyetimiz için neler düşündüğümüzü meydana koyalım. Ben yalnız kendi düşüncemi söylemek istemiyorum. Hepinizin düşüncelerini anlamak istiyorum. Millî emeller, millî irade yalnız bir şahsın düşünmesinden değil, millet fertlerinin tamamının arzularının, emellerinin birleşmesinden ibarettir. Bundan dolayı benden ne öğrenmek, ne sormak istiyorsanız serbestçe sormanızı rica ederim

7 Şubat 1923, Balıkesir Zağnos Paşa Camisi

26 <https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-65833/ataturk39un-balikesir-hutbesi.html>

18. TÜRK DÜNYASI KURULTAYLARINDA BİLİMSEL KATKILARIM (1993- 2009)

19. asrın başlarında Kafkasya ve Türkistan'daki Türk topraklarının çoğu Çarlık Rusya'sı tarafından işgal edilmiş, 1828 yılında Azerbaycan, 1854'ten itibaren de Türkistan (Orta Asya) Cumhuriyetleri bağımsızlıklarını kaybettikleri için Türkiye ile Türk dünyası arasında yaklaşık 2 asırlık bir hasret başlamıştı.

Nihayet 1990 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması sonucu, 1991'in son çeyreğinde bugünkü Türk Cumhuriyetleri bağımsızlıklarını ilan ettiler. Yüreği Türklük ve Türk Dünyası ateşi ile yanan merhum Alparslan Türkeş, Türk Dünyası (Türk Devlet ve Toplulukları) Dostluk Kardeşlik ve İşbirliği Vakfı'nı (TÜDEV'i) kurdu. Bu vakıf, 1993-2001 döneminde, her yıl Türk Kurultayları düzenlemeye başladı. 1993-2009 arası 12 Kurultay düzenlendi. 1. Kurultay Antalya'da (1993), 11. Kurultay Bakü'de (2007) ve 12. Kurultay Bışek'te (2009) toplanmıştır. Bu Kurultaylarda, komisyonlar kurularak Türk Dünyasının iktisat, ticaret ve maliye, eğitim ve kültür, teknoloji, hukuk ve uluslararası ilişkiler gibi konularla ilgili meseleleri enine boyuna tartışılırdı. Ben 12 Türk Kurultayının 8'inde İktisadi, Ticari ve Mali İlişkiler Komisyonu Başkanlığı yaptım. Çünkü esas hedef bu konularda iş birliği imkânlarımızı araştırmaktı.

Bu kurultayların ilki 21-23 Mart 1993'te Antalya'da Türkiye'den 500, Türk devlet ve topluluklarından (Rusya Federasyonu'ndaki 15 federe Türk Cumhuriyeti'nden, Balkan ülkelerinden ve batı Avrupa'dan) 300 olmak üzere 800 delegenin katıldığı bir bilimsel kongre olarak çalışmalarına başlamadan önce protokol konuşmaları yapıldı.²⁷

İlk kurultaya zamanın Cumhurbaşkanı merhum Turgut Özal, Başbakan Süleyman Demirel, Başbakan Yardımcısı Erdal İnönü, KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, Türk Cumhuriyetlerinden de başbakanlar ve üst düzey bürokratlar iştirak ettiler. Gerek Kurultay salonlarına girişlerinde ve gerekse protokol konuşmalarında en büyük tezahüratı Sayın Türkeş almıştı.

Protokol konuşmalarından sonra, söz alma sırası Türk topluluklarına ve Türk Dünyasının gerçek temsilcilerine geldiğinde, Azerbaycan Temsilcisinin “Bakü Bozkurtlarından Başbuğuma Selam Getirmişem” diye başlayan sözleri delegelerin yarısından çoğunu ayağa kaldırarak “ Başbuğ Türkeş” sesleri ile kurultay salonunun dakikalarca inlemesini sebep oldu. Böylece Merhum Alparslan Türkeş'in Türk Dünyası'nın Başbuğ'u olduğu ilk Türk Dünyası Kurultaylarında büyük bir coşku ile tescil edilmiş oldu. Türk dünyasının başbuğu maalesef 5. kurultaydan tam bir hafta önce 4

27 <https://tr.wikipedia.org/wiki/TÜDEV>, Türk Devlet ve Toplulukları Dostluk Kardeşlik ve İşbirliği Kurultayı, 1993

Nisan 1997’de Hakk’ın rahmetine kavuştuğu için bu kurultaya iştiraki nasip olamadı. Allah gani gani rahmet eylesin.

Alparslan Türkeş, Büyük Atatürk ile birlikte 20. asırda Türkiye’de Türk gençliğine ve kitlelere yol göstermiş ve öncülük etmiş iki büyük milliyetçi liderden biridir. Bu liderin mefkûreleri önümüzdeki asırlarda da devam edecektir. Atatürk en büyük Türk milliyetçisidir. Çünkü Cumhuriyet hükümetimizin 1927 yılında tedavüle çıkardığı ilk pul ve ilk 5 liralık kâğıt banknotun üzerine Bozkurt resmini koymas, ilk etapta Türk Tarih Kurumu’nu, Türk Dil Kurumu’nu kurması ve kurmuş olduğu Cumhuriyet Halk Partisi’nin 6 okundan birini milliyetçiliğe ayırması Atamızın büyük bir milliyetçi olduğunun ispatıdır.

Sayın Türkeş, Prof.Dr. Abdülhaluk Çay’ı TÜDEV Vakfı Genel Sekreteri olarak atamıştı. İkimiz de Hacettepe Üniversitesi’nde öğretim üyesi olarak çalışıyorduk. O da beni TÜDEV üyesi yaparak, Türk Kurultayları’nda Ekonomi Komisyonu Başkanı olmamı istedi. Ben de kabul ettim. Komisyonumuzun tam adı ise “İktisadi, Ticari ve Mali İlişkiler Komisyonu” idi.

ABD’de master ve doktora yaptığım dönemlerde, Birleşmiş Milletler (BM) TV’sini de dinliyordum. Arap diplomatlar hep “Arap Dünyası” tabiri ile söze başlıyordu. Ben de kendi kendime “‘Bizim de Türk Dünyamız var ama diyemiyoruz. Acaba Allah bir gün bize de ‘Türk Dünyası’ demeyi nasip edecek mi?’” diye üzüliyordum.

1991’in sonunda 5 Türk Cumhuriyeti bağımsızlığa kavuşunca “Türk Dünyası” demek bize de nasip oldu. Ancak özellikle solcu ve entel geçinenler, Türki Cumhuriyetler demeye başladılar. İngilizce kaynaklarda da Orta Asya Türkleri için Turkic (Türk’e benzer, Türklük bulaşmış, vs...) tabiri kullanılır. Oysa Orta Asya’daki Türk-

Prof. Dr. Abdulhaluk Çay

ler Türklerin hası değil midir? Arapçada da “ena türki” ben Türküm demektir. Okuyucularıma tavsiyem, ne olur bir daha Türki kelimesini kullanmayın, benim kanıma dokunuyor!

İzmir’de yapılan III. Türk Kurultayı (1995)

*Prof. Dr. Emin Çarıkçı, Devlet Bakanı
Bekir Sami Daçe ve Rıza Müftüoğlu*

“Türk Dünyası” diyeni ise ara ki bulasın. Ben 1993’ten 2007’ye kadar yapılmış olan 11 Türk Kurultayında sunduğum makalelerimin adını daha çok “Türk Dünyasında Ekonomik Gelişmeler” koyarak, Türkiye ve 5 Türk Cumhuriyeti’nin ekonomik durumlarını, istatistik veriler kullanarak detaylı bir şekilde inceledim. Ayrıca 2004’te 46 makaleden oluşan kitabımın adı da Türk Dünyasında Ekonomik Gelişmeler ve Türkiye-AB İlişkileridir²⁸.

1970’lerin ilk yarısında New York’ta doktora yaparken, piyasada satılmayan, sadece büyük bir kütüphanede bulunan ve Londra’da basılan Economic Intelligence Unit - EIU (Ekonomik İstihbarat Birimi) dergisini arada sırada okuyordum. Bu dergi 120’yi aşkın ülkenin ekonomik ve siyasal durumunu her 3 ayda bir inceliyordu. Özellikle, bir ülkede ekonomik ve siyasi gelişmeler ile ilgili güncel ve çeşitli konulardaki istatistikleri başka bir yayında bulmak imkânsızdı.

Türk Kurultayları’na 1993’te başladığı zaman, Türkiye’de Türk Cumhuriyetlerindeki ekonomik gelişmelerle ilgili hiçbir bilgi yoktu. Ben de, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) müsteşarını ziyaret ederek, EIU dergisinin Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri sayılarına abone olmalarını rica ettim. O da beni makalelerimden tanıdığı için hiç güçlük çıkartmadı. Kütüphane Müdiresini makamına çağırarak abone talebimin derhal işleme alınması talimatını verdi.

Her kurultayda, Ekonomi Komisyonu Başkanı olarak sunduğum makaleler, 6 bağımsız Türk Cumhuriyeti’ne ait Ekonomik Gelişmeleri, 5-6 yıl itibarıyla en az 2 tabloyla açıklıyordum. Bu tablolarda her ülkenin; büyüme hızları, enflasyon oranları, sektörlerin üretim ve %’lik artışları, dış ticaret (ihracat ve ithalat) rakamlarının dolar olarak toplamı, ülkelere göre miktarı ve % olarak dağılımı, dış ticarete mal çeşitleri değerleri, vs... detaylı bir şekilde yer alıyordu.

²⁸ Türk Cumhuriyetlerinde Ekonomik Gelişmeler için bakınız. *Türk Dünyasında Ekonomik Gelişmeler ve Türkiye- AB ilişkileri* Akçağ Yayınları 2004 s.225-248 ve *Seçilmiş Makaleler*, www.emincarikci.net

Her kurultay için hazırladığım makalemi 50-60 adet çoğaltarak komisyona gelen katılımcılara da dağıtıyordum. Benim de DPT'ye koydurduğum EIU dergisinden kimse haberdar olmadığı ve araştırmaya da niyetleri olmadığı için, 11 Türk Kurultay'ında da 5 Türk Cumhuriyeti'ndeki ekonomik gelişmeleri benden başka sunabilen yoktu. Ekonomi komisyonlarında sunduğum makalelerimin kalitesi de her zaman fark yaratıyordu.

Sevinçten Müveddet Bako ve Ömer Kale'yi Ağlattım

Müveddet Bako: Antalya Belek'teki 1. Türk Kurultayı'nda, Kosova'nın Prizren şehrinden gelen Müveddet Bako (Beyoğlu) nefis bir Türkçe ile çok hissi bir konuşma yaptı; "Ne mutlu bize ki, Başbuğumuz Türkeş sayesinde, Allah bize de ilk Türk Kurultayı'nda buluşmamızı nasip etti. Müveddet Hanım konuşmasında aşağıdaki cümleleri sarf etmiştir;

Dünyanın her tarafından gelen Türk milleti! Özü sözü sağlam, mert, dürüst, merhametli, hamiyetli, yüksek vasıflı ve ahlaklı, elmas gibi bir medeniyeti olan siz soydaşlarım! Bu muhteşem obaya, Türk Dünyası'na batısının en uç noktasından, Evlad-Fatih (Balkanları fethedenlerin) torunlarından Kosova Türklerinin selam ve sevgilerini getiriyorum.

Tarihin bir cilvesine uğrayan Kosova Türkleri binbir zorluğa rağmen var olmayı hak saymışlar, yıllarca kendi adet ve geleneklerini, dini inançlarını, öğretim ve eğitimlerini, dillerini, muhteşem tarihlerini gururla nesillerine iletip yetiştirmeyi, Türk halkının ruhunda ve benliğinde kaynayan unsurların muhafaza etmeyi ve mazilerine saygı göstermeyi yeğlemişlerdir.

Ufkumuzu karartan tedirginlik, dünya üzerinde esen çeşitli rüzgârların, yeniliklerin sonucu birbirimize sahip çıkmamızı daha çok gerektiriyor. Sahipsiz olan milletin batması muhtemeldir.

Kosova'da ilkokuldan liseye kadar Türkçe eğitim yapıyoruz. Bu okullarda Türkçe ders kitapları sıkıntısı çekiyoruz. Çocuklarımızın Türk benliğini koruyabilmesi için bize yeterince Türkçe, Matematik, Fizik, Kimya, Din Dersi vs... kitapları gönderiniz. Hele bu dersleri okutacak hocalar da gönderebilirseniz bizi ihya etmiş olursunuz.

Bizler Türklüğümüzü, dilimizi ve dinimizi korumak için çok zor şartlarda mücadele ediyoruz. Yoksullukla boğuştuğumuz halde sizden para-pul istemiyor, sadece Türkçe okullarımız için eğitim desteği istiyoruz.

Siz soydaşlarım, ana vatan Türkiye; sahip çıkarsanız Kosova'da yaşayan halkımız batıp yok olmayacaktır. Savaştan, açlıktan fazla yok olmaktan korkuyoruz. Ecdadımızın bırakmış olduğu emanetlere ihanet etmek istemiyoruz. Anavatana sığın-

malı mı yoksa? Manevi desteğiniz, milli benliğimizin iksiri, özsuyu, anadilimizdeki öğretim ve eğitime, dinimize, kültürümüze katık, bizi biz yapan atalarımızın yadigarlarından sonsuza dek mirasçıları olarak kalmamızı sağlayın.

Damarlarımızda akan müşterek kanımızın basıncı beraberlikle düzgün olur. İlk defa azınlık sıfatım kaldırılmış, soydaşlarım ve kardeşlerim arasında kendimi çok mutlu hissediyorum. Türk Dünyası'nın ebediyetini diler, selamlarımı ve saygılarımı sunarım.²⁹

Bu içten ve güzel Türkçe konuşmasından sonra hemen Müveddet Hanımın yanına gittim. “Bacı, siz edebiyat hocası mısınız?” diye sordum. O da “Hayır, fizik hocasıyım.” deyince çok şaşırdım. Kurultay toplantısından sonra onunla buluşarak “Ben de Bulgaristan göçmeniymim. Sizin dert ve sıkıntılarınızı çok iyi anlıyorum. Sizinlerin başka sıkıntıları da varsa yardım etmeye çalışırım.” dedim.

Müveddet Hoca “Çok büyük bir sıkıntım var hocam. Birkaç yıldır Kosova'dan lise mezunları Türk üniversitelerinde burslu olarak okuyor. Biz de Türk liselerinden mezun olanların bu haktan yararlanmaları için buradaki Türk Başkonsolosluğu'na müracaat ediyoruz. Konsolos Arnavut asıllı olduğu için Türkiye'ye gönderdiği öğrencilerin tamamını Arnavutlardan seçiyor. Bugüne kadar bir tek Türk öğrenciyi burslu olarak Türkiye'ye gönderemedik.

Geçen yıl, Prizren'i ziyaret ettiğimde Prof. Dr. Cahit Özönder'e 12 lise mezunumuzun belgelerini verdim. O da YÖK'e başvurdu. Hocamızdan hiç cevap alamadık dedi. Bu öğrencilerin isimlerini Müveddet Hanım'dan aldım. İlk fırsatta YÖK Başkanı Mehmet Sağlam'a durumu anlattım. O da “Emin'ciğim, burs bağlama konusunda YÖK'ün yetkisi yok. Yetki MEB'de olduğu için ben de bu çocukların evraklarını oraya gönderdim.” dedi. Ben de Mehmet Sağlam'dan üst evrakın tarih ve numarasını aldım.

O dönemde, Devlet Bakanı Mehmet Batallı'nın iktisat müşaviriydim. Onun MEB ile ilgili danışmanı Canip Pirim ile Bakanlığa gittik. Yarım saatlik bir arama ile evrakları bulabildik. 12 müracaat formunun da fotokopilerini aldım. Ertesi gün akşamı Bakanlar Kurulu toplantısı vardı. Bakan Mehmet Batallı'dan evrakları MEB Bakanına sunup Prizrenli 12 öğrenciyi burs bağlattırmasını istedim. Merhum Batallı o gece MEB bakanına bu evrakları teslim etti ve neticede bu 12 öğrenciyi burs bağlanmış oldu.

Haberı duyar duymaz, Müveddet Hoca'nın 12 öğrencisine burs bağlandığının müjdesi için Prizren'e telefon ettiğimde, hüngür hüngür ağlayarak “Hocam, bana birkaç dakika müsaade et, sevinçten ağlamak istiyorum.” dedi. Yüksek sesle ağlarken de

29 TÜDEV, 1. *Türk Kurultayı Bildirgeleri*, 21-23 Mart 1993, Antalya, s.93

“Hocam çok teşekkürler, tuttuğun altın olsun, Allah’ım bana bugünleri de gösterdin, en mutlu günüm...” şeklinde devam etti.

Ömer Kale: 1950’ye kadar Kırcaali’nin Rodop –Türk Okulu’nda, rüştiyede (ortaokulda) ağabeyim Kerim’in sınıf arkadaşı idi. Şehirde oturduğu için kısa pantolonla sık sık köyümüze başta kiraz ve kayısı gibi meyvaları yemeye gelir ve ailesine de götürürdü. Ömer Aga ve ailesi 12 Ağustos 1989’da Kırcaali’den Bursa’ya göç ettiler. Bursa’da 1950 göçmeni bir ailenin evinde kendileri dışında iki aileyle birlikte misafir kalıyorlarmış.

Ağabeyim Kerim İsviçre’de çalıştığı için Ömer Aga ancak iki ay sonra Bursa’daki yengeme ulaşabilmişti. Ağabeyim Ömer Aga’nın kaldığı yerin telefonunu bana vererek ederek ona sahip çıkmamı istedi. Ben de Ömer Aga’ya telefon ettiğimde onun durumunu öğrenince kendisini Ankara’ya davet ettim. Ömer aga ve ailesi 8 Ekim 1989’da Ankara’ya gelince onları boş duran bir kooperatif evime yerleştirdim.

Birkaç gün sonra misafirime iş bulabilmem için Hazine Müsteşarı Namık Kemal Kılıç’ı ziyaret ettik. Ömere agayı sekreterlikte bekleterek Namık Bey’e “Sevap kazanmak ister misin?” dedim. “Kim istemez ki?” dedi. “Dışarıda çok yakın bir dostum var. İki ay önce Kırcaali’den göç etti. Bu kişi avukattır. Çok üst düzeyde Bulgarca ve Rusçası vardır. Ana dili de Türkçedir. Sizin burada böyle birine ihtiyacınız olur mu?” diye sordum.

Sayın Müsteşar da sekreterinden BOTAŞ Genel Müdürü’nü bağlamasını istedi. Sekreter yurt dışında olan genel müdürü müsteşara bağladı. Ömer Aga’nın vasıflarını ona sıraladı. 5-6 dakikalık sohbetten sonra Müsteşar Bey Ömer Aga’yı içeri davet etti. “3 gün sonra saat 14:00 civarında BOTAŞ’a gidip Genel Müdür Nezih Berkman’ı göreceksin, o seni işe başlatacak.” müjdesini verir vermez Müsteşar Bey’e sarılarak ona çok teşekkür ettim. Ömer Aga bu kurumun Hukuk Müşavirliği’nde uzman olarak çalıştı ve emekli oldu.

Müsteşarlıktan dışarı çıktığımızda çok şiddetli yağmur yağıyordu, ikimizde de şemsiye olduğu halde Ömer Aga “Biraz bekle Emin’ciğim. Ben sevinçten kana kana ağlamak istiyorum” diyerek 5-6 dakika hüngür hüngür ağladı.

Tunus’ta Bir Alman Profesöre Dersini Verdim

Haziran 1998’de Tunus’un Başkenti Tunus şehrinde, Ankara’daki Konrad Adenauer Alman Vakfı bir uluslararası seminer düzenlemişti. Seminerin konusu Avrupa Birliği’ne (AB’ye) Akdeniz ülkelerinden göç etmiş olan işçilerle ilgili idi. Katılımcıların çoğu Avrupa, Kuzey Afrika ülkeleri ve Türkiye’den gelen öğretim üyeleri ve Avrupa Parlamentosu mensupları olmak üzere konunun uzmanlarından oluşuyordu.

Ben bu seminerde “Türkiye’den AB’ye İşçi Göçünün Ekonomik Etkilerinin

Türkiye ve AB Ülkeleri Açısından Değerlendirilmesi” konulu tebliğimi sundum. Benden Sonra Avrupa Parlamentosu üyesi olan bir Alman profesör söz alarak “Almanya’ya göç eden Türk işçilerin birçok şehrimizde anarşik olaylara yol açması bizim önemli bir sorunumuzdur.” dedi.

Ben de hemen söz alarak bu Prof’a cevap verdim. Türkiye’de ve Kuzey Irak da Türkiye’ye karşı terörist faaliyetlerde bulunan kişilerin Almanya’ya geldiklerinde “Ben Türkiye’de siyasi baskı görüyorum” dediklerinde, Alman yetkililer hiç araştırma yapmadan, onlara siyasi iltica (sığınma) hakkı veriyorsunuz. Ayrıca, bu anarşist grupların Almanya’da Türkiye aleyhine, Almanca olarak yayın yapan 2 dergiyi finanse ederek destekliyorsunuz. Son zamanlar hariç, tarih boyunca biz Almanlarla hep dost olduk, beraber olduk. Şu anda ben size soruyorum. Siz bizim dostumuz musunuz, düşmanımız mısınız? Dostsanız bu 2 dergiyi lütfen kapatınız. Eğer düşman iseniz, bunu mertçe açıklayınız. Bizim tarihimiz düşmanlara ders vermekle doludur. Biz size karşı da çok iyi bir düşman olmasını biliriz, dediğimde salon Kuzey Afrikalı katılımcıların alkışları ile inledi.

Alman profesör tekrar söz alarak “Türkiye’nin özel sorunlarını uluslararası bir seminere taşıyamazsınız!” der demez oturduğum yerden ayağa kalktım ve yüksek sesle “Bu konuyu ben değil siz gündeme getirdiniz!” dedim. Tek kelime söyleyemeden kürsüden indi ve öğle yemeği anons edildi.

Yemeğe giderken Tunus, Libya, Cezayir ve Fas’tan seminere katılanlar etrafımı sararak bana iltifatlar yağdırdılar. İçlerinden bir kişi, “İlk defa bir Osmanlı Türk’ü ile karşılaştığımız için çok mutlu olduk. Özlemiştik sizleri. Genellikle, sizin diplomatlarınız ve bilim adamlarınız Batılılar karşısında el pençe divan dururlar, gıkları çıkmaz. Siz nereden çıktınız? Sizi tebrik ederiz.” dediler. Ben de “Evlad-ı Fatihan (Balkanları fethedenlerin) torunuyum, dedem Kerim Çavuş Osmanlı Ordusu’nda 9 yıl askerlik yapmış.” dedim. Lokantadaki 15 kişilik bir masada onlarla sohbetimiz devam etti.

Yemekten sonra otelin salonunda Prof. Cihat Özönder ve Prof. Yusuf Ziya İrbeç ile sohbet ederken (her ikisi de 50’li yaşlarında vefat etmiş olan kadim dostlarıma Allah rahmet eylesin) bana çatan Alman Profesör yanımıza geldi. “Profesör, siz haklısınız. Fakat Alman Anayasası’na göre yurt dışından gelen bir kişi ‘Ben ülkemde siyasi baskı görüyorum.’ dediğinde biz o kişiye sığınma hakkı vermek zorundayız.” dedi. Ben de “Sizin bu Anayasa maddeniz Allah kelamı değil, Allah’ın emri değil. Eğer siz bizim gerçek dostumuz iseniz bu Anayasa maddesini değiştirebilirsiniz.” dedim. O profesör yine tek kelime söyleyemeden çekip gitmek zorunda kaldı.

19. MHP'YE BİLİMSEL KATKILARIM VE MHP'DEN ADAYLIK SÜRECİM (1997- 2002)

MHP'ye Bilimsel Katkılarım

Şubat 1996'da o zamanlar MHP'de Eğitimden Sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı olan Sayın Dr.Devlet Bahçeli ev telefonumdan beni aradı. “Hocam, biz sizin Ekim 1991 tarihli 39 makaleden oluşan kitabınızı eğitim faaliyetlerinde kullanıyoruz. Yeni kitabınız var mı?” diye sordu. Ben de, “Ekim 1995'te yayınladığım kitabımda en son makalelerim var. Sizi yarın saat 16:00'dan sonra ziyaret edebilirim.” dedim.

O zamanlar Et Balık Kurumu Genel Müdür Yardımcısı ve aynı zamanda Ankara MYO'da Matematik derslerine giren Ali Helvacı ile Devlet Bey'i ziyaret ettik. O da “Hocam, ben sizden çok feyz aldım. Bizi çok ihmal ediyorsunuz. Ziyaret etmiyorsunuz.” deyince ben de “Çağırdınız da gelmedik mi? Ayrıca benim öğrencim de değilsiniz, nereden feyz aldınız?” diye sordum.

Devlet Bey ceketini ilikleyerek son derece nazik bir şekilde ayağı kalktı. Dolabı açtı, makalelerimden oluşan çok kalın bir dosyayı önüme açarak, “İşte Hocam, bu Emin Hoca dosyası!” diyerek beni mahcup etti. Devlet bey devamında “Emin Hoca, MHP programı çok eskidi, programın gözden geçirilmesi için Kasım 1996'da Uludağ'da bir bilimsel toplantı yapacağız. Siz de lütfedip katılır mısınız?” dedi. Ben de “Memnuniyetle...” dedim.

Emin Hoca dosyasının çok hacimli olmasının sebebini sonradan öğrendim. Ben 1991-1995 dönemi bakan danışmanlığı yaparken Türkiye Gazetesi'ndeki haftalık yazılarımı ve bilimsel dergiler için hazırladığım makalelerimi bakanlığın yazı işlerinde daktilo ettiriyordum. Oranın Yazı İşleri Müdürü Remzi Polat ülkücü olduğu için her makalemin bir kopyasını MHP Genel Merkezi'nde Özel Kalem Müdürü olan Ömer Karakaş'a ulaştırıyor, o da Devlet beye iletiyormuş.

MHP Programı taslağı, Eylül 1996'da yayınlanmış bu taslağın gözden geçirilmesi için aynı yılın 30 Kasım - 1 Aralık tarihlerinde Uludağ'da yapılan toplantıya 80 dolayında öğretim üyesi, 40 dolayında partinin eski ve yeni üst düzey yöneticisi davet edilmişti. Taslağın Ekonomik Politikalar, Sosyal Politikalar, Bilim ve Teknoloji, Milli Güvenlik ve Dış Politika yönlerinden değerlendirilmesi için konularında uzman 5 grup oluşturulmuştu.

Merhum Alparslan Türkeş açılış konuşmasından sonra grup başkanlarını açıkladı. Ekonomik Politikalar Başkanı olarak da beni görevlendirdi. Toplantıya katılımların neredeyse %40'ı benim grubuma olmuştu, katılımcıların çoğu da Gazi Üniversitesi'nden gelen öğretim üyeleri idi. Bu iki günlük toplantıda taslağın iç ve dış

ekonomiyle ilgili maddelerini soru-cevap şeklinde enine boyuna tartıştık. Tuttuğum notları da bilahare MHP özel kalemine teslim ettim.

Sayın Türkeş, 22 Şubat 1997 günü Ankara Sheraton otelinde “Devletimizin Gümrük Birliğine Girişinin 1. Yılı Değerlendirmesi” konulu panel düzenlemişti. Pano- nele konuşmacı olarak çağrılan isimler ise, Prof.Dr. Tunca Toskay, Prof.Dr. Emin Çarıkçı, Prof.Dr. Haluk Günuğur, Prof.Dr. Canan Balkır, Doçent Doktor Tuğrul Arat, Ali Tigrel ve Nevzat Saygılı idi. Bu panel için yazılı olarak hazırladığım tebliğinin birkaç kopyasını da salondaki parti görevlilerine verdim.

Alparslan Türkeş’in vefatından 3 gün önce kendi el yazısıyla gönderdiği “Panelist olarak bizzat katılmak ve değerli fikirlerinizi serdetmek suretiyle göstermiş olduğunuz ilginiz için teşekkür eder, iyi dileklerle birlikte sevgi ve saygılarımı sunarım.” sözleri yer alan teşekkür mektubunu en kıymetli hatıra olarak ömrümün sonuna kadar saklayacağım. Sayın Bağbuğumuz böylece bizlere bir nezaket dersi de vermiş oldu. Bugüne kadar 100’e yakın seminer ve panele konuşmacı olarak katıldım. Fakat bu benim aldığım ilk ve son teşekkür mektubuydu.³⁰

MHP’nin Temmuz 1997 Kongresi’nden önce Devlet Bey beni çağırdı. “Hocam partimizin başkanlık seçimleri var. Bu seçimde sizin şöhretinizden istifade etmek ve MYK’ya girmeniz için sizi de listeye yazmak istiyorum.” dedi. “Benim ne şöhretim varmış?” dedim. “Bu değerlendirmeyi bize bırakın.” dedi. Ben de “Takdir sizin...” diyerek kendisine teşekkür ettim.

Neticede Alparslan Türkeş’in vefatından sonra 5 Temmuz 1997 kongresinde Dr Devlet Bahçeli MHP Genel Başkanı seçildi, ben de listenin 27.sırasından MYK üyesi oldum. Bu seçim sonunda Ar-Ge Başkanı olarak göreve başlayan Prof. Dr. Eyyüp Aktepe benim İktisadi Araştırmalar Grubu Başkanı olmamda ısrar etti. Ben de kabul ettim. Aşağıda Prof. Dr. Eyyüp Aktepe’nin ricasıyla kitabıma koyduğum, kendisinin benim hakkımdaki düşünce ve değerlendirmelerini bulacaksınız.

Prof.Dr. Eyyüp Aktepe’ye Göre Emin Çarıkçı’nın katkıları;

Prof.Dr. Emin Çarıkçı hocamızı ilk defa, 1982 yılında Ankara Ticaret Odası (ATO) konferans salonunda tebliğ sunarken dinledim. Türkiye’nin iktisadi kalkınması konusunda kendisinden emin, yeterli bilgi birikimine sahip bir şekilde dinleyenlere hitap ediyordu. Toplantının sonunda hocamızın Hacettepe Üniversitesi’nde öğretim üyesi olduğunu, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Başkanı Mehmet Yazar’ın, ASO ve ATO başkanlarının da iktisat müşaviri olduğunu kendisinden öğrendim.

30 Detay için bakınız, *Alparslan Türkeş*, MHP Genel Merkezi, 1998, Ankara. s.61-68 (Emin Çarıkçı, *Çağın Aşan Lider Başbuğ Türkeş*)

5 Temmuz 1997 MHP kongresinde, hem ben, hem de Emin hoca, MHP-MYK üyesi olarak seçildik. Ben partimizde Genel Başkan Yardımcısı ve Ar-Ge Başkanı olarak göreve başladım. O zaman MHP Genel Merkezi Kızılay’da Ar-Ge binası da Balgat’ta idi. MHP’nin aynı zamanda bir bilim yuvası haline getirilebilmesi için Ar-Ge’de kurduğum 4 araştırma grubu ve atadığım başkanlar ise; Ekonomide Prof. Dr. Emin Çarıkçı, Sağlıkta Prof. Dr. Haluk Tokuçoğlu, Eğitim ve Kültürde Prof. Dr. Abdurrahman Küçük ve Teknolojide Prof. Dr. Şuayip Üşenmez idi.

Prof. Dr. Eyyüp Aktepe

Başlangıçta Emin hocanın bir talebi oldu; “Hocam, ben Türkiye’nin çeşitli ekonomik sorunlarını grup olarak ele alamam. Her sorun için ayrı bir komisyon kurmak zorundayım. Mesela, enflasyonla mücadele komisyonuna Merkez Bankası’ndan, Maliye Bakanlığı’ndan, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlıkları’ndan, DPT ve Özelleştirme İdaresi’nden en az birer uzman almak zorundayım.” dedi.

Buralarda çalışan bürokratlar önce giriş sınavlarını kazanarak uzman yardımcısı olmuştur. Birkaç yıl içinde de çalıştıkları sahada bir uzmanlık tezi yazarak uzmanlığa yükselirler. “Sizden istirhamım, Ar-Ge’mizde akşamları gönüllü olarak çalışmak üzere bizi ziyaret eden MHP’li bilim adamlarının ve bürokratların adını, kurumunu, uzmanlık tezlerinin konusunu ve telefonlarını tespit etmenizdir.” dedi. Ben de 4 araştırma grubunda görev alan, konularıyla ilgili uzmanların yer aldığı 200 kişilik bir kurul oluşturdum.

Çarıkçı Hoca iktisadi araştırmalar için 4 ayrı komisyon kurmuştu. Her komisyon 5-6 kişiden oluşuyordu. Bu komisyonlar; Enflasyon, Özelleştirme, Gümrük Birliği ve Uluslararası Tahkim idi. Her komisyon haftada bir 19:00-22:00 arasında toplanıyordu. Hocamız her komisyonunda başkanlık yapmak zorunda olduğu için yaz sezonları hariç birkaç yıl hafta içi neredeyse her akşam Ar-Ge’de çalışma fedakârlığında bulunmuştur.

MHP Ar-Ge’nin aylık yayın organı olan ÇARE dergisi vardı. Emin Hoca bu dergide neredeyse her 2 ayda bir çeşitli iktisadi konularda makaleler yazıyordu. Ayrıca hocamız, MHP il ve ilçe teşkilatları yöneticilerinin eğitimi ile ilgili Ankara’da yapılan seminerlerde iktisadi konularda her hafta Türkiye’nin iç ve dış ekonomik gelişmeleri konusunda da 3 saat ders veriyordu. İlaveten, onun Enflasyon ve Özelleştirme Komisyonu raporları 1998 ve 1999’da MHP Ar-Ge tarafından kitap halinde yayınlanmıştır. MHP Ar-Ge’deki bilimsel çalışmalar toplumda büyük karşılık buldu.

Özellikle de iktisadi görüşlerimize çok ilgi vardı. Partimiz 1999 seçimlerinde %18 oy aldı. Bu rakam, bir önceki seçimin iki katı idi. Basının tamamı MHP'nin başarısının sırrını hem Başbuğumuzun vefatına hem de Ar-Ge çalışmalarına bağlamıştı. Bu süreçte Emin hocamızın sahne arkasında fedakârca, tutkulu çalışmaları bizi de cesaretlendirmişti.

Eski bir dostum ile Yunanistan ve Bulgaristan'daki Türk köylerini gezmek üzere iki araba ile yola çıktık. Soğukta Bulgaristan'ın Kırcaali şehrine gelince Emin hocamızı telefonla arayarak köyünün adresini aldım. Hocamızın 1939'da doğduğu Tuzluk Köyü'ne 2010 yılında yaptırdığı güzel camiyi hayranlıkla seyrettik.

Caminin duvarında “Kerim Çavuş'un torunu Mustafa oğlu 1939 doğumlu 1950'de ailece Türkiye'ye göç eden Prof. Dr. Emin Çarıkçı'nın inşa ettirdiği bu cami, Türk özel ve kamu sektörleri ile akraba ve dostlardan toplanan yardımlarla gerçekleştirilmiştir” yazısı çok ibretlikti. Çünkü Emin Hoca, Türkiye'ye göç ettiğinde 11 yaşındaymış. 60 yıl sonra doğduğu köye cami yaptırıyor. Hem de itibarı ile. Örnek ve ilham alınacak ne güzel bir kişilik. Bir bilim adamının halka hizmetinin çok güzel bir örneği.

Emin Hoca'nın hayat mücadelesi kitabı, bir göçmen çocuğu olarak sıfırdan (simitçilikten) başlayıp, çalışma azmiyle profesörlüğe, yayınlarıyla, özel ve kamu kurumlarında yaptığı danışmanlıklarla Türkiye çapında bir bilim adamı mertebesine ulaşmıştır. Bu başarısıyla hocamız Türk gençliği için de güzel bir rehber olacaktır. Bu eser incelenirken arka planda Türkiye'nin son 70 yıldaki iktisadi ve sosyal gelişme seyrini de öğrenmiş olacaksınız. Emin Hoca'ya sağlıklı ve uzun ömürler dileğiyle...

MHP Adına Bilimsel Katkıları

- Ar-Ge'de İktisadi Araştırmalar Başkanı olarak göreve başladığımda, kurmuş olduğum Enflasyon ve Özelleştirme Komisyonları raporlarım kitap halinde yayınlanmıştı.
- Ön sözlerini yazdığım bu kitaplar;
- Türkiye'de Enflasyonun Sebebi ve Çözüm Yolları, MHP Ar-Ge, Kasım 1998, Ankara
- Özelleştirme Politikaları, Ocak 1999, Ankara
- MHP Ar-Ge'nin aylık ÇARE dergisindeki bazı makalelerim ise;
- Emin Çarıkçı, “1999 Devlet Bütçesinin Ekonomik Hedefleri ve Çelişkiler”, Aralık 1998, s.32-36.
- Emin Çarıkçı, “Türkiye'nin Ekonomik İlişkileri ve Avrupa Birliği Meselesi”, Şubat 1999, s.20-25.
- Emin Çarıkçı, “Türkiye'de Ekonomik Gelişmeler ve MHP'nin İktisadi Görüşleri”, Mayıs 1999, s.16-22.

Diğer Faaliyetlerime Geline;

Atlas Holding'in sahibi olduğu Işık TV 1999-2002 döneminde MHP'nin yayın kuruluşu gibiydi. İki haftada bir Çarşamba günleri akşam 21:45-22:30 arası canlı yayında, hazırlayıp sunduğum Ekonomik Analiz programı Pazar günü de saat 12:00 de tekrar ediliyordu. MHP'ye hizmet ediyorum diye, ben bu hizmetin karşılığı olarak Işık TV'den canlı yayında sunduğum bu program için bir kuruş para bile talep etmedim. Hatta bazı zamanlarda da, araba kullanamayan yaşlı ilim adamlarını kendi arabamla getirip götürdüm.

Hatırladığım kadarıyla, Işık TV'deki Ekonomik Analiz Programlarına konuşmacı olarak davet ettiğim bazı Profesörler; Tunca Toskay, Orhan Morgil, Nahit Töre, Sencer İmer, Eyyüp Aktepe, Enis Öksüz, Ahmet Yalnız, Hüsnü Yusuf Gökalp, Yusuf Zia İrbeç, Kamil Turan, Osman Kazancı diğer konuklar da Cihan Yamakoğlu, Ahmet Kenan Tanrıku, Yavuz Altop ve Üzeyir Garih idi.

Ayrıca Ar-Ge'de ekonomik araştırmalardan sorumlu olduğum için birçok TV kanalında canlı yayın programlarına katılıyordum. Bu programların davetlerinde hiç bir zaman size önceden haber vermezlerdi. Yayından 4-5 saat önce telefon edip "Hocam, akşam 21:00'de ekonominin şu konusu tartışılacak." derlerdi, diğer konukların isimlerini sayarlar, "MHP adına sizi de görmek istiyoruz." derlerdi. Ben de kabul etmek zorunda kalırdım.

Türkiye'de 1997-2002 arasında enerji açığı olduğu için Ukrayna, Bulgaristan, Gürcistan ve İran'dan milyarlarca dolarlık elektrik ithal ediyorduk. Enerji yatırımları 8-10 milyar dolarlık yatırımlardır. Bu miktardaki para ne özel sektörde, ne de devlettedir. Bu sorunun tek çıkış yolu, yabancı yatırımcıları çekebilmek için, Milletlerarası Tahkimi kabul etmekten geçiyordu.

Uluslararası Tahkim, Türkiye Cumhuriyeti hükümeti ya da bir Türk şirketi ile bir yabancı şirketin ortaklaşa kurduğu bir yatırımda anlaşmazlık çıkması durumun-

da sorunu çözmek için üçüncü ülke mahkemelerinin yetkili kılınmasıdır. Üçüncü ülke olarak genellikle İngiltere ya da İsviçre mahkemeleri kabul edilir. Çünkü bizim mahkemelerimiz işçi-işveren, kadın-erkek, yerli-yabancı şirket uyuşmazlıklarında genellikle işçiyi, kadını ve yerli şirketi kayırmaktadır. Bu sebepten dolayı o yıllarda Türkiye’ye üretime dönük sanayi ve enerji sektörlerinde doğrudan yabancı sermaye yatırımları çok az gelmekteydi.

Tahkim konusundaki görüşüm, MHP tabanına ve yöneticilerimize çok ters gelse de, Ben “Önce Vatan” inancı ile Milletlerarası Tahkim Araştırma Komisyonunu kurdum. Komisyonumuz raporunu tamamlayınca, Bakanlarımız Prof.Dr. Tunca Toskay ve Prof. Dr. Enis Öksüz’ü bir akşam Ar-Ge birimine davet ettim. İkiisi de davetime icabet ettiler.

Komisyonumuzun en bilgili ve tecrübeli üyesi onlara, Türkiye için tahkimin önemi ve gerekliliği konusunda bir saate yakın bir sunum yaptı. Bakanlarımızla soru-cevap faslı da bir o kadar sürdü. Tahkimi, Enis Bey çekimser, Tunca Bey müspet karşıladığı için, ben de raporumuzu Devlet Bey’e bizzat Tunca Toskay tarafından sunulmasını talep ettim. O da kabul etti.

Sonradan aldığım bilgiye göre Devlet Bey, “Mevcut Anayasamıza göre tahkimin çıkartılması mümkün değil. Ayrıca şu anda komisyon hükümeti var. Ben sadece Emin Hoca’nın raporunu Başbakan’ımız Sayın Bülent Ecevit’e ve ortağımız Mesut Yılmaz’a iletebilirim.” ifadesinde bulunmuşlar.

Türkiye’de Uluslararası Tahkim’in kabul edilmesini Anayasamızın 125 maddesinin 1. fıkrası engelliyordu. Başbakan Bülent Ecevit yasayı değiştirmeyi TBMM meclise sunduğunda partiler oy birliği ile kabul edince, 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu 21 Haziran 2001’de kabul edilmiş ve 5 Temmuz 2001’de Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiş oldu.

Uluslararası Tahkim’in katkısına en güzel bir örnek; Türkiye-İran arasındaki doğal gaz ithalatı anlaşması, Uluslararası Tahkim’e göre yapılmıştı. Bu anlaşmaya göre uluslararası piyasalarda doğal gaz fiyatı düştüğünde, İran’ın da fiyat düşürmesi gerekiyordu. İran buna uymadığı için Türkiye Tahkim’e başvurdu. İran’ın Türkiye’ye ihraç ettiği doğal gaz fiyatına yüzde 13.3 indirim uygulanmasına karar verilmiştir ve Türkiye’nin 2011-2015 yılları arası İran’dan aldığı doğal gaz fiyat farkı olarak da Tahran Ankara’ya 1.9 milyar dolar tazminat ödemek zorunda kalmıştır.

Demek ki iki ülke veya yabancı bir şirketle bir Türk şirketi ciddi bir Tahkim Anlaşması yaparsa bu ilişkinin her iki tarafı için de risksiz olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak Türkiye’de bu işin suyu çıkmıştır. Mesela; Türk inşaat sektörü, ABD ve Çin’den sonra yurt dışında en çok ihale alan 3. ülkedir. Buna rağmen, köprüler,

otoyollar ve 13 Şehir Hastanesi'nin Tahkim'e göre kurulması sonucu bu hastanelere 20 yıl boyunca kira ödenmesi ve hasta garantisi verilerek zararların ödenmesini nasıl izah edeceğiz?".

Ayrıca 2003'te yürürlüğe giren Kamu İhale Kanunu 13 Ekim 2020 itibarıyla 190 defa, neredeyse her ay, hangi gerekçelerle değiştirilmiştir? Bu durumun Türk Devleti'nin dış kredibilitesini ve iktidarın prestijine ne kadar zarar verdiğinin farkında mıyız?

Eylül 2000'de bir akşam TV 9'dan MHP'nin iktisat politikaları konusunda Ankara'dan bir canlı yayına davet edildim. Diğer konuklar Prof. Dr. Erdoğan Alkin ve Üzeyir Garip de İstanbul'dan katılıyordu. Programı Prof. Alkin'in oğlu Doçent Kerem Alkin yönetiyordu. Kerem Bey babasına mecburen hocam diye hitap ederek, "Emin Hoca'ya soru sormadan önce siz MHP'nin ekonomi politikaları ile ilgili kısa bir değerlendirme yapar mısınız?" diye sordu.

Erdoğan Alkin de "Karşımızdaki Emin Hoca ABD'den master ve doktor yapmıştır. Ben de onun doçentlik jürisindeydim. Hocamız iktisadi konularda Türkiye'de en çok yayın yapan üç beş kişi arasındadır. Emin Hoca'nın olduğu yerde sorduğun soruya cevap vermek benim ne haddime?" diye cevap verdi.

Üzeyir Bey'e söz verilince o da "Hocam malumunuz, Türkiye'de üç beş yıldır enerji darboğazı var. 4 ülkeden ithal ettiğimiz elektriğe milyarlarca dolar ödüyoruz. Bir elektrik santrali yatırımının maliyeti en az 10 milyar dolar civarındır. Bu miktardaki döviz ne devlette, ne de özel sektörde var. Türkiye'de Uluslararası Tahkim Kanunu olmadığı için ülkemize büyük şirketler yatırım yapmıyor. MHP'nin tahkim konusunda bir düşüncesi var mı?" diye sordu.

Üzeyir Bey'e, "Biz MHP Ar-Ge'de bir buçuk yıl önce Tahkim Komisyonu kurduk. Türkiye için tahkimin kaçınılmaz olduğu sonucuna varan raporumuz 3 ay önce Genel Başkanımız aracılığıyla Başbakan Bülent Ecevit ve Yardımcısı Mesut Yılmaz'a iletilti. Tahkimin kabul edilmesi koalisyon hükümetinin gündeminde. Merak etmeyin, Uluslararası Tahkim önümüzdeki yıl çıkacaktır" dediğimde, Üzeyir Garip birden ayağa fırlayıp kollarını açarak, "Hocam, kulaklarıma inanamıyorum. Türkiye için bu ne güzel bir müjde! Sizin bu hizmetinizi gönülden alkışlıyorum" iltifatını da bulundu.

Türkiye'ye gelen üretime dönük Doğrudan Yabancı Sermaye (DYS) yatırımları 1990-2003 arası her yıl 1 milyar doların altında kalıyordu. Türkiye'de tahkimin kabul edilmesi ve 2005'te Avrupa Birliği'ne Katılım Müzakerenin başlamasının müspet etkileri ile DHS girişi 8.1 milyar dolara sıçradı. Bu miktarlar 2006'da 17, 2007'de 18.4, 2008'de 14.7 milyar dolara, 2011-2018 döneminde de, her yıl en az 13 milyar doların

üzerinde seyretmiştir. AK Parti hükümeti DYS yatırımlarını yüksek göstermek için yabancıların Türkiye’de satın aldığı gayrimenkulleri (daire, yazlık vs...) DYS kapsamına katmıştır. Bu alımlar 2020’li yıllara doğru gelinirken her yıl 5 milyar dolar dolayında seyretmektedir. Son 5 yıldır Türkiye’den her yıl çıkan DYS miktarı ise yıllık 3 milyar doları aşmıştır.³¹

Ali Koç ve Finans Kurumlarından Ziyaretler

Haziran 1999’da Koç Holding’den Ali Koç, sekreteri vasıtasıyla bir gün sonrası için benden randevu istedi. Saat 13:00’e randevu verdim. 1 saat sonra aynı sekreter Ali Bey’in benim öz geçmişimi istediğini söyledi. “Biraz sonra gönderirim, ben de sizden Ali Bey’in öz geçmişini rica ediyorum.” dedim. Onun öz geçmişine baktığımda Harvard Üniversitesi, İşletme Yönetimi bölümünden master derecesi aldığını öğrendim.

Buluştüğümüzda “Hocam, elektronik haberleşme sahasında yatırım yapmak istiyoruz. Sizden bu konuda bilgi ve destek istiyoruz” dedi. Ben de, “Bu konu benim saham değil, ben sizi ilgili ve yetkili kişilerle biraz sonra görüştürürüm. Ancak, ben de sizinle biraz sohbet etmek istiyorum. Çünkü ben her zaman Koç ailesinden biri ile sohbet etme şansı bulamam. Sizler, basında sadece CHP’yi destekleyip bu camiayı hep dışladınız ve terslediniz” dediğimde, “Hocam biz basında yokuz.” dedi. “Yoksunuz ama taşeron kullanıyorsunuz!” dedim. Hiç cevap vermedi.

Bakın Ali Bey, odamda Türkeş ve Atatürk’ün resimleri var. MHP’nin Genel Merkezi ve Ar-Ge binasının her odasında bu iki resim asılıdır. MHP camiasında Atatürk’ü sevmeyen kişilerin olduğunu zannetmiyorum. Bizler samimi Atatürkçüleriz. Oysa bazı partiler kendi içlerinde farklı fraksiyonlara ayrılırlar. Bazılarınınsa sadece politika icabı Atatürkçü göründüklerini düşünüyorum.” dedim.

Ali Koç’a enflasyonla mücadele ve özelleştirme kitaplarımızı takdim ettikten sonra tahkim ve AB ile ilişkiler konularında komisyon çalışmalarımızın devam ettiğini bildirdim. Onun talebini karşılamak için ise; “Şu anda Türk Telekom’un özelleştirilmesi gündemde, herhalde bu konu ile ilgileniyorsunuz. Benim kadim dostum Ali Helvacı Bey, Bayındırlık Bakanlığı Müsteşarı ve aynı zamanda Türk Telekom A.Ş. Yönetim Kurulu başkanıdır.” bilgisini verdim.

31 Kalkınma Bakanlığı, *Ekonomik ve Sosyal Göstergeler*, Temmuz 2015, s.102 ve www.emincarikci.net Tablo 1

Ali Helvacı'dan ağır misafirlerimi bekletmemesi kaydıyla randevu aldım ve Ali Koç beyefendiye uğurladım. Beyefendi diyorum çünkü onu bir ölçüde fırçaladığım halde nezaketini bozmadı, bana hiç alınmadı ve gülümseyerek tekrar tekrar teşekkür etti.

Temmuz'da yaz tatiline çıkmıştım. Birkaç hafta sonra Ali Koç beni telefonla arayıp "Hocam ben sizin özelleştirme ve enflasyonla mücadele kitaplarınızdan çok şey öğrendim. Ben CEO'larımıza (üst düzey yöneticilerimize) bu kitapları çoğaltarak birer adet göndermek istiyorum. Müsaade eder misiniz?" dedi. Ben de kendisine teşekkür ederek "Sadece CEO'larınıza değil bütün Türkiye'ye bile dağıtabilirsiniz." cevabını verdim.

Ali Helvacı

Uluslararası Finans Yöneticilerinin Ziyareti

Kasım 2001'de 4 yabancı Finans Kurumu Başkanı ve ülkelerin kredibilitesini ölçen bir derginin sahibi, Ar-Ge'de beni ziyarete geldiler. Türkiye'de ekonomik kriz had safhada idi. Faiz oranlarının %1000'i aştığı bir dönemdi. IMF heyeti Türkiye'ye geldiğinde, onlar da Türkiye'ye gelip aynı otelde kalarak Türkiye ekonomisi ile ilgili IMF heyetinden bilgi alıyorlarmış.

MHP'nin iktisat politikaları ile ilgili bilgi almak için beni de ziyaret ettiler. ABD'den master ve doktora unvanı aldığımı duyunca çok şaşırdılar. Özelleştirme ve Enflasyonla Mücadele kitaplarımızı onlara da göstererek "Biz Türkiye'de bilimsel çalışan tek partiyiz." dedim ve onlara havamızı attım. Onlarla Türkiye'nin dış ticareti, kur politikası, para ve maliye politikaları ile ilgili soru cevap şeklinde tartışmalar yaptık. Toplantımızın sonuna doğru, merkezi Londra'da olan 750 milyar dolarlık bir (O dönemki Türkiye'nin milli geliri kadar) portföyü olan ABD'nin bir finans kurumunun yöneticisi Türkiye'nin tarım politikası ile ilgili bir soru sordu. "Türkiye, Tarım kesimine aşırı sübvansiyon (Hibe ve/veya düşük faizli kredi vs..) veriyor. Bu politika haksız rekabete yol açtığı gibi, kaynak israfı da değil mi?" dedi. Ben de "Türkiye tarım kesimine kaç milyar dolar kaynak aktarıyor biliyor musunuz?" diye sordum. Biri 9 milyar, diğer 10 milyar dolar dedi.

Ben "10 milyar doları kabul edelim. Şu anda (2001) Türkiye'de çalışanların ve nüfusun yaklaşık %20'si tarım kesiminde çalışıyor. Türkiye'nin tarım sektörüne verdiği 10 milyar dolarlık desteğe göre, Hollanda 30 misli, Fransa 40 ve ABD 200 misli tarıma destek veriyor. Biz tarıma desteği yarıya indirsek, köylerden ve küçük şehirlerden, büyük şehirlere iç göç tırmandığında, bu durumun ekonomik ve sosyal

maliyeti 50 milyar dolar mı, yoksa 100 milyar dolar mı olur?” dediğinde onların gıkı çıkmadı. İşlerinden sadece birisi, “Hocam verdiğiniz cevap ve sorunuza hayran kaldık, sizi tebrik ederiz.” diyerek bana hak verdiler ve teşekkür ederek gittiler.

MHP’den Bursa Milletvekili Aday Adayı Oldum (1999 ve 2002) 1999 Seçimleri Adaylığım

1998 yılında MHP’nin birçok ilinin yöneticilerine Ar-Ge’de birer haftalık eğitim veriliyordu. Bu yöneticiler Ankara’daki Öğretmen Evi’nde misafir ediliyorlardı. Ben 3 saat iç ve dış ekonomik gelişmeleri anlatıyordum. Bursa heyetine eğitim verirken Nisan 1999’da Genel Seçim yapılacağı açıklanmıştı.

Eğitimden sonra, MHP’nin Bursa Osmangazi İlçe Başkanı İbrahim Aktaş bana adaylık teklif etti. İbrahim Bey merkezdeki 700 bin kişilik ilçede beni var gücüyle destekleyeceğine dair söz verdi. Ben de onun desteğinden cesaret alarak, Bursa MHP İl Teşkilatı’na milletvekili aday adayı olarak müracaat ettim. Başvuran 30 kişi olmuştu. MHP delegeleri ile tanıtım toplantısı Bursa’nın Kültür Parkı’nda bir düğün salonunda yapıldı. Her aday adayına 3’er dakika konuşma süresi verildi.

Ben konuşmamda, Ekim 1950’de Kırcaali’den Balıkesir’e, 1954’te de ailece Bursa’ya göç ettiğimizi, yaz tatillerinde de 1954-1961 dönemi Bursa’nın mahalle pazarlarında manavlık (meyve satıcılığı) yaptığımı anlattım. Ayrıca 1960 yılında, yeni gelişen bir mahalle olan Koğukçınar’da pazar günleri 3 göçmen esnafı ikna ederek, ilk defa sebze ve meyve sergisi açtığımız için, bu pazarın kurucusu olduğumu belirttim. Devlet Bey’in daveti üzerine MHP’ye girdiğimi ve Ar-Ge’de Ekonomik Araştırmalar Grubu Başkanı olduğumu söyleyerek 3 dakikamı tamamladım.

Toplantı saat 10:00’da başlayıp 14:00’te bitmişti. Toplantı sonrası cami cemaatinden, 30-40 kadar delege Kültür Park’taki merhum Zeki Müren tarafından yaptırılan camide cemaat olup, öğle namazını eda etmişler. Çıkışta 1988-1989 yıllarında MHP Bursa il Başkan Yardımcılığı yapmış olan merhum Abdurrahman Arayan Hoca’ya (İngilizce öğretmeniydi) adaylar hakkında ne düşündüğünü sormuşlar.

Hocamız çevresindekilere “30 kişinin arasında 1 tane dişe dokunur aday Prof. Dr. Emin Çarıkçı ama onun da destek olacak kimsesi yok. Emin hocaya ‘Hoş geldiniz.’ deyip elini sıktım ve bir kenara çekildim. İl yöneticilerimiz bile Emin hocaya ‘Hoş geldin.’ demedi. Kimse elini sıkmadı. Ben Emin hocayı 1990-95 arası Türkiye Gazetesi’nde her Pazartesi yazdığı Haftalık Ekonomik Yorum köşesinden tanıyorum. Hocamız Türkiye çapında bir ekonomist ve partimiz için bir kazanç. Fakat partimiz ne hale gelmiş...” derken kardeşim Bekir Çarıkçı camiden çıkmış. Abdurrahman Hoca’ya seslenerek tanıştırmışlar. Cemaat dağılınca hocamız kardeşim Bekir ile sohbet ederek ailemiz ve benimle ilgili detaylı bilgi almış.

MHP toplantısına Bekir ve kadim dostum Mümin Karacakayalılar ile gitmiştik. İkimizi de arabası ile alarak Bursa Heykel'deki Ahmet Vefik Paşa Tiyatrosu'nun arkasında yer alan ofisine götürdü. O daha önce birkaç fabrikada üst düzey yöneticilik yapmış olup Bursa'da çevresi olan saygın bir kişiydi. O sırada otomatik çalışan 10-12 dokuma tezgâhı vardı, son 10 yıldır da Uludağ İhracatçılar Birliği Genel Sekreteri'dir. Mümin Bey "Abi, büro emrinize amade. Telefonları, kâğıtları istediğiniz kadar kullanabilirsiniz." dedi.

Ayrıca "MHP'de 30 aday için ön seçim yapılacak. Ön seçim yapılana kadar Bursa mahallelerini ve ilçelerini dolaşarak propaganda yapmamız gerekiyor. Ben arabamla her an senin emrindeyim." dedi.

İlk iş olarak adaylık tanıtımım için birlikte benim öz geçmişimi hazırladık. Fotoğrafım ile posterler de hazırlandı. 1 sayfalık broşürü çoğaltarak, konuşmam başlamadan önce, her gittiğimiz yerde dağıtmaya ve adaylık sürecinde kendimi tanıtmaya başladım.

Aradan 5 gün geçti. Abdurrahman Arayan Hoca ve Bayram Yağar Hoca (kimya hocası), Mümin Bey'in ofisinde ziyaretime geldiler. Abdurrahman Hoca ofise girer girmez sağ elinin başparmağını yukarı kaldırarak "Emin Hocam, yukarıdan emir geldi (sonradan istihareye yattığını öğrendim) size yardım etmek zorundayım. Çalışmalar nasıl gidiyor?" diye sordu. Ben de "Özgeçmişimi dağıtıyoruz" diyerek onlara birer tane takdim ettim.

Abdurrahman Bey, "Hocam toplantıdaki 3 dakikalık konuşmanızda, yaz tatillerinde 8 yıl mahalle pazarlarında manavlık yaptığınızı söylediniz. O döneme ait hiç fotoğrafınız var mı? Ben sizin bu fotoğraflarınızda koyarak bir seçim broşürü hazırlamak istiyorum. Çünkü siz 'Balıkesir'den ithal aday Emin hoca' sloganıyla aleyhinizde propaganda yapıyor. Bu iddiayı ancak manavlık fotoğraflarınızın seçim broşürünüzde yer almasıyla çürütebilirsiniz." dedi. Abdurrahman Arayan Hocamız Bursa Heykel'de sırtında çuval elimde meyve tablası, yamalı pantolonlu ve Yıldırım pazarındaki ikinci fotoğrafımı özgeçmişime ekleyerek nefis bir seçim broşürü hazırladı.

Bu broşürler dağıtıldığında, pazarcılık fotoğrafını gören, ön yoklamada oy verecek MHP'li delegeler ve seçmenler üzerinde büyük bir etki ve merak oluştu. Ayrıca broşürde yer alan 2 pazarcılık fotoğrafı Bursa'nın mahalli gazetelerinde de yayınlandı. Mümin Karacakayalılar'ın arabası ile Bursa'nın mahallelerindeki kahvehanelerde ve MHP ilçe merkezlerinde toplantılar yapmaya başladık. Abdurrahman Arayan Hocamı yanımda görenlerin bana olan sempatilerinin arttığını onların yüzlerinden okuyabiliyordum.

Bayram Yağar Hocaya göre, Abdurrahman Arayan Hoca'nın, İslam dini ve Türk Tarihi ile ilgili çok derin bilgisi vardı. Bu konularda Ülkü Ocakları'nda dersler ver-

miş bir kişidir. Seçim gezilerimize de mola verdiğimizde veya onun evinde sohbetlerimizde rahmetli Abdurrahman Arayan Hocamızın inancı, imanı ve ihlâsı yüksek bir kişi olması bizi mest ediyordu. Çünkü hoca ile birlikte onu dinlemek bize doyumsuz zevk veriyordu.

Bayram Yağar

Aradan 20 yılı aşkın bir süre geçtiği için içlerinde isimlerini şu anda hatırlayamadığım kişiler de vardı. Neticede başta Abdurrahman Arayan Hocamız ve kendi arabası ile benim şoförlüğümü yapan ayrıca benim masraflarımın önemli bir kısmını karşılayan Mümin Karacakayalılar, kardeşim Bekir Çarıkcı, Necati Çelik, Bayram Yağar, Hamit Şahin, Canip Kocaoğlu, Enver Koç ve Basri Şen beni çok desteklemişlerdi. Pazar günleri de bize katılan merhum ağabeyim Kerim ve oğulları Mümin ve Emin Çarıkcı idi.

1999’da MHP’nin ön seçiminden önce Bursa’daki mahalle ve ilçeleri dolaşırken il teşkilatımızın talimatı ile bana onlarca haksızlık yapıldı. Bunlardan sadece üçünü belirtmekle yetineceğim. Bunlardan ilki Teleferik Mahallesi’ne gittiğimizde oranın delege başı beni bir kahvede delegelerle tanıştıracığı yerde evine davet etti. Eve girdiğimizde 4 kişi daha vardı. Bana ilk sorusu “Hocam ben 1975-1979 dönemi Ankara’da üniversitede okudum, o yıllarda ben sizin adınızı hiç duymadım, siz ülkücü müsünüz?” oldu. Ben de “Yazıklar olsun size ve yazık şu MHP’ye, siz bu kafa ile mi daha önce Bursa MHP İl Başkanlığı yaptınız? Beni partimize Genel Başkanımız Devlet Bahçeli davet etti ve Ekonomik Araştırmalar komisyonu Başkanı olarak görevlendirdi. Bu komisyonda tamamladığım özelleştirme ve enflasyon kitaplarımı MHP ARGE yayımladı. Sen Devlet Bey’den daha mı akıllısın? Sen benim Milliyetçiliğime ve Ülkücülüğüme not verebilecek yetkide misin? Sen kaç paralık adamsın?” diyerek evini terk ettim. Bu kişi daha sonra beni her gördüğünde eğilerek benim elimi öpmeye kalktı ise de, her seferinde reddettim.

Uludağ’daki Büyükorhan ilçesi başkanından Pazar günü saat 14:00 için randevu almıştık. İkinci katta beni karşılayan sadece o kişi ve sekreteri idi. “Yönetim kurulu üyeleriniz nerede?” diye sorduğumda “Hocam, malum yaz sezonu ve iş zamanı, herhalde saat 17:00’ye doğru gelirler...” dedi. Biz de ona inanarak üç saat bekledik, haliyle çok sıkıldık.

Necati Çelik ve Abdurrahman Arayan

Mümin-Melike Karacakayalılar

Saat 17:00’de yine ikinci katta bu iki kişi ile karşılaştık, yine yönetim kurulu üyelerini sorduğumda kem küm etti. “İl teşkilatımızdan çok güzel talimat almışsın, tebrikler. Bizi ilçe yöneticileriyle görüştürmedin.” deyip aşağı inmeye koyuldum. Utanmadan bizi uğurlamaya kalkan ilçe başkanı “Hocam siz Balıkesirlisiniz, neden Bursa’dan aday oldunuz?” diye sordu, ben de “Seni Allah’a havale ediyorum diyerek yola koyuldum.

Bursa’da 16 milletvekili için 30 aday vardı, ön seçim günü, oy verilecek olan salona geldiğimde, 29 adayın vesikalık fotoğrafları bir duvara sıralanarak asılmıştı. İl başkanımız sadece benim fotoğrafıma yer vermeyerek bana torpil geçti. Bana farklı şekillerde yapılan birçok haksızlık ve saygısızlık olduğu halde ben buradan sonrasını yazmak istemiyorum.

Her türlü engellemelere rağmen Bursa MHP delegelerinin oyları ile Nisan 1999 seçimi için milletvekili adayı olarak beni Listenin 3. sırasına yerleştirdiler. Onlara çok teşekkür ederim. Ancak o dönemde MHP Bursa’dan sadece 2 milletvekili çıkartabilecekti. Ben de Devlet Bey’e giderek beni listeden çıkartmasını istedim. O da gereğini yaptı.

2002 Seçimleri Adaylığım

2002 yılının Temmuz ayında benim de katıldığım Bursa’nın Keles ilçesinde 11.cisi düzenlenen Kocayayla Türkmen Şenliklerinde Başbakan Yardımcısı ve Genel Başkanımız olan Dr. Devler Bahçeli, erken seçim sinyali vermişti. Akabinde TBMM’de alınan karar ile Türkiye 2002 yılında yeniden erken genel seçime gitti.

Kasım 2002 Genel Seçimleri’nde de Bursa’dan MHP aday adayı oldum. İl Başkanı da aday olduğu için onun yerine vekili atanmıştı. Salı günü telefon ederek Çarşamba günü Bursa’ya geleceğimi ve Perşembe saat 10:00’da MHP İl Başkanlığında adaylığımı açıklayacağımı, basına haber vermesini rica ettim. Oraya vardığımda ne Bursa yerel TV’lerinden ve ne de gazetelerinden bir tek basın mensubu dahi yoktu. Bu durumun üzerine, il başkan vekilini telefonla arayarak basına neden haber ver-

mediğini ve nerede olduğunu sordum. “Şu anda Yalova’dayım ve sizin adaylığınızı basına haber vermek zorunda değilim.” cevabını alınca bayramlık ağzımı açtım.

Basın toplantısından sonra, Bursa Olay TV’ye giderek neden gelmediklerini sordum. “Hocam bize sizin basın toplantınızla ilgili il teşkilatından bir davet gelmedi. Canınızı sıkmayın, ben sizin basın toplantınızı burada tekrar kasete alıp saat 19:00’daki bültende ilk haber olarak veririm.” dedi ve gereğini yaptı.

Ertesi gün Ankara’da yüz yüze Devlet Bey’e durumu anlattım. Kendisi, Bursa’yı arayarak “Emin Hoca’ya eşitsizlik yapıyormuşsunuz. Yaptığınız ayıp ve çok çirkin vs...” diyerek uyarıda bulundu. Bana dönerek “Hocam, onlar bu abdestle epey namaz kılar canını sıkma...” dedi. Ben de “Sayın Genel Başkanım, Siz şu anda Başkan Vekilini görevden almazsanız onlar bana karşı aynı tutumu sürdürmeye devam edecekler” cevabını verdim. Devlet Bey tek kelime etmeyince kendisinden müsaade istedim. Maalesef Bursa’daki seçim programları dönemimde hep haksızlığa uğradım.

2002’de benim Bursa’daki seçim ekibime Necati Çelik de katıldı. Necati Bey eski Ülkü Ocakları Marmara Bölge Başkanıydı. Ülkücü kuruluşlar davasından 7 yıl hapis yatmış olup tahliye olduktan sonra kesintisiz olarak Bursa MHP teşkilatlarında görev yapmış, şu anda Osmangazi Belediyesi MHP meclis üyesidir.

Bu seferki ön yoklamada MHP delegelerinin oyları ile milletvekili listesinde 1. sırada seçildim. 1999 seçiminde yaptığım çalışmalar, Abdurrahman Arayan’ın ve Necati Çelik’in de katkılarıyla ve onların MHP delegeleri üzerindeki etkisi ve itibarları sayesinde 2002 yılındaki ön yoklamayı 1. sırada tamamladım.

Partiler, milletvekili aday listelerini seçiminden 2 ay önce belirler, Mahalli TV’ler de genellikle her partinin 1. sırasındaki adayları davet ederek açık oturumlar düzenlerler, gazeteler de 1. sıra adaylarıyla röportaj yapıp yayınlarlardı. Yine o dönemlerde Türkiye’nin en önemli konusu ekonomik sorunlar olduğu ve ben de iktisatçı ve 1. sıra adayı olduğum için, bu tür program, röportaj ve panellere hep ben davet edilerek MHP’yi temsil ettim. Ekonomi profesörü olarak iç ve dış ekonomik sorunları güncel takip ettiğim için ekonomimizin değişik sorunları ile ilgili MHP adına yaptığım açıklamalarım Bursa’da epey ses getirdi.

Bursa metropol (büyükşehir) şehir olduğu için Türkiye’nin neredeyse her ilinden ve Balkanlardan gelen insanların bir araya gelerek kurduğu çok sayıda dernekleri vardır. İlavenen çeşitli meslek kuruluşlarına ait dernekler de bulunuyordu. 1. sıra adayı olarak da onlarca davet aldım ve oralarda da MHP politikalarını anlattım.

Bir gün 60 kişiyi aşan Fırıncılar Derneği ile bir toplantı yaptım. Bir kişi “Hocam, MHP seçimden sonra iktidar ortağı olursa siz, elektrik, doğal gaz ve benzin fiyatlarını indirebilecek misiniz?” diye bir soru sordu. “Benim bu soruya cevap vere-

bilmem için sizin kazandığınız paranın yüzde kaçını devlete vergi olarak verdiğinizi bilmem gerekiyor. Aranızda bunu dürüstçe söyleyebilecek olan var mı?” dediğinde kimseden cevap yoktu.

Beyler Türkiye’nin iç ve dış güvenliği bedava, yollardan geçiş, hastaneler, okullar ve üniversiteler bedava. Peki, hükümet enerji fiyatlarında indirim yaparsa, Devlet bu hizmetlerin masraflarını nasıl karşılayacak? Zaten herkes devlete vermek zorunda olduğu verginin çok azını veriyor. İçinizde 30 yaşından, benim gibi 60 küsur yaşında olanlarınız da var. Maddi olarak 20-30 yıl önce neredeydiniz. Şu anda ne kadar mülkünüz var? Bugüne kadar devlete vermek zorunda olduğunuz verginin yüzde kaçını verdiniz?” diye sorduğumda hiç kimse cevap veremeyince, “İçinizde soruma cevap verebilecek bir delikanlı yok mu?” dedim.

30 yaşlarında bir delikanlı ayağa kalkarak, Hocam biz Fırıncılar olarak devlete kazancımızın en çok %10’unu veririz deyince ben de onu alkışladım. Biraz tutukluk yaparak salonun yarısından çoğu da alkışladı. Aralarından birileri “Bravo Hoca! Sen sahtekâr bir politikacı değilsin!” diyerek beni tebrik edenler de oldu. Bildiğiniz gibi MHP, 2002 seçimlerinde baraj altında kaldı. Bana da milletvekili olmak nasip olmadı. Malum, imanın son şartı “Hayır ve şer Allah’tandır”.

1993’te başlayan ve yılda bir gerçekleşen Türk Kurultayları’ndaki başkanlıklarım ve ayrıca MHP Ar-Ge’de 7 yıl Ekonomi Komisyonu Başkanlığım dâhil, MHP camiasına aktif olarak 11 yıl hizmet ettim. Bu hizmetleri ben ille de milletvekili olma gayesi ile yapmadım. Milliyetçiliğe hizmet için yaptım. Şartlar benim milletvekilliği adayı olmamı da sağladı. Milletvekili olamamamda da bir hayır olduğuna inanarak 2003 yılında MHP’den gördüğüm lüzum üzerine istifa ettim ve sadece üniversitedeki hocalığıma devam etme kararı aldım. Bu hizmetlerimden, benim en büyük kazancım ise MHP camiasının her kesiminden onlarca kadim dost edinmem oldu.

Genel Merkez’den edindiğim kadim dostlarım, Ali Helvacı, Prof. Dr. Eyyüp Aktepe, Prof. Haluk Tokuçoğlu, Prof. Dr. Abdülhaluk Çay, Prof. Dr. Enis Öksüz ve Prof. Dr. Abdurrahman Küçük’tür. Bursa’dan edindiğim kadim dostları ise daha önce belirtmişim.

Prof. Dr. Tokuçoğlu’ndan Kabızlığı Gidermek İçin Soğuk Sıkım Sızma Zeytinyağı Tavsiyesi:

Sağlık Bakanlığı Müsteşarlığı, Gazi Üniversitesi’nde Tıp Fakültesi Dekanlığı ve Üroloji Bölümü Başkanlığı görevlerinde bulunmuş olan kadim dostum. Prof. Dr. Haluk Tokuçoğlu yaklaşık 3 yıl önce emekli olmuştu. Onunla bir toplantıda karşılaştığımda “Geceleri 4-5 kez idrara kalkıyorum, Gazi’de bir ürolog hocadan bana bir randevu alır mısın?” dedim.

O da Ağabey, hastaneye gitmene gerek yok. Arkadaşım Prof. Dr. Hakkı Perk'in muayenesine gider hallederiz deyince, yüzüne çok ters bakmış olmalıyım ki, Hakkı Hoca sizden ücret almaz, merak etme dedi. Ben daha önce bu hocamız ile hiç karşılaşmamıştım. Onun muayenesine girince, Hakkı Bey "Ne mutlu bana, ekonomi üstadı Emin hocamızla nihayet tanışabildik. Hoş geldin hocam!" diyerek bana iltifat etti. Haluk hocamız da orada idi. Muayeneden sonra onlara "Koskoca iki tıp profesö-rüsünüz, bana ilaç kullanmadan kabızlığı çözecek bir formül söyler misiniz?" dedim.

Haluk Hoca "Her sabah kahvaltıdan önce, erken hasat, soğuk sıkım ve sızma zeytinyağını, bir kahve fincanının yaklaşık %40'ına doldurup ılık suyla içeceksin. En az yarım saat hiçbir şey yemeyeceksin." dedi. "Ben sigaraya yetişmek için kahvaltımı çok çabuk yapmalıyım. Bana her sabah yarım saat eziyet mi çektireceksiniz?" dedim.

Hakkı Hoca da, "Hocam, bu yaşta siz hala sigara mı içiyorsunuz" diye sordu. Ben de "İçki yok, kumar yok. Başka hiçbir kötü alışkanlığım da yok. Bana sigarayı çok görmeyin" dedim. Prof. Haluk Hoca hemen imdadıma yetişti. "Adamın biri bir adak adamış. Eşeğine demiş ki, 'Ulan eşek, eğer bu adağım tutarsa seni Galata Kulesi'ne çıkaracağım...' Dileği gerçekleşince sahibi, eşeğini Galata Kulesi'ne götürmüş ve kara kara düşünmeye başlamış. Durumu fark eden bir adam 'Amca hayrola, bu ne hal, niye düşünüyorsun?' diye sormuş. Yaşlı adam adak meselesini bir çırpıda anlatmış. 'Eşeğe verdiğim sözü yerine getiremezsem ve adağım bozulursa ben mahvolurum evlat.' demiş. Genç adam 'Evli misin?' diye sormuş, amca 'Evet.' demiş. 'Zamparalık var mı?' diye sormuş, 'Oğlum evliyim dedim ya...' demiş, 'Amca sende içki var mı?' diye sormuş, 'Yok be oğlum.' demiş. 'Kumar var mı?' diye sormuş. 'Yok oğlum.' demiş. 'Amca sigara var mı?' diye sormuş, yine 'Yok' deyince, soruları soran bu kişi eşeği yedeğini almış ve "Amca, bence Galata Kulesine eşeğin yerine sen çık" demiş.

20. CUMHURBAŞKANI SAYIN ABDULLAH GÜL İLE HATIRALARIMIZ

Cidde Hatıralarımız

11.Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah Gül ile daha önce Cidde'deki İslam Kalkınma Bankası (İKB), Araştırma ve Eğitim Enstitüsü'nde (AEE) 1983-1989 döneminde beraber çalıştığımızı ve 1984 yılında mide ameliyatımda yeteri kadar kan temini için Cidde'deki Kral Fahd Hastanesi'nde çalışan Türk doktorları ve sağlık çalışanlarını nasıl seferber ettiğini belirtmiştim.

Biz İKB'nin AEE'sinde çalışırken her yıl 1 adet, en az master tezi kalitesinde bir bilimsel araştırma yapmak zorunda idik. Seçmek zorunda olduğumuz konular daha çok islam ülkeleri arasında ekonomik iş birliğini nasıl arttırabileceğimize yönelikti. Ben İKB'de 6 yıl çalıştığım için 6 çeşit konuda araştırma yaptım.1.si İKB tarafından, 2. araştırmam da TOBB tarafından yayınlandı. Abdullah Bey de 1983-1991 döneminde çalıştığı için 8 konuda araştırma yapmıştır.

İKB'de çalışan Türk arkadaşların eşleri “Hanımlar Günü” için bir yerde toplandığında, bizlerin görevi en az 3-4 saat çocuklarımızla nöbet tutmaktı. 1980'lerde Abdullah Bey ve Hayrunnisa Hanım'ın Ahmet ve Kübra isimli iki çocuğu vardı. Biz Haziran 1989'da Türkiye'ye kesin dönüş yaptığımız için, onların üçüncü çocuğu Mehmet ile 3 yaşındayken Ankara'da tanıştığımızda, Emin Amca'sına Bosna türküsü söylemişti. O zamanlar “Bosnalı Mehmet” diyerek sevdiğimiz çocuk kocaman adam oldu, Harvard Üniversitesi'nde ekonomi tahsili yaptı ve 2014 yılında mezun oldu.

*Dr. Asaf Ahmet, Doç. Dr. Emin Çarıkçı, Dr. Tarıkullah Khan
ve Dr. Abdullah Gül (1984)*

Evlerimiz Cidde'nin yeni gelişmiş ve en pahalı semtlerinden biri olan Al- Raw-da'da idi. Banka her personeline birer daire tahsis etmişti. Biz de yakın komşuyduk. Ailece Cidde'de 6 yıl beraber olduğumuz için bizim oradan ailece birçok hatıralarımız var. Fakat ben burada sadece ikimiz arasında geçen ortak hatıralarımıza yer vereceğim.

Sayın Abdullah Gül sosyal ilişkileri çok güçlü, hangi görüşe sahip olursa olsun, herkesle barışık ve sohbet edebilen, sabırlı, sesini hiç yükseltmeyen, kimseyi kırmayan, politikaya atılmadan önce hasmı olmayan bir kişiydi. Bu değerlendirmemi teyit etmek için 2007'deki Cumhurbaşkanlığı Seçimi'nde kriz çıktığından Abdullah Bey'in "Bu seçimde, eğer Sayın Deniz Baykal Grup kararı almasaydı, CHP milletvekillerinden önemli bir kısım bana oy verirdi" beyanatı yeterlidir.

Abdullah Bey, 1983-91 döneminde İKB'de tamamladığı 8 araştırmayı YÖK'e sunarak doçentlik başvurusu yapmış, beş profesörden oluşan jüri eserlerini incelemiş ve Nisan 1991'de sözlü sınava girmeye hak kazandığını bildirmişti.

Abdullah Bey, bu sözlü sınavdan 10 gün önce Ankara'daki evimize ziyarete geldi. Ziyaret sebebi ise bu sınavda ne çeşit sorular sorulabileceği hakkında benden bilgi almaktı. Ben de sözlü sınavda daha çok üzerinde çalıştığı 1-2 araştırmayla ilgili sorularla başlanıp Türk ekonomisindeki gelişmeler, sorunlar ve çözüm yollarıyla alakalı sorularla devam edebileceğini söyledim. Abdullah Gül, Nisan 1991'de sözlü sınavından geçerek ekonomiden doçentlik unvanını kazanmıştır.

Sohbetimiz bittikten sonra ben de ona, yakında bir erken Genel Seçim beklenildiğini ve bu seçimi kaçırmamasını söyledim. Bana "Hangi partiden abi?" diye sordu. "Refah Partisi'nden..." dedim. "Niye ki?" diye sordu. Ben de "Cidde'de birlikte çalıştığımız zamanlarda, Refah Partisi yöneticilerinden İslam Kalkınma Bankası'nda bizi ziyarete gelenler önce Enstitü Müdürümüz Korkut Özal'ı, takiben Araştırma Dairesi Başkanımız Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş'ı sonra da seni ziyaret ediyorlardı. Belli ki senin Refah Partisi'nde çok iyi bir itibarın var. Senin gibi uluslararası kariyerli ve dürüst bir bilim adamının orada olması çok iyi olur." dedim.

"8 yıl Cidde'de çalıştın, geçmişte sana Abi diyen adamlar Türkiye'de profesör, genel müdür veya müsteşar oldu. Sen Türkiye'ye döndüğünde bir üniversitede çalışıp sıradan bir adam olmaya devam edeceksin. Cidde'de 8 yıl bilimsel araştırma yapmış bir kişi olarak parlamentoya girersen Türkiye'ye daha büyük hizmet etme fırsatını ve potansiyelini yakalamış olacaksın, vs..." diyerek sohbet ettiğimizi hatırlıyorum.

Cevap olarak bana müspet menfi tek kelime söylemedi. Zaten benim kardeşim politikaya atılmadan önce konuşmaktan çok dinlemeyi severdi. Geldik, Temmuz 1991'e... Biz ailece Çeşme'deki Et Balık Kurumu yaz kampı tesislerinde 12 gün yaz

tatilimizi yapmıştık. Bu arada erken Genel Seçim tarihi 20 Ekim 1991 olarak açıklandı. Tatilimizin bir kısmında oğlum Oğuz ve kızım Nurcan'ın akrabalarımızla kaynaşması için Balıkesir'deki amca ve dayı sülalelerinde yatıya kaldık. Geriye kalan tatilimizi de Bursa'da merhum babam Mustafa'nın ve kardeşlerimin evlerinde geçirdik.

O yıl Ağustos'un ilk haftasında Ankara'ya döndüğümüzde gece 00.00 dolayında Abdullah Bey'den bir telefon geldi. "Abi nerelerdeydin?" dedi. Ben de "Sesin çok net geliyor, sen neredesin?" diye sordum. "Abi, hani bana Nisan ayında bir tavsiyede bulunmuştun ya, onu yerine getirdim." dedi. Hatırlayamadığım için, ben de "Dün ne yediğimi bilmiyorum. Çabuk söyle ne oldu?" dedim.

O da "Refah Partisi'nden Kayseri birinci sıra adayı oldum." dedi. "Tebrik ederim, gözümüz aydın! Nasıl oldu da bu iş?" dediğimde, "Abi bana Kayseri'den 1. Sıra adaylığını teklif ettiler. Önce kabul etmedim ve İstanbul'a gittim. Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş'la istişare ettim. O da adaylığımın çok doğru olacağını, edindiğim tecrübelerle iyi bir siyasetçi olup memlekete hizmet edeceğimi söyledi. Adaylığın kesinleşince seçim kampanyası için ben de Kayseri'ye gelirim diye ısrar etti. Yine öğrencilik yıllarımdan bazı arkadaşlarımın da çok ısrarı üzerine Cidde biletimi iptal edip, tekrar seçim çalışmaları için Kayseri'ye öndüm." dedi.

Filibe ve Kırcaali Ziyaretimiz

11. Cumhurbaşkanımız Abdullah Gül, Dışişleri Bakanı iken, 2004'ün Ramazan ayında ailece oturmakta olduğu Çankaya'daki Hariciye Köşkü'ne bizi iftar yemeğine davet etmişti. İftar yemeğinden sonraki sohbetimizde "Biliyorsunuz ben Kırcaali doğumluyum. Koskoca Dışişleri Bakanı oldunuz. Kırcaali'ye resmi bir ziyaretiniz olursa beni de heyete katarsanız çok memnun olurum." dedim. Düşünmeye başladı. Ben de "Fazla düşünmeyin, ben size yük olmam, masrafımı çekerim." dediğimde tebessüm etti. O ara telefon geldi ve konu değişti.

*Emin Çarıkçı, Camii İmamı, Ertuğrul Yalçınbayır, Abdullah Gül ve Ali Ayağ
Kırcaali Camii' (29 Nisan 2006)*

Abdullah Gül'ün adamlığına bakın ki aradan 23 ay geçmiş olmasına rağmen benim talebimi unutmamış. Sayın Bakan 27 Nisan 2006'da Sofya'da NATO Dışişleri Bakanları Toplantısı'na katıldıktan sonra beni 28 Nisan 2006 Filibe ve 29 Nisan Kırcaali resmi ziyaretlerine davet etti. 28 Nisan'daki Cuma Namazını, Sultan 1.Murat Hüdavendigâr tarafından 1367'de yaptırılmış olan

Muradiye Camiinde (halk arasında Cuma Camii) kıldık. Bursa Ulu Camii'nin en az yarısı büyüklüğünde ve haşmetindeki Camii'nin durumu perişandı. Depremlerde kubbeler çatlamış, dışarıdaki güneş içeriden görünüyordu. Duvarlardan sular akmış, tavanlar, duvarlar, kirlenmişti. Sayın Bakan, yanındaki Büyükelçimize cami restorasyonu konusunda not tutturdu. İki yıl sonra Temmuz 2008'de Cami'yi ziyarete gittiğimde harika bir şekilde restore edildiğine şahit oldum. Filibe'ye gideceklere Muradiye Cami'sini ziyaret etmesini ve namaz kılmasını tavsiye ederim.

Caminin bekçisi Filibe'de yaşayan bir Türk'tü. Camiden çıkarken yaşlı bir çift içeri girmeden önce onlara Bulgarca bilgi veriyordu. Ben de neler konuşulduğuna dair bekçiden bilgi aldım. Yaşlı adamın daha önce Sofya'da İtalya Büyükelçisi olduğunu, bu caminin restorasyonunu Bulgar Hükümetinin mi yaptığını sormuşlar. Onlara refakat eden Bulgar tercüman "Bizde hayır yok, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti onardı" demiş. Bir Türk vatandaşı olarak çok gururlandım.

Öğle yemeği için Filibe'deki Puldin Restoran'a gittik. Bodrum katı dâhil 3 katlı bir Osmanlı Mevlevihanesi restorana dönüştürülmüş, mimari tarzı, balkonları ve bahçe düzeni ile yüzyıllara meydan okuyarak hala manevi ihtişamını muhafaza ediyordu. Yemeği bahçede verdiler. Yemekten sonra ziyaret edilen eski Filibe bölgesinde de cumbalı evler ile Osmanlı mimarisi göze çarpıyordu. Akşamüstü Filibe Başkonsolosluğu'nda bir toplantıda Türkiye-Bulgaristan ilişkileri enine boyuna tartışıldı.

Saat 18.00'de de BULTİŞ'in (Bulgar-Türk İşadamları Derneği) davetine gidildi. Derneğe 42 Türk şirketi üyeydi. BULTİŞ 'in Bulgar Başkanı Türk İşadamlarına, Sn. Bakan'a övgüler yağdırdıktan sonra "Artık Bulgaristan iki büyük dinin mensuplarının huzur içinde yaşadıkları örnek bir ülkedir." diyerek konuşmasını tamamladı. Sonra Türk İşadamları sorunlarını dile getirmeye başladı. En büyük sorun vize sorunuydu. Hele Bulgaristan'a yatırım yapmış bir işadamlarının bir yıl içinde bu ülkede en az 183 gün oturmak zorunda olması işadamlarımızı zor duruma sokmaktaydı. Şikâyetçi olan iş adamının Bulgaristan'da, Türkiye'de ve İran'da yatırımları varmış. Bütün bu serzenişleri Büyükelçimizin titizlikle kaleme alması Dışişleri'nin sorunları ne kadar ciddiye aldığını göstermektedir. Saat 20:00'de Dış İşleri heyetimize akşam yemeği veren Filibe Belediye Başkanı Çomakov'un ve Sn. Bakanımızın konuşmaları çok dostane idi.

Resmi rakamlara göre Bulgaristan'daki Türk yatırımı 160 milyon görüldüğü halde, gerçek rakamın 600 milyon olduğu ileri sürüldü. Ayrıca 900 Türk öğrenci Bulgaristan üniversitelerinde okuyordu. YÖK'ün belirttiği taban puanın altında bir puanla Bulgar üniversitelerine girip, pekiyi ile bile mezun olan öğrencilerin diploma denkliğinin YÖK tarafından tanınmaması büyük bir sorun olarak dile getirildi. Çün-

kü aynı üniversiteye taban puanının üstünde bir puanla girip, orta ile mezun olanların diploması YÖK tarafından tanınmaktadır. Bu çelişkiyi izah etmek çok güçtür. Ayrıca Sn. Bakan A. Gül, Bulgar yetkililerden Sofya-Edirne Otobanı Projesi'nin tekrar gündeme getirilmesi teklifinde bulundu.

Ertesi gün, 29 Nisan'da Kırcaali ziyareti başladı. Saat 12:00'de Kırcaali Valisi ve heyeti'yle, 12:30'da Türk Belediye Başkanı Hasan Aziz ve heyeti ve bölgedeki Türk iş adamlarıyla sohbetler edildi, dertler dinlendi. Kırcaali'deki Türkler 50 yıl sonra Türk Tiyatrosunu, Türk Halk ve Sanat Müziği Korolarını, ayrıca Türk Güreş Kulübü'nü kurmuşlar. Türkiye'den gençlerin eğitilmesi talebinde bulundular. Güreş Kulübü'nün ise minderlerinin olmadığı dile getirildi. Yetkililerimizin, bu talepleri cep telefonları ile derhal Türkiye'deki yetkililere iletmeleri dikkate değerd.

Kırcaali'deki Türk iş adamlarının da Bulgar makamlarının vizeler konusunda çıkardığı zorlukları dile getirdiler. Kraldan ziyade kralcı olan Bulgar Parlamentosu'ndaki bir Türk milletvekilinin “Şengen Antlaşması nedeniyle güçlük çıkartmak zorundayız.” beyanına Sn. Bakanımız Abdullah Gül itirazda bulundu. Ben de söz alarak ‘Sn. Milletvekili, şu benim yeşil pasaportum. İngiltere hariç AB'nin Almanya ve Fransa gibi büyük ülkelerine bile hiçbir formaliteye tabi olmadan vizesiz girebiliyorum ama Bulgaristan'a giremiyorum’ dediğimde, hiçbir cevap alamadım. Ancak sonraki yıllarda bu sorun giderildi.

Belediye Başkanı, Hazan Aziz'in verdiği öğle yemeğine Hak ve Özgürlükler Hareketi (HÖH) Partisi'nin 5 Türk milletvekili, ildeki 6 Türk İlçe Belediye Başkanı ile Kırcaali'deki Türk Dernek Başkanları da katıldı. Yemeğin verildiği yer son komünist diktatör Todor Jivkov 'un ormanlık bir tepedeki malikânesi idi. Bu yemek sonrası da çok duygulu konuşmalar yapıldı ve hasret giderildi.

Yemek ve konuşmalar bittikten sonra Sn. Bakan'a doğduğum Tuzluk (Solişte) köyünün sadece 500m ileride olduğunu söyledim. “Köye uğrayabilir miyiz?” şeklindeki soruma, bazı heyet üyelerinin itirazlarına rağmen, “Tabii hocam, doğduğun evin önünde bir de hatıra fotoğraf çektiririz.” cevabını verdi. Konvoydaki 15 arabayı köy dışında bırakıp 3 araba ile köye girdik ve resimler çektirdik. Köy alanına toplanan Türkler (köy halkının tamamı Türk'tü) sevinç ve hayret dolu bakışlarla etrafımızı sardılar.

Köyümü ziyaret ettiğimizde, “Sayın Bakanım, bu çeşme 1890-1892 ve 1909-1913 yılları arasında Osmanlı ordusunda 8 yıl askerlik yapmış Balkan ve Çanakkale Savaşlarında savaşmış, bir ara Edirne Müdafaası Komutanı Mehmet Şükrü Paşa'nın da yaverliğini de bulunmuş, 1919-1933 döneminde de köyümüzün muhtarlığını yapmış, dedem Mehmet oğlu Kerim Çavuş tarafından 1920'lerde yaptırılan bir çeşme-

dir. Bu çeşmeden avuçlarımızla su içelim ki, köyümüze bir Türk büyüğünün geldiği kendisine malum olsun, ruhu şad olsun” dediğimde eğilip beraber avuçlarımızla kana kana su içtik ve hatıra fotoğrafı çektirdik.

Tuzluk Köyü Çeşmesi (29 Nisan 2006)

Tuzluk (Solişte) Köyü ziyaretinden sonra Kırcaali Camii’ni, 1380’lerde askerleri ile gelen ve şehri kuran Kırcı Ali Paşa’nın mezarını ve Kırcaali Kilisesi’ni ziyaret ettik (denge politikası). 35 yaşlarındaki genç Papazın, “Şu anda belki de bu kiliseyi ziyaret etmiş en büyük devlet adamlarından birinin karşısında olduğum için çok mutluyum ve heyecanlıyım. Çok iyi Türkçe bilirim ama basın önünde Bulgarca konuşacağım. Ben Hristiyan’ım ama Belediye Başkanımız Türk ve Müslüman. Ayrıca benim de çok iyi arkadaşım. Artık Müslümanlar ve Hristiyanlar bu ülkede kardeşçe yaşayacak” şeklindeki sözleri çok dostane idi. Akşamüstü Şahinler Holding Tekstil Fabrikası’nın ziyaret edilmesi ile seyahat sona erdi ve saat 19:00’da Türkiye’ye doğru yola koyulduk.

Cumhurbaşkanımızı Tebrik Ziyaretimiz

Sayın Abdullah Gül’e, 2007’de Cumhurbaşkanı seçildikten sonra tebrik ziyaretinde bulunmak istedim. “Telefonla randevu vermiyoruz, yazılı olarak başvurmak zorundasınız. Çünkü bu konuda binlerce talep var. Bir ekip sadece randevu başvurularını değerlendiriyor.” dediler.

Ben de Kasım 2007’de “Sayın Cumhurbaşkanımız Abdullah Gül’ün Cidde’deki İslam Kalkınma Bankası’ndan 1983-1989 dönemi mesai arkadaşayım. Bu yüce makama seçildiği için tebrik ziyaretinde bulunmak istiyorum, arz ederim.” şeklinde bir dilekçeyle başvurdum.

Bir hafta sonra randevu verildi. Kapıdan girerken bir görevli, “Hocam sohbetimizin süresi 15 dakikadır.” uyarısında bulundu. Abdullah Bey beni kapıda karşıladı. Sarmaş dolaş olduk. “Çok özledim Abi” dedi. Hanımın ve çocukların hatırını sordu. Makamının aşağısındaki bir masaya oturduk. “15 dakikam doldu.” dediğimde, elini sallayarak devam işareti verdi ve en az yarım saat sohbet ettik.

7 Kasım 2012’de Cidde’deki İslam Kalkınma Bankası’ndan 1983-1991 dönemindeki mesai arkadaşlarımızla Abdullah Gül’ü makamında ziyaret ettik. Bize bir saatten fazla vakit ayırdı. 6-8 yıllık Cidde hatıralarımızı yâd ettik ve birbirimize takılarak çok dostane bir sohbette bulunduk.

Abdullah Bey ile gerek Dışişleri Bakanlığı gerekse de Cumhurbaşkanlığı döneminde hem biz, hem eşlerimiz, hem de çocuklar kendi aralarında görüşmeye devam ettik ve eski dostlarımızı, hatıralarımızı konuşarak ve aramızda şakalaşarak zaman zaman Cidde günlerimizi yâd etmişizdir.

Fotoğraftaki ziyarete katılanlar soldan sağa Musa Muzaffer Gül, Bayram Tuncer, Tarık Kıvanç, Abdullah Gül, Emin Çarıkçı, Durmuş Çavdar ve Ahmet Paşaoğlu idi.

21. KIRCAALI'NİN TUZLUK KÖYÜNE CAMİ YAPTIRDIM

Kırcaali'nin Tuzluk Köyü ve Kerim Çavuş Camii

Daha önce 1939 yılında Kırcaali'nin Tuzluk köyünde doğduğumu, Ekim 1950'de ailece Balıkesir'e göç ettiğimizi, o dönem Dışişleri Bakanı olarak görev yapan Abdullah Gül ile 28 Nisan 2006'da Filibe, 29 Nisan'da da Kırcaali ve Tuzluk'u ziyaret ettiğimizi belirtmiştim.

Ağustos 2007'de ise doğduğum toprakları görmeleri ve eski komşularımızla tanışmalar için eşim Canan, kızımız Nurcan ve oğlumuz Oğuz ile beraber Tuzluk'u ziyaret ettik. Bu ziyaretimizde kamulaştırılmış olan tarlalarımızı, bağımızı ve ormanımızı dolaşırken canlanan çocukluk hatıralarımı onlara detaylı bir şekilde anlattım. Bu heyecanım onları çok sevindirdi.

Ziyaretimizin 2. gününde Tuzluk Köyü Muhtarı Yakup Ömer yanıma gelerek “Emin hocam, geçen yıl sizinle beraber Dışişleri Bakanı olarak köyümüzü ziyaret eden Abdullah Gül Cumhurbaşkanı oldu. Senin Türkiye’de itibarın daha da arttığına göre, 20 yıldır kapalı ve tavanları çökmüş olan ilkokulumuzu camiye çevirtsene...” talebinde bulundu.

Ben de ona “Muhtar, bu iş çok zor. Çünkü ilkokul binası Bulgaristan Milli Eğitim Bakanlığı’nın. Bir kere bu bakanlık okulun camiye çevrilmesine izin vermez. Ayrıca, bu okulu satın almanıza köyün gücü yetmez. Olmayacak duaya âmin demeyelim.” dedim. Muhtar da “Biz bütün bu dediklerinizi hallederiz” deyince, ben de hallet öyle gel cevabını verdim. Muhtar bu konuşmamızı Kırcaali Büyükşehir Belediye Başkanı Hasan Aziz’e anlatmış. Hasan Aziz de ilkokulu satın alarak Tuzluk köyüne hediye etmiş.

Eylül 2008’de Hasan Aziz, eşi ve Bursa’da oturan kız kardeşinin kızı ile Ankara’daki evimizi ziyaret etti. “Emin Hocam, ben Tuzluk İlkokulu’nu satın aldım

ve köye hediye ettim. İşte tapusu. Ayrıca bu da, mimar bir arkadaşımın bizden para almadan çizdiği caminin projesi. Bu evrak da okulun camiye çevrilmesi için belediye meclisimizden çıkan karar.” deyip bütün evrakları ölüme koydu. Böylece Tuzluk Camii inşaatı üstüme kaldı. Tek kelime edemedim.

Tuzluk Camii inşaatı üzerime kalınca kara kara düşünmeye başladım. Daha önce belirttiğim gibi, Bulgaristan’ın Rodop dağları eteklerinde, (Kırcaali ve Hasköy’de) Yunanistan’ın Batı Trakya bölgesinde 7 göbeğe kadar akraba sayılır ve akrabalarda evlilik olmaz. Onların ilişkileri ve temasları devam eder. Akrabalarımızın en çok yaşadığı iller Bursa, Balıkesir, İzmir, İstanbul ve Tekirdağ Şarköy’dür. Cami yardımı konusunda önce hali, vakti yerinde olan akrabalarım ile görüştim.

İlkokulu Balıkesir’de, Balıkesir nüfusuna kayıtlı olduğum için, üniversiteyi de İstanbul’daki Balıkesir öğrenci yurdunda kalarak okuyabildiğim, ayrıca amca ve dayı sülalelerimiz Balıkesir’de oturduğu için buraya sık sık gittiğimden oranın sanayicileri, tüccarları, doktorları ve avukatlarından çok yakın arkadaşlarım vardır. Balıkesir’de benim adıma cami yardımı toplaması için, 1980’lerde Anavatan Partisi (ANAP) İl Başkanlığı Yardımcılığı yapmış olan amcamın torunu Sadık Çarıkçı’yı görevlendirdim.

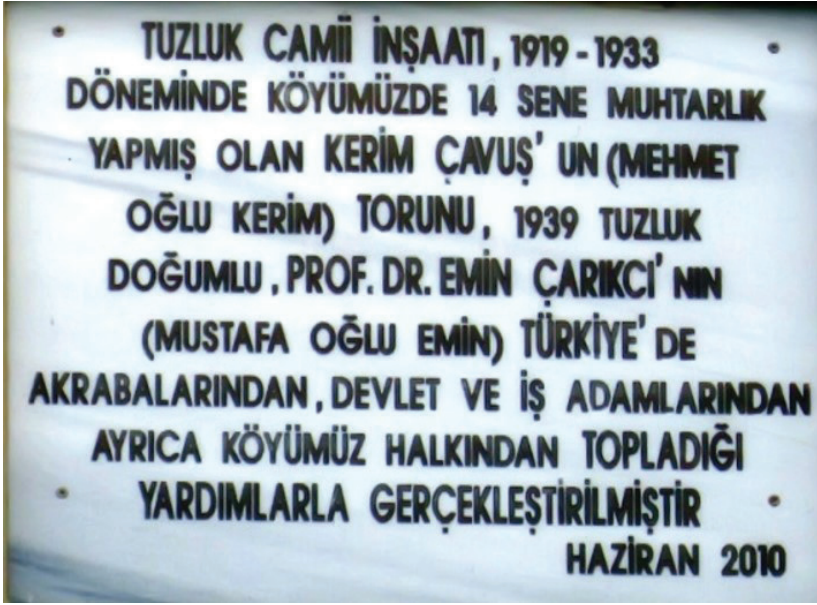
Kardeşim Bekir Çarıkçı, ilkokulu ticaret ortaokulu ve lisesini Bursa’da tamamladığı için orada birçok tüccar, orta ölçekli sanayici ve sanatkâr dostları vardı. Ben de 2002 seçiminde MHP’den 1. sıra adayı olduğum için, Bursa iş âlemi ve çeşitli derneklerin başkanlarını ziyaret etmek zorunda olduğum için çok iyi muhit edindim. Bursa’daki dostlarımız ve akrabalarımızdan camiye yardım toplamak için Bekir devreye girdi.

1980-1983 dönemi TOBB Başkanı Mehmet Yazar’a danışmanlık yaparken Ankara ve Türkiye genelinde birçok sanayici ve holding sahibi iş adamlarıyla ahablık kurdum. Bundan dolayı ben de daha çok yardım toplayabildim. Bu arada birkaç belediye başkanı da nakdi ve ayni (halı, caminin bahçesine ahşap banklar v.s.) yardımlarda bulundular.

Ben yardım veren kişi ve kuruluşların isimlerini, yardım tutarlarını yazma tarafı idim. Ancak, toplam cami inşaatı yardımlarının en az %40’ını Bursa’dan toplayan kardeşim Bekir Çarıkçı bana izin vermedi. Onun gerekçeleri ise “Yapılan hayırlarda sağ elin verdiğini sol el görmeyecek. Ayrıca, yardım eden kişilerin bazılarının isimlerini yazmayı unutursak zor duruma düşeriz” idi.

1965’te açılan ve 1990’larda kapatılmış olan Tuzluk İlkokulu tek katlı idi. Köydeki kasap Mustafa Ahmet’in eşi Selver “Hocam, Ramazan aylarında dedeniz Kerim Çavuş’un 1920’lerde yaptırdığı mescitte biz hanımlar toplanıp Kur’an okur, dua

ederken mescidin kırılmış köşelerinden gelen soğuktan tir tir titrerdik. Cami yaptırmanız çok güzel oldu. Artık camide ibadet ederken üşümeceğiz.” dedi.

Tuzluk Kerim Çavuş Camii Kapısındaki Kitabe

Onun bu açıklaması üzerine, ben de caminin sağ tarafından ve dışından merdivenle çıkılan 4 kişilik bir yarım ikinci kat yapılmasına ve anahtarının da Selver Hanım’a verilmesini talimatını verdim. Bu kararım inşaatın maliyetini en az %50 arttırdığı halde pişman değilim.

Çünkü bu aile 1950’den öncesinden bizi tanıyan 4 aileden biri idi. Bu aileleri ziyaret ettiğimde onların pencerelerinin önünde Türkiye’den getirilmiş namaz hocası kitapları vardı. Erkeklerin %90’ı, cuma namazı hariç camiye girmediğine göre kadınların onlardan daha dindar olması beni sevindirdi.

Caminin adını Tuzluk Kerim Çavuş Camii adını koyduk. Daha önce belirttiğim gibi babamın babası olan Kerim Çavuş 1870 doğumlu olup 1890-1892 ve 1909-1913 dönemlerinde 8 yıl Osmanlı ordusunda askerlik yapmış. 1919-1933 arası da, o dönemde 7 köyün bağlı olduğu Tuzluk Muhtarlığı’nı 15 yıl sürdürdüğü için bizim lakabımız Kerim Çavuş Sülalesi olarak anılırdı.

Kerim Çavuş Camii inşaatına 2009’da başladık ve Eylül 2010’da da hizmete açtık. Caminin duvarlarının mantolanması ve bahçe düzenlenmesi ise 2011 yılına sarktı. Caminin açılışında yaptığım konuşma şöyledir: “Bir devlet memuru olarak benim cami yaptırma gücüm olamazdı. Türkiye’de kamu ve özel sektörde çalışırken

birçok işadamı ve üst düzey devlet adamı ile dostluklar kurarak itibar kazandım. Buna rağmen yardım toplarken öyle büyük sıkıntılar çektim ki, ya camiyi bitiremez isem endişesiyle mide spazmı geçirdim. Buna rağmen ben bu caminin ortaya çıkmasında kendimde bir keramet aramıyorum. Merhume Annem Hafız Zehra köyümüzdeki kızlara ve gelinlere 1933-1950 döneminde namaz dualarını ezberletmiş ve namaz kılmasını öğretmiştir. Tuzluk'ta annemin İslam'a hizmetlerinin bir mükafatı olarak yüce mevlamız beni aracı etmiş olup, bu cami annemin yüzü-suyu hürmetine inşa edilmiştir. 71 yıl sonra doğduğum köye cami yapımında maddi ve manevi katkıda bulunan herkese çok teşekkür ederken, bana aracı olma imkânı veren Allahıma ne kadar şükretsem azdır.”

Cami'nin Giriş Katı ve Yarım İkinci Katı

Komünist sistem Bulgaristan'a 1944'de gelmiş olmasına rağmen, Bulgar Hükümeti eğitim sistemimize fazla baskı yapmadı. Fakat 1947'den sonra imamların memuriyetine son verilmesi, ayrıca camiye gidenlerin işlerine son verilmesi tehdidinin etkisiyle, özellikle devlette işçi ve memur olarak çalışan Türk erkekleri korkudan camilere gidemez oldu.

Bulgaristan'da 1944-1990 arası (Köminizm Dönemi) ne camiler, ne de kiliseler kapatılmamış olsa da, komünist sistemin her türlü dine karşı olması yukarıda dile getirdiğim baskılar ve komünist öğretisi sonucunda, Türk toplumunda, İslâmî dinî eğitim yerle bir olmuş, örf ve adetler iyice zedelenmişti. Örnek vermek gerekirse; 2009-2010 yılında doğduğum köy olan Tuzluk'da yaptırmış olduğum Kerim Çavuş Camii'nin cemaati, ilk zamanlar imam dâhil sadece 6 ihtiyardı! Oysa köyümüzün 100 haneyi geçtiğini daha önce belirtmiştim.

Camimizin kapasitesi 180 kişiliktir. Çevre köylerdeki mescitlerde hutbe olmadığı için cuma namazı kılınmadığından cuma günleri camiye gelenler 40 kişi civarındadır. Dini bayramlarda ise cemaatin toplam sayısı 250'yi aştığı için geniş bir bahçesi olan camimizin bahçesine, bazen de sokağa bile hasırlar serilmektedir.

Kırcaali'deki Tuzluk Köyü Kerim Çavuş Camii, 2010

Kırcaali ve Haskova bölgelerinde vefat etmiş kişiler ve yeni doğan çocuklar için mevlüt okutulması bir gelenektir. Çevre köylerde camii olmadığından Tuzluk Kerim Çavuş Camiinde neredeyse ayda bir mevlüt okutulmaktadır. Türk-İslam geleneğine göre çocuklar ve yakın akrabalar da mevlütlerle katıldığı için, çocuklar ve kadınlar camimizin ikinci

katında yer almaktadır. Ayrıca, camimizde hoparlörden okunan 5 vakit ezan çevre köylerden de duyulmakta ve buralarda yaşayanların manevi bir hava teneffüs etmelerine vesile olmaktadır.

Camii Ziyaretimiz,

Tuzluk köyüne ve Kerim Çavuş Camii'ne en son 12 Temmuz 2012'de Hacettepe Üniversitesi'nden öğrencim olan Hasan Önal ile ziyarette bulunduk. Orada kardeşim Bekir ve dayımın oğlu Hüsnü'ye de rastladık. Unutulmaz hatıramız ise ertesi günü Hasan'ın arabası ile Felibe'ye otoban yerine Rodop Dağları'nı aşan yoldan gitmiştik. Yüksek rakımlı orman yollarında gündüz güneş yakarken gölgede üşürsünüz. Dağın tepesinden yüksek çam ağaçlarının altında buz gibi suyu bulunan çeşmeden avuçlarımızla kana kana su içmiş ve gölgede serinlikten titremeye başlamıştık. Kendimizi arabaya zor atmış ve yolumuza devam etmiştik.

*Hüsnü Türemen,
Hasan Önal,
Emin Çarıkçı,
Bekir Çarıkçı*

22. ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNE DERS ÇALIŞMA ve İŞ BULABİLME HAZIRLIĞI TAVSİYELERİM (EYLÜL 2022)

1976-2014 döneminde, tam zamanlı olarak, Hacettepe ve Çankaya Üniversitelerinde 37 yıl (20+17), ek görevli olarak da 1976-1981 arası Kara Harp Okulu'nda (KHO), 3 yıl da Bilkent Üniversitesinde Ekonomiye Giriş dersinin ilk 2 saatinde, üniversiteye yeni ayak basmış öğrencilerimize dersin önemini ve üniversite sıralarında oturmanın yıllık ve haftalık alternatif maliyetini anlatmakla işe başladım. İlk derslerde bütün sınıflara yaptığım konuşmanın bir özetinin daha geniş bir öğrenci kitlesine de ulaştırılmasının faydalı olacağı kanaati ile söze başlayalım.

İktisat (Ekonomi), sınırsız ihtiyaçları karşılamak için kıt kaynakların idaresi ile uğraşan bir sosyal bilimdir. İhtiyaçlarımız haddinden fazla olduğu ve bu ihtiyaçları karşılamak için gerekli kaynaklarımız kıt olduğu için, gerek fert, gerek aile ve gerekse millet olarak her adım atışta iktisadi (ekonomik) davranmak ve dolayısıyla bir seçim yapmak zorundayız. Elde edeceğiniz, maddi ve manevi, her şeyin bir bedelini ödemek zorundasınız. Amerikalılar bu durumu “Bedava yemek yoktur” (there is no free lunch) diye tarif ederler.

Sizler fert olarak üniversitede okumayı tercih ettiğinize göre, iktisadi bir karar aldınız. Bu kararı vermekle sizlerin neler kazanacağınız ve neler kaybettiğinizi biraz daha açalım. Sizler daha fazla eğitim ve öğrenim alarak ilerde, yani mezuniyetten sonra, daha yüksek gelir elde etmek suretiyle, kendinize ve ailenize, daha fazla mal ve hizmet üreterek de milletinize daha faydalı olacaksınız. Ayrıca, burada aldığınız bilgi ve görgülerle eşinizin, dostunuzun, aile efradınızın çocuklarına yol göstermek ve tavsiyelerde bulunmak suretiyle de Türk milletine hizmete devam etmiş olacaksınız. Türkiye’de Mart 2022 itibarıyla, 209 üniversite (sadece 11’i Teknik Üniversite) vardır. Bunların 131’i Devlet, 78’i de Vakıf Üniversitesidir.

Vakıf Üniversitelerinde Öğrenci Maliyeti

Kayıplara gelince: 2022/2023 akademik yılında vakıf üniversitelerinde yıllık eğitim bedeli, %8’lik KDV dâhil 100-120 bin- TL arasında değişmektedir. Bu miktar Koç, Sabancı ve Bilkent Üniversitelerinde 100-150 bin TL yi aşmakta olup Tıp Fakültelerinde 150-200 bin TL arasındadır. Bu 3 üniversite dışındaki vakıf üniversiteleri son 10 yıldır yeteri kadar öğrenci bulamadığı bulamadıkları için açıkladıkları bedelin yarısını almaktadır. Veliler de benim çocuğum %50 burs kazandı diye hava basmaktadır. Vakıf üniversitesine ödeyeceğimizi 55 bin TL olarak kabul edelim. Size göre akla gelen en önemli kayıplar şüphesiz ailenizin her yıl üniversitenize ödediği

55 bin TL yıllık eğitim bedelidir (tuition). Geçim masrafı (roomand board expenses): yeme-içme, ulaşım dâhil, yurt masrafları (Devlet yurtlarında 1200, özel yurtlarda 3000 TL) ve diğer cep harçlığı 1500 TL dir. Bu maliyet 2022’de her öğrencinin aylık maliyeti en az 3000 TL olup bütünleme sınavlarınız veya yaz kursları dâhil, okula gelişlerinizi her yıl için 10 ay olarak kabul edersek 10 aylık maliyetiniz en az 30 bin TL’dir. (Bakınız, Tablo-1)

Üniversitede okurken, aileniz ile oturuyorsanız, aylık geçim masraflarınızı en düşük 1500 TL kabul etsek bile, ailenize olan 10 aylık maliyetiniz 15 bin TL seviyesine ulaşmaktadır. Eğer şehir dışından geliyorsanız, aylık geçim masraflarınız en az 3 bin TL dir.

Burada maliyetler henüz bitmemiştir. Oysa üniversiteye devam edeceğinize, 2022’de asgari ücret aylık net 5500 TL olan bir işe girseydiniz, yılda 66 bin TL kazanacaktınız. Üniversiteyi kazanmamış olsanız bile eninde sonunda bu tür bir işe girmek zorunda kalacaktınız. Böylece, okulu tercih etmekle, bir yılda kazanabileceğiniz en az 66 bin TL’den vazgeçmiş oluyorsunuz. Ekonomi biliminde buna Kaybedilmiş Gelir (Forgone income) denir ve eğitim masraflarınıza eklemeniz gerekir (Bakınız, Tablo-1)

2022-2023 Akademik yılında bir Vakıf Üniversitesinde okuyan her öğrencinin ailesine yıllık toplam maliyeti (Geçim Masrafı + Kaybedilmiş Gelir + Eğitim Bedeli) = 156 bin TL’dir. Ekonomi dilinde biz bu miktara toplam “Alternatif Maliyet veya Toplam Fırsat Maliyeti” (Total AlternativeCost = OpportunityCost) diyoruz.

Vakıf Üniversitelerinde Bir Öğrencinin Yıllık Ve Haftalık Alternatif Maliyeti (Eylül 2022)

	AYLIK	10 AYLIK
Öğrencinin Aylık – 10 Aylık Geçim Masrafı	3.000 TL	30 bin TL
Yıllık Asgari Ücret’den Kaybedilmiş Gelir	5.500 TL	66 bin TL
Yıllık Eğitim Bedeli	5.000 TL	60 bin TL
Yıllık Toplam Maliyet		156 bin TL
İki Sömestr’de yapılan hafta sayısı (4)		2x11=22 Hafta
Ders Yapılan 22 Haftaya Göre Haftalık Alternatif Maliyet	156.000:22= 7.090 TL	

Tabloda görüldüğü gibi, üniversitelerde eğitim programları genellikle her sömestr için 14 hafta olarak ilan edilse bile, ilk hafta ders tanıtımı, son haftalarda ders tekrarı ve ara sınavı haftasında, ders yapıldığı için, her sömestrde genellikle sadece net 11

hafta ders yapılabilir. Bu yılda 22 hafta eder. Demek ki, sizin üniversitedeki, derslerin yapıldığı haftalara göre, haftalık alternatif maliyetiniz en az 7.090 TL'dir (156 bin TL / 22 Hafta = 7.090 TL). Oysa bugün yabancı dil bilen yeni üniversite mezunlarının çoğunun ancak 9-10 bin TL dolayında aylık maaş ile işe başladığını düşünürsek, bu eğitim maliyetinin ne kadar yüksek olduğunu ortaya çıkartmaktadır.

Genellikle haftada 4 gün derse girdiğinize göre, bir günlük okula gelmemenizin maliyet kaybı 1770 TL'ye (7.090/4) ulaşmaktadır. Sevgili öğrenciler, hayatınızda sizin birkaç TL'yi (5-10 TL'yi) bile hiç çöpe attığınız oldu mu? Onun için, çok önemli bir sebep olmadığı sürece derslerinizi kaçırmayınız ve not tutarak dersi derste öğreniniz.

1966 yılında, ABD'nin Massachusetts Eyaletindeki, Clark Üniversitesi'nde, ekonomi dalında Mastır programına başladığımda, Ekonomi hocası, alternatif maliyeti şu örnekle açıklamıştı. Amerikalılar bir veya iki çocuk sahibi olduktan sonra eşler arasında tartışmışlar: "Bir çocuk sahibi daha mı olsak, yoksa Miami'de bir yazlık ev mi alsak?". O zamanki fiyatlara göre her ikisinin de maliyeti 100 – 150 bin dolar. 1966'da ABD'de saat başı asgari ücreti 1.2 \$, 2022'de ise 15 kat artışla 18 \$'dır. Demek ki bugün ABD'de aynı yazlık ev ve doğumundan üniversite mezuniyetine bir çocuğun maliyeti en az 2.2 milyon \$'dır.

Devlet Üniversitelerinde Öğrenci Maliyeti

Tablodaki sadece vakıf üniversitelerine ödenen 60 bin TL'lik eğitim ücretini çıkartırsak, devlet üniversitelerinde okuyan bir öğrencinin 10 aylık alternatif maliyeti 96.000 TL (yıllık asgari ücret kaybı + devlet yurdu + cep harçlığı) dir. 2 sömestir da 22 hafta ders yapıldığına göre haftalık maliyet 4.364 TL, Haftada 4 gün ders yapılırsa günlük maliyet 1100 TL dir. Sevgili öğrenciler bir hafta ya da bir gün derse gelmediğinizde, sırasıyla haftalık 4.364 TL ve günlük 1.100 TL yi çöpe attığınızın farkında mısınız?

Ayrıca Devlet Üniversitelerinde Devlet Ekonomi ve Hukuk gibi Sosyal Bölümlerde okuyan her bir öğrenci için her yıl yaklaşık olarak 20 bin TL, Mühendislik bölümlerindekilere 30 bin TL, Tıp Fakültelerinde eğitim görenlere de laboratuvarlı eğitimden dolayı en az 50-60 bin TL harcamaktadır. Devletin öğrenciler için yaptığı harcamaların millettten çıktığını hepimiz biliyoruz. Demek ki sizlerin eğitiminde saçı bitmedik yetimin hakkı olduğunu bilmeniz ve hatırlamanız gerekir. Onun için devamsızlığınızı ve zamanınızı hem ailenize hem de milletimize sorumlu olacak şekilde ayarlamamız gerekir.

Üniversite Döneminde Başarının Önşartları

I) Öğrencilerimize Ders Çalışma ve İş Bulma Tavsiyeler

Maalesef ilk ve orta eğitim sistemimiz okuma yazma özürlü nesiller yetiştirme-ye devam ediyor. Onun için, üniversite döneminde başarınızın ön şartları ise:

- 1) dersleri hiç kaçırmamak,
- 2) öğretim görevlileri ders anlatırken not tutmak ve sadece sınavlardan birkaç gün önce çalışmak yerine
- 3) düzenli ders çalışmaktır. Çünkü biz öğretim üyeleri teorik konuları bile anlatırken günlük olaylarla ilişki kurmaya çalışır ve sizin konuları daha iyi anlamınıza yardımcı oluruz. Sadece kitabı okumakla bu konuları anlamanız ve hazmetmeniz mümkün değildir.

Unutmamanız gerekir ki, “Bir yazma, üç okumaya bedeldir”. Not tutarsanız kendinizi derse verir, dersi derste öğrenir ve başarı şansınız arttırırsınız. Başkalarından alacağınız ders notlarından yeterli bilgi alamaz ve öğrenemezsiniz. Geleceğinizdeki 40 yılı başarılı ve huzurlu bir şekilde geçirmek istiyorsanız, üniversitedeki 4 yılınızda çok iyi bir öğrenci olmaktan başka çareniz yoktur. Aksi halde üniversite eğitimi boyunca bocalar, okuldan bile atılarak ömür boyu çile çekersiniz.

Ekonomiye Giriş derslerini iyi öğrenip anlayamazsanız önümüzdeki yıllarda okuyacağınız muhasebe, işletme, yönetim bilimleri, para banka ve dış ticaret gibi derslerinizi de anlamada güçlük çekersiniz. Çünkü bu derslerde de ekonomiye giriş derslerinizde öğreneceğiniz bilgileri ve yeni öğrendiğiniz kelimeleri kullanacaksınız. Her bilimin kendine has bir dili vardır.

Ekonomik konuları iyi bilmek sizin hayata atıldığınızda kendinize olan saygınızı, ekonomik konularda yorum yaptığınızda başkalarının size olan saygısını ve işinizde başarınıza da müspet yönde etkileyecektir. Çünkü her gün televizyonunuzu açtığınızda ekonomik olaylarla yüz yüzesiniz. Hangi gazeteyi alırsanız alın birkaç sayfa iktisadi konulara ayrıldığını göreceksiniz. Aile, eş dost sohbetlerinizde ve iş hayatınızda iktisadi konular sizinle beraber olmaya artan bir şekilde devam edecektir.

Sizlerin burada bulunmanızın nasıl bir müspet ve menfi yönü varsa, sektör ve ülke bazında alınan ve uygulanan her ekonomi politikasının (kararın) da bir alternatif maliyeti veya olumlu-olumsuz yönü olacaktır. Bu müspet ve menfi yönlerin dozu da zamana ve şartlara göre de sürekli olarak değiştiği için, ekonomi bilimi sizleri devamlı olarak araştırmaya ve düşünmeye sevk edecek, neticede üniversite ve okul sonrası hayatınızda sizlerin sloganlara saplanmanızı da engelleyecektir.

II) İş Bulabilmenin Ön şartları: Yabancı Dil ve Bilgisayar Kullanımı

A) Yabancı Dil veya Diller: Türkiye’de ve Dünya’da olup biten iktisadi ve si-

yasi konuları en iyi takip etmenin en kestirme yollarından biri de İngilizce haber dinlemekten ve İngilizce literatürü takip etmekten geçer. Çünkü İktisat Biliminin esas lisanı (dili) İngilizce’dir. Burada diğer dilleri küçümsemek istemiyorum. Ancak demek istediğim “İstikbal Lisan (Yabancı Dil) Bilenlerindir” ve Bir Lisan Bir İnsan” atasözlerimizi sizlere hatırlatmak istiyorum. Günümüzde bu atasözlerimizi “İstikbal İki Yabancı Dil ve Bilgisayar Kullanımı Bilenlerindir” şeklinde değiştirmek mümkündür.

Üniversiteyi pekiyi derece ile bitireceğinize, iyi veya orta derece ile bitirin, ama akşamları kurslara giderek iyi bir yabancı dil öğrenin. Üç fakülte bitireceğinize bir fakülteyi orta ile bitirin, ama iyi bir yabancı dil (İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça veya Çince’den birini) öğrenin. Mezuniyetten 5 – 10 yıl sonra yabancı dil bilenle bilmeyen üniversite mezununun aylık geliri arasında en az 3-5 misli bir fark olacaktır. Ayrıca, yabancı dil bilen iş bulması kolay ve başladığı işte yükselmesi de çok daha kolay olacaktır.

Ancak, burada önemli olan sadece okuduğunu anlamak değil, mesleğinizle ilgili olan bir yabancı dille yazma ve konuşmayı da geliştirmektir. Eğer, Türkçe eğitim yapan bir üniversitede iseniz akşamları ciddi bir yabancı dil kursuna devam ediniz ve iyi düzeyde bir yabancı dil sertifikası almaya çalışınız. Kurslarda dil öğretilirken genellikle tarih, coğrafya, edebiyat, gibi metinler kullanılmaktadır. Bir ekonomistin, bir mühendisin veya bir doktorun kendi sahasındaki yayınları takip edebilmesi için kendi branşındaki teknik terimleri de bilmesi ve kullanabilmesi gerekir. Onun için dil kursları süresince ve kurstan sonra, yabancı dille yazılmış kendi branşınızla ilgili kitapları sürekli olarak okumanızda büyük bir fayda vardır.

Aksi halde, gerek özel sektörde, gerek kamu sektöründe iş bulmanız çok zor olacaktır. Çünkü son yıllarda devletin birçok kesiminde (Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı gibi) açılan sınavlarda işe girebilmek için yabancı dil sınavlarında en az %85 dolayında başarılı olma barajı (ön şartı) getirilmektedir.

Şu anda vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilere gelince: Yaklaşık %90’ınız İngilizce hazırlık okuyorsunuz. Sadece %10’unuz kolej çıkışlı olduğu için hemen meslek derslerini almaya başlıyorsunuz. Hazırlıktan gelenlerin işi daha zor. Dört yıl sonra buradan mezun olduktan sonra mesleğinizle ilgili bir kitabı rahatlıkla okuyup anlayabileceksiniz. Fakat İngilizce yazma ve konuşmada hala güçlük çekeceksiniz. Çünkü istisnalar hariç, İngilizce eğitim ve öğrenime küçük yaşlarda başlanılmadığı takdirde, İngilizce yazma ve konuşma becerisini çok iyi düzeye çıkarmak bir hayli zordur.

Çaresi ise; eğer ailenizin maddi durumu el verirse veya bir devlet bursuyla anadili İngilizce olan bir ülkeden, ABD veya İngiltere’den branşınızla ilgili bir mastır derecesini alabilirseniz, İngilizce yazma ve konuşma konusundaki açığınızı da büyük ölçüde gidermiş olacaksınız.

B) Bilgisayar kullanımı: İş bulmada, bilgisayar programlarını kullanabilme de yabancı dil kadar önemlidir. Üniversite ve yüksek okullardan, ister sosyal bilimlerden, ister fen bilimlerinden (bilgisayar, çeşitli mühendislik dalları) mezun olun, her üniversite mezununun aşağıdaki bilgisayar programlarını çok iyi bir şekilde kullanabilmeleri gerekmektedir. Artık, iş piyasasında bu üç programı temel bilgisayar bilgisi olarak kabul edilmektedir.

Bu programlar:

1. Microsoft Office (Word, Excel, PowerPoint, Access)
2. Windows Uygulamaları
3. Sunum Programları (Powerpoint, Prezi gibi)
4. Photoshop
5. SPSS (istatistik) programını
6. Java ve C#
7. AutoCAD

Bilgisayar programları kullanımını da öğrenmeleri gerekir. Eğer bu programları üniversiteniz öğretemiyor ise, ya kendi imkanlarınız ile online (Youtube, Zoom gibi) ortamlardan ya da piyasada açılan bilgisayar kurslarına katılarak, özellikle ilk 4 programla ilgili bir “sertifika” almanız sizlere iş bulmada öncelik sağlayacaktır.

Diğer bir önemli husus da hiçbir zaman işverenin karşısına sadece diploma ile çıkmayın. Onun için 3. ve 4. sınıflarda, mesleğinizle ilgili şirketlerde veya iş yerlerinde en az 2-3 staj yapın ve/veya yaz aylarında bu şirketlerde, çok düşük bir ücretle bile olsa çalışın. İlaveten, hazırlık dâhil 5 yıllık bir fakülteden 7-8 yılda mezun olursanız özel sektörde iyi bir iş bulmanız çok zordur. Çünkü işveren, “Kendine hayrı olmayanın (8 yılda mezun olanın) bana da hayrı olmaz.” düşüncesiyle sizi işe almayacaktır. Not ortalamanızın da en az iyi derecede olmasını da hatırlınızdan çıkartmayın.

C) Aşırı Sosyal Medyanın Zararları: Orta öğretim, üniversite ve yüksek okullarda öğrencilerin çoğunun kronik hastalığı her akşam 3-5 değerli saatini bilgisayar ve cep telefonlarını sadece sosyal medya, oyun ve faydasız yayınları izleme aracı olarak kullanmalarındır. Bu öğrenciler, derslere geldiğinde yeterli uyku ve dinlenmede bulunamadıkları için, dikkatli ders dinleyememekte, not tutamamakta, dersi derste öğrenmedikleri için başarılı olamamaktadırlar. Tavsiyem, derslerle ilgili ve ödevler dışında olan zamanınızı hafta içinde bilgisayar ve cep telefonunuzla oynamayı en çok

1-2 saatle sınırlandırırsanız eğitiminizde daha başarılı olursunuz.

Nitelikli insan, mesleğindeki başarılarına ilaveten, sahip olduğu sosyal ve kültürel aktivitelerin ve hobilerin sayısı ile değerlendirilmekte ve toplumda da saygı görmektedir. Hafta içinde derslerinize çok iyi sarılıp, hafta sonlarında gezip-tozmak-tansa, aşağıdaki faaliyetlerden bir veya birkaçına katılabilirseniz sizin kendinize olan güveniniz ve toplumun size olan saygısı artacaktır. Bunlar;

- Sportif faaliyette bulunmak,
- Amatör dans veya tiyatro topluluğuna katılmak,
- Amatör koro veya müzik topluluğuna katılmak,
- Resim, seramik, fotoğrafçılık gibi sanatlarla uğraşmak,
- Amatörce de olsa, hiç olmazsa en az bir müzik aletini çalabilmek
- Çevrenize faydası olabilecek herhangi bir gönüllülük faaliyetine katılmak...

Özetlemek gerekirse; hiçbir gününüzü boşa geçirmemeye çalışınız. Çünkü kaybolan günler ve aylar bir daha geri gelmez, Yukarıda sizlere anlatmaya çalıştığımız konuları iki atasözümüzle özetleyebiliriz. “Vakit nakittir” ve “Bir lisan bir insan”. Sevgili öğrenciler, gerek okul döneminizde ve gerekse hayata atıldığınızda bu iki atasözümüzü ilke edinerek hareket etmeniz başarılarınızın anahtarı olacaktır. Unutmayınız.

Tavsiyelerime Teşekkür Ziyaretleri

Ekonomik Tavsiyeler makalesine, 1991, 1995, 2001 ve 2004’te yayınladığım kitaplarımın önsözlerinden hemen sonra yer verdim. Ayrıca, bu konuyu 1976-2014 arasında Ekonomiye Giriş derslerimin ilk 2 saatinde, çeşitli üniversitelerde ve Kara Harp Okulu’nda (KHO) anlattım. 1998-2014 dönemi Çankaya Üniversite’sinde çalışırken bana tahsis edilmiş web sayfama da koydum.

Türkiye’de Ekonomik Gelişmeler makalemi her 3 ayda bir revize ederek oraya koyduğum için, web sayfama ders yılı döneminde, her ay 1000 kişiden fazla, yaz aylarında da 600’den fazla kişi giriş yapıyordu. Ekonomi Bölümü Başkanı Prof. Mehmet Yazıcı internet sayfam için “Emin Hocam, siz bizim bölümün tamamını tıklamada tek başınıza 3’e katlıyorsunuz” diye bana iltifat etmişti.

Emekli olduktan sonra da, 1914’ten 2019’a, Türkiye ve Dünya’daki Ekonomik Gelişmeler’le ilgili tablolarımı her yıl revize ederek, benim özel web sayfamda yayınlamayı sürdürdüm. Bu web sayfamda, Hayat mücadele videosu, seçilmiş makalelerim ve kitaplarım da yer almaktadır. Bakınız: www.emincarikei.net

Çankaya’da çalışırken, öğrencilerime Ekonomik tavsiyelerim ve çok iyi ders anlatmam sayesinde beklenmedik başarı sağlayan öğrenci velileri ve mezuniyetten sonra iş hayatına atılmış olan birçok öğrencim bana teşekkür ziyaretinde bulundular.

Yer darlığından dolayı ben sadece 1'er örnek vererek bu konuyu kapatmak istiyorum.

Ekim 2006'da Çankaya Üniversitesi'nin açılış töreni vardı. Bu törenler yaklaşık 3 saat sürerdi. Salondan çıkarken bir ailenin hanımı "hocam, sizinle konuşabilir miyiz" dedi.

Bende "hayır" dedim ve durarak bakiştık. Çok şaşırdılar. Sebebinin niye sormuyorsunuz dediğimde de daha çok şaşırdılar. Onlardan tek kelime yok. Sebebine gelince ben 3 saat'dir sigara içmedim. Buyurun, dışarıda konuşuruz dedim. Çıkarken de, ben sınıfta sırttan, kırtan ve konuşan öğrenciyi dışarıya attığım için, herhalde bu aile hakkımda şikâyeteye geldiler diye düşündüm.

Sigaradan birkaç fırt çektikten sonra, buyurun dediğimde, bu sefer kocası konuştu. "Emin hocam, bir yıl önceki Ekonomiye Giriş dersinizin ilk 2 saatindeki konuşmanızdan oğlum sizden çok etkilenmiş. Akşam yemeğinde, Anne, Baba, sizin benim için amma da büyük masraflar ettiğinizi ve fedakârlıkta bulunduğunuzu bugün Emin hocamızdan öğrendim der demez, hanımla şaşkın bakışlarla birbirimize baktık ve tüylerimiz diken oldu.

Bak hocam, şu anda bu sahneyi anlatırken bile elinin üstündeki titremeyi göstererek, aynı sahneyi canlandırmış oldu. Hocam, ben ve hanım, ikimizde bir ortaokul da öğretmeniz. Birimizin maaşını tek oğlumza tahsis ettik. Oğlumuz, TED Ankara Kolejinin ite-kaka ancak orta derecesi ile bitirdi. İkimizde onun daha çok ders çalışması, en az iyi derece seviyesine çıkması için yalvardık, tavsiyelerde bulundu. Dışarıdan paralı derslerde aldırдық. Siz iki derste bizim yıllarca yapamadığımızı 40'ar dakikadan 80 dakikada oğlumza inanılmaz büyük bir etki yaptınız. Sizin bu etkinizin neticesini almak için tam 1 yıl bekledik. Aldığı 4 ders'ten hiç orta notu yok ve hepsi iyi. Bir yıl sonra, size hem teşekkürle ve hem de elinizi öpmeye geldik dedikten sonra eğilerek elimi öpmeye teşebbüs etti.

Ben de, elimi çekerek, olmaz hocam, sizden bunları duyarak elde ettiğim mutluluk benim için çok büyük bir mükâfat. Ne olur ısrar etmeyin dedim ve konuyu değiştirmek için onların çalıştığı ortaokul'un adını, verdikleri dersleri sordum. Sonunda her iki taraf da sevinçle ve memnuniyetle ayrıldık.

2008 yılında da Çankaya Üniversitesi Açılış töreninden önce bahçede dolaşırken Babası ile kızı bana yaklaştı. Kızına dönerek "Emin hoca benim hayatımda rastladığım ve bana etki eden en büyük hocadır" dedi. Ben de nereden hocanım, kızın hangi bölümü kazandı diye sordum. O da KHO'dan hocamızsınız. Şu anda Tuğgeneral Rütbesi ile İzmir'de 3. Ordu da görev yapıyorum. Kızım Hukuk Fakültesini kazandı. Ben de, kızına bu sene siz de Ekonomiye Giriş dersi alacaksınız. Programınız uyarsa benim derslerime de girebilir dedim. Babası da bu teklifimden çok memnun oldu.

2011 yılında, daha önce mezun olmuş bir öğrencim, günah çıkartmak için ben-den randevu istedi. Ertesi günü buluştuk. Geldiğinde, “Emin hocam, sizin Öğrencilere Ekonomik Tavsiyelerinizi dinlemediğim için Üniversite’yi hem 8 senede ve hem de orta ile bitirdim. 7. Senemde sizin bu makalenizi tekrar okudum ve tavsiyeleriniz uygulamaya karar verdim. Mezuniyetten sonra sizin “İş bulmada, bilgisayar programlarını kullanabilmede iyi bir yabancı dil kadar önemlidir” tavsiyenizi uyguladım. 1 yıl kadar Microsoft Office, Windows uygulamaları, Sunucu Programları ve SPSS (İstatistik) programları kurslarını aldım. Bir yıl sonra da Sağlık Bakanlığının Açtığı Bilgisayar Elemanı sınavına girdim ve kazandım.

10 sene önce, ben 1. Sınıfta iken tavsiyelerinizi yerine getiremediğim için sizden özür dilemeğe ve size teşekkür etmeğe geldim. Hocam, ne gücüne gidiyor biliyor musunuz? Yaşım şu anda 32 Benim amirimin yaşı ise 26. Keşke sizin tavsiyelerinizi dinleseydim de, bu sıkıntıya düşmesem ve bu ezikliği yaşamasaıydım”. Onu bu durumdan kurtarmak için konuyu değıştirdim ve 1 saatten fazla sohbet ettim. Nasipten, haline şükretmesinden vs. dem vurdum.

Yüksek Lisans ve Doktora Öğrencilerine Tavsiyeler

Bu tavsiyem, Sosyal Bilimlerde Yüksek Lisans (Master) ve/veya Doktora Tez’i yazacak öğrencilere ve ilgili okuyucularım içindir. 1994’ün ilk yarısında merhum Hasan Celal Güzel, Yeni Türkiye Dergisinin (YTD’nin) kurulmasına beni de davet etti ve yayın kuruluna kattı. Derginin 1994 yılı Kasım-Aralık sayısındaki ilk sayısında “Ekonomik Kriz ve 5 Nisan Kararları” konulu makalemle YTD’de yazı yazmaya başladım. Ocak-Şubat 1995 sayısında da “Özelleştirme” ile ilgili bir makale yazdım. 2018 yılına kadar da bu dergide 20 dolayında makalem yayınlandı.

Benim 46 yıllık yazarlık hayatımda 100’lerce öğretim üyesinin bir arada, aynı dergide ve aynı anda makaleler yazmalarına hiç rastlamadım. Türkiye ve Türk Dünyasında Ekonomik gelişmeler, Para-Maliye Politikaları, Avrupa Birliği, Gümrük Birliği, Özelleştirme, Kur Politikası dâhil, Ekonominin herhangi bir dalında Mastır veya Doktora Tez’leri yazmak isteyenlere, Yeni Türkiye Dergisinde yer alan makalelerden faydalanmalarını tavsiye ederim.

Aynı tavsiyem Osmanlı Tarihi, Cumhuriyet Tarihi, İktisat Tarihi, Kültür Politikaları, Tarım Politikaları, Türk Eğitimi, Yeni Anayasa, Başkanlık Sistemleri, Rumeli ve Balkanlar, Kafkaslar vs. konularında çalışacak olanlar içinde geçerlidir.

Yeni Türkiye Dergisinin, 1994-2000 döneminde, çok değışik konularda yayınladığı makaleler bütün üniversitelerimizin yapmış olduğu yayınlardan daha fazla olduğunu rahatlıkla iddia edebilirim. Çünkü 1994-2000 döneminde Yeni Türkiye Dergisinde 9.133 akademik makaleden oluşan 118 Ciltlik (her cilt 700-1200 sayfa) ve 91.500 sayfalık dev bir külliyyat ortaya çıkmıştır.

Bu külliyyatın her sayfasında merhum Hasan Celal Güzel'in göz nur'u vardır. Bu miktara Türkler Projesi, Ermeni Sorunu ve Osmanlı Projesi gibi ansiklopedik yayınlar (50bin sayfa) eklendiğinde bu dergideki sayfa sayısı 140 bin'i aşmaktadır. Birkaç konudaki makale ve sayfa sayısına yer verirsek;

- 1997 ve 2013'teki Türk Dünyası sayıları, 4 cilt, 561 makale, 5264 sayfa,
- 1998 Cumhuriyet'in 75. Kuruluş Yılı (Türkiye'de siyasi, ekonomik ve hukuki değişimler ve gelişmeler) 4 cilt, 107 makale, 860 sayfa,
- 1999 Türk Ekonomisi ve 2001 Ekonomik Kriz sayıları, 4 cilt, 266 makale ve 2428 sayfa,
- 1999'daki, Osmanlı sayısı, 16 cilt, 1087 makale, 12894 sayfa,
- 2001'deki, 2000 Yıllık Türkler Projesi, 21 cilt, 1600 makale, 21bin sayfa,
- 2000'deki, Avrupa Birliği sayısı, 2 cilt, 182 makale, 1636 sayfa,
- 2015'te, Rumeli-Balkanlar özel sayısı, 5 cilt, 478 makale, 6288 sayfa,
- 2017'de (cilt 109-110) Kültür Politikaları, 2cilt,
- 2019'da (cilt 111-112) TBMM'nin 100. yılı, 2 cilt
- 2000'de (cilt 113-114) Tarım Politikaları, 2 cilt
- 2019'da, Türk Musikisi Atlası, 4 cilt, 110 makale, 2440 sayfa.

Yeni Türkiye Dergisi:Tel. (312) 441-4240; 441-4260

Web: https://yeniturkiye.com/sureli_yayinlar/

Not: Maalesef Dergi'nin kitaplarına İnternet'ten ulaşamıyor. Zülfikar Mert'e telefon ederek en az %30 tenzilatlı (İndirimli) satın alabilirsiniz.

23. ALİ COŞKUN VE YUSUF ZİYA İRBEÇ'LE HATIRALARIMIZ

Ali Coşkun

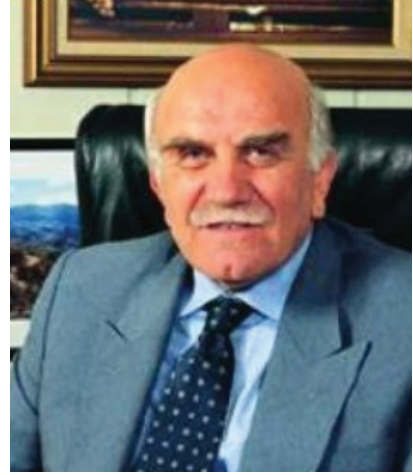
Ali Coşkun hatıralarını 2019'da "Bir Ömür Böyle Geçti" başlığı ile 1032 sayfalık 3 büyük kitapta topladı. 1. Kitap (344 sayfa), Çocukluğum, Okul Yılları, İş Hayatım ve Özel Hayatımdan Kareler. 2. Kitap (320 sayfa) İstanbul Sanayi Odası (İSO), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve Sivil Toplum Kuruluşları. 3. Kitap (368 sayfa), Siyaset Dönemi ve Sonrasıdır.³²

Ali Coşkun ile Temmuz 1971'de askerlik hizmeti için Türkiye'ye geldiğimde beni evinde 5 gün misafir eden, üniversiteden müşterek hocamız, merhum Prof. Dr. Sabahattin Zaim vasıtasıyla tanıştım. Ben 1980-1983 dönemi

TOBB başkanı Mehmet Yazar'ın ekonomi danışmanıyken Ali ağabey de başkan yardımcısı ve İSO'da üst düzey bir görevdeydi. Kendisiyle müşterek, başarılı çalışmalar yaptık. Zaman zaman Prof. Zaim Hocamı İstanbul'da ziyaret ettiğimde çeşitli toplantılarda buluşarak yaptığımız doyumsuz sohbetler ahbablığımızı giderek artırdı.

Yer darlığından dolayı önce Ali Coşkun'un hayat mücadelesi ve başarılarının özetini verdikten sonra bizim birkaç hatıramıza da yer vereceğim. Ali Coşkun, Erzincan'ın Kemaliye (EğİN) ilçesi, Başpınar köyünde 20 Şubat 1939'da doğdu. Köy yolu dar ve topraktandı. EğİN'e gidiş geliş yayan yapılandı ve yükler katır sırtında taşınırdı. Posta ayda bir gelir, elektrik olmadığı için gaz lambasıyla aydınlanılırdı. Fakirlik diz boyuydu.

Dersim isyanı, II. Dünya Savaşı ve büyük Erzincan depremi etkisiyle Ali Coşkun Başpınar İlkokulu, 2. sınıf öğrencisi iken ailece 1947 yılında Ankara'ya göç ederler. Ankara'da Maarif Koleji (Ted koleji) paralı olduğu için, 2. en kaliteli ilkokul olan Mimar Kemal İlkokulu'na yazdırılır. Ancak, oturdukları ev ile bu okulun arası 5 km. dir. O, ailesinin geçimine katkı sunmak ve harçlığını çıkarabilmek için sabahları en az bir saat önce yola çıkar, teneke tablayla başının üstüne koyduğu simitleri satarak okula gidermiş. Satılmayan simitleri okulun köşesindeki gazete bayiiine bırakır, okul çıkışı ise İstanbul'dan gelen gazeteleri abonelerine dağıtırmış.

Ali Coşkun

Ali Coşkun, Ankara'daki Erkek Sanat ve Enstitüsü'nü bitirdikten sonra, 1955'te Yıldız Teknik Üniversitesi, Elektrik Mühendisliği Bölümü sınavını kazanarak bu bölüme kaydını yaptırır. Ancak, harçlığını çıkartmak için 1. Sömestir boyunca ayakkabı boyacılığı yapmak ve kantinde çalışmak zorunda kalmıştır. 2. Sömestir Sümerbank burs'u bağlanınca maddi sorunu kısmen sona ermiş, Haziran 1960'da 21 yaşında Elektrik Mühendisi unvanını elde ederek hayata atılmıştır.

Sümerbank'tan burslu olduğu için mecburi hizmeti olduğu halde, 27 Mayıs 1960 ihtilali ile tayinler durdurulur. Kayseri Pamuklu Sanayi'ye yapılan tayini gerçekleşmez. Temmuz ayında büyük iş adamı İbrahim Bodur, Çan ilçesinde kuracağı Çanakkale Seramik Fabrikası için pratik iş tecrübesi de olan bir elektrik mühendisi aramaktadır. Ali bey Erkek Sanat Enstitüsü mezunu ve tecrübeli olduğu için İbrahim Bodur bir hocasının aracılığı ile Sümerbank bursu borcunu ödeyerek işe alır.

Ali Coşkun, yıllarca Çanakkale Seramik A.Ş.'nin genel müdürüğünü yaptı. 22 yıl ISO Meclisi ve yönetiminde bulundu. 1979-1985 TOBB Başkan Yardımcılığı, 1986-1990 döneminde TOBB Başkanlığı 1995-1997 arası Anavatan Partisi'nden İstanbul Milletvekili, 2002-2007 döneminde de Ak Parti'de milletvekiliydi. 58.ve 59. hükümetlerde Sanayi ve Ticaret Bakanı olarak da ülkemize büyük hizmetlerde bulunmuştur.

Ali Coşkun'un 1000 sayfayı aşan 3 hatıra kitabında 1940-2019 döneminde sanayimizin çileli serüveni, Türkiye'de Ekonomik, Sosyal Kültürel ve Siyasi durumlar, gelişmeler konularında çok detaylı bilgiler sunmaktadır. Ayrıca 1940-1970 döneminde ilkokuldan üniversiteye kadar okuyabilen Türk gençliğinin çektiği sıkıntılar hakkında bilgi sahibi olmak isteyenler için büyük bir kaynaktır.

Ali Coşkun ile Emin Çarıkçı, Cidde 1989

1988 yılında TOBB'dan 10-12 kişilik bir katile umreye gelmişti. Cidde'de bir otelde kalıyorlardı. Bu grupta Ali Coşkun, Fuat Miras ve Ekonomi danışmanı Dr. Yusuf Ziya İrbeç vardı. İslam Kalkınma Bankası'na (İKB'ye) bizi ziyarete geldiler. Başta Korkut Özal, Prof.Dr. Nevzat Yalçıntaş, Dr. Abdullah Gül ve ben hasret gidermenin yanı sıra ülkenin sorunları ve çözüm yolları üzerine çok değerli sohbetler yapma fırsatı bulduk.

Bankadaki mesaimiz 7:00-15:00 arası idi. Sohbetten sonra ben onları Cidde sahilinde gezdirdim. TOBB’da İstanbul’dan Deniz Ticaret Odası’nı temsilen gelen Başkan Vekili Fuat Miras “Ben denizci olarak dünyanın en az 40 sahilini gezdim. Cidde sahili Brezilya’daki Rio de Jenario sahilinden daha güzelmış. Suudiler buranın reklamını yapıp turizme açsalar çok para kazanırlar.” deyince çok şaşırmıştım.

Haziran 1989’da,6 yıl Cidde’deki İslam Kalkınma Bankası’nda çalıştıktan sonra işimden ayrılarak Ankara’ya kesin dönüş yaptım. Ali Coşkun İKB’de birer yıl emek vererek tamamladığım İngilizce 2 bilimsel araştırmamı TOBB himayesinde yayımlattı.

Bu kitaplar;

The Economic Impact of Export Processing Zones

(Serbest İhracat Üretim Bölgelerinin Ekonomik Etkileri)

Countertrade Policies and Prospect for Cooperation Among Muslim Countries

(Karşılıklı Dış Ticaret Politikaları ve İslam Ülkelerinin İşbirliği)

2003 yılında Ali Coşkun Sanayi Bakanı olarak TRT-1’de, canlı yayında, soru-cevap şeklinde hayat hikâyesini anlatırken “Ankara’da sabahları ilkokula giderken simit satıyordum.” dedi. Program bittikten 2 saat sonra ben kendisine telefon ederek, “Ali Ağabey, biz meslektaşmısz. Onun için çok iyi anlaşıyoruz” dediğimde, “nereden” diye sorunca “Simitçilikten, ben de Balıkesir’de ilkokula giderken simit sattım.” dedim. Gülüştük...

Elim Trafik Kazası: Ali Coşkun, 17 Mayıs 1992’de Gömeç Sahili, Ar-Tur’daki yazlığına giderken kullandığı arabada eşi Ayten Hanım ve 22 yaşındaki kızı Işıl Hanım da vardır. O dönemde Balıkesir-Edremit arası karayolu gidiş-geliş tek yol olup, virajları ve köprüleri de çok dardır. Çok şiddetli yağmurlu bir günde, saat 15:00’e doğru Ali Coşkun karşıdan köprü üstünden gelen bir otobüsü hatırlasa da, ondan sonrakini hatırlamaz. Çünkü köprünün demirlerine başını çarptığı için kendinden geçmiştir. Bu şiddetli ve elim kaza sonucu eşi ve kızı anında hakkın rahmetine kavuşmuş olup, bir araba sahibi onları Balıkesir Devlet Hastanesine ulaştırmıştır.

Saat 17:00’den itibaren TV’ler altyazı ile “Ali Coşkun trafik kazası sonucu Balıkesir Devlet Hastanesinde yoğun bakımda” duyurusunu sık sık tekrar ettiler. Ben 1980’lerin 2. yarısında Balıkesir’de ANAP İl Başkan Yardımcılığı ve Başkanlığı yapmış olan yeğenim Sadık Çarıkçı’ya telefon ederek, kadim dostlarım, dâhiliye uzmanı Dr. Sevinç Palamar ve KBB Uzmanı Dr. Kamil Ceylanoğlu’nun derhal devlet hastanesine gitmelerini söylemesini istedim. O gün Nöroloji Uzmanı Dr. Hüseyin Hacıoğlu’nun hastanede nöbetçi olması da bizim için büyük bir şanstı.

Ali Bey’in durumuna göre diğer ilgili doktorların Hastaneye getirilmelerini Dr. Sevinç Bey ile Dr. Kamil Bey’in organize etmelerini belirttim. Benim bu 2 doktorla

kadim dostluğumuz, 1959-1963 döneminde biz İstanbul'da Üniversitelerimize devam ederken Sultanahmet'teki Balıkesir Yurdu'nda kalmamıza dayanmaktadır.

Dr. Kamil Ceylanoğlu 1971'de Ankara'daki Hacettepe Tıp Fakültesi KBB bölümünde Baş Asistan iken Balıkesir'e dönmüş, Dr. Sevinç Palamar Bey de 1950'de Şumnu'dan ailece Balıkesir'e göç etmiş bir göçmen çocuğu idi. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi'nde yaklaşık 20 yıl çalıştıktan sonra doçentlik tezi aşamasında hocası ile ters düştüğü için 1986'da Balıkesir'e dönmüştür. Böylece Ali Ağabeyimi Balıkesir'in Türkiye çapında en tecrübeli doktorlarına emanet etmiş oldum.

Ali Coşkun'un diğer bir özelliği edebiyata olan merakı ve şairliğidir. "Yalın Ayak" adıyla yayımlanmış yüzlerce şiirinden 86 adedi 16 bestekâr tarafından Türkü, sanat Müziği ve İlahi formunda bestelenmiştir. Annesi, Babası, Geçim Sıkıntısı, Yalnızlık, Sıla Hasreti, Gurbet, Tabiat Sevgisi, Politikacıları Taşlama, kazada kaybettiği Kızı ve Eşi üzerine yazmış olduğu 1. Hatıra Kitabında yer alan 27 Şiir'inin 11 tanesi bestelenmiştir. Ben burada Elim kazada kaybettiği sevgili kızı için kaleme aldığı şiire yer vermekle yetinmek zorundayım zorundayım.³³

İŞİL YAVRUMA HASRET

Alın Yazımızmış bu sildiremedim,

Sen yaşarken sevgimi bildiremedim,

Duyguları nefsimde öldüremedim,

Hayatımı geriye döndüremedim

Acıları gönlüme sindiremedim,

İçimdeki hasreti söndüremedim.

Sensiz gözyaşlarımı dindiremedim.

Sensiz gözyaşlarımı dindiremedim.

İstanbul, 1994 Güfte: Ali Coşkun, Beste: Suat Yıldırım, Makam: Hüzam

Ben ancak 2004 yılında 65 yaşında iken Balıkesir'in Gömeç İlçesi sahiline yakın Kalekent sitesinde bir yazlık sahibi olabildim. Ali Coşkun'un yazlığı da sitemize 3 km. mesafedeki Ar-Tur Sitesi'nde idi. Fırsat buldukça ekonomi öncelikli unutulmaz sohbetlerimiz oldu. Bir seferinde (Ağustos 2005'te) Coşkun ailesini bir akşam yemeğine davet ettik. Eşim Canan mangalı yakarken bizde seyrediyorduk. Ali Coşkun "Emin Hoca, bu ne iştir. Mangalı sen niye yakmıyorsun" dedi. Ben de "Ağabey racona ters" cevabını verdim. O'da "Emin Hocam haklısınız, törelerimize göre ailenin reisi erkektir ve son söz onda biter. Ancak Müslüman kimse merhametli olur, onun kalbi ılıktır. Eşine çocuklarına şefkatle davranır ve onlara her hususta yardımcı olur. Son sözü de sen bilirsin Hanım olmalıdır. Kalk şimdi kalbi ılık bir mutlu erkek gibi mangalı yak, köfteler daha da lezzet kazansın" dediye de yine ben bu tavsiyeye uymadım, eşim fırsat vermedi.

33 Ali Coşkun, *Bir Ömür Böyle Geçti*, Hayat Yayın Grubu, Fatih/İstanbul, 2019, Cilt 1, s.163

Prof. Dr. Yusuf Ziya İrbeç

13 Mart 1959'da Antalya'nın Kaş İlçesi Üzümlü köyünde doğmuş. Maalesef 27 Haziran 2017'de kalın bağırsak rahatsızlığından dolayı 58 yaşında vefat etti. Allah rahmet eylesin. Mekânı cennet olsun. Vefatından yaklaşık bir hafta önce ona telefon ettim. 2 Saat sonra cevap verdi. Kısık bir sesle “Emin Abi, 1 aydır telefonlara hiç cevap vermedim. Size kıyamadım. Çok ağır hastayım.” dedi. Ben de, birkaç söz söyledikten sonra Yusuf, seni yormak istemem. Allah şifa versin kardeşim diyerek telefonu kapatmak zorunda kaldım.

Prof. Dr. Yusuf Ziya İrbeç

Şubat 2022'de eşi Füsün İbreç'ten aldığım bilgilere göre, çocukluğunda fiziki açıdan çok zayıf olduğu için Yusuf'u 8 yaşında iken ilkokula başlatırlar. Bu okulun son sınıfında, 12 yaşında iken, 1971 yılında Babası Ömer İrbeç trafik kazasında vefat eder. Yusuf o tarihten itibaren Annesi Zeynep İrbeç ve kendisinin geçimi için, özellikle yaz aylarında Antalya'nın turistik tesislerinde garsonluk yapmar. Bu arada 1971'den itibaren kendi kendine Almanca ve İngilizce öğrenmeğe çalışır.

Ağustos 1974'te, imam hatip ortaokulunda 3. sınıfa geçmiştir, 15 yaşındadır. Kaş'ta bir lokantada garson olarak çalışırken Avusturyalı bir aile başka bir garsona kamp yeri sorsalar da anlaşılamazlar. Garson biraz Almanca ve İngilizce bilen Yusuf'u çağırır. Yusuf onlara kamp yerini tarif ettikten sonra “Mesaim 1 saat sonra bitecek, beklerseniz ben sizi kamp yerine götürürüm.” der.

Onlar bir masaya oturduklarında, Avusturyalı Karl Jager, eşi ve küçük kızları ile tanışmış olur. Jager'in eşi, Yusuf'a “Biz sizi beklerken yemek de yiyebiliriz, menüde neleriniz var?” diye sorar. Yusuf “Aşağıda sizin için daha güzel bir lokanta var. Orda yemenizi tavsiye ederim. Size çay veya kahve getirebilirim.” der. Yemekten sonra aileyi kampa yerleştirir. Tatilleri iki haftadır.

Yusuf, Bay Karl'a “Benim mesaim genellikle saat 15:00'te başlıyor. Almanca-mı geliştirebilmek için 09:00-14:00 arası her gün buluşup size Antalya ve ilçelerindeki tarihi ve turistik yerleri gezdirebilirim.” teklifinde bulunur. Bay Karl durumu eşiyle paylaştıktan sonra “Memnuniyetle kabul ediyoruz.” cevabını verir.

Tatillerinin bitimine 2 gün kala, Bay Karl Yusuf'a “İstersen liseden mezun olduktan sonra evimizde misafirimiz ol. Üniversite masraflarını karşılayalım. Seni Viyana İktisat Fakültesi'nde okutalım. Kabul edersen çok memnun oluruz.” der. Bu teklifimizi kabul edersen biz ailece çok memnun olacağız” dediğinde, Yusuf'ta, “Ben

iyi bir Müslüman'ım, 5 vakit namaz kılarım. Bu ibadetimi sizin evinizde de yapabilir miyim? Sizce bir mahsuru varmı” diye sorar. Karl Bey de “biz senin ibadetine saygı duyarız ve memnun oluruz” cevabını verir.

Yusuf “Babam üç yıl önce trafik kazasında vefat etti. Teklifiniz için annemden izin almam gerekir.” diye cevaplar. Jager ailesi Yusuf’la beraber Üzümlü köyüne giderek annesi Zeynep Hanım’dan müsaade alırlar. Aile, Viyana’ya dönmeden önce Yusuf’a Eylül 1974’ün ilk yarısı için 2 haftalık Antalya-Viyana geliş-gidiş uçak bileti verirler. Böylece Yusuf 15 yaşındayken Viyana’da yıllarca kalacağı evi, Jager ailesinin yaşantısını, okuyacağı üniversiteyi ve Viyana’nın tarihi yerlerini görmüş olur.

Yusuf’un bu ziyaretinde Bay Karl ona çok önemli bir hatırasını anlatır. “2. Dünya Savaşı’nda askerdim. Avusturya Fransızlar tarafında işgal edilince esir düştüm. Esirleri Yugoslavya’nın kuzeyindeki (bugünkü Slovenya) bir hapishaneye yerleştirdiler. Aylar sonra bir fırsatını bulup, hapishaneden kaçarak en az 10 km ötedeki dağ köyünde bir aileye sığındım. Bu aile Müslüman olduğu halde samanlıkta beni saklayarak tam 1.5 ay beni korudular.” Böylece Bay Karl bir Müslüman çocuğa neden sahip çıktığını ima etmiş oldu.

Yusuf Haziran 1979’da İzmir İmam Hatip Lisesi’nden mezun olduktan sonra, Temmuz ayında Viyana’ya gittiğinde Jager Ailesi onu 9 ay Almanca ve İngilizce kurslarına göndermiştir. Yusuf, 1980-1983 döneminde okurken akşamları 1’er yıl İtalyanca ve Fransızca kurslarına da katılmıştır. İspanyolca ve Rusça’yı kendi gayreti ve çalışmasıyla öğrenmiştir. Avusturya’nın başkenti olan Viyana bu ülkenin kuzeyinde yer alır. Avusturya’nın güneyinde İtalyanca ve İsviçre sınırında Fransızca konuşulduğu için Yusuf 1981-1985 dönemi yaz aylarında Viyana’dan ayrılarak bu iki dilde konuşma pratiğini geliştirmek ve harçlığını çıkarmak için garsonluk yaparken turistik tesislerin bodrum katlarında yatmıştır.

Yusuf, 1980-1983 döneminde Viyana İktisat Fakültesi’nden 3.5 yılda mezun olduktan sonra, bu fakültenin doktora programına devam eder. Bu arada Viyana Diplomat Akademisi’ne de kaydını yaptırır ve bu akademiden de Aralık 1986’da birincilikle mezun olur. Ekonomi üzerine doktora unvanını da Haziran 1987’de alarak Türkiye’ye döner.

Ali Coşkun Kasım 1986’nın son haftasında İstanbul İSO’da Avusturya iş adamları heyeti ile yapılan toplantıya başkanlık eder. Bu heyettekiler çoğunlukla Almanca konuştukları halde, birkaçı da İtalyanca konuşuyordu. Yusuf Ziya, Türkçe dâhil, 3 dilde çok başarılı tercümanlık yapıyordu.

Ali Bey, toplantıdan sonra onun görevini sorar. Yusuf da, eğitim durumunu belirttiikten sonra ondan bir ricada bulunur. Efendim, ben Viyana Diplomat Akademi-

si'ni birincilikle bitirdim. 20 gün sonra diploma töreni var. Akademinin geleneklerine göre ben Akademiden birincilikle mezun olduğum için göndere Türk bayrağı çekelecek. Ayrıca, yılın konuşmasını da sadece 1 kişi yapar. Bu kişinin de Akademi'yi birincilikle bitiren öğrencinin yakını olması gerekir.

Ben babamı trafik kazasında 1971'de 12 yaşındayken kaybettim. Annem de çok yaşlı. Acaba manevi büyüğüm olarak diploma törenime siz katılabilir misiniz? Ayrıca, daha önce tanışmış olduğum Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş'ın da konuşma yapmasını temin edebilir misiniz deyince, Ali Coşkun da "Allah bir sıkıntı vermezse, benim için şeref olur kardeşim" der. Ali ve Nevzat Beyler de, Aralık 1986'da Diplomat Akademisi Rektörü'nün davetlisi olarak gereğini yaparlar.

Yusuf, Haziran 1987'de Türkiye'ye gelince manevi büyüğü Ali Coşkun'a gider ve uluslararası bir kurumda diplomat olarak iş bulması için ondan yardım talep eder. Ali Bey de Yusuf'a "İmam Hatip Lisesi'nde öğrendiğin Arapça'ya ilaveten, Avusturya'da 6 yabancı dil daha öğrendin ama Türkçe'de tutukluk yapıyorsun. Bence Türkiye'de kalmada fayda var. Biraz Türkiye'nin şartlarını, imkânlarını öğren. Biraz da Türkçen gelişsin." tavsiyesinde bulunur. Yusuf itiraz etmeyince Ali Coşkun onu TOBB'un İslam Ülkeleri Dairesi Başkanlığına getirir.

Bu arada Ali Coşkun İstanbul'daki iş yerlerinde çalışan endüstri mühendisi Füsün Hanıml'a Yusuf'un evlenmesine vesile olduğu için kendini onun manevi ağabeyi olarak kabul etti ve her gittiği toplantıya Yusuf'u da beraberinde götürdü.

Ali Coşkun Eylül 1987'de TOBB Başkanı olarak Yönetim Kurulu Üyeleri ile Cumhurbaşkanı Kenan Evren'i ziyaretinde bu üyeleri tek tek takdim eder. Sıra Yusuf'u tanıtmaya gelince, onun Avusturya'da doktora unvanı aldığını, iki fakülteden mezun olduğunu, 7 yabancı dil bildiğini fakat bir kusuru olduğunu belirtir. Kenan Evren ne olduğunu sorunca İmam Hatip Lisesi mezunu olduğunu söyler. Evren tek kelime etmez.

Haziran 1989'da Cidde'den kesin dönüş yaptığımda TOBB'nin 3. katında Yusuf'u ziyaret ettim. Son 2 sayfada yer verdiğim kendisi ile ilgili bilgileri aldıktan sonra ona, "Senin bir üniversitede akademik kariyer yapman gerek. Burada tam zamanlı çalışarak kendine yazık ediyorsun. Ben de 1980-83 arasında TOBB ve ASO'da yarı zamanlı çalışıp Hacettepe Üniversitesi'nde doçent ve profesör unvanlarını elde ettim. Sen 7 yabancı dil bildiğine göre önce 5 dil bilen YÖK Başkanı Prof. Dr. İhsan Doğramacı ile sonra da Bilkent Üniversitesi Rektörü olan Prof. Dr. Ali Doğramacı'yı ziyaret ederek orada işe başlaması tavsiyesinde bulundum.

Şansa bakın ki, 1989'un son aylarında Ali Coşkun, Prof. İhsan Doğramacı'nın da katıldığı bir toplantıya Yusuf'u da götürmüştü. Toplantıdan sonra Ali Bey Prof.

Doğramacı'ya, Yusuf'un Avusturya'dan ekonomi doktorası unvanı olduğunu, 7 dil bildiğini söyleyince onlar Almanca, İngilizce ve İtalyanca konuşmaya başlamışlar. Doğramacı'nın "Yusuf çok başarılı bir çocuğa benziyor. Bu genç Bilkent'te hocalık yapsın" talebine karşılık Ali Bey de benim TOBB'deki görevim gelecek yıl bitince hay hay hocam cevabını veriyor.

Yusuf, Eylül 1990'da Bilkent Üniversitesi'nde işe başlayıp, Ekonomiye Giriş ve İktisat Tarihi dersleri verdi. TOBB'da çalışırken de 10 dolayında bilimsek yayını Türkiye'de ve daha çok yurt dışında yayınlattı. Bu yayınlarına Bilkent'te de devam ettiği için 1992'de doçent unvanını elde etmiştir.

Profesörlüğe en az 4 yıl sonra müracaat edilir. Yusuf bu 4 yıl içinde çoğunu yurt dışında yayımladığı bilimsel makaleleri Bilkent'in Rektörlüğüne teslim ederek 1996 yılında profesörlüğe müracaat etti. Profesörlük için Rektörlüğün 2 profesörü Bilkent'ten, 3 profesörü de diğer üniversitelerden olmak üzere 5 kişilik bir jüri oluşturması gerekir. Fakat aradan 1 yıl geçmesine rağmen Rektörlük bir türlü jüriyi oluşturamayıp Yusuf'un profesörlüğünü geciktirir.

Daha önce TOBB'de doçent iken çalışan Prof. Dr. Ömer Abuşoğlu Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde fakülte dekanı ve rektör yardımcısı makamına gelir. Yusuf ona durumu anlatınca, Ömer Bey "Bize gelirsen en kısa zamanda profesör olursun, ben seni dekan yardımcısı olarak atarım." der. Bu teklif üzerine Yusuf, İktisat Tarihi dersini vermeğe devam etmek şartıyla Bilkent'den 2 yıl izin alıp, hafta da 3 gün Afyon'da, 2 gün de Bilkent'de dersler vermeğe devam eder.

Yusuf, bu haberi bana ilettiğinde "Bilkent senin Profesörlüğünü niye geciktiriyor?" diye sordum. O da "Ne bileyim Emin Abi. Biliyorsun, eşim Füsun başörtülü. Bilkent'deki kokteyl ve yemeklere hep yalnız katıldım. Belki de onun için bana takmış olabilirler. Bana, eşini niye getirmedin diye sorduklarında, anası hasta, babası rahatsız olduğu için Çanakkale'ye gitti mazeretlerini uydurarak geçiştiriyordum." dedi.

Ben de "Yusuf'a 2 yıl sonra seni Bilkent'e geri almayabilirler." dediğimde "Abi, İktisat Tarihi dersini verebilecek Hoca olmadığı için bu 2 yıl içinde bu dersi okutmağa devam edip, Üniversite lojmanlarında kalmağa da devam edeceğiz. Olur mu öyle şey?" dedi. Ben de "2 yıl sonra inşallah ben haklı çıkmam." dedim. 2 yıl dolmasına 2 ay kala Haziran 1999 da Yusuf Bilkent'e geri almayacaklarını ve lojmanını boşaltması talimatını alır. Ben de Yusuf'a Çankaya Üniversitesi'nde Uluslararası Ticaret Bölümü kuruyorum. Ben idare görevi sevmediğim için bölüm başkanı olmak istemiyorum. Bize gel, benim amirim ol deyince Yusuf beraber çalışacak olmamıza çocuklar gibi sevindi.

2 yıl sonra Yusuf, benden izin alma nezaketinde bulunarak İstanbul'daki Beykent Üniversitesi'nde Dekanlık, Rektör Yardımcılığı ve Rektörlük görevlerinde bulundu. Akademik hayatındaki son görevi ise, Balkan Üniversitesi kurucu rektörlüğü yaptıktan sonra da politikaya atıldı. Prof. Yusuf Ziya İrbeç, 23. dönemde (2007-2011) AK Parti'den, 24. dönemde de (2011-15) MHP'den Antalya milletvekili seçilerek ülkemize büyük hizmetlerde bulunmuştur.

Okuyucularım Ali Coşkun (ilkokulda simitçi, üniversitede ayakkabı boyacısı, TOBB Başkanı ve Sanayi Bakanı olan) ve Prof. Yusuf Ziya İrbeç'e (12 yaşında öksüz kalan, ilkokuldan üniversiteye garsonluk yapıp 7 yabancı dil öğrenen, Profesör ve Milletvekili olan) oldukça geniş yer vermemi sorgulayabilirler. Ancak, bu iki kadim dostumun hayat mücadelelerinde çıktıkları geçim sıkıntılarına rağmen elde ettikleri inanılmaz başarıları kitabımı okuyan aileler lisede ve üniversitede okuyan çocuklarına anlatarak onların kişisel gelişimlerine katkı yapar, ilham olur düşüncesiyle bu iki kadim dostuma kitabımda yer verdim.

24. WHIGHTMAN AİLESİ İLE GÖNÜL BAĞI AKRABALIĞIM VE NEW YORK'TAKİ KADİM DOSTLAR

Akrabalıklar kan bağı veya evlilik yolu ile elde edilmektedir. Bazen iki insan arasındaki derin ilişkiler sonucu ortaya çıkan Gönül Bağı Akrabalığı bu iki akrabalıktan daha güçlü olabilir. Onun için ben Whightman ailesi ile ilişkimi Gönül Bağı Akrabalığı olarak değerlendiriyorum.

Ocak 1965'da, Clark Üniversitesi'nde master programına başladığım sırada tanıştığım ve Clark Üniversitesi'nde Master bölümünde kısaca bahsettiğim Prof. Dr. James Wightman ve ailesi ile ilgili hatıralarımı ve kadim dostluğumu bu bölümde daha geniş olarak aktarmak istiyorum.

İlginç tanışmamızı hatırlatmak gerekirse, derslerin başlamasından kısa bir süre sonra Clark'a bir Türk öğrenci geldiğini öğrenen Prof. Dr. James Wightman beni ziyarete gelmişti. Karşılıklı olarak aramızdaki konuşma onun Türkçe olarak, "Hoş geldin arkadaş. Nasılsın?" demesi ve benim "İyiym, siz nasılsınız?" cevabımla başladı. Daha sonra onun "Benim Türkçem bu kadar... Bundan sonrası İngilizce olacak. Senin evine beraber gidip yaşadığın yeri görmek istiyorum. Eşim ve çocuklarım da seni merak ediyor. En kısa zamanda, bir hafta sonu seni misafir etmek istiyoruz." demesiyle devam etti ve bizim kadim dostluğumuz da bu ilginç tanışma ile başlamış oldu.

Prof. James 1958-1960 döneminde ABD ordusunun Gölcük'teki askeri üssünde PX Market Müdürü olarak askerliğini Türkiye'de yapmıştır. İlk buluştuğumuzda "Ben en güzel günlerimi Türkiye'nin eğlence yerlerinde değil, hafta sonları beraber çalıştığım teknisyen Şahap Kamacık ile ailece bayram ziyaretleri ve düğünlere katılarak, Türk halkının örf ve adetlerini öğrenmeye çalışarak geçirdim" demişti

Prof. Whightman ve ailesi Türkiye'yi ve Türkleri çok sevmiş olmalı ki, benim Clark'da Master yaptığım süre içerisinde, yani Haziran 1968'e kadar neredeyse her ay Cumartesi günleri beni evlerinde misafir ettiler.

Whightman ailesi iki yılı aşkın bir süre içerisinde neredeyse her ay, Cumartesi günleri beni evlerinde misafir etmiş olmalarına rağmen, yinede gurbette olduğumdan Worchester'da zaman zaman yalnızlık hissederdim. Bu yalnızlığımı ve sıra hasretimi de iki üç ayda bir New York'taki öğrenci arkadaşlarımı ziyaret ederek gideriyordum.

New York'a gittiğim süre içerisinde Atlantic Avenue'de Hristiyan Arapların dükkânlarına uğrar, oradan Ortadoğu gıdaları (Hacı Bekir lokumu, kabak çekirdeği, kuru üzüm, fındık, fıstık, pastırma vb) alırdım. Bu hediyeleri Whightman ailesine götürdüğümde çocukları Uncle Emin (Emin amca) diyerek çığlık çığlığa üzerime atlıyorlardı. Kısa bir süre içerisinde Wightman ailesiyle o kadar kaynaştım ki, ben

onları Amerikalı akrabalarım olarak görüyordum. Prof. James'e "Abi", eşi Janet'a da "Yenge" diye hitap etmeye başladım. Ben de onların çocuklarının Emin amcası oldum. Hafta sonlarında çok güzel zaman geçirmiş olduğum bu süre içerisinde çocuklarla oyunlar oynar ve ailece geziler yapardık.

Jennifer, Elizabeth, John ve Lidya 1969

Wightman ailesinin Prof. James (1932), Eşi Janet(1935), kızları Jennifer (1957), Gölcük doğumlu Lidya (1958), Elizabeth (1960) ve oğulları John (1963) 'un doğum tarihleri parantez içinde belirtildiği gibidir. 1966'da tanıştığımızda çocukların yaşları sırasıyla 9, 8, 6 ve 4 idi.

Yine Clark Üniversitesi'nde master programının bitmesiyle tez hazırlama aşamasında Prof. Dr. Melder ile yaşamış olduğum sıkıntıyı ve Prof. James Wightman ile olan hatıramı Clark Üniversitesinde Master bölümde kısaca bahsetmiştim. Benim için Amerika'daki eğitimim açısından dönüm noktası olan bu hatıramı daha geniş olarak aktarmak istiyorum.

Ocak 1968'in ilk haftasında yazacağım master tezim ile ilgili olarak Prof. Dr. Melder ile anlaşmış, Şubat başında da tezin giriş ve ilk bölümünü kendisine sunmuştum. Bir hafta sonra kendisine uğradığımda ise Prof. Dr. Melder ilk etapta yazıp kendisine vermiş olduğum bölümlerde yazım kuralları eksikliklerinin olduğunu söyleyerek bu şartlarda benim tez danışmanım olamayacağını söylemişti. Ben kendisine eksikliklerimi giderebileceğimi ve bana bir şans daha vermesi ricasında bulundum. O da kabul etti.

Prof. Dr. Melder'in yazmaya başlamış olduğum tezimde bahsetmiş olduğu yazım kuralları eksikliklerinin giderilmesi için sınıftaki Amerikalı bir kız öğrenci-

den yardım talep etmiştim. Bu kıza derdimi anlatmış, yardımı karşılığında kendisine emeğinin karşılığını para ile karşılayabileceğimi söylememe rağmen, kız bana yardım etmek istememişti.

Tez yazımı konusunda bana yardımcı olmasını istediğim kızıdan olumsuz bir cevap almış ve moralim bozulmuştu. Üniversite binasından dışarıya çıkıp üzüntülü bir şekilde evimin yolunu tuttuğumda karşımda bir anda Prof. James Abi'yi gördüm. Daha önce de bahsettiğim gibi master eğitimimde yani 2 yıllık süre içerisinde her ay Cumartesi günleri evlerinde misafir olarak kalmış olmama rağmen Prof. Dr. James Wightman'ın okulda beni ilk defa ve bu sıkıntılı anımda ziyaret etmesi tesadüf olamazdı. James abinin bana Hızır gibi yetişmesinden dolayı Allah'ıma ne kadar şükretsem azdır.

Yüz yüze geldiğimizde, James abi bana İngilizce olarak “Ne oldu sana, bu üzüntünün sebebi ne? Karadeniz’de gemilerin mi battı?” dedi. Ben de kendisine “Abi keşke yüz gemim olsaydı da hepsi batsaydı. Ben geleceğimi kaybettim, hayatım kaydı.” dedim ve Prof. Melder'in bana ettiği hakaretleri, sınıf arkadaşım olan kızın ücret karşılığı bile bana yardım etmediğini ve beni terslediğini anlattım.

Abi de bana, “Canını sıkma, ben sana yardım ederim.” deyince sanırım ona çok ters baktım. “Ne düşündüğünü biliyorum, beni o kızla aynı kefeye koyuyorsun. Ben senin tezini yazmam, sen kendin yazacaksın. Sadece rötuşunu yaparım. Tez konunu daha önce bana anlatmıştın. Düzeltmeleri yaparken ben de 2 açıdan kazançlı çıkacağım.

Birincisi, benim de hocam olan Prof. Melder senin tezini okuduktan sonra ne tür eksiklikler bulunduğunu ve onun senin tezine katkılarını öğrenerek kendimi de tez hocalığı konusunda geliştirme fırsatı bulacağım. İkincisi, senin şu ana kadar anlattıklarına ilaveten Türkiye’deki ekonomik gelişmelerle ilgili istatistiki verilere dayanan bilgileri edinmekten de zevk duyacağım.” dedi. Ben de James Ağabey’imin bu nezaketi ve zarafeti karşısında onun bildiği Türkçe kelimelerle “Tamam abi, evet, çok teşekkürler.” diyerek onun boynuna sarıldım.

Hafta içinde yazmış olduğum tezin bölümlerini her Cumartesi günleri James abi ile beraber değerlendiriyorduk. İngilizce rötuşlarına ilaveten bazı paragraflara kendi eklemelerini de yapıyordu. Ara verdiğimizde çocuklarla eğlendiğimizi ve akşam yemeğinden sonra 20:00-21:00 arası en az bir saat donmuş karlar üzerinde yürüyüşler yaptığımızı belirtmek isterim.

1776’da ekonomi ilminin temellerini atan Yahudi asıllı İngiliz vatandaşı, Profesör Doktor Adam Smith, ”Milletlerin Serveti” adlı kitabında “Herkes bencil olursa daha çok çalışır ve ülke üretimine daha çok katkıda bulunur. Neticede toplam üretim

artınca milli gelir de artar, millet ve kişiler de daha zengin olur.” demektedir. Bu prensibi Amerikan gençliği de benimsediği için sınıf arkadaşım olan kız bana yardım etmemişti. Master derecesini aldıktan sonra James abiye “Siz de Amerikalısınız... Bana niye yardım ettiniz?” diye sorma cüretinde bulundum.

Beni hiç terslemeden, “Ben hayatımın en güzel günlerini Türkiye’de tercümanım sayesinde, Türk kültürünü öğrenerek geçirdiğimi birçok örnek vererek sana açıklamıştım. Ben yardımlaşmanın ve dayanışmanın insana verdiği hazzı Türkiye’de öğrendim. Haftada birkaç kez kulüp rakısı içtiğimiz teknisyen Şahap Kamacık bir kardeşinin köy düğününe bizi davet etti. Gölcük’ten köye yol yoktu. Dağın tepesine yaya olarak ulaştık. Tepeye çıktığımızda 5-6 kilometre daha yaya olarak yürümek zorundaydık.

Gölcük’te çalışan 8-10 işçi ile beraber yürürken eşeğinin üzerinde bize doğru gelen yaşlı bir adam herkesin hatırını sordu. Soru ve cevapları tercümanım anında İngilizce ‘ye çeviriyordu. Bu adam beni tanıyamadığı için, “Sen kimsin?” diye sordu. Amerikalı dediler. Yaşlı adam eşeğin üzerinden inerek “Çok mahcubum, eşeğin heybesinde sadece soğanım var. Amerikalı misafirlerimize ikram edebilir miyim?” dediğinde herkes kahkahayı bastı. “O düğüne davetli, senin soğanına ihtiyacı mı var?” dediler. Ben de tercümanıma “Söyle onlara, ben teklifi kabul ediyorum. Fakat kimse bu dede ile alay etmeyecek. Heybeden avuç dolusu soğan alırken dedenin yüzündeki ifadeyi, hazzı ve memnuniyeti sana kelimelerle anlatamam”.

“Bizim kültürümüzde böyle şeyler yok. İşte sana yardım etmemin sebebi eşeğin üzerindeki dedenin bana verdiği dayanışma paylaşma ve insanlık dersleridir. Bu arada köy düğününde tek otorite ailenin en yaşlısı olan büyükanne idi. Herkesin 7’den 70’e onun talimatlarını koşarak yerine getirmesi de beni çok etkilemişti.” dedi.

James Abi’nin diğer bir hatırası da, Şahap Bey ile kulüp rakısı içerken şişenin üzerindeki fotoğrafı Atatürk’e benzeterek onun anısına ve şerefine kadeh kaldırıyorlardık. Bende Türkçe yok, Şahap’ta da İngilizce olmamasına rağmen tarzanca ve işaretlerle biz ne zaman köşeyi döneceğiz refaha kavuşacağı sorusuna rakının etkisi ile balık kavağa çıkınca diyorduk. Benim Türkiye’deki tek özlemim hiçbir zaman dört dörtlük bir salata yapamamdı. Salata için marul domates ve salatalık gerekir. Ben bu 3 sebzeyi hiç bir zaman aynı anda bulamadım. Bu ifadesi beni çok şaşırtmıştı. Demek ki biz farkında olmasak da 1958-60 yılları arasında durumumuz böyleymiş!

James Abi 8 yıldır Worchester Teknik Üniversitesi’nde ekonomi dersleri veriyordu. Hocalığını bir Sosyal Bilimler Üniversitesi’nde sürdürme kararı almıştı. İş için 60 dolayında üniversiteye başvurmuş ve 12’sinden iş teklifi almıştı. Büyük üniversiteler daha düşük maaş verdiği gibi, çocuklarının eğitimi için de daha az parasal

destek sağlıyordu. Bütün teklifleri beraber inceledikten sonra, bana hangi üniversiteyi seçmesi gerektiği konusunda kanaatimi sordu.

Wightman Ailesinin 1976'daki aile fotoğrafı

Ben de “New York Eyalet Üniversitesi’nin Potsdam şehrindeki fakültesi size Ekonomi Bölümü kuruculuğu ve daha fazla maaş teklif ediyor. Bizde ‘Bir yere baş ol da istersen soğan başı ol.’ diye bir atasözü vardır. Üstelik bu üniversite eğer 4 çocuğunuz ileride orayı tercih ederlerse sizden hiç eğitim ücreti almayacak.” dedim.

James Abi hiç tereddüt etmeden benim tavsiyemi kabul etti. Onlar Haziran 1968’de New York’un en kuzeyinde ve Kanada hududuna yakın Potsdam şehrine taşındılar. Ben de doktora için New York’a yerleştim. Onları yılbaşı tatillerinde ve Allah’a Şükran günlerinde olmak üzere her yıl en az 2-3 kez ziyaret etmeyi hiç ihmal etmedim.

1970’lerin ilk yarısında New York - Postam arası otobüs bileti 60 dolar, uçak bileti ise hafta arası 72 dolar, hafta sonu için ise sadece 45 dolar idi. Bizde olsa hafta sonu için fiyat en az iki katı olurdu. 1964 yılında, henüz teleferik kurulmadığı için hafta sonu Bursa’dan Uludağ’a otobüsler 1 TL’ye gittiğim halde dönüş bileti ise 2 TL idi.

Aramızdaki mesafe otobüsle 8-9 saat idi. Sadece hafta sonları için uçak bileti otobüs biletinden daha ucuz olduğu için onların ziyaretine 2 saatte uçakla gidiyordum. Yolun yarısını büyük uçakla New York’tan Syracuse’a gidiyordum, oradan da küçük şehirlere kalkan 12 kişilik uçaklarla Potsdam’a yakın bir piste inerdik. James Ağabey ve Yenge de beni oradan alırlardı.

Ermenilere Göre Türklerden Kadim Dost Olmazmı

1969'un yılbaşı tatilinde Potsdam'a onları ziyarete gitmiştim. Oradaki üniversitede epey Ermeni öğretim üyesi varmış. James Abi onlara "Benim hayatımda tek bir dostum var, o da Türk" deyince çok bozuluyorlarmış. "Türk'ten dost olur mu?" diyen Ermeni bir hoca sözde ermeni katliamı ile ilgili bir kitabı ısrarla abiye vererek, senin kadim dostum olan Türk, bu kitabı okusun ve bize cevap versin demişler.

Ben de "Ağabey, bu kitap yalanlarla doludur. 1965, bu iddianın 50.yıl dönümü olduğu için onlar bugüne kadar epey kitap yayımlamışlardır. Eğer yazarın soyadının sonunda '-yan' eki varsa Ermenice '-oğlu' demektir. Ben yarın kütüphaneye gidip bu konudaki kitap özetlerini bularak onlara kendi yazarlarının sözleriyle cevap verebilirim." dedim.

3 kitabın özetinin fotokopisini çektim. Soyadı -yan ile biten iki yazarın ifadeleri "Biz Osmanlı'ya karşı gelelim diye 1915 yılı öncesi başta Amerika ve Fransa olmak üzere birçok batılı ülke bizi önce destekledi. Biz de isyan başlattık. Osmanlı isyanımızı bastırınca da bize hiçbir batılı devlet destek vermedi. 1969'lı yılların başında Sovyetler Birliği'nden ayrılmak isteyen Macaristan lideri Dupçek'e de aynı politika uygulandı. Onlar da isyan ettiler. Fakat 1963'te Sovyet ordusu Budapeşte'ye girip katliama başlayınca aynı 1915'teki Ermeni olaylarında olduğu gibi batılı ülkeler yine seyirci kaldılar." şeklindeydi.

Bu Ermeni yazarların belirttikleri gibi, Ermeniler önce Doğu Anadolu'da isyan çıkarıp katliamlara başlamışlar. Osmanlı ordusu da ülke bütünlüğünü korumak için isyanlarını bastırmış. Bu durum Türklerin katliam yapmadıklarını açıkça ortaya koymaktadır. Bay James'ten bu bilgileri ve kitap özetlerini çoğaltıp Ermeni hocalara dağıtması ricasında bulundum. O da benim ricamı yerine getirdi.

Ben Temmuz 1976'da Türkiye'ye döndükten sonra da James ve Janet çifti ile ilişkimi hiç kesmedim. Onları evlenme yıl dönümlerinde (4 Haziran 1956) ve Noel günlerinde hep telefonla aradım. Türkiye'ye döndüğümde 2 arzum vardı. İlki annemin bana Eylül 1955'te vasiyet ettiği bir çeşme yaptırmak, ikincisi de Wightman çiftini Türkiye'de ağırlamaktı. Allah'a şükür ki her iki arzum da yerine geldi.

Türkiye'de eve tek maaş girdiğinden geçim sıkıntısı çekiyordum. Bu nedenle 1983-89 yılları arasında Cidde'deki İslam Kalkınma Bankası'nda çalışmak zorunda kaldım. 30 Ağustos 1983'te Cidde'ye giden uçağa bindiğimde birden bu iki arzum ve hayalim aklıma geldi ve derin bir oh çektim. Nisan 1986'da Ankara'nın Çankaya semtinden taksitle bir daire satın aldım.

Ayda 2.000 dolar ödeyerek bir daire satın aldım. 15 ay taksit ödeyecektim. Bu ödemelerimi yerine getirmek için Ankara'da yakın arkadaşım Prof. Dr. Halil Ka-

yım'ı yâd ederken ona Allah'tan rahmet dilerim. Çorumlu olan Halil Hoca ana rahmindeyken babasını kaybetmiş. İlkokul 4. sınıfta da Darüşşafaka sınavını kazanmış. Üniversiteden mezun olduktan sonra da Londra'dan İstatistik-Ekonometri dalında Doktora unvanını aldıktan sonra Hacettepe Üniversitesinde çalışmış ve oradan emekli olmuştur.

Wightman Çiftini Türkiye'ye Davet ettim

Mayıs 1986'da Cidde'den telefon ederek James Abi ve Janet Yengeyi Türkiye'ye davet ettim. Telefonu yenge açtı. Paralel hatta da James vardı. Abi teklifime itiraz etti. "Kusura bakma, gelemeyiz. Büyük kızım Jannifer İsveçli biriyle evli olduğu için bir aylığına Stockholm'e gideceğiz. Biz bir yazda iki tatil yapabilecek aile değiliz." dedi. Ben de ona itiraz ettim ve "15 gün İsveç'te, 15 gün de Türkiye'de olmak üzere tatilinizi paylaşalım."

"Benim New York'ta muhasebecilik yapan ve uçak bileti satan arkadaşım Sami Tangül'e pasaportlarınızı ve biletlerinizi gönderirseniz o sizin programınızı New York-Stockholm, Stockholm-Ankara, İstanbul-New York olarak düzenletir. Aradaki masrafı da Rochester'daki kardeşim Bekir Çarıkçı öder. Türkiye'deki masraflarınızsa bana ait..." dedim.

James Ağabey de yine itiraz etti. "Tatilimizi nasıl böleceğiz? İlave masrafları sen niye ödeyeceksin?" dedi. Ben de "Abi, ben senin çocuklarının tek amcasıyım. Jennifer'ın telefonunu bana verirsen ben ondan 15 günlük izin alırım." dedim. Hala ikna olmamıştı. Janet Yenge'ye döndüm ve "Yenge Amerika'da demokrasi var mı?" diye sordum. "Tabii ki var." der demez "Benden ve sizden hiç ses çıkmadığına göre biz razıyız." dedim. Janet "Siz iki keçi didişiyorsunuz, ben aranızda girmem." dedi. "Abinin tek oyu, bizim iki oyumuz var, abim bize uymak zorunda." diyerek son noktayı koydum.

Onlar Temmuz 1986'da 15 günlük tatilden sonra Stockholm'den akşam saat 20:00'de Yeşilköy Havaalanı'nda uçaktan inerken isimlerinin yazılı olduğu bir kartonla karşılandıklarında çok şaşırmışlar. Onları karşılayan dostumuz Metin Tecimer, THY uçaklarının iniş-kalkış şefiydi.

İçeri girdiklerinde havaalanında birkaç patlama duyulmuş ve ölenler olmuş. Uçak seferleri gece 00:00'a kadar ertelenmiş. Metin bey misafirlerimizi odasında ağırlayıp ilk uçakla saat 00:30'da Ankara'ya yolcu etmiş. Bir saat sonra Ankara'da buluştuğumuzda James Abi "Bize İstanbul havaalanında VIP muamelesi yaptılar. Sen epely forslu bir adam olmuştun." diyerek bana takıldı. Ben de "Olacak o kadar..." deyip havamı bastım.

Ankara'daki evimizde 3 gün beraberdik. Anıtkabir dâhil birkaç müzeyi ziyaret ettik. Sonrada Balıkesir'in Altınoluk ilçe Belediyesi'ne ait motel'de yaz tatiline başladık. Denize sıfır olan tahta barakalarda kaldık. Kazdağları gezisi yaptık. O tarihte oğlum Oğuz 5 yaşında kızım Nurcan da 3 yaşında idi. 4 çocuk yetiştirmiş olan James Ağabey barakaların hemen önündeki kumsalda çocuklarıyla beraber kumdan kaleler inşa ettiler. Ayrıca bol bol yüzerek denizin tadını çıkarttılar.

Bu deniz sefasından sonra da onları 3 gün Bursa Çelik Palas Otel'i'nde ağırladım ve merhum babam Mustafa ile de tanıştırdım. Onları babamın saraç dükkânına götürdüm. Babam onlara çarık, tasma ve yular hediye edince çok memnun kaldılar. İki gün Bursa'nın tarihi yerlerini gezdikten sonra da Uludağ'a çıktık. Uludağ'a vardığımızda, yenge oğulları John'un değerli taşlar koleksiyonu olduğunu söyledi. Hemen bir taksiye atlayarak, Uludağ'ın en tepesine yakın bir yerde maden arama kazası yapan bir iş yerine gittik. Orada içine altın serpiştirilmiş, güneşe tuttuğumuzda parlayan sert taşlardan alarak John'un da hediyesini bulmuş olduk. Tatilin son günlerinde İstanbul Kapalıçarşı'yı da gezdikten sonra benim en değerli James Ağabeyimi ve Janet Yengemi New York'a uğurladık.

James Abi Potsdam'a döndüğünde Ermeni mesai arkadaşlarına benim Türkiye'ye 1976'da döndüğümü, aradan on yıl geçmiş olmasına rağmen onlara olan özlemimi gidermek için ısrarla Türkiye'ye davet ettiğimi ve 2 hafta çok iyi ağırladığımı, bu süre zarfında otel masrafları da dâhil onlara 1 dolar dahi ödetmediğimi anlatmış. "Ben sizlere hayatımda tek dostum var, o da Türk Emin dediğimde şaşırıp 'Türk'ten dost mu olur?' demiştiniz. Sorarım size, Ermeniler arasından böyle bir adam çıkar mı?" demiş. Aldığı cevaplar, haklıymışsın (you are right), mümkün değil (impossible) ve inanılmaz (unbelievable) olmuş.

2005 Yılında Wightman Ailesini Ziyaret

Bu beraberlikten 19 yıl sonra 2005 yılında, eşim Canan ile birlikte Wightman ailesini tekrar çok özlediğimiz için ziyaret etmeye karar verdik. Eylül'ün ilk iki haftası için uçak biletlerimizi 2 ay önceden aldık. Hareket tarihimize 1 ay kala Janet Yenge telefon etti. "James Abin bacaklarından felce yakalandı. Şu anda yatalak durumda,

*Teleferik ile Uludağ'a çıkarken
(1986)*

isterseniz bizi ziyaret gezisini iptal edebilirsiniz” dedi. Ben de “Ne demek Yenge olur mu öyle şey. Ağabeyim hasta ise bizim ille de gelmemiz lazım değil mi?” diyerek onun teklifini kabul etmedim. Kendisine “Biz New York’a 14 günlüğüne geliyoruz. İki-üç gün New York’ta Sami Tangül’de kalacağız. Sizinle ne zaman buluşacağımızı o zaman kararlaştırırız.” dedim.

James Wightman’ın oğlu John’un elma bahçesinde 5 Eylül 2005

Önce 2 saatlik tren yolculuğu ile oğlu John’un evinde buluşacaktık. Trenden indiğimizde çok büyük bir sürprizle karşılaştık. Bizi görecektiklerinin verdiği azim ile yatalaklıktan kurtulan James Abi bastona terfi etmiş, oğlu John ile birlikte bizi tren istasyonunda karşıladılar. Sevinçle birbirimize sarıldık.

Tren istasyonu ile onun evinin arası 30 km. idi. Evdeki akşam yemeğinden sonra bizi Ukraynalıların inşa ettiği 5 yıldızlı bir otelde yatırdılar. Kahvaltıda James Ağabey “Yatak öyle büyük idi ki yatağın içinde hanımı zor buldum” esprisini yaptı.

John gıda teknolojisiyle elma yetiştiriciliği üzerine master yapmıştı. Görevi o bölgedeki binlerce kilometrekarelik elma bahçelerini her mevsimde, her gün dolaşarak fotoğraflar çekmek ve bu fotoğrafları elma yetiştiricilerinin araştırma merkezine göndermekti. Merkez elma ağaçlarının üzerindeki çeşitli böceklerin yıl boyu vereceği zararları önlemek için çeşitli ilaçlar temin etmekteydi. Bu ilaçlar John’a gönderilmekte ve o da bunları elma üreticilerine dağıtmaktaydı. Merkez ona yazlık ve kışlık kullanabileceği 2 araç tahsis etmiş olup bu arabaların benzin masraflarını da karşılamaktaydı.

John'un evinin bahçesi yaklaşık 4 dönüm arazi üzerindeydi ve bahçesinde kendisine ait 62 çeşit elma ağacı vardı. Her çeşit elmadan da 3-4 çeşit ağaç dikmişti. Değişik renk ve büyüklükteki elmalar, değişik zamanlarda olgunlaştığı için biz 5 Eylül 2005'te 40 çeşit ağaçtan ikişer olgun elma toplayarak Ankara'ya getirmiştik. Haziran 2016'da John'ı tekrar ziyaret ettiğimizde bahçesindeki elma çeşidini 82'ye çıkardığını öğrendik.

James Wightman'ın oğlu John'un elma bahçesinde 5 Eylül 2005

Biz bu ziyaretten sonra kızları Elizabeth'in yaşadığı şehre, yengenin sürdüğü araba ile 2 saatte ulaştık. Elizabeth ve eşinin işlettiği 200 kişilik bir İtalyan lokantasına vardığımızda, içeriye önce ben girdim. İki genç kız bana "Hoş geldiniz!" dediler. "Patronunuz Elizabeth'i ziyarete geldim." dediğimde "Hoş geldin Emin amca!" diyerek yanaklarıma birer öpücük kondurdular. Çok şaşırmıştım. Kasada duran bir adam, fırlayarak arkadaki mutfaka koştu. Elizabeth mutfaktan koşarak geldi ve boynuma sarılarak "Sizi çok özledim Emin Amca, bizi çok sevindirdiniz" dedi.

Lokantanın dışına çıktık ve 3 aile birlikte bir hatıra fotoğrafı çektirdik. Fotoğraf çekilirken Elizabeth'in elimi tutması onun Emin Amcasını ne kadar sevdiği ve özlediğinin delilidir. O gece geç saatlere kadar lokantada sohbet ettikten sonra bizi ormanlık bir arazideki villalarında ağırladılar. Onun bana verdiği en güzel hediye de 1969 yılında onlara getirdiğim Ortadoğu gıdaları paketlerini açarken 4 küçük kardeşin üzerime çullandığı tarihi fotoğrafı idi.

Bu ziyaretimizden sonra da Kanada hududunda yer alan, abi ve yengenin Pos-

tam'daki evine ulaştık. Orada üç gün kaldıktan sonra bizi New York'a dönmek üzere Potsdam Otogarı'na getirdiler. Amerikalılarda anne, baba ve kardeş fark etmez otogara birini götürdüklerinde çekip giderler. Onlarda uğurlama adetleri yoktur. James Abim ve Janet Yenge bizi Türk usulü uğurlamak için otobüs kalkana kadar beklediler.

Şoför marşa basar basmaz karşılıklı olarak ellerimizi sallayarak vedalaşırken ikisinin de gözyaşları sel olunca bizim de gözyaşlarımız dökülmeye başladı. Bende vedalaşırken bir Amerikalı aileyi ağlatabildiğim ve ağlayabildiğim için bizim arkadaşlığımızın yüceliği ile gurur duydum.

Prof. James Wightman'ın Anma Gününe Katıldık

Prof. James Abi 2010 yılında Alzheimer'a yakalanmış, 2013'te komaya girince hastaneye yatırılmış ve 14 Ocak '015'te vefat etmiştir. Vefat günü, kar fırtınasından dolayı otobüs ve uçak seferleri iptal edildiği için ülkenin değişik şehirlerinde oturan çocuklarından hiçbiri babalarının cenazesine katılamamışlar.

Kızları Lidya kızım Nurcan'a telefon ederek, bildiğiniz gibi biz hava muhalefetinden dolayı babamın cenazesine katılamadık. 7 Haziran 2016'da babamız için bir anma günü tertip edeceğiz. Annem ve kardeşlerim, Emin Amcamızı da aramızda görmek istiyoruz diye davet etmişler. Eşim Canan ile beraber bu davete katıldık.

Prof. James Abiyi anma günü oğlu John'un açılış konuşması ile başladı. Ko-

Janet Wightman ile James Wightman'ı Anma Gününden 7 Haziran 2016

nuşmasının sonunda beni, sadece anma günümüz için Türkiye'den gelen babamın, hayatındaki en samimi ve en yakın dostu diyerek takdim etti ve bana da söz verdi.

Ben konuşmamda, Whightman ailesi ile 1966'da tanıştım. Aradan 50 yıl geçtiğini, şu ana kadar hatıra kitabım için yazmış olduğum bazı tecrübelerimizi özetledikten sonra, "Bizde erkek kardeşe Ağabey, onun eşine de Yenge denir dedim. Ben bu yarım asırlık dönemde James'e Ağabey ve Janet'e de hep Yenge diye hitap ettim. Onların çocukları da bana hep Amca diye hitap ettiler. Ben Whightman ailesini kan akrabalarından daha güçlü sevdiğimi ve onları Amerikalı akrabalarım olarak kabul ettiğim için ağabeyim Prof. Dr. James Wightman'ın anma gününde bulunuyorum" diyerek bitirdim. Konuşmamdan sonra da anma gününe katılan 80 dolayındaki kişi beni alkışladılar. Yaklaşık 8-10 kişi de elimi sıkarken benim anlamlı konuşmamı tebrik etti.

New York'taki Kadim Dostlar: Sami Tangül ve Ahmet Kahya-oğlu

Sami Tangül

Aslen Safranbolu'lu olup, 1950'ler den beri İstanbul Ortaköy'de Tangül Pastanesi sahibi olan aileye mensuptur. 1965'te New York Üniversitesi'nde (NYU) İngilizce dersleri alırken Amerikalı ailelerin evlerinde birer oda kiralayıp, 3-5 ay kaldıktan sonra Sami ile beraber Brooklyn semtinde bir daire kiraladık. 7-8 ay sonra onun İstanbul'dan çocukluk ve gençlik arkadaşı master için New York'a geldi.

Sami "Aydın ile ben ilkokuldan üniversiteye beraber okuduk. Onu yanıma almak zorundayım. Sen ayrılıp kendine bir yer bulursan çok memnun olurum" dediğinde onun ricasını anında kabul ettim. Ben de yine New York'un Brooklyn semtinde onun evine yakın küçük bir daire kiraladım.

Ayrıca, o bölgede oturan Türk öğrenciler kantinci Sami'nin iş yerine akşamları sık sık uğrayıp sohbet ediyordu. Sami ile onun evinde veya kantinde nerede ise her hafta birkaç kez buluşarak dostluğumuz pekişiyordu.

Sami 1971'de NYU'da ekonomiden doktora tezi yazma aşamasında Alan Greaspan'nın İstatistiksel Araştırma Merkezinde tam zamanlı çalışmaya başladı. Bu yüzden tezini bitiremediği ve Ekonomiden Doktora unvanı alamadığı için ABD'de kalmak zorunda kaldı. Alan Greaspan 1973'te ABD Başkanının Ekonomik Danışmanlar Kurulunun Başkanı oldu. Başlangıçta 60 kişinin çalıştığı bu merkez 1974'te tasfiye

*Sami-İnci, Kerem ve Oytun
Tangül*

aşamasına girdiği için çalışan sayısı, 60 kişiden biri Sami olmak üzere 5'e indi.

Alan Greenspan Sami Tangül'e o kadar itimat etmiş olmalıki, 9 Ağustos 1974'e Geralt Ford ABD Başkanı olunca Beyaz Saray'da tertiplenmiş olan kokteyle Sami de davet edildi. Kokteyl'e gitmek için Sami "Benim ayakkabım yok" deyince, ben de yeni almış olduğum ayakkabılarımı ona verdim. Sami dönüşte "Ben ABD Başkanı'nın Kokteyline gitmiş adamım." diye bana hava basınca ben de ona "Seni bu davete benim ayakkabılarım götürdü." espirisini yapmıştım.

Mayıs 1973'te New York'a getirttiğim kardeşim Bekir Eylül 1990'da ailece Türkiye'ye kesin dönüş yaptı. Kızı Yurdagül Rochester'de İlkokul 5'i bitirdiği halde, onu Bursa'da bir devlet kolejine almadılar. Sebebiyse ABD'de 6. sınıfı bitirenin Türkiye'de ilkokul 5.sınıfı bitirmiş sayılmasıymış. Bekir de Yurdagül'ü 1 sene daha okuması için New York'a götürüp Sami Aga'sına teslim etti. 1990/1991 ders yılında Sami Yurdagül'ü her gün sabah-akşam arabasıyla okula taşıdı ve aynı zamanda da onu evinde misafir etti.

Haziran 1991'de Bekir kızını almak için New York'a gittiğinde, Sami agasına "Sami Aga, sana borcumuz ne kadar?" dediğinde, O'da "Emin Agan ile biz akrabadan ileri kadim dostuz. Borcun yok. Tersî olsaydı, sen de, Emin agan da aynı hizmeti karşılıksız yerine getirirdiniz" cevabını verir. Günümüzde yakın akrabaların bile Sami'nin bu asaletini gösteremeyeceği kanaatindeyim.

Ahmet Kahyaoğlu

Giresun doğumlu olan Ahmet Kahyaoğlu liseden mezun olduktan sonra 1972'de New York'a terzilik yapan amcasının ziyaretine gelir. Amacı orada kalıp çalışmaktır.

Canan - Emin Çarıkçı ve Ahmet Kahyaoğlu, 2016

Önce, amcasının desteğiyle 6-7 ay İngilizce kursuna devam eder, sonra da bir lokantada garson olarak işe başlar.

Ben Ocak 1973'te yedek subay olarak askerlikten terhis olunca yine Brooklyn'da bir daire kiraladım. Oturduğum binada Ahmet'in çok yakın bir akrabası vardı. Ahmet sık sık onları ziyarete geldiğinden onunla çok çabuk kaynaştık.

Kardeşim Bekir Mayıs 1973'te New York'a geldiğinde önce bir lokantada bulaşıkçılık yaptı. Birkaç ay sonra da bir Türk duvar kâğıdı ustasının yanında çalışmaya başladı. Bu arada ben, kardeşim, Sami ve Ahmet'le sık sık buluştuğumuzdan samimiyetimiz giderek arttı.

Ağustos 1974'te Bekir ile Ahmet Brooklyn'in 5. Caddesi'nde bir Türk lokantası açmaya karar verdiler. Türk aşçısı olmadığı için iki Rum erkek aşçı ve orta yaşta iki Amerikalı bayan garson çalıştırmaya başladık. Lokanta 60 kişilik olup, ilk ay işlerimiz çok iyiydi. 2. ayda bölgedeki Rum gençler "Türklerle çalışamazsınız!" diye garsonlarımızı tehdit etmeye başladılar. Korkudan bir aşçımız işi bıraktı. Bir de bölgedeki 4-5 kişilik mafya çetesi lokantamızı her gün birkaç saat mesken tuttuğu için İtalyan asıllı müşterilerimiz lokantamıza gelmemeye başladılar. Açılıştan 50 gün sonra da lokantamızı kapatmak zorunda kaldık.

Lokantanın açılışında 2 metre boyunda yeni bir klima aldık ve 3.750 dolar ödedik. Onu sadece 40 gün kullandık. Satın aldığımız firmaya bu klimayı sadece 400 dolara geri satabildik. Eski eşya alıp satan bir firma sahibi lokantadaki alet ve edavata sadece 300 dolar verebileceğini bir kâğıda yazarak bana verdi. Ben de "Biz burada 40 günde 15 bin dolar kaybettik." diyerek kâğıdı yırtıp attım. O da "300 dolar hiç yoktan iyidir." diyerek çekip gitti.

Ben Eylül 1974'te doktora tezimin son aşamasına geldiğim için her gün lokantaya birkaç saat uğruyordum. Her gün kahvaltı ve akşam yemeğine gelen yaşlı bir İtalyan'a ev telefonumu verdim.

Lokantayı kapatmamızdan bir hafta sonra bu kişi beni arayarak "Gündüz saat 11:00'de lokantayı soydular. Çaldıkları bütün malzemeleri 5.Cadde, X numaranın 2. katına taşıdılar." dedi. Şahit olmasını istedim ama "Ben canıma doymadım." diyerek reddetti. Durumu polise bildirdim. Polis şahidim olup olmadığını sordu. Ben de "Fotoğraf da istiyor musunuz?" deyip telefonu kapattım.

Ben ABD'den Haziran 1976'da kesin dönüş yaptım. Aradan 46 yıl geçti. Buna rağmen Sami ve Ahmet ile her yıl birkaç kez hala telefonlaşarak hasret gideririz. Sami 2 yılda bir İstanbul'a geldiğinde de onunla görüşürüz. 2005 ve 2016'da onları ve Wightman ailesini 14'er günlük ziyaretlerimizde Tangül ve Kahyaoğlu ailelerinin misafiri olduk. Hatta 2012 yılında oğlum Oğuz ve ailesini birer hafta misafir ettiler. Allah onlardan razı olsun ve kadim dostluğumuzu daim eylesin.

25. NURCAN'IN HAYATI, HASTALIĞI VE VEFATI

Eğitimi ve Hukuk Öğrencilerine Katkıları

Nurcan 9 Şubat 1983'te Hacettepe Üniversitesi Hastanesi'nde doğdu. Ben aynı yılın Ağustos'unda İslam Kalkınma Bankası'nda (IKB) çalışmak için ciddiye gittim. Kasım ayında ailem de Cidde'ye geldi. Nurcan 5 yaşına girince, İngilizce öğrenebilmesi için onu Cidde'deki Amerikan anaokuluna gönderdim. Zaten bankanın lojmanlarında Kuzey Afrikalıların haricinde herkesin konuştuğu ortak dil İngilizce idi.

14 Ocak 1981'de doğan oğlum Oğuz da Amerikan Anaokulu ile ilkokulunda ikinci sınıfı bitirdiği için her ikisi de anadili gibi Amerikan aksanlı İngilizce öğrenmiş oldular.

Haziran 1989'da Ankara'ya kesin dönüş yaptık. Oğuz giriş sınavını kazanarak TED Ankara Koleji'nin 3. sınıfına başladı ve 1998'de kolejden mezun oldu. Nurcan da önce Arı Koleji İlkokulu'na, sonra da özel okullar sınavını kazanarak TED Koleji Ortaokuluna girdi ve Haziran 2000'de mezun oldu.

Nurcan'ın hedefi İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine girmekti. İlk yıl üniversite sınavında oraya kazanamadığı için 2001'de tekrar sınava girdi. Benim ısrarımla ilk tercih olarak Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesini yazdı ve orayı kazandı. Çünkü bu fakülte o dönemin yeni emekli olmuş ve duayen öğretim üyeleri ile çok kaliteli bir okul idi. O yıl üniversiteye başlayan Nurcan, Çankaya Hukuk Fakültesi'nden 2005 yılında mezun oldu.

Nurcan'ın Eğitiminde Mezuniyet Yılları

*Arı Koleji İlköğretim
(1989- 1994)*

*TED Koleji Ortaokulu
(1994-1997)*

*TED Koleji Lisesi
(1997- 2000)*

Avukatlık stajını Ankara’da değil, İstanbul’da yapmakta ve orada çalışmakta ısrar etti. Ben de kızım, “Ağabeyini ve seni hep paralı okutuk. Stajını Ankara’da yap sonra git İstanbul’da çalış.” dedim ise de aldığım cevap, “Baba İstanbul Barosu Ankara’da aldığım stajı kabul etmez.” dedi. “Peki, niye ille de İstanbul diye tutturuyorsun?” diye sordum. “Baba İngilizce bilen bir avukat olarak ben ancak İstanbul’da yükselebilirim, Ankara’da değil!” dedi ve ısrarını sürdürdü.

Birkaç gün karşı çıkmama rağmen Nurcan’ın talebini kabul etmek zorunda kaldım. Eylül 2005’te İstanbul’da Nurcan’a bir daire kiralamaya karar verdik.

Maddi gücümüze de göre Beşiktaş Dikilitaş’ta bir tavan arası daire kiralayabildik. Dairenin camları yoktu. Sadece duvarlar ile tavanın birleştiği yerde 2 adet küçük cam çerçeveden içeriye güneş ışığı girebiliyordu.

*İstanbul Barosuna kayıt
Kasım 2006*

Haziran 2005, Ankara

Haziran 2005’ te Çankaya Üniversitesi’nden Nurcan Hukuk Fakültesi’nden mezun oldu, Oğuz da İşletme Bölümünden Master derecesini aldı.

Nurcan, Haziran 2003’te Hukuk 3. sınıfa geçince Ankara’daki Avrupa Genç Hukukçular Derneği’ne (European Law Students Association - Elsa) üye oldu. Mayıs 1981’de Viyana’da kurulan ELSA’nın şu anki merkezi Belçika’nın Brüksel şehridir. Türkiye’de ise 4 büyük ilde (İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana) faaliyet göstermektedir. Mayıs 2021 itibariyle Elsa Avrupa’da 44 ülkede faaliyet göster-

mekte olup, 350'den fazla şubesi ve 70 binden fazla üyesi olan dünyanın en büyük hukuk öğrencileri ve mezunlarının dayanışma ve kaynaşma derneğidir. ELSA'da üyeler 30 yaşına kadar asil üye 30 yaşından sonra da fahri üye sayılırlar. ELSA'nın Türkiye ve İstanbul Şubeleri Nisan 1991'de İzmir şubesi Ekim 1996'da da Ankara Şubesi Aralık 1996'da kurulmuştur.

Nurcan stajını bitirip Avukat unvanını aldıktan sonra İstanbul'daki Hollandalı uluslararası bir inşaat ve yatırım şirket olan Redevco'da 2006 yılında işe başlayınca yine Dikilitaş'ta normal bir daireye taşındı. Ankara'daki Gordion AVM'nin inşaatını gerçekleştiren firmanın Nurcan çalışırken Erzurum Palandöken'de, Manisa'da ve Edirne'de de projeleri vardı.

New York dönüşü Nurcan'a maddi gücümüze de göre Beşiktaş Dikilitaş'ta bir tavan arası daire kiralayabildik. Dairenin camları yoktu. Sadece duvarlar ile tavanın birleştiği yerde 2 adet küçük cam çerçeveden içeriye güneş ışığı girebiliyordu.

Nurcan'ın ELSA'daki faaliyetleri

- 2004-2005 ELSA Türkiye Genel Sekreterliği
- 2005-2006 ELSA Türkiye Genel Merkez Başkanlığı
- 2005-2007 Türkiye ELSA Aktif Dergisi Editörlüğü. Bu dergi Türkiye'de Nurcan'ın öncülüğünde kurulmuştur. Bu dergide Türkiye'den Avrupa'ya giden ve Avrupa'dan ülkemize gelen hukuk öğrencilerinin faaliyetlerine, intibahlarına ve izlenimlerine yer verilmektedir.
- 2005-2007 ELSA Türkiye Tanıtımdan Sorumlu Başkan Yardımcılığı
- 2007-2011 Brüksel'deki ELSA Avrupa Genel Merkezi Yönetim Kurulu Üyeliği görevlerinde bulundu.
- Diğer sosyal görevleri ise;
- Çevre hukuku ile ilgili İstanbul Barosu komisyonunda gönüllü çalışmalara katılmıştır.

- Hidroelektrik santralleri ile ilgili davalarda gönüllü vekillik görevini ülkemizin doğal kaynaklarını ve çevre haklarını korumak amacı ile meslek hayatı boyunca hastalandığı dönemde dahi gerçekleştirmiştir.

- Avrupa'da ELSA'nın kuruluşunun 30. yılı münasebetiyle 1 Avrupa ülkesinde düzenlenecek uluslararası 5 günlük bir seminerin Türkiye'de Alanya'da Ekim 2010'da yapılmasını sağlamıştır.

Nurcan'a ELSA seminerinin Türkiye'de yapılmasını nasıl sağladığını sormuştum. Seminerin tarihi belli olup 2010'da olacaktı. Bu bölgede beş yıldızlı bir otelde 5 gün sürmesi, öğle yemeği dâhil üç öğün yemek verilmesi gerekiyordu. Çünkü öğle yemeği verilmezse dışarıya çıkan katılımcıların önemli bir kısmının öğleden

sonraki oturumlara zamanında yetişememesi endişesi vardı. Seminerle ilgili karar Mayıs 2010'da Brüksel'deki ELSA Avrupa Merkezi Yönetim Kurulu toplantısında alınacaktı.

“Ben de bu toplantıyı düzenlemeden on ay önce Alanya'ya giderek 4 otelle Euro bazında fiyat pazarlığı yaptım. Kişi başı fiyatlar 40-50 Euro idi. 38 Euro'ya inen bir otel yöneticisine, ‘Size 500 katılımcı garantisi veriyorum, fiyatı 30 Euro'ya indirir misniz?’ teklifinde bulundum. O da memnuniyetle kabul etti.

“Mayıs 2010'da ki ELSA'nın Brüksel'deki Yönetim Kurulu toplantısında İngiliz üye günlük 65 Euro, Fransız 55 Euro, Yunan'da 45 Euro, Ben de 30 Euro teklif ettim. Bu teklifim anında kabul edildi. Otele 500 katılımcı Garanti vermiştim. Seminere 580 kişinin katılmasına çok sevindim. Bu semineri yönetirken de çok başarılı olduğu için birçok tebrik almamda benim için gurur vericiydi” demişti.

Allah'ın işine bakın. Ben ekonomi doçenti ve tek maaşlı bir aile olarak Türkiye'de geçim sıkıntısı çektiğim için Cidde'deki İKB'de çalışmaya gideceğim. O zaman 6 aylık olan Nurcan 5 yaşına girince onu Cidde'deki Amerikan Okulu'na yollayacağım. Nurcan da ana dili gibi İngilizce öğrenmesi sayesinde uluslararası platformlarda gövde gösterisi yapacak. Benim için çok gurur verici idi.

Nurcan'ın ELSA Faaliyetleri

Belirtmem gerekir ki, Haziran 1989'da Cidde'den Ankara'ya döndüğümüzde, iki çocuğumun da İngilizcesinin kaybolmaması için Oğuz'u ilkokuldan üniversiteye, Nurcan'ı ilkokuldan Liseye kadar İngilizce eğitim veren kurumlarda okutabilmem için İstanbul Tarabya'daki Sanatçılar ve Dostlar Sitesindeki 190 metrekaarelik iki katlı dairemi satmak zorunda kaldım, bugünkü değeri en az 5-6 milyon liradır.

ELSA'cılık sayesinde Nurcan'ın en az 15 Avrupa ülkesinde çok samimi olduğu Avukat arkadaşları oldu. Bunlardan biri Romen diğeri de Yunanlı idi. Nurcan Romanya ELSA'sının bir toplantısına katılmak için Bükreş'e gider. Toplantıdan sonra onu davet eden arkadaşının bir dağın tepesinde çiftliği olan ailesine yatıya gider. Kızın babası, annesi ile tartışmaya başlar ve bir de eşine okkalı bir küfür eder, bu küfürü duyan Nurcan kahkahayı basınca adam “Eyvah, bu küfür Türkçe imiş!” diyerek ellerini başının tepesinde koyar.

Nurcan 2006-2012 dönemi İstanbul'daki Redevco şirketinin, başlangıçta 5 avukatından biriydi. 2010 yılında, "Kızım 27 yaşına girdin, evlenmeyi niye düşünmüyorsun?" diye sordum. Sonra da "Sana 'İmam evinde aş, ölü gözünde yaş olmaz!' demiştim. Sen de mutfak duvarına 'Ölü gözünde yaş, Nurcan evinde aş olmaz!' tabelası astığın halde hafta sonları vakit bulduğunda, arkadaşlarınla evde beraber yemek pişirip kafanıza göre eğlendiğinizi de duydum." diye sordum.

Nurcan'ın cevabı, "Baba biz Redevco'da önce 5 Avukat idik. 2008-2009'daki ekonomik krizi bahane ederek, avukat sayımızı beşten üçe indirdiler. Şu anda biz avukatlar 5 kişilik işi 3 kişi yapmak zorundayız. Onun için 2 yıldır hafta sonları dâhil bizim mesai mefhumumuz yok! Nasıl düşünebilirim?" dedi.

"Bugün cuma. Bu sabah amirime 'Annem ve babam Ankara'dan beraber ziyaretime geldiler. Saat 18:00'de çıkabilir miyim?' diye sordum. 'İşin bitmeden gidemezsin.' dedi. Ben işimi ancak 23:00'te bitirdikten sonra eve gelebildim. Bu çalışma şartlarında evlensem eşimle hafta sonu bile bir program yapamayacağıma göre ben nasıl evleneyim baba?" diyerek bana postasını attı.

Ben de "Kızım anan seni Redevco için mi doğurdu? İşini değiştir o zaman." dedim. Ayrıca, "Bana bak, ben ananla görücü usulüyle evlendim. Sana 2 yıl müddet. Eğer bu sürede evlenmezsen seni görücü usulü ile evlendiririm!" restini ciddi olarak söyledim.

Her altı ayda bir, Nurcan'ı ziyaret ettiğimizde "Kızım bir buçuk yıl kaldı, bir yıl kaldı...", diye hiç gülmeden tekrarlardım 6 ay kala anası, baban seninle kafa buluyor sinyalin vermiş ki, ben 6 ayın kaldı dediğimde, Nurcan "Baba biz avukatız, senin hatırın için akşama evlenir, ertesi sabah boşanırım" postasını atınca da bir buçuk yıl sonra o konu ile ilgili de neşelenmiştik.

Redevco şirketi Edirne'de bir AVM kurmak için belediyeden büyük bir arsa satın almıştı. Yeni gelen Belediye Başkanı çok ucuza satıldığı iddiasıyla dava açmış. O zaman Redevco'da 3 Avukat olmasına rağmen duruşmalara sadece Nurcan katılıyormuş. Nurcan Edirne Adliyesi'nde görevli polisler nerelisin diye sorulduğunda;

- Tekirdağlı ise annem Şarköylü hemşireyiz, Ankaralı ise ben de Ankara'da doğdum hemşireyiz, Balıkesirli ise ailece Balıkesir nüfusuna kayıtlı olduğumuz için sadece nüfus cüzdanımı göstererek hemşireyiz diyormuş.

Nurcan adliye kapısından girip mahkeme salonuna girerken koridordaki polisler ona yaklaşarak, "Hoş geldin hemşerim" diye karşılıyorlarmış. O da "Sağ ol hemşerim" deyip işi acele imiş gibi hızla yürümeye devam ediyormuş. "Niye ki?" dediğimde "Baba, iki farklı hemşerimin aynı anda bana yaklaşmasının önleme formülüm" demişti.

Nurcan bir arkadaşı ile birlikte Dikilitaş'ta bir yer kiralarak hobi için bir seramik atölyesi açmıştı. Boş vakitlerinde orada buluşup çalışıyorlardı. Türkiye Barolar Birliği (TBB) Türkiye çapında bir seramik yarışması düzenlemişti. Nurcan bu yarışmaya hâkim, savcı ve avukat figürlü bir eserle katılmıştı. Alt metni “Gerçek adalet ancak bu üçlünün güçlü, bilgili ve dürüst olmasıyla sağlanabilir.”di. Nurcan bu yarışmada mansiyon şeref ödülünü kazanmıştı. Ödülü TBB başkanı takdim etmişti.

Nurcan daha önce tanıştığı, Beyoğlu İstiklal Caddesi'nde, 4 odalı bir hukuk bürosunda bağımsız çalışan avukatları Aralık 2011'de ziyaret eder. Onlara işinden ayrılmak ve kendi başına avukatlık yapmak istediğini, olur da buradan bir avukat ayrılırsa haber vermelerini rica eder. Haziran 2012'de bir avukat ayrılınca Nurcan Redevco'dan istifa ederek orada serbest avukatlık yapmaya başlar. Aralık 2015'te Kahramanmaraşlı Avukat Anıl Engizek ile nişanlanınca da, İstanbul'daki iş hayatı sona ermiş oldu.

Nurcan'ın Hastalığı, Evliliği ve Vefatı

Nurcan Eylül 2001'de, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde derslere başlayınca Maraş'tan Anıl Engizek ile tanışır. Anıl profesyonel olarak Çankaya'nın basketbol takımında oynamaktadır. Gündüzleri çok sık yapılan antrenmanlardan dolayı derslere yeterince katılmadığı için fakülte'deki eğitimini uzatmak zorunda kalır. Nurcan bu fakülteyi 2005 yılında bitirip İstanbul'a yerleşince Anıl ile aralarındaki irtibat kesilir.

Anıl 2009 yılında mezun olduktan sonra Nurcan'a evlilik teklifinde bulunur. Nurcan evlilik konusunda daha önce açıkladığım, bana söylediği mazeretleri sıralayarak onun teklifini reddettiği gibi, yaklaşık 4 yıl onun telefonlarına bile cevap vermez. Nurcan 2012'den itibaren kendi avukatlık bürosunda çalışmaya başlayınca Anıl'ın telefonlarına cevap verse de evlenme konusunu sürekli olarak ertelemektedir.

Anıl Nurcan'ı ilk göz ağrısı olarak kabul etmiş olmalı ki, annesi Fatoş Hanım ve 40 yıllık avukat babası Mehmet Engizek'in evlenme konusunda aracı olmalarını sürekli olarak reddeder. Bir gün babası Mehmet Bey “Oğlum fakülteyi 8 senede bitirdin. Evlenmen de 8 yıl mı sürecek? Bir sürü bekâr avukat arkadaşın var. Git onlarla tanış...”der demez, anında “Baba sen de Avukat Mehmet'in oğlu olsaydın, fakülteyi 8 yılda bile bitiremezdin.” cevabını vererek kendine göre haklı bir gerekçe ile durumuna açıklık getirir.

2015 yılının Haziran ayında, Biz Gömeç'in Karaağaç köyündeki yazlık evimizdeyken Nurcan “Baba ben evleniyorum.” dedi. “Ne oldu ki, kafana taş mı düştü? Hayırlısı olsun, damat nereli?” diye sorduğumda “Kahramanmaraşlı, fakülteden sınıf arkadaşım Avukat Anıl Engizek. 15 gün önce ben Maraş'a gidip onun ailesi, Gaziantep'teki ninesi ve ablası Esra ile tanıştım.” dedi.

Ben de “O zaman sen de davet et, bizi yazlığımızda ziyaret etsin.” dediğimde memnuniyetle kabul etti. Anıl bize 1 kilometre mesafedeki bir otelde 3 gün kaldı, akşam yemeklerinde bize katıldı, gündüzleri de de Ayvalık, Cunda Adası, Burhaniye ve Kaz dağları eteklerinde dolaşarak çok hoş bir vakit geçirdik ve sohbet ettik.

Kasım 2015’te Kahramanmaraşlı Engizek ailesi de bizi Ankara’da ziyarete gelerek bizimle tanışmış oldu. 12 Aralık 2015’te Nurcan ve Anıl’ın nişan törenini Ankara’da bir otel salonunda yaptık. Yüzüklerini de Maraş Göksun’lu kadim dostum, Prof. Dr. Mehmet Sağlam takmıştı. Bu arada düğünün de 9 Nisan 2016’da Maraş’ta yapılmasına karar vermiştik. Benim 5 kardeşim ve çocukları Bursa’da, dayı ve amca tarafından sülalem Balıkesir’de oturmaktaydı. Bu iki şehre Maraş çok uzak olduğu için yakın akrabalarımın maddi açıdan Maraş’ta nisan ayında yapılacak düğünümüze çoğunun katılamayacağını düşünerek Mart ayı içinde Bursa’daki Kırıcılar Oteli’nde bir kına gecesi yapmaya karar vermiştik. 4 Ocak 2006’da bu otelde mart ayı için yer ayırtmak amacıyla İstanbul’dan gelen kızımız Nurcan ile Bursa’da kız kardeşin Fatma Gezin’in evinde buluştuk.

Sabah kalktığımızda eşim Canan, Nurcan’ın sancısı olmasından ve ses tonunun değişmesinden şüphelendiği için onu hemen bir hastaneye götürdü. Eşimin ifadesi ile doktor bey ultrason istemiş. Sonuçta karnında 17 santimlik bir kist görülmüş. Nurcan’a hemen İstanbul’a gidip kendi doktorunuza görünün tavsiyesinde bulunulmuş. İstanbul’daki doktoru da gerekli tetkikleri yaptıktan sonra hemen ameliyat olmasının gerektiğini söylemiş.

Nurcan da “Ben İstanbul’daki işimi ve evimi kapattım. Ailem Ankara’da oturuyor.” dediğinde Ankara’daki Başkent Hastanesi’nde ihtisas yaptığı hocası Prof. Dr. Ali Ayhan’ı arayarak günlerden Perşembe olmasına rağmen Cumartesi günü için ondan hızlıca bir randevu almış.

Cumartesi hastaneye birlikte gittik. En az 2 saat bekledikten sonra Prof. Dr. Ali Ayhan Bey tetkiklere başladı. Sonuç olarak da “21 Ocak Pazartesi sabahı saat 08:00’de aç karnına gel, seni ameliyat edeceğim.” dedi.

Durumu hemen nişanlısı Anıl’a bildirdik. O da Maraş’tan Pazar günü Ankara’ya geldi. Pazartesi sabahı erkenden hastaneye beraber giderek önce odasını ayarladık. Sonra da Nurcan’ı ameliyathaneye indirdiler. 2 saat sonra “Hastanın yakınları ameliyathaneye insin.” diye odaya telefon ettiler. Anıl ile eşim aşağıya indiler. Prof. Dr. Ali Ayhan Bey kapıda “Hastalık (kanser) kalın bağırsağa indiği için biz gereğini yaptık, ancak rahime kadar da indiğini düşünüyoruz. Sizden izin istiyoruz. Aksi halde bu ameliyatı yapamayız.” demiş.

Annesi de “Hocam, sizin kızınız bu durumda olsaydı ne yapardınız?” diye sormuş. O da “Nurcan’ın hayatı söz konusu, rahim alınmalı.” deyince “Gereğini yapın!”

demiş. Anıl da “Bana Nurcan’ın hayatı lazım, Gereğini yapın demiş. Öğleden sonra 15:00 gibi baygın halde Nurcan’ı odaya getirdiler. Genel Cerrah Dr. Tevfik Avcı Bey, odaya gelerek “Kalın bağırsağı kesmek zorunda kaldık ve şimdilik bir aparatla dışarı bağladık. Durumuna göre birkaç sonra içeriye alabiliriz. Kanseri bağırsağı sarmış. Hatta rahime metastaz yapmış” dedi. Akşam uğrayan Profesör Ali Ayhan da aynı ifadelerde bulundu ve 20 güne kadar hastanede tedaviye devam edileceğini söyledi.

Anıl Nurcan’ın durumunu ailesine bildirdiğinde, Fatoş Hanım hemen eşimi arayarak “Canan Hanım, ne olur çok üzülme, yukarıda Allah var, bizim için önemli olan Nurcan’ın sağlığı diyerek teselli etti.

Ben damadımız Anıl ve annesi Fatoş Hanım’ın bu ifadelerini ve asil davranışlarını birçok kişiye övünerek anlattım. Bazı insanların “Bize çocuk vermeyecek hanımı ya da gelini ne yapalım?” diyebildiği şu günlerde onların Nurcan’a daha da sahip çıkarak en zor anlarında onun ve bizim yanımızda olmaları sebebiyle her zaman bu aileye müteşekkirimiz.

Nurcan taburcu olup ve eve geldikten sonra her 2 haftada bir Başkent Hastanesi Onkoloji bölümünde tedavi (kemoterapi) görmeye başlamıştı. Anıl ise bize gelerek “Kanser hastası için moral çok önemli. Bunun için ben Nurcan’la hemen evlenmek istiyorum.” teklifinde bulundu. Onun bu ricasını kabul ederek Ankara’da, aile arasında 4 Nisan 2016’da yıldırım nikâhıyla Nurcan ve Anıl’ı evlendirdik.

Nurcan – Anıl Nikâhı, 04.04.2016

O hafta sonunda biz de Maraş'a gittik. Eğer hastalık olmasaydı düğün 9 Nisan'da Maraş'ta olacaktı. Yazlıktan kadim dostumuz olan Nurhayat ve Yaşar İdal çifti de düğünümüz için aylar öncesinden İstanbul-Kahramanmaraş gidiş - dönüş uçak biletlerini almışlardı. Maraş'ı ziyaret ederiz düşüncesiyle uçak biletlerini iptal ettirmemişler.

Emin - Canan Çarıkçı, Anıl – Nurcan Engizek, Fatoş – Mehmet Engizek

Anıl-Nurcan, Esra Bakır ve oğlu Çınar

Nurcan – Deniz

Onlarla Cumartesi günü buluşarak Fatoş Hanım'ın rehberliğinde Maraş'ın çarşılarını ve tarihi eserlerini gezdik. Eve geldiğimizde "İdal ailesinden size bahsetmiştim." dedim. Dünürlerimiz de "Sizin kadim dostunuz, bizim de kadim dostumuzdur." dediler. İdal ailesi de aramıza katıldı ve akşam yemeğini beraber yedik. O akşam daha geniş bir aile olarak sohbetimiz zenginleşti. Maraş barosu'na ait sosyal tesislerde kahvaltımızı yaptık ve sohbetimiz devam etti. Pazartesi sabahı da Anıl İdal çiftini havaalanına götürdü.

Nurcan ve Anıl'ın Nikâh Törenine Gelen Akraba ve Dostları

Nurcan ve Anıl evliliklerini farklı şehirlerde birbirlerini birkaç haftada bir ziyaret ederek geçirdiler. Bu zorlu ve acı çektirici süreç 2 yıl 10 ay (34 ay sürdü). Nurcan vefatından 2-3 ay önce sürekli olarak Ankara'da evimizde kalmak zorunda kaldı. Çünkü bacaklarındaki dayanılmaz kemik ağrıları arttığına, gece gündüz demeden hastanede derhal morfin aşısı vurdurmak zorunda kalıyorduk. Sevgili kızımız Nurcan ne yazık ki hayatının baharında 35 yaşında iken 16 Kasım 2018'de Cuma günü saat 17:00'de vefat etti. Bursa, Şarköy, Balıkesir, İzmir ve İstanbul gibi şehirlerden akraba ve dostlarımızın cenazeye yetişebilmeleri için defin işini Cumartesi günü Ankara Kocatepe Camii'nde ikindi namazından sonraya bıraktık. Allah kimseye özellikle genç yaşta giden bir evlat acısı vermesin, içimizdeki ateş bir türlü azalmıyor.

Nurcan'ın cenaze namazı Ankara dışından gelen akrabalar, dostlar ve Nurcan'ın arkadaşlarına ilaveten Hacettepe ve Çankaya Üniversitelerinden 15-30 yıl önce mezun olmuş olan yüzlerce öğrencimin de katılımıyla Ankara Kocatepe Camisi'nde kılındı.

Ayrıca Nurcan HES'lerle ilgili mücadele eden Kastamonu Loç Vadisi köylülerinin gönüllü avukatlığını yaptığı için o yöreden de birçok kişi cenaze namazına katıldı. Cenaze namazı kılınmadan önce onlardan bir kişi omuzlarda taşıdıkları sarı yazma şalını tabutun üzerine sardılar. Ankara'daki Gölbaşı mezarlığına da geldiler.

Defin işleminden sonra mezarın başında bir tahta üzerine mezar numarası yazılırken içlerinden bir kadın tabutun üzerine konmuş olan sarı yazmayı mezarın oradaki tahtanın alt kısmına sararken "Ah be kızım, diyerek gözyaşı dökmeye başladı..." Ben de kızım Nurcan'a olan bu sevgi seli karşısında çok hislenerek aha fazla kendimi tutamadım ve tekrar ağlamaya başladı.

Nurcan'ı Kadim Dostlarının Değerlendirmeleri

Av. Mümin Karacakayalılar (Uludağ İhracatçılar Birliği Genel Sekreteri)

Nurcan avukat olup, İstanbul'a yerleşmişti. O güne kadar bir kızımız ve bir kardeşimizdi. Ancak, 2012 yılında İstanbul'da geçirdiğim birkaç aylık sıkıntılı günlerimde, beni sık sık ziyaret ettiğinde, çok mutlu oldum ve hem de bir o kadar da onunla gururlanmıştım. Sen bir dini bayramda, beni yalnız bırakmamak adına, Ankara'daki anne ve babana bile gitmeyen bir meleğimdin.

Bu yazıyı yazmak bana çok ağır geldi. Çok erken gittin be Nurcan'ım. Henüz 35 yaşında idin. Beraber yapacak çok işimiz olacaktı. Çünkü ben de avukat oldum. Bu dünyada sana bir şey yapamadım. Sen herkese iyiliği ve sevgiyi karşılıksız verir-

din. Sen çok iyi bir insandın. Mekânın cennet olsun. Rahmetle, minnetle ve dualarımla anıyorum ve anacağım seni.

Av. Sezil Şimşek Çalışkan

Ben Sezil. Nurcan ile ne zaman tanıştığımızı net olarak hatırlamıyorum. Ancak, tanıştığımız andan itibaren sanki birbirimizi çok uzun zamandır tanıyor gibi hissetmiştik. İkimiz de 9 Şubat günü doğduğumuz için, huylarımız biraz benzeşiyordu. Genelde benzer fikirlere sahip oluyorduk. Onu ELSA vasıtasıyla tanıdım. Ben ELSA'nın İzmir Şubesi'nin Yönetim Kurulu'nda yer alıyordum. Nurcan ELSA'nın Ankara Şubesi ve yurtdışı toplantılarında da aktif olarak yer almaktaydı.

Nurcan ELSA işleriyle ilgili İzmir'e geldiğinde evimizde, ben de Ankara'ya gittiğimde onlarda kalıyordum. İlk defa onlarda kaldığımda Nurcan'ın Babası Emin Hoca, babamın eğitim durumunu ve ne iş yaptığını sordu. Ben de "Hacettepe Üniversitesi, İşletme Bölümü'nden 1979'da mezun oldu." dedim. "Baban benim öğrencim." deyince çok heyecanlandım. Telefona sarılarak "Ben Emin Çarıkçı'nın evinde misafirim." diye babama haber verince o da çok şaşırdı ve sevindi.

Hayat ne değişik tesadüfler çıkarıyordu karşımıza. Şaşırmıştık ama bir taraftan çok sevinmiştik. Çünkü Nurcan'la ortak yönlerimiz, kesişen yollarımız, benzer düşüncelerimiz artıyordu ve bu da dostluğumuzu perçinliyordu. Ankara'ya gittiğimizde mi-demiz Canan Teyzenin güzel krepleri ile şenleniyordu. Çok güzel vakit geçiriyorduk.

Nurcan ağır hastalığının son zamanlarında, Başkent Hastanesi'nde, sürekli olarak annesinin refakatçi kalıp yorulmasına çok üzülüyordu. Bir gün ani bir kararla İstanbul'dan Ankara'ya hastaneye gittim ve bir gece yanında yattım. Hiç unutamayacağımız bir akşam daha geçirdik. Belki o an için kimseye anlatamadıklarını, içindeki sevgiyi, kedilerine olan özlemini, biriktirdiği sitem ve kırgınlıklarını anlattı. O gece hiç bitmesin istedim. Çünkü içimde bir şeyler bu işin iyiye gitmeyeceğini söylüyordu bana. Ben o sese kulak vermedim. Sadece onu dinledim. O anlattı, ben dinledim. Arada dizi ağrıyordu, bacakları sızlıyordu, morfin vermediklerinden dem vuruyordu. Sonra unutuyor yine anlatıyordu. Maraş'ı, İstanbul'u, mesleği, kadınları, çevreyi... Onu çok özliyorum.

Av. Özlem Bakırcı

Hukuk Fakültesi'ne başladığımda sadece üniversite hayatının yetmediği, faydalı olmak ve öğrenmeye sosyal hayata karışarak devam etmek için üyesi olduğum ELSA'nın ilk ulusal koordinasyon toplantısına katıldım. Anıtkabir ziyareti dışında Ankara'ya ilk gelişimdi, bizi misafir eden ELSA Türkiye Genel Sekreteri yine bir hukuk öğrencisi olan Nurcan'ımın önderliğinde, ekipçe Kuğulu Park'ta sabah erken saatlerini birlikte geçirdik.

Buz gibi sabah serinliğinin ardından bizi evine davet edişi; sımsıcak bir yuvada anneciği Canan teyzemin 15 yıl boyunca, hep sonrakini özlemle bekleyeceğimizi o gün bilmediğimiz muhteşem kahvaltı sofrası ve Emin Hoca ile ilk tanışmamız... Nurcan, Sezil, Enis, ben, dört kafadar Emin amcamızın karşısında hukuk öğrencileri olarak sözlü mülakattaymız gibi büyük bir heyecanla bize anlattıklarını dinlemiş, sorularına cevap verebildikçe mutlu olmuştuk.

Dernek görevlerimiz bitip avukat olduğumuzda ise, biz fark etmeden çok yakın dostlar olmuş araya giren mesafelerin bile önemi olmaksızın bir araya her geldiğimizde çocuk gibi kahkahalar atmış, aynı amaçlar uğruna, Kadın Hakları, Çevre Hukuku ve bunun gibi birçok alanda omuz omuza çabalamış, bazen fikir ayrılıklarında didişerek doğruyu bulup birbirimizle gurur duymuştuk.

Bugün hala Nurcan'ının gittiğine çok inanamıyorum. Çünkü ortak amacımız her konuda bir gelişme varsa onunla konuşurken buluyorum kendimi ve sanırım artık iki kişilik veriyorum bu mücadeleyi... Ve çok iyi biliyorum ki; Ankara'da kocaman ve sıcacık bir yuvar ve odam hep var olacak. Ne zaman danışmam gereken bir husus olursa arayabileceğim, telefonun ucunda beni cevaplayacak Emin Hocamın ve Canan Teyzemin olduğuna şükrettiğim gibi... Nurcan'ım sana tüm bunlar ve şahane dostluğun için tekrar çok teşekkür ederim.

Av. Enis M. Burdurlu

Tüm arkadaşlarımı geride bırakıp, İstanbul'dan Ankara'ya Üniversiteyi okumaya geldiğim ilk seneler; bir yandan Hukuk Fakóltesi'nin zorlu derslerini geçmeye çalışıyorum, bir yandan hemen hemen kimseyi tanımadığım bir şehre alışmaya ve yeni arkadaşlar edinmeye çalışıyorum, ama ne fayda! Son bir çare sosyal etkinliklere katılmak için ELSA Avrupa Genç Hukukçular Derneği'ne giriyorum ve orada tanışıyoruz senle Nurcim.

Takip eden yıllarda, en yakın ve en çok güvendiğim dostlarımdan biri oluyorsun. Birlikte Ankara'da öğrenci etkinlikleri için çalışırken, Özlem, Sezil ve ben adeta sizin evinizin yeni çocukları oluyoruz. Emin Amcam ve Canan Teyzem ile sanki yıllardır ve o evin evlatlarıymız gibi birlikte sofraya oturuyoruz. Bugün farklı dünyalarda, can dostluğumuz eskisi gibi sürüyor Nurcim; ve eskiden olduğu gibi Çarıkcı ailesinin bir evladı olduğumu hala hissediyorum.

Nurcan Çarıkcı Engizek Genç Kadın Fonu

Hak savunucusu, avukat, iki kedi annesi, seramik meraklısı ve saymakla bitmeyecek daha nice işi başaran dostumuz Nurcan'ımızın aramızdan ayrılışının üçüncü yılında onun yaşama kattıklarını artırarak çoğaltmak amacıyla ailesi, eşi Anıl ve arkadaşları bir araya gelerek Karakutu Derneği'nin çatısı altında bu fonu kurduk.

Nurcan, bir avukat ve hak savunucusu olarak çevre alanında yılmadan mücadele etti. HES'lerle (Hidro Elektrik Santrali) mücadele eden Kastamonu'nun Cide ilçesindeki Loç Vadisi köylülerinin gönüllü avukatıydı. Gönüllü olarak İstanbul'dan Kastamonu'ya kar kış demeden ülkenin bir ucundan diğer ucuna termik santrallere karşı eyleme giderdi. Davalara, basın açıklamalarına koşar, herkesle dayanışır, ihtiyaç duyulan her yerde desteğini gösterirdi. Biz arkadaşları için de hep orada olduğunu bildiğimiz, sırtımızı yaslayabileceğimiz bir ağaçtı.

Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesinde lisans eğitimi sürdürürken ELSA Derneği Ankara Şube Başkanlığı yaptı. Aktivist avukatlık pratiğinin yanında, İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Yüksek Lisans Programı'na başarıyla devam etti. İstanbul Barosu komisyonları ve diğer mecralarda verdiği eğitim ve panellerle hak mücadelesini insanlarla paylaştı.

Tüm bunların yanında bitmeyen enerjisi ile konserleri ve festivalleri de kaçırmazdı. Neşesi ve tatlı sert tavrıyla bitmek bilmeyen sohbetlerimizin, eğlencelerimizin vazgeçilmeziydi. Yurt dışına çıktığınızda ona gittiğiniz ülkenin dilinde bir Küçük Prens kitabı almanız adettendi.

Nurcan'ın dolu dolu yaşadığı çok kısacık ömrü boyunca yarattıklarının ve ışıltısının ondan sonra da devam etmesini, onun bıraktığı yerden bu mücadele ve merakın genç kadınların çalışmalarına ilham ve destek olarak varlığını sürdürmesini istiyoruz. Fon 2021 yılında Tuğba Gökdoğan, Kardelen ve Hemra Nida Köse tarafından yürütülecek iki ayrı projeye destek oluyor. Önümüzdeki yıllarda fonun büyümesini ve hukuk alanında çalışan genç kadınları ve onların çalışmalarını desteklemeye devam etmesini hedefliyoruz.

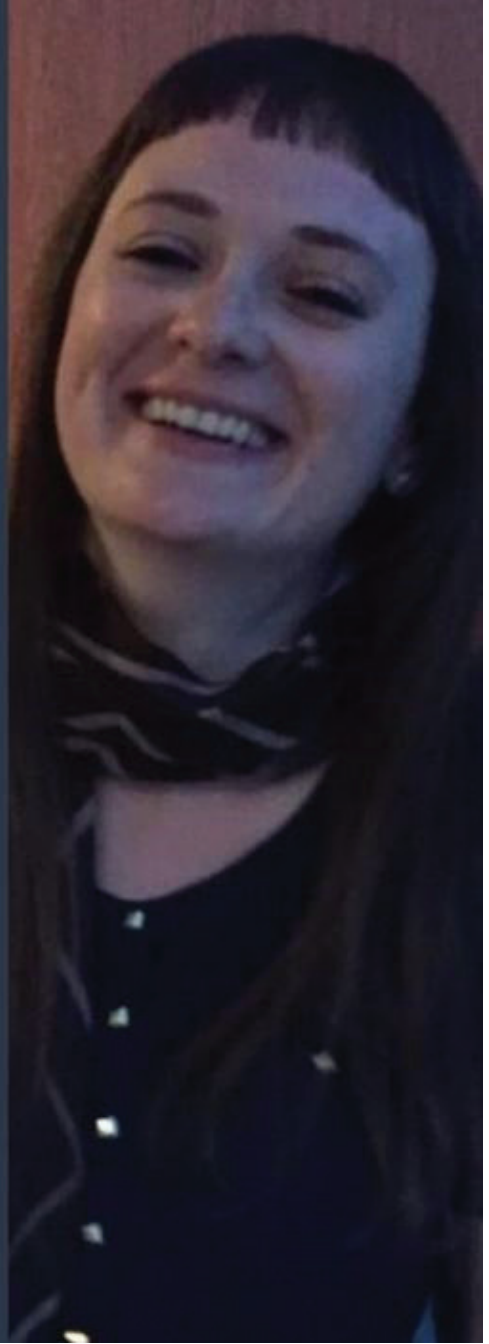
Bu fon Nurcan'ın adını ve anısını yaşatmak amacı ile Nurcan'ın sevenleri tarafından kurulmuş olup, Nurcan'ın hayatı boyunca önem verdiği ve emek harcadığı insan hakları, toplumsal cinsiyet, çevre ve toplumsal hafıza konularında projeleri desteklemektedir. Fon ile ilgili bilgi ve duyurulara instagram @NZCEGENCKA-DINFONU ve twitter @nzcegkfonu hesaplarından ulaşılabilir.

NURCAN ÇARIKÇI ENGİZEK FONU

Başvuru
28 Aralık 2020

Kadın hakları, toplumsal cinsiyet, hayvan hakları, çevre ve toplumsal hafıza alanlarının en az birinde çalışan, 18-35 yaş arasındaki kadınların projelerinin desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Detaylı bilgi: karakutu.org.tr

26. HACETTEPE'DEN ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ'NE GEÇİŞ VE GÜMRÜK BİRLİĞİNİN FAYDALARI

Çankaya Üniversitesine Geçiş

Bir vakıf üniversitesi olan Çankaya Üniversitesi 1 Ekim 1997'de kurulmuştur. Çankaya'nın kurucu Rektörü Prof. Dr. Kemal Güçlüol (1997-2000), Rektör Yardımcısı Prof. Kenan Taş, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İ.İ.B.F.) Dekanı Prof. Dr. Haluk Anıl ve Ekonomi Bölümü Başkanı da Prof. Dr. Rıza Kandiller idi.

Ben Ocak 1980- Ağustos 1983 dönemi TOBB başkanı Mehmet Yazar'ın ekonomi danışmanı iken Rıza Ağabey'de doçent ünvanı ile maliye uzmanı olarak TOBB'de full-time (tam zamanlı) çalışıyordu. Daha sonra da Bolu'daki Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde yıllarca çalışıp Prof.'luk ünvanını elde etmişti.

Prof. Kandiller Kasım ayında bana telefon ederek, "Eminciğim size çok ihtiyacım var. Bana ağabey-kardeş gibi huzur içinde çalışma fırsatı ver. Ne olur beni kırma" v. s. diyerek bana iş teklifinde ısrar etti. Ben de, onun ricasını kırmadım ve 15 Ocak 1998'de Hacettepe Üniversitesi'nden emekli olarak Çankaya Üniversitesi'ne katıldım ve İ.İ.B.F.'nin Ekonomi ve İşletme Bölümlerinde ders vermeye başladım.

Esasen, ona hiç nazlanmama gerek yoktu. Çünkü iki çocuğumuz Oğuz ve Nurcan TED Ankara Koleji'nde okuyordu. Eşim Canan ev hanımı olduğu için tek maaşlı idim. TED'in eğitim ücretini ödeyebilmek için Ankara'daki kooperatif evimi satmak zorunda kalmıştım o zaman.

O dönemde vakıf üniversiteleri devlet üniversitelerinden %50 daha fazla maaş ödüyordu. Ayrıca emekli maaşım da eklenince maddi açıdan karaya çıktığım için, TED'den mezun olmalarından sonra iki çocuğumu da Çankaya'da okutabilme imkânım oldu.

Böylece, onların Cidde'de iken Amerikan İlkokulu'ndaki ana dili seviyesindeki İngilizceleri erozyona uğramamış oldu. Oğuz Ç.Ü.'nde Uluslararası Ticaret Bölümü'nden 2002 yılından mezun oldu. Yine aynı üniversiteden Haziran 2005'te İşletme Yönetimi master derecesini aldı. Nurcan da Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Mezun olduktan sonra İstanbul'da avukatlık yapan kızımız Nurcan maalesef 35 yaşında vefat etti.

Şubat 1988'den itibaren ben Çankaya Üniversitesi'nin bana verdiği web sayfamda ve üniversitemizin Çankaya Gündemi dergisinde “Türkiye’de İç ve Dış Gelişmeler”, “Türkiye- Avrupa Birliği” ve diğer konularda nerede ise her iki ayda bir makale yayınlamaya başladım. Bu çalışmalarım üniversite yönetimi ve hukuk fakültesi hocalarından bile takdir görmeye başladığı için beni ziyarete gelip teşekkür edenler oldu.

Haziran 1998’de üçüncü bir bölüm açmak için Rektörümüz merhum Prof.Dr. Kemal Güçlüol Rektör Yardımcısını, Fakülte Dekanını, Bölüm Başkanlarını ve idari bir görevim olmadığı halde beni de davet ederek bir toplantı tertipledi. Rektörlük Maliye Bölümü açılması taraftarı idi. Ben itiraz ettim. Eski YÖK Başkanı Prof. Dr. Mehmet Sağlam ve birkaç arkadaş MEB bursu ile New York’a maliye doktorası için gelmişlerdi. Fakat bu bölüm ABD’de olmadığı için onlar kamu maliyesinden doktora yaptılar. Maliye Bölümü 1936’da İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’ni kuran ve Hitler Almanya’sından kaçan Yahudi Prof.’lar tarafından kurulmuştur.

Ben, Boğaziçi Üniversitesi’nde, 3 yıllık Uluslararası Ticaret Yüksek Okulu açıldığını ve bu okula öğrencilerin çok yüksek puanlarla girdiğini gördüm. “Biz Maliye yerine Uluslararası Ticaret Bölümü’nü fakülte düzeyinde kurarsak Türkiye’de ilk defa 4 yıllık lisans eğitimi veren bir Uluslararası Ticaret Bölümü’ne sahip olacağız.” dedim. Teklifim oy birliğiyle kabul edildi.

Toplantıda “Benim sizden bir talebim daha olacak.” dedim. Bölümün dili İngilizce olsa da, Uluslararası Ticaret Bölümünden mezun olacak öğrencilerimizin özel sektörde iş bulabilmeleri için, Türkçe Hukuk dilini de öğrenmeleri gerekir. Bana yetki verip, Türkçe ve uygulama olarak, 1- Dış Ticaret (ithalat, ihracat ve gümrük mevzuatı) ve 2- Doğrudan Yabancı Sermaye (yatırım) mevzuatı dersleri koymak istiyorum.” diye taleplerimi de sıraladım.

“Bu iki mevzuat Türkiye’de çok sık değişiyor. Bu dersleri uygulamalı olarak okutmak için Dış Ticaret Müsteşarlığı’nda Genel Müdür Yardımcısı olan Erkut Onursal’a görev vermek istiyorum. Kendisi benim Balıkesir’den hemşehrimdir ve ABD’de işletme mastırı yapmıştır. Erkut ne zaman bu mevzuatlar değişse kitap yazarak güncelliyor.” Rektörlüğümüz bana bu yetkiyi verdi. Öğrencilerimiz mezuniyetlerinden sonra Erkut hocanın bu iki dersi sayesinde mezunlarımız hiç iş bulma sıkıntısı çekmediler.

Asistanlarıma ve Diğer Kişilere Katkıları

Çankaya Üniversitesi’nde Haziran 1998’de Uluslararası Ticaret Bölümü’nü kurarken önce Prof. Dr. Nahit Töre, Prof. Dr. Yusuf Ziya İrbeç, Dr. Mehmet Yazıcı ve Dr. Ömer Yurtseven’i kadromuza katarak işe başladık. Bu bölüme ileriki yıllarda hizmet edecek olan araştırma görevlilerini de kadromuza katmak zorunda idik.

Uluslararası Ticaret Bölümünde bazı mesai arkadaşlarım, 2008

Üniversitemizde eğitim İngilizce olduğu için, İngilizce eğitim veren üniversitelerin (ODTÜ, Bilkent ve Hacettepe Üniversiteleri v.b.) İşletme ve İktisat (Ekonomi) Bölümlerinden pekiyi derece ile mezun olanlardan ilk yıl 2, takip eden yıllarda da 1'er araştırma görevlilerini kadromuza kattık.

Araştırma Görevlilerimizin isimleri ise. Dilek Temiz, Aytaç Gökmen, Ece Karadağlı, İrge Şener ve Zehra Burçin'dir. Bu arkadaşlarımız hem asgari ücretin en az 2 misli maaş alıyor ve hem de mezun oldukları üniversitelerde 5-6 yıl sürecek yüksek lisans (master) ve doktora programlarına devam ediyorlardı. Master alan asistan, doktor unvanını aldığı anda öğretim görevlisi oluyordu. Doçent ve profesör olanlar da öğretim üyesi sayılıyorlardı.

Ben 1998-2010 yılları arasında, başta Yeni Türkiye Dergisi olmak üzere, birkaç bilimsel dergi için her ay en az 2 makale yazıyor ve hem de bana üniversitenin verdiği web sayfamda yer alan 20 sayfa dolayındaki "Türkiye'de İç ve Dış Ekonomik Gelişmeler" makalemi her 2 ayda bir en son istatistikleri kullanarak, revize ediyordum. Ayrıca bu web sayfamda "Türkiye - AB Gümrük Birliği" ve "Öğrencilere Ekonomik Tavsiyeler" makalelerim de yer alıyordu. Web sayfamda her ay üniversite eğitim dönemlerinde 1000-1200 kişi ziyaret ediyordu, yaz aylarında ise bu rakam 700 civarında seyreliyordu.

Ben ofisimde, evde el yazısı ile kaleme aldığım makalelerimi bir araştırma görevlisine okuyordum, o da bilgisayarda yazıyordu. Birkaç paragraf yazıldıktan sonra asistanlarıma anlamadıkları bir yer olup olmadığını soruyordum, varsa daha detaylı bir şekilde açıklıyordum. Bu ortak çalışmamız sonucu onlar hem makale yazma tekniklerini öğreniyor hem de ekonomi biliminin çeşitli konularındaki teorik ve uygulamalı güncel bilgilerle donatılmış oluyordular. Asistanlarımin her yönden yetişme-

lerine yaptığım katkılarımın detaylarını onlar takip eden bölümde benden daha iyi açıkladıkları için hepsine çok çok teşekkürler. Onlarla gurur duyuyorum.

Benim ders verme tarzım ve öğrencilerimle ilişkilerim konularında bilgi edinebilmeniz için, bu kitabın son bölümlerinde yer alan “Üniversite Öğrencilerine Ekonomik Tavsiyeler” bölümüne bakabilirsiniz. Ben 1998’de Hacettepe Üniversitesinden emekli olduğumda 1999’da Çankaya Üniversitesinde göreve başladım, Kasım 2014’te de, ikinci emekliliğimi alarak bu kuruma 17 yıl hizmet etmiş olarak akademik kariyerimi tamamladım.

Türkiye-AB Gümrük Birliğinin Faydaları³⁴

Gümrük Birliği (GB): Avrupa Birliği’ne üye ülkeler arasındaki sanayi malları ticaretindeki kotaları, gümrük vergileri ve diğer eş etkili vergileri (Türkiye konut fonu gibi) ve diğer dış ticaret engellerini kaldırmakta, ayrıca 3. ülkelere (diğer) karşı Ortak Gümrük Tarifesi (OGT) uygulanmaktadır. Türkiye sanayi malları ticaretinde 1996 yılında Avrupa Birliği (AB) ülkeleri ile GB’ye girmiş oldu.

Mart 2007’de, Hacettepe Üniversitesi İşletme Bölümü’nden öğrencim olan, Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM) Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürü Gazi Bilgin’i ziyaret ettim. Gazi’ye, 1996’dan 2006’ya, AB’deki ülkelere göre başlıca sanayi mallarımızın ihracat adedini ve dolar cinsinden değerlerini bilip bilmediğini sordum. Gazi Bey “Bilmiyorum.” deyince “O zaman burada niye oturuyorsun?” diye çıktım. “Hocam, öğrenciyken bizi fırçalıyordun. Genel müdür olduk yine fırça çekiyorsun. Bu ne biçim iştir?” diyerek isyan etti.

“Gümrük Birliği’nin faydaları ve sakıncaları konusunda herkes hiçbir istatistiki veriye dayanmadan ahkâm kesiyor. Gümrük Birliği’nin Türkiye ihracatına etkilerini ölçmeyi ben düşünüyorum da sen niye düşünmüyorsun? En iyi istatistikçiye çağır. Çalışsın, bulsun!” dedim. Hemen ODTÜ mezunu Argun Şit’i çağırdı. “Bak, Emin hocam neler düşünüyor... Siz boş boş oturuyorsunuz!” diye o da Argun Bey’e fırça atma şansını kullandı.

Argun Bey de “Sayın Genel Müdür’üm. Benim bu araştırmayı yapabilmem için bana en az bir hafta hiçbir işi vermemeniz gerekir.” deyince, ben de, oğlum ben sana 10 gün verdim ukalalığını yaptım. Argun 5 dakika sonra gelerek “Efendim, Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) bu veriler için para istiyor.” dedi. Gazi Bey de DİE’ye telefon ederek bu istatistiklerin ücretsiz teminini sağladı.

Argun Bey, 1996’dan 2000’e ve 2000’den 2006’ya kadar 100 ülkeye ihraç ettiğimiz sanayi mallarının adetlerini, miktarlarını ve dolar cinsinden artışlarını gösteren

34 GB’nin sakıncaları için bakınız: www.emincarikci.net seçilmiş makaleler “Türkiye-AB Gümrük Birliği’nin İşleyişi, Ekonomik Faydaları ve Sakıncaları” (04 Nisan 2014)

istatistikler için tam 12 gün çalıştı. Bu konuda hazırladığım makalemi Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun (TİSK) yayın organı olan İşveren Dergisi'nin Aralık 2007 sayısında (S.55-56) yayınlanınca araştırmam büyük bir ses getirdi.

Çünkü ben bu araştırmamı Çankaya Üniversitesi'ndeki web sayfamda da yayınlamıştım. Ben Yeni Türkiye Dergisi'nde olduğu gibi, İşveren Dergisi'nde de yayın kurulu üyesiydim. Dönemin TİSK Başkanı Tuğrul Kudatgobilik genel sekreteri Bülent Pirler'e "Helal olsun Emin hocaya! Bilimsel ve orijinal araştırmaları sadece Çarıkçı hocandan mı bekleyeceğiz? Diğer ekokomistler nerede?" dediğini bana aktardı. Bu araştırma Türkiye'de ilk defa tarafımdan yapılmıştır.

Türkiye’de Başlıca Sanayi Malları Üretimi İhracat Adetleri ve Ülkelere Göre Dağılımı (1996-2006)

Başlıca Sanayi Malları İhracatı Ve Adedi, 1996, 2000, 2006.³⁵

	1996 Yılı	1996 Yılı	2000 Yılı	2000 Yılı	2006 Yılı	2006 Yılı
SANAYİ ÜRÜNÜ	İhracat (Adet)	İhracat (Dolar)	İhracat (Adet)	İhracat (Dolar)	İhracat (Adet)	İhracat (Dolar)
Televizyon	1.2 Milyon	217 Milyon	7.3 Milyon	840 Milyon	16.4 Milyon	2.8 Milyar
Buzdolabı	645 Bin	103 Milyon	929 Bin	142 Milyon	4.2 Milyon	765 Milyon
Çamaşır makinesi	49 Bin	11 Milyon	275 Bin	42 Milyon	3.4 Milyon	582 Milyon
Otomobil	26 Bin	200 Milyon	83 Bin	619 Milyon	441 Bin	5.7 Milyar
Otobüs-Minibüs	3.2 Bin	258 Milyon	6.4 Bin	281 Milyon	11 Bin	836 Milyon

Gümrük Birliği (GB) öncesi “GB ile Türk sanayi batır” iddiasında bulunanlara cevabım rakamlarla olacaktır. Nitekim 1996’dan 2000’e ve 2006’ya ihracatımızda başlıca tüketim ve sanayi ürünleri miktarı, adet olarak (parantez içinde milyon \$),

- Televizyon 1.2 milyondan (217) 7.3 milyon (840) ve 16.4 milyona (2,800),
- Buzdolabı 645 binden (103) 929 bin (142) ve 4.2 milyona (765),
- Çamaşır makinesi 49 binden (11) 275 bin (42) ve 3.4 milyona (582),

35 Kaynak: DTM ve TUIK Dokümanları, Haziran 2007. Tablo’da yer alan verilerin çıkartılmasını sağlayan DTM Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürü Sn. Gazi Bilgin’e ve bu verilerin derlenmesi için 12 gün çalışan Uzman Sn. Argun Şit’e çok teşekkür ederim.

- Otomobil 26 binden (200) 83 bin (619) ve 441 bine (5,700),
- Otobüs-Minibüs 3.2 binden (258) 6.4 bin'e (281) ve 6.4 bine (556),
- Traktör 943'den (7,7) 4.9 bin (45) ve 11 bin (836) adede fırlamıştır.

Ülkelere göre Sanayi Malları İhracat Adedi (1996'dan 2006'ya) adet olarak;

- Televizyon: İngiltere'ye 167 binden 3.0 milyona, Almanya'ya 428 binden 2.8 milyona, İtalya'ya 21.7 binden 1.5 milyona, İspanya'ya 42 binden 1.9 milyona, Fransa'ya 76 binden 1.6 milyona, Romanya'ya 14,8 binden 733 bine, Yunanistan'a 23 binden 514 bine, İsveç'e 10 binden 331 bine, Rusya'ya 8.6 binden 292 bine, Avusturya'ya 36 binden 172 bine fırlamıştır.

- Buzdolabı: İngiltere'ye 153 binden 743 bine, Fransa'ya 149 binden 604 bine, Irak'a birkaç yüzden 256 bine, Almanya'ya 41.6 binden 370 bine, İtalya'ya 9.5 binden 306 bine, Cezayir'e 2 binden 176 bine, İsrail'e 21 binden 59 bine, İspanya'ya 11.5 binden 324 bine sıçramıştır.

- Çamaşır Makinesi: Almanya'ya 16.8 binden 447 bine, İngiltere'ye 726'dan 283 bine, Fransa'ya 4 binden 470 bine, Rusya'ya 1.3 binden 157 bine, İspanya'ya 310'adetten den 304 bine, Romanya'ya 5.2 binden 130 bine çıkmıştır.

- Otomobil: Fransa'ya 473'ten 69.6 bine, Almanya'ya 18'den 28.8 bine, İtalya'ya 10.8 binden 66.7 bine, İspanya'ya 8 binden 19.5 bine, Rusya'ya 893'den 42.2 bine, İsrail'e sıfırdan 14.3 bine, Cezayir'e 1'den 8.8 bine, İngiltere'ye 3'den 8.2 bine, Polonya'ya 1'den 7.9 bine, Finlandiya'ya sıfırdan 9.9 bin adede fırlamıştır.

Sonuç

Görüldüğü gibi, 2006 sonu itibarıyla milyonlarca İngiliz, Fransız, Alman ve İtalyan vatandaşı evlerinde Türk malı televizyon, buzdolabı ve çamaşır makinesi kullanmaktadır. Demek ki, Türk sanayi ürünleri AB'ye girmiş bile... Çünkü 2006 yılında Türk özel sektörünün ürettiği 18.3 milyon adet televizyonun %89.6'sı (16.4 milyon TV), 6.2 milyon adet buzdolabının %67.7'si, 5.4 milyon adet çamaşır makinesinin %63'ü, 756 bin adet otomobilin %58.3'ü ihraç edilmiştir.

Türkiye için, sadece dış ekonomik ilişkiler açısından bakıldığında bile, AB çok önemlidir. Önemli olan, Türkiye'nin AB vizyonunu ve motivasyonunu kaybetmemesidir. Çünkü AB projesi 35 fasılda (başlıkta) Türkiye'nin ekonomisi, hukuk sistemi, hayat standardı ve demokrasisinin gelişmesi ve iyileşmesi için modernleşme yolunda itici bir güçtür. Türkiye-AB ilişkileri, her iki taraf açısından da sadece ticari bir olay olmayıp, aynı zamanda siyasi, hukuki, askeri, ekonomik, mali, teknolojik ve hatta kültürel boyutları (Erasmus programları vb.) olan bir süreçtir. Türkiye için ise topyekûn bir modernleşme ve Batılılaşma projesidir.

Türkiye-AB arasında Tam Üyelik Müzakereleri 2005 yılında birkaç fasıl ile

başladı ise de, maalesef 2009’da son buldu. Türkiye-AB ilişkilerinin 2009’dan beri sekteye uğramasının en büyük sebebi ise Türkiye’de hukuk sisteminin ve demokratikleşmenin AB standartlarından uzaklaşmasıdır.

27. PROF.DR. EMİN ÇARIKCI İLE İLGİLİ HATIRALAR VE DÜŞÜNCELER

Türkiye’de genellikle, vefat etmiş olan ünlü bir şahsın kitabı yazıldığında, onun şahsiyeti ve ülkemize yaptığı hizmetleriyle ilgili birçok kişinin düşüncelerine yer verilir. Ben bu kitabımda bu teamülün tersini uygulamaya karar verdim. Yaşarken değerlendirilmek.

Ocak 1998’de 25 yıla yakın hizmet ettiğim Hacettepe Üniversitesi’nden emekli olduktan hemen sonra 17 yıl, Çankaya Üniversitesi’nde öğretim üyesi olarak akademik çalışmalarımöa devam ettikten sonra Kasım 2014’te oradan da emekli olarak akademik kariyerime son verdim. Böylece benim hocalığım sona ermiş olmasına rağmen, başta Yeni Türkiye Dergisi olmak üzere, birkaç dergide bilimsel makaleler yazmaya devam ettim.

Ben bu bölümde, Çankaya Üniversitesi’ndeki mesai arkadaşlarım olan asistanlarım ve öğrencilerime, doktora ve doçentlik sınavlarında jürilerinde bulunduğum bazı akademisyenlere ve son olarak da 1976-1983 döneminde Hacettepe Üniversitesi’nde öğrencilerim olup, oradan mezun olduktan sonra, 40 yılı aşkın bir süredir benimle temas ve haberleşmelerini sürdüren kişilerin benimle ilgili değerlendirmelerine yer vereceğim.

Mesai Arkadaşlarım veya Jürilerinde olduğum Doçentler ve Profesörler

Prof.Dr. Kenan TAŞ (Çankaya Üniversitesi, kurucu Rektör Yardımcısı)

Ekim 1997’de kurulmuş olan üniversitemize Prof. Dr. Emin Çarıkçı Hocamız Ocak 1998’de katıldı. ABD’den uluslararası iktisat dalında doktora unvanı alan hocamız Hacettepe Üniversitesi’nden doçentlik ve profesörlük unvanlarını elde etmiştir.

Biz üniversitemizin kuruluşunda Ekonomi ve İşletme Bölümleri’ni açmıştık. Rektörlük makamımız Haziran 1998’de 3. bölüm olarak maliye bölümünü açmak için İİBF Dekanı ve Bölüm Başkanları toplantılarına Emin Hocayı da davet etmişti. Emin hoca maliye bölümü yerine uluslararası ticaret bölümü açılması için bizi ikna etti. Biz de bu bölümün kurulması için Emin hocayı görevlendirdik.

1999 yılında hocamız ilk etapta ABD’den doktora almış Dr. Ömer Yurtseven ile Dr. Mehmet Yazıcı’yı bölüme kattı. Dr. Ömer Yurtseven’in uzmanlık sahası uluslararası pazarlama, Dr. Mehmet Yazıcı’nınki ise uluslararası iktisat idi. Emin Hocamız bilimsel araştırma uğruna idari görevi sevmeyeceği için geçici Bölüm Başkanı olarak Dr. Ömer Yurtseven’i atadı.

Daha sonra da Bölüm Başkanı olarak Viyana İktisat Fakültesi’nden ekonomi

dalında doktora alan ve Bilkent Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nde 12 yıl hocalık yapmış olan Prof. Dr. Yusuf Ziya İlbeç'i atadı. Bu arada da Prof. Dr. Nahit Töre'yi bölüme kattı. Böylece Emin hoca dahil ilk etapta Uluslararası Ticaret Bölümündeki 5 hocanın 4'ü yurt dışı doktoralı olmuş oldu. Bölümde 3 ve 4 sınıflar açılmaya başlarken da Emin hoca yeni öğretim üyeleri kazandırmaya devam etti.

Prof. Dr. Emin Çarıkçı'yı dürüst, güvenilir, çalışkan bir dost ve arkadaş, meslektaş olarak tanıdım. Çok eziyet çekmiş bir Balkan göçmeni olmasının da etkisiyle, vatan ve millet kavramına sıkı sıkıya sarılmış, büyük bir yurtsever olarak tanıdım. Derslerinde zaman zaman kullandığı sert üsluba rağmen, öğrencilerin ve iş arkadaşlarının çok sevdiği bir değerli Emin Hoca olarak tanıdım. İyi ki varsınız ve iyi ki Çankaya Üniversitesi'ndeki zor günlerimizde bizimle beraber oldunuz. Değerli dostum Prof. Dr. Emin Çarıkçı'yı ve değerli ailesini hep saygı ve sevgi ile anacağız. Kendisine sağlıklı ve mutlu bir uzun ömür diliyorum.

Prof.Dr. Nahit TÖRE (Çankaya Üniversitesi)

Akademik hayatına Hacettepe Üniversitesi'nde başlayan Prof. Dr. Emin Çarıkçı'nın çeşitli üniversitelerde aldığı görevler, verdiği dersler çok fazladır. Bunlara ilaveten bir de yurt içi ve yurt dışında çeşitli kamu ve sivil toplum kuruluşlarında, basın-yayın organlarında yaptığı bilimsel yayınlar ve danışmanlıklar vardır ki, bunlar da saymakla bitecek gibi değildir.

Fakat bunlar dışında sevgili hocamızın belki de asıl üzerinde durulması gereken yönü bir akademisyen olarak kaleme aldığı çok sayıda kitap, makale ve çeşitli dergilerde çıkan periyodik yazılardır. Burada ben 40 yıllık akademik hayatımda, kendim de dâhil, Prof. Dr. Emin Çarıkçı kadar bol yayın yapan bir başka akademisyene rastlamadığımı belirtmek durumundayım.

Bu kadar yayın yapmak kuşkusuz hiç de kolay bir iş değildir. Bu nedenle hocamızın ömrü sürekli yerli-yabancı yeni yayın, makale, rapor peşinde koşmakla geçmiş desek yeridir. Bu konuda ben de kendisine özellikle Avrupa Birliği, Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların bazı periyodik yayınlarını sağlamak gibi mütevazı yardımlar yapmanın mutluluğunu yaşadım.

Emin Çarıkçı Hoca ile ilk tanışmamız 1970'lerin ikinci yarısında oldu. Fakat bu yakınlığı daha da pekiştiren olay ise, ben Ankara Üniversitesi'nden emekli olduktan sonra Emin Hocamla Çankaya Üniversitesi Uluslararası Ticaret Bölümü'nde 2001-2014 döneminde beraber görev yapmamız oldu. Emin Çarıkçı hoca çok iyi, güvenilir bir dost olmasının ötesinde doğru sözlü, yardımsever, maddi hırsları olmayan bir karakter yapısına sahiptir. Hocamızın bir özelliği de sohbetlerinde sık sık espri yapma ve dostlarını güldürme gücüne sahip olmasıdır.

Emin hocamızın 41 yıl önceki bir esprisini hiç unutamıyorum. 1979 yılında Ankara Üniversitesi'nde ekonomik gelişmelerle ilgili bir seminer düzenlemiştim. Oturum başkanı Turgut Çarıklı Ticaret Bakanlığı Müsteşarı idi. Hocamız tebliğini sunduktan sonra soru-cevap faslına geçmiştik. Dinleyicilerden bir kişi "Hocam, siz Turgut bey'le akraba mısınız" diye sordu. Emin hoca da "Ona sen karar vereceksin. Ben Çarıkçı'yım. Çarık yapıyorum. Sayın Müsteşarımız Çarıklı. Benim yaptığım çarıkları giyiyor..." dediğinde salon kahkahaya boğulmuştu. Sevgi ve saygılarımla...

Prof. Dr. Mahir NAKİP (Çankaya Üniversitesi)

Emin Çarıkcı hoca 1939 doğumlu. 11 yaşında, 1950'de ailece Türkiye'ye göç etmişler. Ben de 1952 Kerkük doğumluyum. 1970'de lise mezunu olarak, Saddam'ın Türklere yapmakta olduğu zulümlerden kurtulmak için tek başıma Türkiye'ye göç ettim. Osmanlı Devleti yıkıldıktan sonra sınır ötesinde kalan Türklere yaşadıkları ülkeler "Osmanlı Kalıntısı" ve Türkiye'de de maalesef "Dış Türkler" dediler. Emin Hoca da ben de aynı safta yer aldık.

Osmanlı, yaşadığımız topraklardan çekilmek zorunda kaldıktan sonra ricatin (geri dönüşün) sancısını Anadolu'dakiler değil, sınırın öte tarafında kalanlar çekti. Bu şartlarda bizler doğuştan itibaren Türk milliyetçisi olduk. Onlar hiçbir zaman yeni ülkelerinin asli unsuru addedilmedi. Ama Türkiye Anadolu'dur; yani ana kucak. İki-mize da kucakını açtı. Biz de didindik, çabaladık ve alın yazgısı bizi 2014 yılında Çankaya Üniversitesi Uluslararası Ticaret Bölümü çatısı altında buluşturdu. Ne mutlu bana ki Emin Hocayla birkaç yıl beraber çalışabildim.

Emin hoca, Balıkesir'de simitçilikten hayata başlamıştı. 1954-1962 döneminde (ortaokuldan üniversite son sınıfına kadar) yaz tatillerinde Bursa'da mahalle pazarlarında manavlık yaptığını öğrencilerine ve bizlere de çekinmeden ve hatta övünerek aktarma asaletini gösteren örnek alınacak bir kişidir. Simitçilikten profesörlüğe gelmek takdire şayan bir başarı. Bu, alkışlanacak ve hatta önünde eğilinecek bir haslettir.

Emin Hoca, doğru bildiğini çekinmeden hatta korkmadan söyleyebilen bir insandır. Hayatı boyunca kimseye boyun eğmediği gibi, kimsenin arkasından da konuşmamıştır. Kime ne diyecekse onu doğrudan yüzüne tereddütsüz söylemiştir. Bazı insanları belki incitmiştir. Ama adı kadar eminim ki, o incitiş yerindedir, doğrudur ve isabetlidir. Emin Hoca, vatan ve millet sevgisinden ve milli değerlere itaatten zerre kadar taviz vermeyen büyük bir vatanseverdir. Değerli hocamıza sağlıklı ve uzun ömürler dilerim.

Prof. Dr. Mehmet YAZICI (Çankaya Üniversitesi)

Çok değerli Prof. Dr. Emin Çarıkcı Hocam ile ilk kez 1999 yılı Eylül ayında tanıştım. Amerika'dan yeni doktorasını tamamlamış genç bir akademisyen olarak o

tarihte Çankaya Üniversitesi İktisat Bölümü'ne iş başvurusunda bulunmuştum. Doktora tez konumun Uluslararası İktisat olduğunu gören Emin Hocam, başvurumu kurucusu olduğu Uluslararası Ticaret Bölümü için değerlendirmişti ve değerlendirme neticesinde bu bölümde Yrd. Doç. olarak işe başladım.

Çankaya Üniversitesi'nden Kasım 2014'te ayrılana kadar kendisi ile uzun yıllar birlikte aynı bölümde çalışma şerefine sahip oldum. Zaman içinde kendisini tanıdıkça, içinin dışının bir olup samimi bir insan olduğunu anladıkça, kendisinin küçüğü olarak hep bizim iyiliğimizi düşündüğünü fark ettikçe, kendisini daha çok sever oldum ve ilişkimiz iki akademisyen arasındaki ilişkinin üzerine çıkıp, adeta abi-kardeş boyutuna geçmiştir.

Emin Hocam benim için çok değerli bir büyüğumdür ve hep öyle kalacaktır. Hayatımda iyi ki tanımışım dediğim insanlardan birisidir. Kendisini hep sevdim ve seveceğim. İyi ki varsınız ve iyi ki sizi tanımışım çok değerli Prof. Dr. Emin Çarıkçı Hocam. En derin sevgi ve hürmetlerimle.

Prof. Dr. Murat ALTINTAŞ (Bolu İzzet Baysal Üniversitesi, MYO Müdürü)

Sayın, Prof. Dr. Emin Çarıkçı ile uzun süre Çankaya Üniversitesi'nde çalışma fırsatı yakalamış biri olarak kendimi son derece bahtiyar hissediyorum. Çünkü hocam, insani vasıflar bakımından, çevresinin adeta bir koruyucu meleğidir. Başka bir ifadeyle, değerlerinden ödün vermeyen, ahlaklı, hoş sohbet ve eğitim aşığı bir akademisyenin yakın çevresinde bulunmak, benim için büyük bir fırsattı.

Defalarda şahit olduğum üzere, meslek hayatımın başından itibaren, her konuda desteğini esirgememiş ve engin tecrübeleri ile doğruyu bulmama yardım etmiştir. Samimi sevgisini hiç unutmam. Yıllar önce, doktora tezimi sunarak mezun olduğumu ilk kendisine müjdelediğimde bizzat müşahede etmiştim. O esnada hocamın adeta mutluluktan çocuklar gibi sevinip “Oh be karnımın şişi indi” dedi. Allah ondan razı olsun. Rabbimden hocama sevdikleri ile birlikte sağlıklı uzun ömürler diliyorum. Sevgi ve saygılarımla.

Prof. Dr. Süreyya YILDIRIM (Yozgat Bozok Üniversitesi)

Değerli hocam Prof. Dr. Emin Çarıkçı, 1970'li yılların ortasında, Hacettepe Üniversitesi'nde Ekonomi Bölümü öğrencisi iken hocam olmuştu. O nedenle çok yakından tanıyan birisiyim. Emin hocam doçentlik ve profesörlük konusunda ihtiyaç duyduğum bilimsel raporlarımı yazmıştır. Bilimsel alanda yazdığı ulusal ve uluslararası kitap ve makaleleri gerek yurt içinde, gerekse yurt dışında kaynak ve referans olarak gösterilen çok değerli bir bilim adamıdır.

Ayrıca öğrencilerine ve çevresine karşı davranış ve yaklaşımları, dürüstlüğü ve samimiyeti herkes tarafından takdirle karşılanmaktadır. Değerli hocama sevgi, saygı

ve selamlarımı sunuyor, sağlık ve mutluluklar diliyorum.

Prof. Dr. Ahmet AY (Konya, Selçuk Üniversitesi)

Ne zaman elime birisi hakkında anma-yâd etme kitabı alsam ve okumaya başlasam, bu konuda yazmanın ne kadar zor olduğu, yazıya nereden başlayabileceğini bilemedikleri yazılıdır. Böyle bir yazıyı ben de yazmak zorunda olunca, gerçekten zor olduğunu anladım. Prof. Dr. Emin Çarıkçı hocam hakkında dilim döndüğünce bir iki kelam etmeye gayret edeceğim. Hocamla ilk temasımız 2008 yılında doçentlik sınavım esnasında oldu. Kendisi benim doçentlik jürimdeydi. Sınav esnasında açık ve net soruları ile tek kelimelik istediği cevaplar halen aklımdadır. İnsanı yormayan, ama tek kelime cevapla olaylar arasındaki bağlantıyı kurup, analiz ederek belli bir sonuca ulaşış ulaşmadığını sorgulayan sorular...

Daha sonra da temaslarımız devam etti. Tabi doçentlik öncesi hazırlıklarım da Emin Hocanın kitap ve makalelerini okuduğumda Türkiye ve Türk Dünyası'nın temel sorunlarıyla ilgilenen, onlara çözüm önerileri sunan bir hocayla karşılaştım. Bunda aslında Emin Hocanın hayat hikâyesi yatıyordu. Çünkü o 1950 yılında Bulgaristan'dan göç etmiş bir Balkan Türk'ü idi. Emin Hoca'nın hayat hikâyesini okuduğunuzda bu coğrafyada yaşayan Türklerin hayat hikâyesini görürsünüz. Yoksulluk, imkânsızlıklar, çekilen çilelere rağmen vatanımıza ve milletimize duyulan aşk... Bunun neticesinde ortaya çıkan hayat hikâyesi. Sağlıklı ve nice yıllar dilerim sayın hocam.

Yrd. Doç. Dr. Ömer YURTSEVEN (Çankaya Üniversitesi)

Emin Hoca ile ilk defa, Amerika'dan doktora derecem aldktan sonra, Hacettepe Üniversitesi, İşletme Bölümü'nde tanıştık. Hocamızı okul içi ve dışı sosyal toplantılarımıza davet ettiğimiz ve kendisine özgü mizah anlayışıyla bizleri güldüren ve o zamandan beri hep beraber olduğumuz ağabey olarak kabul ederim. Daha sonra birlikteliğimiz kendisi emekli olana kadar Çankaya Üniversitesi, İİBF, Uluslararası Ticaret Bölümü'nde devam etti.

Emin Hoca, 1998'de Hacettepe'den ayrılıp, Çankaya Üniversitesi'ne geçti. 1999 yılında orada Uluslararası Ticaret Bölümü'nü kurdu. "Biz burada 'Körler, sağırlar birbirini ağırlar.' gibiyiz. Hepimiz ekonomistiz. Sen de gelip bize katılırsan biraz da Uluslararası İşletme ve Pazarlama bakış açımız olur." dedi. Ben de onun daveti üzerine Çankayalı oldum.

Hatırladığımız zaman halâ güldüğümüz bir anıdan bahsetmek istiyorum. Bir gün Emin Hoca odama geldi ve doktora check-up için gideceğini söyledi. Ben de sonuçlar alınınca hemen bizle paylaşmasını istedim. 2-3 gün sonra Emin Hoca geldi ve merakla beklediğimiz sonucu açıkladı. Doktor hocanın akciğer filmine bakıp ciğer-

lerinin çok temiz olduğunu söylemiş ve “Herhalde sigara içmediğinizden...” demiş. Emin Hoca da “Günde 1.5 paketten fazla içemiyorum.” demiş. Doktorun şaşkınlığını o muzip anlatışı ile paylaşması halâ gözlerimizin önündedir. Daha çok uzun yıllar beraber olmak ümidiyle, sevgi ve saygılarımla.

Prof. Dr. Dilek Temiz DİNÇ (Çankaya Üniversitesi)

Emin Hoca’nın yeri ve önemi benim hayatımda bir başkadır. Emin Hocam ile tanışmamız 2001 yılında Çankaya Üniversitesi, Uluslararası Ticaret Bölümü araştırma görevliliği sınavı esnasında oldu. Kendisinin de jüri üyesi olduğu sınavda başarılı bulunmam ile birlikte, Emin Hoca’nın asistanı olarak akademik hayatıma ilk adımı attım. Kendisinden çok şey öğrendim. Her zaman ve her yerde söylediğim gibi, Emin Hoca’nın asistanlığını yapmak benim için bir onurdur. Kendisi akademik hayatımın her safhasında hem en büyük danışmanım ve hem de en büyük destekçim olmuştur. Örneğin, ilk “İktisada Giriş” dersini anlatırken elimdeki İngilizce kitap, Emin Hocamın ders notlarının üzerinde olduğu, kendisinin ders kitabıydı. Bu nasıl gurur verici olaydır size anlatamam.

Emin Hocam, her konuda çok donanımlı, hiç kimsenin arkasından konuşmayan, inandıklarını mertçe savunan, her zaman söylediklerinin arkasında duran özü, sözü bir insandır. Ayrıca inanılmaz derecede yardımseverdir. Ben Emin Hocamı sadece bir hoca olarak görmem, benim için bir baba gibidir.

Sevgili hocam, iyi ki sizi tanımışım, iyi ki sizin yanınızda yetiştirme fırsatına sahip olmuşum. Bana kattıklarınız ve her zaman yanımda olduğunuz için size ne kadar teşekkür etsem azdır. Sizi sevgi ile selamlar, sağlıklı, huzurlu bir ömür dilerim. Saygılarımla.

Doç. Dr. Aytaç GÖKMEN (Çankaya Üniversitesi)

Benim için çok anlamı olan Prof. Dr. Emin Çarıkçı gibi bir kişiyi kelimelere dökmek hem güç, hem de çok güzel. Sayın Hocam ile tanışmamız. 2005 yılında araştırma görevlisi alımı sınavında olmuştu. Kendisinin de görev aldığı heyetten onay alarak Çankaya Üniversitesi’nde görevime başladım. Emin Hocam, özü, sözü bir, kimin yüzüne neyse arkasından da aynı olan bir kişidir. Son derece mert, akıllı, müşfik ve yardımseverdir. Kendisinden istenilen bir yardımı geri çevirmez ve herkese aynı mesafede davranır. Emin hoca demek, doğruluk, dürüstlük ve kısacası adam olmak demektir.

Hocamızın yaklaşık 8 yıl asistanlığını yapmak şerefine erdim. Bu süre içinde bildiği her şeyi benimle paylaştı. Hocamdan sadece bilgi almadım. Görgü, insaniyet, adam gibi adam olmak ve mertçe yaşamayı Emin Hocam ile taçlandırımdı. Ben onu, bir hocadan fazla olarak görürüm. Kendisi ile baba ve oğul gibi bir mesai dönemi ya-

şadık. Kendisinden ileride kullanabileceğim ve çok kıymetli bildiler ve deneyim elde ettim. Değerli hocam, iyi ki sizi tanımışım ve iyi ki yanınızda yetiştirme fırsatına sahip olmuşum. Bana kattıklarınız ve paylaştığınız bilgi ve deneyimler için ne kadar teşekkür etsem azdır. Size en derin sevgi ve saygılarımla, sağlıklı ve uzun ömürler dilerim.

Doç. Dr. Ece Karadağlı AKDOĞAN (Çankaya Üniversitesi)

Emin Hocam ile 1999 yılında akademik hayatımın başlarında Çankaya Üniversitesi Uluslararası Ticaret Bölümü’nde tanıştım. Uzun yıllar boyunca birlikte çalışma onurunu ve şansını taşıdığım Emin Hocamın bilgi ve tecrübelerinden birçok şey öğrendim. Emin Hocam yoğun çalıştırdı ama kendisi de bizimle birlikte çalıştırdı. Bu çalışmalarımız esnasında bazen doğrudan bazen hissettirmeden bize sürekli bir şeyler katar, devamlı öğretirdi. Bilgiyi paylaştıkça mutlu olan Emin Hoca, her konuda bize destek olmuş ve yol göstermiştir.

Sadece hocamız değil, bazen babamız, bazen abimiz, hatta bazen arkadaşımız olmuştur. Öğrencilerin zaman zaman –bilinçsiz bir haksızlıkla- sert mizacından yakındıkları Emin Hoca’yı biraz daha yakın tanıma fırsatı bulanlar aslında o sert kabuğun altında büyük bir vicdana sahip, adil, dürüst ve merhametli bir ruh olduğunu fark edecektir. Yoğun çalışma temposuyla geçirdiğimiz uzun çalışma yıllarımız boyunca bir kere bile beni üzmeden, kırmadan yolumu aydınlatan, “hocaların hocası” deyimini sonuna kadar hak eden Emin Hoca’nın asistanı olmak benim için hem büyük bir gurur kaynağı ve hem de önemli bir fırsat olmuştur. Değerli Hocam, bize verdiğiniz bütün emekleriniz, destekleriniz, teşvikleriniz ve katkılarınızdan dolayı size minnettarız. Size uzun, sağlıklı ve huzurlu bir ömür dilerim. Sevgi ve saygılarımla.

Doç. Dr. İrge ŞENER (Çankaya Üniversitesi)

Kariyerimin ilk yıllarında Hocam Prof. Dr. Emin Çarıkcı ile birlikte çalışma fırsatı bulduğum ve böylece tecrübelerinden ve birikimlerinden faydalanabildiğim için kendimi hep şanslı hissettim. Birlikte çalıştığımız süre içinde kendisinden, mütevazılığı ve aynı zamanda zorluklar ile her daim mücadele etmeyi, değerlere bağlı kalmayı ve bununla birlikte ekonomimizdeki güncel gelişmeleri de takip etmeyi öğrendim.

Emin Hocam, hep üretkendi, üstlendiği işlerde son derece titizdi. Her koşulda doğruların arkasında durur ve özveriyle çalışmayı severdi. Tüm bunların yanı sıra, Emin Hocam her konuda yol gösterici ve teşvik ediciydi. Daha ilk zamanlardan itibaren, onun sert görünümünün altında aslında ne kadar samimi, yumuşak kalpli, geniş gönlü biri olduğunu fark ettim. Yıllar içinde sevinçlerimi coşkuyla paylaşmasını ve karşılaştığım zorluklarda destek olmasını her zaman hatırlayacağım ve akademik ve kişisel gelişimime katkılarından dolayı hep minnettar kalacağım. Hocamıza sevgi ve saygılarımla...

Zehra Burçin KANIK (Çankaya Üniversitesi)

Emin Çarıkçı Hocam ile tanışmam 2010 yılında, Çankaya Üniversitesi Uluslararası Ticaret Bölümü'nde lisans eğitimine başladığım ilk yıl, ilk dönem olmuştur. Hocamın bizlere verdiği ilk dersi hiç unutmam: “Öğrencilere Ekonomik Tavsiyeler” konusunu üniversiteye yeni ayak basmış öğrencilerine dersin önemini ve üniversite sıralarında oturmanın yıllık ve haftalık alternatif maliyetini anlatmakla işe başlamıştı. Ayrıca, 4 yıllık lisans hayatı için yol gösterici tavsiyelerde de bulunmuştu.

Şu an doktora eğitimime devam ediyorum. Emekli olurken Emin Hoca'mın boşalttığı ofiste, mezun olduğum üniversitede araştırma görevlisi olarak akademik kariyerime devam ediyorum. Öğrencileri olarak kendisinden çekinir; ancak derin bir saygı da besledik. Kendisinin dik duruşunu, üstün insanlığını ve hayatta kat ederek geldiği yolları takdir ederdik. Emin Hocam ile yollarımız kesiştiği için kendimi şanslı sayıyorum. En derin saygılarımla.

Dr. Faruk CÖMERT (Ostim Teknik Üniversitesi)

Hocam Prof. Dr. Emin Çarıkçı'yı Hazine Müsteşarlığı'nda çalışırken tanıdım. Hocamız ülkemizdeki ekonomik gelişmeleri yakın takip eder ve aylık raporlar hazırlardı. Bu vesileyle Hazine'ye her geldiğinde beni de ziyaret eder, özellikle AB ile olan ilişkilerimiz ve Türk Dünyası'ndaki gelişmeler hakkında görüşlerini paylaşır bizi aydınlatırdı. Ben de özellikle Yabancı Sermaye, Özelleştirme ve Dış Ticaret hakkında bilgi vererek çalışmalarına katkı sağlamaya çalışırdım.

Bu arada, doktora çalışmamda da hocam Prof. Dr. Enis Öksüz'ün İstanbul'da olması dolayısıyla Ankara'da eş tez danışmanım olarak Emin hocamın büyük yardımlarına mazhar oldum. Tezimin, özellikle, uluslararası boyutunun hazırlanmasında önemli katkılar sağlayan hocamdan, bu sırada, adeta özel olarak Uluslararası İktisat dersini aldığımı açıklıkla söylemek isterim.

Daha sonra, Telekomünikasyon Kurumu'nda kurul üyesi ve yurt dışında Ticaret Müşaviri olarak görev yaptığım dönemde, ulusal ve uluslararası mesleki tecrübelerini benimle paylaşarak çalışmalarına yön vermiştir. İleride üniversitede görev alarak birikimimi paylaşmamı şiddetle tavsiye etmiş ve bana cesaret vermiştir. Ülkemizin kalkınması ve Türk Dünyasının meselelerinin çözümü üzerinde hassasiyetle duran Sayın Hocama desteklerini hiç esirgemediği için sonsuz teşekkür ediyor, emeklilik hayatında sağlık, mutluluk, huzur diliyor ve saygılarımı sunuyorum.

Dr. İsmail EROĞLU (Emekli Vali Yardımcısı)

Değerli hocam, Prof. Dr. Emin Çarıkçı ile 1999 yılında Burdur Vali Yardımcısı iken tanıştım. O sırada ben ekonomiden doktora tezi yazıyordum. Tezimin konusu ile ilgili hocamızın bilimsel yayınlarından çok istifade ettim. Ben ekonomiden doktora

unvanımı aldıktan sonra da onu epey ziyaret ederek doyumsuz sohbetlerde bulunurduk. Emin Hoca'nın kapasitesini değerlendirmek benim haddime değildir. Ancak, değerli hocamın, iktisat bilimi alanındaki eserlerinden, bu alanda çalışma yapan öğrencileri ve diğer bilim insanları tarafından her zaman istifade edilmekte olduğunu söylemek, benim için kaçınılmaz bir görevdir.

Akademik çalışmaları, iktisat bilimi ile ilgilenenleri aydınlatırken, müstesna meziyetlerle donanımlı değerli şahsiyeti ise hepimiz için örnek teşkil eden bir insanlık numunesidir. Emin Çarıkcı hoca, olduğu gibi görünen, kalbi vatan, millet, devlet ve insan sevgisi ile dolu, cesaret ve mertlik timsali bir büyüğüm olarak hafızamda silinmez bir etki bırakmış, hatıralarımın unutulmazları arasında müstesna bir yer edinmiştir. Kaleme almış olduğu hatıratı, sabır, sebat ve azimle sürdürdüğü hayat mücadelesinden edindiği tecrübelerden gelecek nesillerin de yararlanmasına imkân vereceğinden, kendisine hürmet ve muhabbetlerimi arz eder, sağlık ve afiyet içinde uzun ömürler dilerim.

1976-1983 Dönemi Hacettepe'den Mezun Öğrencilerim ve Dostlarımdan

Gazi BİLGİN (DTM'den emekli, Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürü)

Prof.Dr. Emin Çarıkcı'yı 1976'da Hacettepe Üniversitesi İşletme Bölümü'ne başladığım yıl tanıdım. İktisat ve Uluslararası İktisat hocamızdı. Emin Hoca doktora unvanını ABD'den almıştır. Öğrenciler arasında, idealist aynı zamanda milliyetçi bir eğitimci olarak değerlendirilirdi. Hatta öğrencilerin çoğunun sol görüşlü olduğunu bildiği halde, derste komünizmi açık bir şekilde eleştirir, sosyal ve ekonomik başarısızlıklarını ortaya koymaktan çekinmezdi. Bu tutumunda Bulgaristan'dan gelen bir göçmen çocuğu olmasının da etkisinin olduğu fark edilirdi. Simitçilikten hayata başladığı için onun adeta büyük bir hayat mücadelesinde yoğrulduğu her halinden anlaşılırdı. Onu gördüğünüz zaman, yarışı kazanmış nefes nefese kalan bir atın yorgun, ancak gurur dolu bakışlarını fark ederdiniz. Fakat bu hali onun tevazusunu gölelemezdi.

Öğrencilik yıllarımdan sonra, memuriyetimin ilk yıllarında ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nda (DTM'de) Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürü olarak görev yaptığım yıllarda da Hoca her ay gelir, o ayın istatistiklerini alır, değerlendirir ve makalelerinde kullanırdı. Özetlersem, Hocamızı hayatını çocuklarına, öğrencilerine ve memleketine adanmış bir vatansever olarak her zaman saygıyla hatırlayacağım.

Ali AYAR (Başmüfettiş, Enerji Bakanlığı)

Saygıdeğer Prof. Dr. Emin Çarıkcı Hocam ile tanışmam 1979 yılına dayanmaktadır. Hacettepe Üniversitesi İşletme Bölümü son sınıf öğrencisi idim. O yılların

siyaseti, terör ve çatışma ortamı malum idi. İşte böyle bir ortamda Hocamız Dr. Emin Çarıkçı Ekonomik Analiz adı altında Uluslararası İktisat Teorisi ve Politikası dersini vermeye başladı. Önceki yıllarda genelde teorik olarak çeşitli isimlerde ekonomi dersi almıştık. Ancak, Hocamızdan Ekonomik Analiz dersini almaya başlayınca adeta dünyaya bakışımız değişiyordu. Evvelce slogan olarak atılan kulaktan duyma kavramlarla yüzleşiyorduk. Üstelik bu sefer sadece teorik değil, gerçek rakamların, şekillerin, grafiklerin somutlaştırdığı uygulamalı bir ekonomi karşımızda idi.

Bu derslerimizde Hocamızdan hem teorik hem de uygulamalı öğrendiğimiz konu başlıklarından bazıları halen aklımda bulunuyor; Dış Ticaretin Büyüme ve İktisadi Kalkınmaya Etkisi, İthalatta Korumacılık, Döviz Piyasası, Konvertibilite, Sabit ve Dalgalı Kur Rejimi, Cari Açık, Devalüasyon, IMF, SDR, Yabancı Sermaye, Teknoloji Transferi, v.s. dir.

Emin hoca bu konuları o kadar etkili bir şekilde anlatıyordu ki; herkes dikkatle dinliyor, notlar alıyor ve genelde 3 saat olarak planlanan ders süresince siyaset, görüş farklılığı, çatışma tamamen unutuluyordu. Sağ görüşlü arkadaşların yanında sol görüşlü olanların da ara verildiğinde Hocadan ve dersten takdirle bahsettiklerini duyuyorduk. Hocanın dersinde kavga olduğunu hiç hatırlamıyorum.

1980’li yıllarda, sağcı-solcu geçinmiş olan sınıf arkadaşlarımıza rastladığımızda birbirimize ilk olarak nerede çalıştığımızı soruyorduk. En az %80’imiz Emin Hoca sayesinde bir devlet kurumunda uzman yardımcılığı sınavını kazandıklarını ifade ettiler. Ortak kanaatimiz “Eğer son sınıfta 2 sömestir Emin Hoca’dan Ekonomik Analiz I-II derslerini almasaydık bizden bir halt olmazdı.”

Hayatını ve mücadelesini anlattığı bu kitabın başta gençler olmak üzere, dostlarına ilham kaynağı olmasını temenni eder, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum Hocam Prof. Dr. Emin Çarıkçı’ya Allah’tan daha uzun yıllar sağlıklı ve hayırlı ömürler diliyorum.

Halis ÇELEBİ (Sanayi Bakanlığından Emekli Genel Md. Yardımcısı)

Hocaların hocası Prof. Dr. Emin Çarıkçı öğrencileri için hem bir hoca, hem bir ağabey, hem de bir babadır. O öğrencilerinin üniversitedeki eğitim hayatında mezuniyetten sonra iş bulmalarına da yardımcı olmuş, onları koruyup kollamıştı. Öğrencilerine ev telefonunu da vererek ihtiyaç duyulduğunda kendisine ulaşma imkânı sağlamıştır. Hocamız gerek ders anlatım tarzı, gerekse öğrencilerine karşı bazen sert, bazen de tatlı sert tavrı ile ayrı bir ekol olmuştur. Onun “Derslere devam etmeyen sene sonunda eşekten düşmüş karpuzla döner.” sözünün öğrencileri tarafından unutulması mümkün değildir.

Emin Hocamız, derslerinde teorik konuların yanı sıra, Türkiye ekonomisindeki

para-maliye ve dış ticaret politika uygulamalarını, gelişmeleri istatistikî verilere dayanarak öğrencilerine anlatması, onların kamu kurumlarına giriş sınavlarında başarılı olmalarını sağlamıştı.

1999 yılında Altındağ Belediyesi'nde Sağlık Müdür Yardımcısı iken, uygun bir görev için Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na başvurduğum. Aradan 1 yıl geçmiş olmasına rağmen hiçbir cevap alamadım. Temmuz 2000'de Emin hocamı MHP-ARGE'de ziyaret ettim ve durumu kendisine anlattım. Ertesi günü Hoca'mın arabası ile Sanayi Bakanı Ahmet Kenan Tanrıkulu'nu ziyaret ettik.

Ben Sn. Başkan'a özgeçmişimi ve iş için müracaat tarih'i ve no'sunu takdim ettim. Hocam Bakana Bey'e "Halis benim Hacettepe İşletme Bölüm'ünden öğrencim. Ona Bakanlığınızda bir görev vermenizi istiyorum." dedi. Bakan da "Tamam hocam. En kısa zamanda hallederim. Merak etmeyin." dedi. Ben Aralık 2000'de Bakan'ta Esnaf ve Sanatkarlar Genel Müdür Yardımcısı olarak göreve başladım.

Bu katkısından dolayı Emin Hocam benim velinimetim olduğu için, ben kendisini 2001'den bugüne kandil ve dini bayramlarda telefonla arar, her yıl en az 2 defa evinde nezaket ziyaretlerinde bulunmaktayım. Hocaların hocası olan Prof. Dr. Emin Çarıkçı'ya Allah'tan sağlıklı uzun ömürler dileğiyle...

Musa KAYFECİ (Cumhurbaşkanlığı Külliyesinde Koordinatör)

Hocam Prof. Dr. Emin Çarıkçı gözünü budaktan sözünü dudaktan esirgemen bir insandır. Tevazuda, insanlıkta üstüne yoktur. Kızdığı zaman da ne diyeceğini bilemezsiniz. O zaman da emsali yoktur. 1970'ler de öğrenci olmak şimdi PKK operasyonu yapan askerler gibi olmayı gerektiriyordu. Sokaklar bölünmüş, sağ-sol çatışması doruğa çıkmış, kardeş kardeşi vuruyordu. Böyle bir dönemde bile Emin Hoca hangi grup olursa olsun, ağzına gelen doğruyu kismadan söylerdi. Grup liderlerine bile rest çekerek. Fakat kimsenin aklına Emin Hocayı dövmek gelmezdi. Çünkü Emin hoca en iyi ders anlatan ve not verirken, sağcı-solcu ayrımı yapmayan ender adaletli hocalardan biriydi.

Bir gün sordum kendisine 70 cent'e muhtaç olduğumuz yıllarda "Hocam, Türk Ekonomisi bu durumdayken neden batmıyor?" diye sordum. "Döviz alıp satan Tah-takale Merkez Bankası devreye girdi. Türk Ekonomisi mantara dönmüş. Mantar batar mı?" diye espri yaptı. Mezuniyetten sonra girdiğimiz her kariyer sınavında hiç birimiz Emin Hoca'nın anlattığı Uluslararası İktisat sorularını kaçırmadık. Allah razı olsun. Sağ olsun. Bizi çok iyi yetiştirdi.

Hocamız, orta öğretim ve üniversite yıllarında, yaz tatillerinde pazarcılık yaptığını da saklamazdı. "Ben ABD'de iken bir Rum ailesinin evinin çatı katında kaldım. Onlar çok iyi insanlardı" diyordu. Çok samimi bir Türk milliyetçisidir. Fakat slogan

adamı değildir. Irkçı değildir. İnsan sevgisi ile doludur. Bildiği doğruları eğip bükmeden, korkmadan söyleyen adam gibi adamdır.

TOBB'a iş başvurusunda bulunmuştum. Genel Sekreter Yardımcısı beni oyalıyordu. 1982 yılı Ekim ayında bayrama girmeden bir daha sorayım diye gittim. Tam asansörü beklerken Emin Hoca geldi. Bana "Hayırdır, nereye gidiyorsun?" diye sordu. Ben de ona durumumu anlattım. "Senin uluslararası iktisattan notların nasıldı?" diye sordu. Ben de, 1. Dönem 89, 2. Dönem 98 aldım dedim. Gel benimle dedi. Beraber TOBB Genel sekreteri Doç Dr. Mehmet SAĞLAM'ın odasına gittik. Emin Hocamın sayesinde 10 dakika içinde işe alındım.

Son söz; Emin Hoca bize sadece iktisat öğretmedi. Adam olmayı da öğretti. Hele bizim gibi Anadolu'dan gelen garibanlar için Emin Hocamızın mertliğinden, doğrucu davutluğundan, yardımseverliğinden ve diğer güzel davranışlarından ders çıkartabilmek bizim için büyük bir şans idi. Hocamıza çok teşekkürler ve uzun ömürler dileğiyle.

Mehmet BAĞCI (Konfeksiyon Fabrikası Sahibi)

Kırcaali'den gelen fakir bir göçmen ailesinde büyüyen, yaz tatillerinde, ortaokuldan üniversiteye Bursa'nın mahalle pazarlarında manavlık yaparak, akademik çalışmaların en üst noktalarına gelen bir başarı öyküsüdür Emin Hocamız. Birçoğumuzun sınırlı imkânlarla geçirdiği üniversite yıllarında, "biz de hocamız gibi başara-biliriz" ilhamıdır o bizim için.

Sadece öğretmenimiz değil, ders içinde olduğu kadar gündelik hayatımızda da arkadaşımız gibidir Emin Hocamız. Biz, hoşgörüyü serbest düşüncüyü, empatiyi, hem özgüven hem de anlayışı Emin Hocamızla öğrendik. 80 öncesi dönemdeki o yoğun sol-sağ çatışmalarında, Hacettepe'nin sol tandanslı yapısının aksine hocamızın milliyetçi olmasına rağmen İşletme Bölümü'ndeki öğrencilerin en sevdiği hocaların başında gelmesi bunun en net ispatıdır.

Adaleti biz Emin Hoca'mızdan öğrendik. Sol görüşlü arkadaşlarımıza "solak" diye seslenirken o bıyık altı gülümsemesinin sıcaklığıyla, işiyle siyaseti hiç karıştırmaması, hepimize verdiği belki de en önemli dersti hocamızın. Herkesin hayatına yaptığı katkıların ötesinde, benim nikah şahidim olmasıyla beraber, muazzam uluslararası iktisat bilgisi ve bize öğretme yeteneği, bugün sadece Avrupa'ya konfeksiyon (giyim) imalatı ve ihracatı yapan bir şirketi kurmanın o günkü temeli Emin hocamındır. Belki çok görüşemiyoruz ama hayatımızda bıraktığın izlerle her gün hatırlıyoruz seni, canım Hocam! İyi ki varsın Emin hocam...

Hakan GENÇ (Banka Müdürü)

Prof. Dr. Emin ÇARIKCI. Öğrencisi olduğum yıllarda, kendisinden ders alan-

ların ortak mutabakatı ile öğrencilerinin kalben sevdiği ve saydığı bir öğretim üyesi idi. Üniversite yılları tabiri ile “Harbi Hoca”!

Tevazu ve ilme adanmışlık ile geçen onlarca yılda farklı üniversitelerde binlerce öğrenciye aynı dokunuşu yapmak sanırım her hocaya nasip olmaz. Kendisinden ders aldığım yılların tek somut hatırası olan ve icra ettiğim mesleğim ile de ilgili olması nedeniyle Emin Hocamın rehberliğinde hazırladığım tezimi bu güne kadar çalışma masamdan hiç eksik etmedim.

1998 yılında yüksek lisans tez danışmanım olmasından gurur duyduğum, sadece üniversitelerde öğrencilerine değil, farklı kurum ve kuruluşlarda bilgisi, deneyimi ve objektif yaklaşımları ile sayısız kişiye ışık tutan benim Emin Hocam. Daima saygı ve sevgiyle...

Mümin KARACAKAYALILAR (Uludağ İhracatçılar Birliği Genel Sekreteri)

Değerli Hocam, Emin Çarıkcı anılarında yer almak üzere benden bir yazı istediğinde ne kadar mutlu olduğumu ifade edemem. Hocamız, bizim gibi göçmen çocukları için en üst düzeyde rol modelidir. Ailesi Bulgaristan’dan göç eden bizler, çok çalışmak, çok mücadele etmek, başarılı olmak zorundaydık. Hocamı, kardeşi Bekir Çarıkcı vasıtası ile yaklaşık 1990’lı yılların başında tanıdım. Onu tanıdıkça örnek aldım. Hocamla gururlandım. Daha sonra, 2002’de, Bursa’da MHP’den 1. Sıra Milletvekili adayı olunca, Prof. Emin Hocamıza, arabamla yaklaşık 3 ay hizmet etme şerefine nail olduğum için, onunla olan ilişkimiz abi-kardeş mertebesine ulaşmış oldu.

Hocam mert bir Türk-İslam düşüncesinde bir adaydı. Ülkesini, bayrağını çok sever ve üzerlerine titrerdi. Aynı zamanda çok vefalı bir insandı. Bizlerin ve sevdiklerimizin üzüntülü ve sevinçli günlerinde hep yanımızda oldu. Bir abi, bir baba şefkati ile hep yanımızda ve yakınımızda... Onun çalışkanlığı ve mücadeleciliği bizler için hep örnektir, örnek olacaktır. Uzun ve sağlıklı ömürlerin olsun hocam. Sevgi ve saygılarımla...

Dr. Zeki BİLİR (Diş Tabibi, Bursa)

Emin Hoca da benim gibi Bulgaristan doğumludur. Tanışmamız 1954 yılında oldu. Zira o yıl yeğenim Ahmet İşler de İzmir Buca Ortaokulu’nda okuyordu. Burada Emin Çarıkcı ile tanışmış ve aralarında canciğer bir arkadaşlık kurulmuş. Yat tatili boyunca Bursa’daki iş yerimde beni sık sık ziyaret ettiler. Okuldan, sosyal durumlardan ve gelecekten söz ettik. Daha sonra, Emin’in Babası Mustafa, ağabeyi Kerim ve küçük kardeşi Bekir Çarıkcı ile de tanışarak Çarıkcı ailesi ile tanışmış oldum. Karşılıklı olarak birbirimize saygıda hiçbir kusur işlemedik, yardımcı olduk. Çarıkcı ailesinden, özellikle de manevi açıdan çok şey öğrendim. Sosyal davranışlar, dürüstlük, yardımseverlik, alın teri ile çalışarak gerçek hayatı objektif olarak anlamak

onların hayat tarzı idi.

Emin Çarıkcı ortaokuldan üniversiteye kadar, babası ile birlikte mahalle pazarlarında manavlık yaparak ailesine maddi yardımda bulunuyordu. 1960-1963 yıllarında üniversitelerin ilk yarıyıl tatilinin denk geldiği Ramazan ayında Emin İstanbul'dan Bursa'ya gelmişti. Onun yakın çevresiyle bir grup oluşturduk. Bursa ve ilçelerindeki camilerde teravih namazı kılıştık.

Sonuç olarak şunları söyleyebilirim. Emin kardeşim Amerika'ya gitti, bin bir zorluğa katlanarak kariyerini yaptı. Doçent oldu, profesör oldu, yurda döndüğünde çeşitli üniversitelerde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Şu anda emekli olup dostları ile haberleşmeye devam ediyor. Hayatında sağlık ve başarılar diliyorum.

Birol Tuncer (Sanayici)

Sayın Prof. Dr. Emin Çarıkcı ile rahmetli babamın taziye ziyaretinde (Mart 2002) ağabeyim tarafından tanıştırılmıştım. Emin Hoca, ağabeyim Bayram Tuncer ile 1983-1989 yıllarında İslam Kalkınma Bankası'nda (İKB) beraber çalışmışlar. Emin Hoca ile ilişkimiz bugüne kadar devam etmektedir. Kendisi doğal, samimi ve karşılıksız yardımseverdir. Her türlü uyum sağlayabilir; Anadolu'ya bir köye gidip yerde sofraya oturup yemek yiyip, Çırağan Sarayı'nda da bir baloya katılabilecek mütevazı kişiliğe sahiptir.

Emin Hoca çok iyi bir ekonomist ve akademisyendir. Siyaseten MHP'nin MYK üyesi görevini üstlenmiştir. 2000-2002 dönemi Işık TV de Ekonomik Analiz sunuculuğu da yapmıştır. Ben çok şanslıyım ki Emin Hoca gibi tecrübeli bir dostu, bir büyüğüm olarak hayatımda bulundurabiliyorum. Bir Türk milliyetçisi olarak çok takdir ettiğim karaktere sahiptir. Her zaman örnek alırım. Böyle bir imkânı bana sunulduğu için kendisine teşekkür ederim.

Kalekent Yazlığımızdaki Kadim Dostlar

Sitemizdeki komşuların hepsi ile ailece iyi ilişkilerimiz olsa da, 2004 yılından bu yana kadim dost olduğumuz aileler ise; Sündüz-Mustafa Parmaksız, Zerrin-Gürol Uçar, Ece-Mehmet Ulusoy ve site dışından da Nurhayat-Yaşar İdal ve Coşkun-Nebahat Akıncıoğlu'dur Bizim bu dostlarla ilişkimiz yaz sezonundan sonra bile ayda birkaç kez telefonlaşarak devam etmektedir.

*Belinay, Efe, Mehmet ve Ece
Ulusoy*

Handan, Sündüz, Harun ve Mustafa Parmaksız

Yaşar-Nurhayat İdal

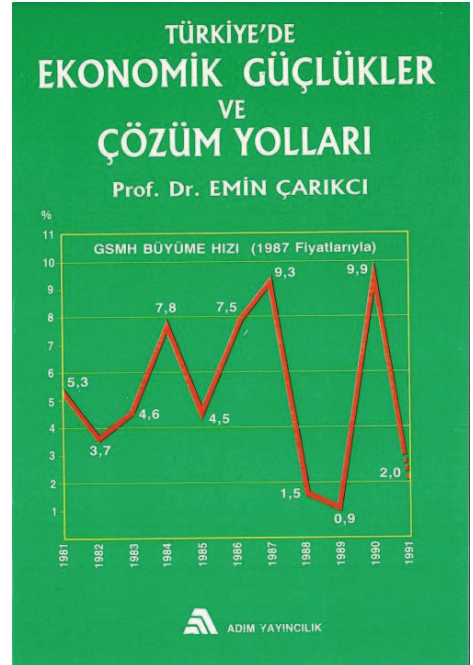
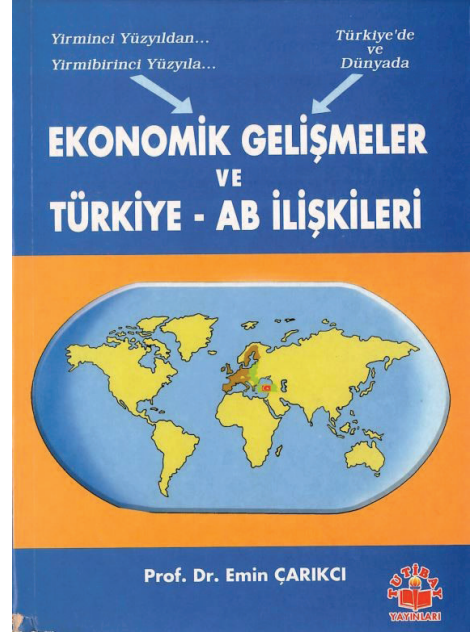

Emin, Deniz, Canan Çarıkcı

*Nazan, Zerrin-Gürol Uçar, Nebiye Mülus, Ece-Mehmet Ulusoy,
Burak, Efe, Belinay, Cem*

28. Kitaplar, Seçilmiş Makaleler Ve Özgeçmiş

A CRITICAL SURVEY OF THE
ECONOMIC IMPACT OF EXPORT
PROCESSING ZONES

UNION OF THE CHAMBERS OF COMMERCE,
INDUSTRY, MARITIME TRADE AND
COMMODITY EXCHANGES OF TURKEY

COUNTERTRADE POLICIES
AND
PROSPECT FOR COOPERATION
AMONG
ISLAMIC COUNTRIES

UNION OF THE CHAMBERS OF COMMERCE,
INDUSTRY, MARITIME TRADE AND
COMMODITY EXCHANGES OF TURKEY

ISLAMIC RESEARCH AND TRAINING INSTITUTE
ISLAMIC DEVELOPMENT BANK, JEDDAH

THE ECONOMIC IMPACT OF
TEMPORARY MANPOWER MIGRATION
IN
SELECTED OIC MEMBER COUNTRIES
(BANGLADESH, PAKISTAN AND TURKEY)

By
EMIN ÇARIKCI
Research Division, IRTI

JEDDAH - SAUDI ARABIA 1407 H - 1987

EKONOMİK VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR: 5

emin çarıkci

yarı gelişmiş ülkelerde
ve Türkiye'de
sanayileşme politikaları

TURHAN KİTABEVİ

Seçilmiş Makaleler

- Üniversite Öğrencilerine Ders Çalışma ve İş Bulabilme Hazırlığı Tavsiyelerim (Eylül 2022)
- Türkiye ve Dünya’da Ekonomik Gerçekleşmeler ve Hedefler (30 Nisan 2019)
- Türkiye ve Dünyada Ekonomik Gelişmeler, Hedefler ve Beklentiler: 2009-2015 (20 Mayıs 2015)
- 2009-2017 Döneminde, Türkiye ve Dünya’da Temel Ekonomik Gerçekleşmeler ve Hedefler (06 Mayıs 2016)
- Kırcaali’nin Kuruluşu, Nüfus Yapısı Ve Tarihi Hatıralarım (30 Nisan 2015)
- Türkiye-AB Gümrük Birliği’nin İşleyişi, Ekonomik Faydaları ve Sakıncaları (04 Nisan 2014)
- Türkiye’de, AB’de ve dünyada temel ekonomik göstergeler (01 Temmuz 2014)
- Türkiye’de, Türk Cumhuriyetleri’nde ve KKTC’de Ekonomik Gelişmeler (27 Kasım 2013)
- Türk Dünyasında Ekonomik Gelişmeler(1994-2012) ve İşbirliği İmkânları (01 Kasım 2012)
- AB ile Müzakereler ve Beklentiler (12 Mayıs 2009)
- Türk Dünyasında Ekonomik Gelişmeler ve İşbirliği İmkânları (18 Nisan 2008)

Kitaplar

- *Türk Dünyası’nda Ekonomik Gelişmeler ve Türkiye – AB İlişkileri*, Güncelleştirilmiş 2. Baskı, Ankara, Akçağ Yayınları, 2004.
- *Ekonomik Gelişmeler ve Türkiye – AB İlişkileri*, Ankara, Tutibay, 2001.
- *Türkiye’de İç ve Dış Ekonomik Gelişmeler*, Ankara, Adım Yayıncılık, 1995.
- *Türkiye’de Ekonomik Güçlükler ve Çözüm Yolları*, Ankara, Adım Yayıncılık, 1991.
- *Countertrade Policies and Prospect for Cooperation among Islamic Countries*, Ankara, TOBB, 1989.
- *A Critical Survey of the Economic Impact of Export Processing Zones*, Ankara, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB). 1989.
- *The Economic Impact of Temporary Manpower Migration in Selected OIC Member Countries: Bangladesh, Pakistan, and Turkey, Jeddah, S Arabia*, Islamic Development Bank/IRTI, 1987.
- *Yarı Gelişmiş Ülkelerde ve Türkiye’de Sanayileşme Politikaları*, Ankara, Turhan Kitabevi, 1983.

ÖZGEÇMİŞ

Prof. Dr. Emin ÇARIKCI

(Hacettepe ve Çankaya Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi)

İş Tecrübesi:

1998-2014, Çankaya Üniversitesi, İİBF, Uluslararası Ticaret Bölümü Öğretim Üyesi

1989-1997, Hacettepe Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü Öğretim Üyesi

1983-1989, İslam Kalkınma Bankası, Araştırma Dairesi Koordinatörü ve Kıdemli Uzman

1976-1983, Hacettepe Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü Öğretim Üyesi

1975-1976, Castleton State College, Vermont, ABD, Assistant Prof.

Eğitimi:

Hacettepe Üniversitesinden, Uluslararası İktisat ve İktisadi Kalkınma dallarında 1983 yılında Doçent, 1989 yılında Profesör unvanlarını elde etti.

1975 Ekonomi Doktorası, The New School of Research University, New York, ABD.

1968 Ekonomi Master Derecesi, Clark University, Worcester, Massachusetts, ABD.

1964 Lisans, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İşletme-Maliye Bölümü.

Ek Görevleri:

1994-2018, Yeni Türkiye Dergisi, Yayın Kurulu Üyesi (En az 30 makale)

2006-2017, TİSK İşveren Dergisi, Yayın Kurulu Üyesi, (En az 15 makale)

2000-2002, Işık TV’de “Ekonomik Analiz” Programı yapımcısı ve yöneticisi

1997-2002, MHP, MYK Üyesi ve MHP ARGE Ekonomi Komisyonu Başkanı

1996-1998, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Öğretim Üyesi

1995-2001, TÜDEV “Türk Dünyası Kurultayları” Ekonomi Komisyonu Başkanı

1994-2002, Yeni Türkiye Dergisi, Yayın Kurulu Üyesi

1993-1997, TOBB, Ekonomi Kurulu Üyesi

1992-1994, Pariste’ki Uluslararası Ticaret Odası (ICC), Yabancı Sermaye Yatırımları Komisyonu Üyesi.

1992-1995, Başbakanlık Müşaviri (İki Devlet Bakanının Ekonomi Danışmanı)

1991-1995, Türkiye Gazetesi, haftalık “Ekonomik Yorum” köşesi (275 dolayında makale) yazarı

1990-1994, Bilkent Üniversitesi, Öğretim Üyesi

1980-1983, TOBB ve Ankara Sanayi Odası Ekonomi Danışmanı

1980-1983, TOBB, Yüksek İstişare Kurulu Üyesi

1976-1981, Kara Harp Okulu, Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Emin ÇARIKCI'nın seçilmiş makalelerine, kitaplarına ve Hayat mücadelesine (TRT-Avaz Videosu, 32 dk) www.emincarikci.net web sayfasından ulaşabilirsiniz.

Prof. Dr. Emin ÇARIKCI

Prof. Dr. Emin Çarıkçı 1939 yılında Kırcaali'nin Tuzluk(Solişte) Köyünde doğdu. Ekim 1950'de oradan ailece göç edince Balıkesir'de iskân edildiler. Çarıkçı ailesi maddi geçim sıkıntısından dolayı 1954 yılında Bursa'ya yerleşti.

Prof. E. Çarıkçı 1953 yılında Balıkesir (Merkez) Kayabey İlkokulu'nu, Parasız Yatılı olarak ta Buca Ortaokulu ve İzmir Atatürk Lisesini bitirdikten sonra, Şubat 1964'te İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İşletme Maliye Bölümünden mezun oldu. Daha Sonra, MEB'den burslu olarak, ABD'de 1968'de Clark University'den Ekonomi dalında Master derecesini, 1975'te ise The New School For Social Research University'den uluslararası iktisat dalında Doktora(PhD) ünvanını aldı.

Prof E. Çarıkçı 1975/76'da ABD'deki Castleton State College'de Yardımcı doçent olarak çalıştı. Sene sonunda kendisine 2 yıl daha iş teklifini reddederek Haziran 1976'da Türkiye'ye kesin dönüş yaptı. Eylül 1976-1983 dönemi Hacettepe Üniversitesi İşletme Bölümünde görev yaptı. Eylül 1983-Haziran 1989 arası Cidde'deki İslam Kalkınma Bankası, Araştırma Bölümünde Kıdemli Uzman ve Koordinatör olarak çalıştıktan sonra tekrar H.Ü'ne döndü. Ocak 1998'de H.Ü.'nden emekliliğe ayrılarak 1998-2014 dönemi Çankaya Üniversitesi Uluslararası Ticaret Bölümünde görev yaptı. Prof E.Çarıkçı H.Ü.'den 1982'de Doçent, 1989'da da, Cidde dönüşü Profesör ünvanını aldı. Ek görevli olarak da 1976-1981 dönemi, Kara Harp Okulu'nda Ekonomiye giriş dersi verdi ve seminerler organize etti. 1980-1983 arası TOBB ve ASO başkanı Mehmet Yazar'a, 1991-1995'te de Devlet Bakanları Mehmet Battal ve Bekir Sami Daçe'ye Ekonomi Danışmanı olarak görev yaptı. 1993-2012 arasında düzenlenen 12 Türk Dünyası Kurultay'ının 8'inde İktisadi ve Mali İşler Komisyonu Başkanı ve 1997-2002 döneminde de MHP-MYK Üyesi ve ARGE'de Ekonomi Komisyonu Başkanı idi.

Prof. Dr. Emin Çarıkçı, Yeni Türkiye, TİSK'in İşveren ve Yeni form dergilerinde yıllarca Yayın Kurulu üyesi olarak, ayrıca H.Ü İİBF Dergisi, ASO Medya, Bilig, Bursa Ekonomi, Ç.Ü'nün Gündem ve Standart vs dergilerinde "Türkiye'de Ekonomik Sorunlar ve Çözüm yolları" üzerine 300 dolayında makale yayımlamıştır.

İlaveten, 1990-1995 dönemi Türkiye Gazetesi'ndeki haftalık "Ekonomik Yorum" köşesinde 275'in üzerinde ekonomi yorumu yazmıştır. 2000-2002 döneminde ise Işık-TV'de 2 haftada bir 45 dakikalık "Ekonomik Analiz" programını yönetti. 1992-1994 'te de Paris'teki Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) Yabancı Sermaye Yatırımları Komisyonunda üyesi idi. Ayrıca Prof. Dr. Emin Çarıkçı 20 sayfalık "Türkiye' de İç ve Dış Ekonomik Gelişmeler" makalesini Çankaya Üniversitesindeki Web sayfasına koymuştur. 1999-2014 dönemi bu makale her 3 ayda bir revize ettiği için web sayfasını her ay en az bin kişi ziyaret ediyordu. Prof. Dr. Emin Çarıkçı'nın hayatı(TRT Avaz videosu(32dk)), 3'ü İngilizce olmak üzere yayımladığı 8 kitabına ve seçilmiş makalelerine onun Web sayfasından ulaşabilirsiniz:

www.emincarikci.net